

**Български антифашистки научен институт
Международна фондация Георги Димитров
Център за стратегически, исторически и
политически изследвания**

ФАШИЗМЪТ, НЕОФАШИЗМЪТ И НАШЕТО ВРЕМЕ

София • 2024

© Всички права на български език запазени. Нито книгата като цяло, нито отделни части от нея могат да бъдат публикувани и разпространявани под каквато и да било форма без разрешението на съставителя.

© Проф. д-р Максим Мизов, съставител и научен редактор

Рецензенти:
Проф. д-р Боян Дуранкев
Проф. д-р Минчо Минчев
Веселина Груева

ISBN 978-954-2982-54-8

София, 2023

С ъ д ъ р ж а н и е :

Евгений Белий: За фашизма, неофашизма и нашето време.....	5
Васил Проданов: Що е фашизъм, завръща ли се той и какво да се прави?.....	7
Искра Баева: Тревожни тенденции в съвременния свят: причини, прояви, обяснение. Как да ги наречем?.....	32
Анко Иванов: Някои аспекти от фашизацията на обществото и на държавната власт.....	47
Николай Поппетров: За стария фашизъм в България днес - неразбиране или неизгодност?.....	68
Евгения Русинова: Проекции върху фашистката литература в България от епохата до 1944 г.....	77
Николай Христов: Империализмът и опасността на фашизация на България.....	88
Вихра Павлова: За Азия фашизмът означава империализъм и колониализъм.....	106
Димитър Цацов: В търсене на координатите на съвременния неофашизъм (неонацизъм).....	126
Надя Велчева: „Преходът“ в подстъпите към неофашизъм в България.....	147
Трифон Митев: Неофашизмът в местния печат.....	165
Стойчо Симов: Неутралитетът на България - гаранция за успешна борба срещу неофашизма.....	177
Георги Найденов: Нацизъм и комунизъм в динамиката на историческия процес. Дилемите на българската „левица“.....	200
Димитър Ганов: Дигиталният фашизъм.....	214
Вероника Преждарова: Фашизмът, неофашизмът и нашето време през призмата на изкуствения интелект.....	220
Максим Мизов: Премълчаната афера на екофашизма с постмодерността....	228
Нашите автори:	294

ЗА ФАШИЗМА, НЕОФАШИЗМА И НАШЕТО ВРЕМЕ

Евгений Белий

Уважаеми дами и господа, другарки и другари!

Живеем във време на засилване на глобалното геополитическо противопоставяне, което за съжаление намира отражение в два интензивни въоръжени конфликта в близост до границите на България. Но те са само върха на айсберга на далеч по-дълбоки процеси, свързани с промени в демографията и интензивни миграционни движения в глобален мащаб.

Не е задължително човек да е марксист, за да забележи очевидните икономически корени на днешните проблеми и да направи връзката между тях и засилващата се безконтролна власт на едрия капитал. Глобализацията и рухването на Източния социалистически блок след 1989 година бяха използвани за реабилитация на капитализма в неговите най-диви измерения. Ние сякаш се върнахме с цял един цял век назад, дори във времената, когато Ленин определя империализма като последен стадий в капиталистическото развитие.

Повече от очевидно е, че тази среда е идеална за развитие на фашистки идеи и движения. Подемът на крайната десница, особено в Западна Европа, но и не само там през последните десетилетия е видим за всички. Без да имам претенциите да правя глобални анализи съм категорично убеден, че фашизмът е логично следствие на всеки икономически либерализъм, на всяко задълбочаване на социалното неравенство, което поражда антагонизми и омраза в обществото.

В тези условия дебатът за фашизма и неофашизма в нашето време е, бих казал, даже задължителен. Но в съвременните условия има и друга важна причина, която поражда нуждата да се говори за фашизма, да се говори за реалните проблеми и опасности, да се говори истината.

Преди 30 години нас ни залъгваха освен с всичко друго и с идеите за демокрация и свобода на словото, а без свобода на словото демокрацията е невъзможна. Но, макар и не съвсем открито, макар и с други инструменти, макар и невидимо, либералната цензура, както я нарича някога Маркс, прави нашето общество все по-малко свободно, все повече свободата на словото е обект на покупко-продажба и такава свобода има само все по-малкия кръг свръхбогати хора, които и в България предявяват претенции открито да управляват държавата.

Под маската на „политическа коректност“ на нас постепенно ни се налага един бих го нарекъл „либерален тоталитаризъм“, в който ние уж сме формално свободни, но ни се предлага избор измежду различни лоши решения за наша сметка и постоянно ни се натяква, че няма друга алтернатива.

Както е казал един друг класик, в тези условия да се казва истината е революционно действие. Убеден съм, че тази конференция ще е именно такова действие, че тук ще се кажат много истини за фашизма и неофашизма, за заплахите в света, в който живеем.

Научният интелектуален и аналитичен капацитет, който е събран тук, ме прави оптимист не само за днешния форум, но и за бъдещето на антифашисткото движение, на България и на света.

На добър час!

ЩО Е ФАШИЗЪМ, ЗАВРЪЩА ЛИ СЕ ТОЙ И КАКВО ДА СЕ ПРАВИ?

Васил Проданов

1. Популярността на използването на термина „фашизъм“

Терминът „фашизъм“ е употребен за първи път от Мусолини през 1915 г. Днес той става все по-популярен след близо осем десетилетия от победата над фашизма в Европа с края на Втората световна война. Ако влезем в интернет, ще видим, че в Гугъл думата „фашизъм“ се среща стотици хиляди и дори милиони пъти на различните езици. Четири са основните причини за това.

Първата е, че дискурсът за фашизма се използва като инструмент за диаволизация и виктимизация в политическите и геополитически битки. Представява pejоративен етикет. Употребява се в най-различен контекст, за противоположни хора и явления и твърде често се използва като негативен епитет за заклеяване и дискредитиране на някоя държава, партия, организация, политик или просто човек, който не харесваш. Всяка от идеологиите се опитва да идентифицира фашизма с някой от своите конкуренти. Пропагандно могат да се вземат отделни признаци на една система и да се стигматизира някой като фашист, или нещо като фашизъм, макар че фашизмът предполага система от характеристики. Обвиненията във фашизъм бяха например част от пропагандните аргументи за американските нападения на една или друга страна след 1989 г. Садам Хюсеин бе наричан Хитлер и от Джордж Буш-старши и от Джордж Уокър Буш-младши и това бе оправдание на инвазиите в Ирак и на единия и на другия. Преди това египетският президент Гамал Абдел Насър бе наричан Хитлер от френския премиер Ги Моле и британския Антъни Идън. Бил Клинтън нарече сръбския лидер Слободан Милошевич Хитлер и така обосноваваше нападението на САЩ над Югославия. В САЩ бившият президент Тръмп клейми своите противници от Демократическата партия, обвинявайки ги в „крайно ляв фашизъм“. От своя страна демократите наричат Тръмп и неговите привърженици „фашисти“. От 2014 г. западни лидери и в западния печат наричат Хитлер Владимир Путин и така оправдават всички санкции срещу Русия. При войната в Украйна и от едната, а и от другата страна имаме обвинения във фашизъм. В Северна Македония българите са наричани „фашисти“.

Втората основна причина за популярността на термина „фашизъм“ е появата на множество реални симптоми и тенденции, които в политическия и научния дискурс започват да се свързват и интерпретират с фашизма. Когато ста-

ва дума за теоретически изследвания, монографии и статии откриваме, че фашизмът има твърде много лица. Исторически той е бил свързван преди всичко с Италия на Мусолини, но това е тесният му смисъл. В широкия смисъл включва и франкизма, и нацизма, и режима във Виши във Франция, и основаната през 1924 г. в САЩ „Фашистка лига в Северна Америка“, появилата се през 1932 г. във Великобритания партия „Британски съюз на фашистите“, както и проявленията му чрез партии и организации в десетки други държави.

Третата основна причина за множеството употреби на термина фашизъм е неговият ценностен и идеологически характер от тук различията в дефинициите му - леви и десни, либерални, консервативни и марксистки. Всяка от идеологиите се опитва да идентифицира фашизма с някой от своите конкуренти.

Четвърта основна причина са множеството от проявления на феномена, което става предпоставка за непрекъснато включване и изключване на различни характеристики в него. Немският фашизъм например е расов, особено по отношение на евреите, но и на ромите, донякъде на славяните и пр., за разлика от този на Мусолини, който през първите 12 години на своето управление не приема антисемитизма и едва през 1938 г. прокарва антисемитско законодателство. В Испания също няма антиеврейски расизъм и Франко дори приема на територията на страната избягали еврейски бежанци от окупираните от хитлерова Германия територии. Хърватският фашизъм също е бил расов, но при него се говори за превъзходството на хърватите над сърбите, поради което и фашистката държава на Анте Павелич ликвидира около 250 000 сърби.

2. Идеологическият характер на дефиницията на фашизма и общото между либерализъм, консерватизъм и фашизъм

Дефиницията на фашизма не е нещо неутрално и деидеологизирано, както изглежда във всекидневното съзнание, а е коренно различна в различните идеологически интерпретации на това явление. Тя има ценностен и идеологически характер, което означава, че съществуват леви и десни, либерални, консервативни и марксистки дефиниции.

Идеологическите различия се проявяват в това какво се нарича фашизъм и кои са основните му характеристики. Има либерални, консервативни и марксистки интерпретации на фашизма

Либералната дефиниция на фашизма пренебрегва такава ключова негова характеристика като това, че той е проявление на капитализма и то в силно кризисен период, когато капиталът се опитва да обясни кризата и рязкото влошаване на положението на милиони хора чрез вътрешния и външен враг и империалистически войни за ресурси. Тя редуцира фашизмът до противоположност на либералната демокрация, наблягайки на авторитарните му черти и в крайна сметка всяка нелиберално-демократична система започва да се заклеива като фашизъм.

Началото на реставрацията на капитализма в България обаче започна именно чрез либерално преформулиране на понятието за фашизъм, чрез което от него бе премахната идеята за капитализма, а бяха вкарани определени формални характеристики на политическата надстройка като по този начин вместо капитализъм бе прието едно ново родово понятие – „тоталитаризъм”, в което бяха включени и съществуващите политико-икономически системи в бившите социалистически страни, представени дискурсно с термина „комунизъм”. Типичен пример за либерално дефиниране на фашизма имаме в работата на Жельо Желев „Фашизмът”, в която той се ограничава до характеристики на политическата надстройка и търсене на формални общи характеристики с социалистическите общества в Източна Европа чрез понятието за тоталитаризъм. Това либерално дефиниране на фашизма не като версия на капитализма, а на един нов термин - „тоталитаризъм”, - послужи, от една страна, за манипулация, чрез която бяха идентифицирани съществуващите в Източна Европа и СССР общества с фашизма и така сатанизирани, а от друга страна, капитализмът бе оневинен като система, родила фашизма. Подложени на сериозен теоретичен анализ обаче тези либерални дефиниции на фашизма, чрез които се прави опит да се делегитимират бившите социалистически общества в Източна Европа, се оказват трудно защитими. Една от най-добрите критики на това либерално дефиниране на фашизма можем да открием в световно известната „Блекуел енциклопедия на политическата мисъл”, където се отбелязва, че *„това понятие ни дава повече за историята на следвоенните идеологии, отколкото за сравнителното изследване на политическите режими.... Конфузната история на идеята за тоталитаризма, както се вижда, показва, че това не е просто спорно понятие като „свобода” или „демокрация”, нито ценностно натоварена нормативна идея като всички значими политически идеи, а е термин, чии-*

то първични значения и употреба са изключително идеологически... този термин, както изглежда, не притежава някакво социално научно значение. Той остава, обаче, ключ за характера на идеологията на студената война и така за социологията на следвоенната епоха."¹ Типично по либералному в тази дефиниция фашизмът се анализира чрез противопоставяне на либералната демокрация, аналогии с източноевропейския социализъм и пренебрегване на характеристиките на социалноикономическата сфера.²

Либералното по своя идеологически характер понятие за фашизъм, наложено се у нас след 1989 г., бе свързано с идеологическата фалшификация на целите на социалната промяна, при които либералната демокрация, която е просто една от политическите форми на капитализма, се представи като „демокрацията“ изобщо и послужи като идеологическо було за прикриване на реалния процес на завръщането на капитализма и унищожаването и заграбването на общонародната собственост от едно малцинство у нас и от чужди компании.

Основен пропаганден и социално-психологически механизъм за тази реставрация стана антикомунизмът, който е една от характеристиките на фашизма. Този антикомунизм, използвайки либералната фалшификация на понятието за фашизъм, освободено от своето родово значение на капитализъм и идентифицирано с по съответния начин интерпретираното понятие за „комунизъм“, бе представен като „борба с тоталитаризма“.

Какво можем да кажем за консервативните връзки с фашизма и неговите интерпретации? И консерватизмът и фашизмът са идеологии, свързани с капитализма. Има много сходни неща между консерватизма и фашизма. Фашизмът е крайно дясна версия на консерватизма. По време на Голямата депресия хиляди консерватори от средната класа, страхувайки се от нарастващото влияние на левите, изоставят традиционните консервативни партии и възприемат фашизма. Иначе редица идеи на Хитлер ги има при традиционните консерватори.

Умерените консерватори отхвърлят фашизма, приемат либералната демокрация и нейната теза, че фашизмът също е тоталитаризъм, маскиран като

---

¹ Вж. Totalitarianism, In: *The Blackwell Encyclopedia of Political Thought*, Ed. By D. Miller, Oxford-Cambridge, 1991, pp. 524-526.

² Вж. за по-подробна критика на това либерално разбиране за фашизма: **Проданов, В.** Десет тезиса срещу концепциите за тоталитаризма, В: *Политическата мисъл на XX век – поуки за България*, С., Авангард Прима, 2006, с. 33-55.

„държава-бавачка“. Социалните консерватори сочат „социалистическите“ и популистски аспекти на този феномен. В същото време консерваторите и фашистите имат сходни позиции по много въпроси, включително и антикомунизма. Наблягането от фашизма на реда, дисциплината, йерархията, военните добродетели и запазването на частната собственост се подкрепя от консерваторите. Затова и на много места фашистите взаимодействат с консерваторите.

Сред консервативните версии на фашизма са християнският фашизъм и ислямофашизма. Американски изследователи говорят за християнски фашизъм или „христофашизъм“, имайки предвид идеологията и практиките на някои християнски организации в САЩ, но и в много други страни – например усташите в Хърватско, чиято идеология е смесица на римокатолицизъм, хърватски национализъм, италиански фашизъм и идеята за расово чистата хърватска нация, която се прочиства от сърбите. През 1933 г. се употребява за първи път терминът „ислямофашизъм“, който се популяризира от 1990-те години насам и особено след атентатите в Световния търговски център в САЩ през 2001 г. с възхода на движението на Осама бин Ладен, на ислямска държава, на ислямисткия фундаментализъм и т.н. От 2010 г. се появи и терминът „екофашизъм“ – определени лица или групи се самоопределят или биваха определяни като „екофашисти“, защото съчетават крайно дясна политика с екологическата идея, твърдейки, че екологическата криза е резултат на пренаселеността и спирането на нарастването на населението, на мигрантските потоци и дори унищожаването на малцинствени групи и етноси като път на разрешаване на екологичните проблеми.

3. Кои са основните черти на фашизма в една марксистка дефиниция?

Първо. Фашизмът е свързан с тежка криза на капитализма.

Родова характеристика и на фашизма и на либералната демокрация е капитализмът. Чрез либералната демокрация в безкризисни времена господството на капитала е прикрито, незабележимо, представено чрез формално свободно избирани от гражданите парламенти и правителства. Фашизмът в такива периоди може да съществува в отделни елементи на системата, сред групи в обществото, различни организации. Капитализмът при определени условия ражда либерална демокрация, а при други условия, когато изпада в системна

криза и либералната демокрация и нейните институции все по-малко работят, с нейна помощ води до фашизма.

Това е особено характерно за Германия, при която катастрофалната загуба на Първата световна война е последвана от икономическата криза през 1929-1933 г., при което всички предходни партии губят позиции и се появяват нови антисистемни партии, които печелят изборите и налагат диктатура, както е в Германия. Подобни процеси имаме в Испания с гражданската война, а в много отношения и в Италия. У нас също двете национални катастрофи от Междусъюзническата и Първата световна война се съчетават със суша и глад, които изтикваат встрани предходните системни партии и на изборите през 1919 г. печелят антисистемните земеделци и комунисти, срещу които виновните за националните катастрофи партии организират кървав преврат. Затова и основен мобилизиращ масите лозунг на фашистките движения, ключова тяхна стратегия е тезата за изваждане на нацията от упадъка, наказване на виновниците за това състояние, осъществяване на възход и нейното прераждане.

Второ. Фашизмът е открита терористична диктатура на финансовия капитал.

От Седмия конгрес на Коминтерна от август 1935 г. насам е известна дефиницията на Георги Димитров, според която: *„Фашизмът е открита терористична диктатура на най-реакционните, най-шовинистичните, най-империалистическите елементи на финансовия капитал... Фашизмът – това не е надкласова власт и не е власт на дребната буржоазия или на лумпен-пролетариата над финансовия капитал. Фашизмът е власт на самия финансов капитал. Той е организация за терористична разправа с работническата класа и с революционната част на селячеството и интелигенцията. Фашизмът във външната политика е шовинизъм в най-груба форма, култивиращ зоологическа ненавист към другите народи“.*

При това може да се добави, че става дума за корпоративен капитализъм, който смачква профсъюзите, но за сметка на това засилва ролята на държавата. Това виждаме също и в действията на родоначалника на идеята за фашизъм и реализацията на фашистко управление Мусолини. Въпреки предишната си антикапиталистическа [реторика](#), той намалява данъците върху бизнеса, позволява разрастването на картели, намаляването на заплатите и отменя закона за осемчасовия работен ден. Между 1928 и 1932 г. реалните заплати в

Италия спадат почти наполовина. В Германия, въпреки че Хитлер намалява безработицата, повечето германски работници са принудени за дълго време да [работят](#) за по-ниски заплати, по-дълго работно време и при по-лоши условия, отколкото по време на [Ваймарската република](#) .

Трето. Важна характеристика на фашизма е антикомунизмът и то в неговите крайни форми на пещерен антикомунизъм.

Фашизмът е крайно дясна версия на идеология на капитализма, която се противопоставя на социализма и комунизма, поради тяхната подкрепа за съпротива и революция на определена класа. Той не приема техния егалитаризъм и интернационализъм. Кризата, която води до фашизма, поражда радикално леви и радикално десни реакции на съществуващата система, които влизат в конфликт помежду си, поради което антикомунизмът става водеща характеристика на фашизма от XX век насам. Именно защото комунистите са разглеждани като основен враг от фашизма, веднага след идването на власт на Хитлер на 27 февруари 1933 г. се извършва провокацията с подпалването на Райхстага, обвиненията и съда срещу Георги Димитров, арестуването и вкарването в лагери на единадесет хиляди комунисти и социалисти, а през април 1933 г. е забранена Германската комунистическа партия. В България това става даже много по-рано, през 1923 г.

Четвърто. Монополният и олигархичен характер на капитализма.

От началото на XX век с работата на Джон Хобзон за империализма започва дискусиата за стадия, на който се намира капитализмът. Като една от ключовите характеристики на новия империалистичен стадий се разглежда появата на мощни монополи и олигархизацията на обществото, при много високо разделение на бедни и богати.

Пето. Открито терористична форма на капитализма.

Фашизмът е свързан с крайни форми на репресивност, за разлика от периоди, през които капиталът властва, но скрит зад либералната демокрация. Предполага масова мобилизация с милитаризация на политическите отношения и стил като за тази цел се създава масова едностранна милиция. Водеща характеристика на фашизма е, че той реализира своята идея за обединение на хората в едно националистко-популистко цяло чрез търсене на изкупителни жертви, чрез врага, който е виновен за лошото състояние и проблемите на страната. Този враг може да бъде расов и етнически (например евреите), но

може да бъде и политически (комунистите). От тук расизъм, шовинизъм, национализъм, антисемитизъм, антикомунизъм, образ на врага, който по природа има негативни характеристики, и за това спрямо него се налага в най-висока степен откритата терористична диктатура и милитаризъм. Мусолини изпраща своите черноризци да нападнат социалистическите организации в цяла Италия и вкарва голяма част от техните членове в затвора. В хитлеровите концентрационни лагери първоначално има повече марксисти и комунисти, отколкото евреи.

Шесто. Основава се на популистки ултрационализъм.

При фашизма човекът е схванат като част от някаква расова, национална, религиозна, цивилизационна и пр. цялост и в този смисъл носи със себе си архиконсервативни характеристики. Имаме расизъм, шовинизъм, национализъм, антисемитизъм, свързани с демонстриране на превъзходство спрямо други общности. Набляга се на националното и расово възраждане след период на упадък и разпад, за което се обвиняват чужди сили и врагове. Обединението на масите става чрез (а) противопоставянето на обща опасност и враг, (б) популистки вожд и (в) съответни социални придобивки, премахване на безработицата в условия на тежка криза и декласация на огромно количество хора. На марксисткия и либералния интернационализъм се гледа като заплаха за националното единство. Те са обвинявани, че не са „патриоти“ и са наричани „предатели“.

Седмо. Социалната база на фашизма са губещите от тежката криза социални групи. Например, социалната база на немския нацизъм са дребните собственици, дребната буржоазия, включително и големи маси от работническата класа, намиращата се в условия на криза средна класа, а при италианския фашизъм от значение са и селските маси. Всички те са социални групи, търсеци спасение от изключително тежката икономическа криза, рязко влошила тяхното състояние. На други етапи това е било свързано също с частния капитал и насилствената експлоатация на определени социални, расови, етнически групи – от експлоатацията на роби, през експлоатацията на колонии до различни версии на неолиберална експлоатация.

Осмо. Възход на вождистко-популистки авторитарни партии и сили в цяла Европа – от Мусолини и Хитлер през Франко и Салазар до Антонеску и Хорти. Авторитарно-популистко-вождистка политическа система, резултат на кризата на либералната демокрация, подобно на кризата на платоновата атинска демо-

крация, която ражда тиранин, който централизира властта, за да укрепя системата. Затова и фашистите защитават така нар. „принцип на лидерството“, според когото партията и държавата трябва да имат силен лидер с абсолютна власт. Хитлер е фюрерът, Мусолини – дучето, които дават заповедите, на които останалите трябва да се подчиняват.

Девето. Милитаристичен национализъм и империализъм.

Ключова характеристика на фашизма е империалистическата милитаризация – военизирани партии и войни за завоюване на нови територии, ресурси и преразпределение на света. Бенито Мусолини стана известен с ранното провоенно движение, с което подкрепя влизането на Италия в Първата световна война. Той твърди, че страната му следва да завладее нови територии в рамките на „естествените езикови и расови граници на Италия“. Говори и за завоевателна война на Италия на Балканите и в Близкия Изток. След като идва на власт, армията му нахлува през 1935 г. в Етиопия. Хърватските фашисти искат да създадат „Велика Хърватия“. Хитлер говори за [Drang nach Osten](#) („устрем на изток“) и смята, че като завладее Източна Европа и Русия, не само ще докаже расовото превъзходство на [арийците](#) над [славяните](#), но и ще осигури *Lebensraum* („жизнено пространство“), за да преодолее тежкото икономическо състояние на Германия. Затова и дава началото на Втората световна война.

4. Протофашизъм, криптофашизъм, микрофашизъм

Понятието за **криптофашизъм** е въведено от Теодоро Адорно и означава негласна подкрепа или възхищение от фашистки идеи от отделни индивиди, или социални групи. Те обикновено се опитват да прикрият тази подкрепа, за да избегнат политически преследвания и проблеми.

Понятието за **микрофашизъм** е разработено от френските философи Жил Делюз и Феликс Гуатари. При микрофашизма характеристиките на фашизма се проявяват не в обществото като цяло, не и чрез държавните структури, а чрез поведението на отделни индивиди, групи, обществени сили, партии, движения. Факт е, например, че проявления на микрофашизъм преди Втората световна война имаме и в САЩ, и в почти цяла Европа, включително и в България.

Протофашизмът (понякога се употребяват и термини като квазифашист, полуфашист) са политически движения, десни партии, режими, които повлияват на развитието на фашизма. Той може да има относително слабо проявление на

характеристиките, които след това ще станат елементи на фашизма. При определени условия може да прерасне във фашизъм, но в дадения момент е неразвит, начален негов стадий. Италианският фашизъм например е предшестван от Италианските бойни лиги и Италианската националистическа асоциация, които повлияват на развитието на неговите идеи. В Германия такъв протофашизъм, предшестващ партията на Хитлер се открива в Германската национална асоциация на търговските служители и Германската народна партия. В много отношения режимът, установен с деветоюнския преврат у нас през 1923 г. има характеристиките на протофашизъм.

В своята работа от 1995 г. „Ур-фашизъм“ („Вечен фашизъм“) писателят и философът [Умберто Еко](#) изброява четиринадесет общи характеристики на фашистката идеология.³ Той твърди, че не е възможно те да се организират в последователна система, но че „е достатъчно една от тях да присъства, за да позволи на фашизма да се опре на около него“. Той използва термина " [ур-фашизъм](#) " (вечен фашизъм) като общо описание на различни исторически проявления на фашизъм. Аз бих отбелязал, че по-точната фраза е криптофашизми, протофашизми и микрофашизми, които могат да се проявяват и се проявяват след Първата световна война в цяла Европа, Америка и други части на света, но имат проявления на и всички етапи на развитие на капитализма. Четиринадесетте проявления на тези фашизми, според Еко, са: култът към традицията; отхвърлянето на модернизма, свързан с рационализма от епохата на просвещението насам; антиинтелектуализъм и ирационализъм; тезата, че несъгласието е предателство; страхът от различието, свързан с противопоставяне на чужденци, имигранти, други расови групи; апел към губещата своите позиции средна класа; маниите за заговори, вражески заплахи, ксенофобия; определяне на враговете едновременно като твърде силни и твърде слаби; противопоставяне на пацифизма като „търговия с врага“ и изтъкване, че „животът е перманентна война“ и винаги има враг срещу който да се борим; презрение към слабите; „всеки се възпитава да стане герой“ и готов да умре; мачизъм; популизъм, при който хората се възприемат като цяло с обща воля, превъзхождаща гледната точка на отделните индивиди и тълкувана и изразявана от лидера; новогovor –

---

³ **Еко, Umberto.** Ur-Fascism, In: *The New York Review*, <https://www.nybooks.com/articles/1995/06/22/ur-fascism/>, June 22, 1995.

използването на специфичен речник, с който да се ограничи критичното мислене на отделните индивиди.

Умберто Еко използва термина " [ур-фашизъм](#) " (вечен фашизъм) като общо описание на различни исторически проявления на фашизъм.

Аз бих отбелязал, че по-точната фраза тук е криптофашизми, протофашизми и микрофашизми, които можем да открием в цялата история на капитализма от началото на възникването му до наши дни.

5. Етапи на проявленията на фашизъм

Това, което е характерно за капитализма е, че на всички негови етапи присъстват различни елементи на протофашизъм, криптофашизъм и микрофашизъм, които характеризират отделни групи, партии, характеристики на социално-икономическите отношения, но на определени етапи те се превръщат нещо, което става цялостна характеристика на обществата. Затова и някои автори въвеждат индекс на фашизма, чрез който да преценят в каква степен в едно общество имаме фашизация на основата на криптофашизми, протофашизми и микрофашизми.⁴

Моята теза е за цикличния характер, проявяващ се в различни форми на различните етапи на капитализма, както като цялостно системно явление, така и като характеристика на отделни субекти и подсистеми на общества във формата на протофашизъм, криптофашизъм, микрофашизъм. Той може да присъства както постоянно като характеристика на отделни елементи на обществото, така и като циклично във версията, характеризираща обществото като цяло.

Големите циклични кризи на капитализма, свързани с деглобализация, мултиполяризация, войни и преразпределение на света, с последователни технологични революции и нови версии на марксизми, когато се раждат нови радикални леви и десни идеологии, са свързани и с различни етапи на фашизма, който не е локален времеви феномен от първата половина на XX век, както обикновено се смята, а в различни форми и степени присъства на всеки от етапите на капитализма. Във възходящи цикли на капитализма той може да има маргинални измерения в обществата, докато в условия на кризи и войни рязко увеличава своята роля и се превръща в доминираща сила, макар и по различен начин и в различна степен в различните страни. Във всички случаи негова същ-

---

⁴ Zafirovski, Milan. [It Did Happen Here: The Rise of Fascism in Contemporary Society](#), Brill, 2023

ността характеристика е, че той е политическа и идеологическа форма на господство на капитала, т.е. характеризира капитализма като икономическа система, предполага диктатура, цензура от страна на представителите на капитала, променящи се форми на експлоатация спрямо държавите от периферията и полупериферията на световната система от държави от центъра, подчинено положение на класови, расови и етнически групи. Става дума за крайно десни форми на идеология в множество различни версии на фашизма и в този смисъл имаме множество етапи и форми на фашизма, съответстващи на различните етапи на капитализма – от версии на протофашизъм, микрофашизъм и криптофашизъм, проявяващи се **робовладелския прото и микро фашизъм** на доиндустриалната епоха, след това ги виждаме при **колониалния прото и микро фашизъм** на Първата индустриална революция, **класическия фашизъм** на Мусолини, Франко и Хитлер по времето на Втората индустриална революция, **неолибералния фашизъм** по време на Третата индустриална революция до **постнеолибералния дигитализиран фашизъм** в епохата на Четвъртата индустриална революция, към който вървим в момента.

При всички тях в една или друга степен има определени групи, етноси, религиозни общности, расови групи, които се разглеждат като по-нисши и обект на експлоатация.

При **робовладелския капитализъм** от доиндустриалната епоха още от неговия първоначален етап на венециански, геновски, флорентински капитализъм една от особеностите е възходът на банковия капитал. Това е времето, в което либералната демокрация не съществува, а по-скоро различни монархични абсолютистки режими, имащи робовладелски характер, при който терористичната диктатура и съответно експлоатация се осъществява спрямо друга расова и етническа група, която е основен инструмент за натрупване на капитал.

Ако вземем **колониалния фашизъм** от времето на Първата индустриална революция, това наистина е времето на възход на индустриалното производство, но с него и на финансовия капитал. Диктатурата се осъществява върху териториално живеещи общности, други държави, от които се извличат ресурси, а мащабите на унищожаване на хора от тези колониални държави или подчинени общности е сравним с този на хитлеровия фашизъм. Типични в това отношение са два примера от функционирането на най-мощната колониална империя в света Великобритания. Първият е организирането на така нар. „картофен глад“ в Ир-

ландия през 1845-1849 г., в резултат на което ирландското население намалява с 1.5 млн. души, починали от глад или емигрирали, търсейки спасение. Вторият е с колонията Индия, в която действията на колониална Великобритания между 1880-1920 г. доведоха до ранната смърт на 165 милиона индийци, а за по-малко от 200 години - 1773-1947 г. Британският империализъм ограби и отвлече от Индия материални активи на стойност около 45 трилиона долара, приведено към днешни цени.⁵ Всъщност Великобритания, която поставя основите на САЩ, е унищожавала разглеждани като по-нисши за англичаните нации в мащаби, по-големи от тези на Хитлер.

Класическият фашизъм от 1930-те години възниква във времето на тежка криза на капитализма, която води навсякъде – и в САЩ, и във Великобритания, и във Франция и останалите европейски държави до възход на различни крипто, прото- и микрофашизми, които в Германия, Италия, Испания, Япония стават характерни за обществата като цяло. Проявления на фашизъм можем да открием във всички западни страни преди Втората световна война като се почне от много антисемитизма във Франция, мине се през подобряването на населението чрез евгениката в редица американски щати между 20-те и 30-те години на XX век, както и затварянето на японците в трудови лагери в САЩ и се стигне до възхищението и подкрепата за фашизма от широки кръгове в британското общество, включително и от английското кралско семейство. Това е един от факторите, правещи възможно Мюнхенското споразумение. В нацистка Германия принудително се стерилизират всички „непълноценни лица“ (евреи, цигани, душевно болни, комунисти), а на определен етап по време на войната започват и да ги унищожават. Но е известно, че в американския щат Северна Каролина са стерилизирани всички, чието IQ е по-ниско от 70. Подобни закони действат в Дания, Швеция, Норвегия, Финландия, Естония, Швейцария.

Неолибералният фашизъм е във възход след 1980-те години. При него „откритата терористична диктатура“ се проявява не в субектната версия, както е при фашизма от 1930-те години, а като структурно насилие. Насилие осъществява не режимът на Хитлер, а социално-икономическата система. Официално нямаме наратив за фашистка идеология, той е скрит зад маската на либерал-

---

⁵ Стефанов, Нако. Престъпленията на британския колониализъм в Индия, В: <https://pogled.info/avtorski/Nako-Stefanov/prestapleniyata-na-britanskiya-kolonializam-v-indiya.154770>, 15.04.2023

ната демокрация и „евроатлантическите ценности“ но по същество се оказва диктатура на глобализирания капитал, който оказва структурно насилие върху държавите и хората.⁶ Този тип неолиберален фашизъм доведе до ситуацията на геноцид каквато наблюдаваме в България през последните 33 години, когато бе извършен най-големият грабеж на обществено богатство в страната в цялата ни над 1300 годишна история, българите бяха превърнати в най-умиращата нация в света, най-неравната в ЕС и загубила повече население за този период отколкото за всеки друг период в своята история.

6. Кризата на неолибералния капитализъм и възходът на нови форми на криптофашизъм, протофашизъм, микрофашизъм

Времето след кризата през 2008 г. и особено след Майдана в Украйна, присъединяването на Крим към Русия и началото на нова студена война бе периодът, когато в световен план „фашистки“ започна да се употребява и прикачва към всякакви политически явления с честота, невиждана през изминатите преди това седем десетилетия от края на Втората световна война. Макар, че много от тези употреби имат пропаганден характер, не можем да не забележим, че съществуват реалности като ксенофобия, [антисемитизъм](#), [авторитаризъм](#) и [евроскептицизъм](#), които отново създават предпоставки за това явление.

Първо. Отново имаме господство на финансовия капитал, премахване на разделението на инвестиционни и търговски банки, скок на експлоатацията на целия свят не чрез традиционното разделение на необходима и принадена стойност на индустриалния труд, а чрез спекулациите с финансовия капитал и създаване на капитализъм, водещ до рязко задлъжняване на страни, региони и отделни индивиди. И тогава, и сега от кризата се възползва не радикалната левица, а радикалната десница. Проучванията показват, че финансовите кризи и при възхода на фашизма след Първата световна война и сега рязко увеличават стачките, бунтовете, антиправителствените демонстрации, уличните протести. Като цяло техният брой се утраява в сравнение с предишни периоди.⁷

Второ. Имам възход на неравенствата в мащаби от времето на така нар. „позлатена епоха“ на Запад, преди Първата световна война, станал важна

---

⁶ Проданов, Васил. Неолибералният фашизъм, В: *Ново време*, <https://novovreme.com/istoriq/140-godini-ot-rojdenieto-na-georgi-dimitrov-neoliberalnia-fashizam/>, 15 юли 2022

⁷ Вж. Manuel Funke, Moritz Schularick, Christoph Trebesch. The political aftermath of financial crises: Going to extremes, In: <http://www.voxeu.org/article/political-aftermath-financial-crises-going-extremes>, 21.11.2015

предпоставка за тази война. Социално-икономическите неравенства днес са по-големи отколкото по времето на Карл Маркс. Когато Маркс и Енгелс пишат през 1848 г. Комунистическият манифест 10-те процента най-богати в света са получавали около 53 % от световните доходи, през 2020 г. те са получавали 55 % от световните доходи.⁸ Това води навсякъде по света до нарастващ песимизъм, конфликти, противоречия, разпадни процеси. Особено песимистични и катастрофични са визиите за бъдещето на света не къде да е, а в центъра на неолибералния капитализъм - САЩ. Скорошно изследване на Пю Рисърч Център установява, че около четирима от всеки десет възрастни американци смятат, че човечеството се намира в края на съществуването си.⁹ Неравенствата засилват всички противоречия на капитализма и са ключов фактор в кризисните процеси, водещи към протофашизъм, криптофашизъм, микрофашизъм.

Трето. Криза и разпадни процеси на либералната демокрация.

Неолибералният фундаментализъм на пазара, който икономизира всички сфери на обществото, изпразва от съдържанието ѝ либералната демокрация, която маскира диктатурата на неолибералния пазар. Неслучайно множество изследвания през последните години говорят за нейния упадък. Така например в поредния доклад през 2021 за нейното състояние в света на „Фрийдъм хаус“ се прави изводът: „Глобалният упадък на демокрацията се ускори“.¹⁰

Нараства поляризацията на партийните системи и обществата. Недоверието във водещата институция на либералната демокрация, каквато е парламентът, от САЩ до България е между 8 и 10 %. Нарастващото недоверие към държавата и нейните институции, от което се възползват десните за прехвърляне власт към пазара, се проявява във фрагментизация и разпад на предходни партийни системи, криза на политическите партии, намаляване на тяхната членска маса и твърдите ядра, гласуващи за тях. Предходното ляво-дясно политическо пространство започна да се деформира при намаляващия суверенитет, традиционните политически идентичности да се размиват, а обвиненията, че левите не са истински леви, а и десните не са предходните десни, да стават все по-

---

⁸ World Inequality Report 2022, World Inequality Lab, 2021, pp. 14, 79

⁹ **Diamant, Jeff.** About four-in-ten U.S. adults believe humanity is 'living in the end times', In: *Pew Research Center*, https://www.pewresearch.org/fact-tank/2022/12/08/about-four-in-ten-u-s-adults-believe-humanity-is-living-in-the-end-times/?fbclid=IwAR0ALAM75UbsvaasSk_wV-FDwA5JRBkQItTuo14LD91t8enHMswBOKYksfo, December 8, 2022

¹⁰ New Report: The global decline in democracy has accelerated, In: *Freedom House*, <https://freedomhouse.org/article/new-report-global-decline-democracy-has-accelerated>, March 3, 2021

чести. Навсякъде с успех се ползват авторитарно-популистки вождове и партии в различни версии като се от партията на Ердоган в Турция, тази на Бойко Борисов в България, на Виктор Орбан в Унгария, на Качински в Полша, на серия от възходящи дяснорадикални лидери в Западна Европа от Найджъл Фараж във Великобритания през Марин Льо Пен във Франция до Доналд Тръмп в САЩ. Разпадът на либералната демокрация намира израз в рязко понижаване на доверието към съществуващите партии, политици, политически системи и възход на популистки лидери, обединяващи масите чрез засилване на структурите на сигурност и образа на враг – в неговите различни версии.

Изследване на американската социологическа агенция Расмусен констатира, че над две трети от американците смятат, че страната им се превръща в „полицейска държава“.¹¹ Друго проучване на изследователски екип на [LAPOP Lab](#) към университета Вандербилт показва, че делът на американците, които са готови да подкрепят военен преврат и военно управление в страната, е нарастнал от 28 % през 2017 г. до над 40 % през 2023 г., а делът на подкрепящите военния преврат само сред привържениците на Републиканската партия е нарастнал до 54 %.¹² През 1923 г. и 1934 г., когато стават преврати у нас, няма социологически изследвания, но, ако имаше, вероятно резултатите им щяха да бъдат сходни. В скорошна статия под заглавие „Американската омраза става глобална“, известното американско списание „Форин ъфеърс“ говори за масовото разпространение в САЩ на конспиративни теории, убеденост в расово превъзходство, прояви на омраза и нетолерантност. Изтъква се, че идеологията за превъзходство на бялата раса придобива нарастваща популярност в Америка през последните години. Крайно дясното насилие е във възход и масово се изнася от САЩ и към други страни. Казва се: „Съединените щати се превърнаха в пример за крайно десен екстремизъм“.¹³

---

¹¹ Is America Becoming a Police State?, In: *Rasmussen Reports*, https://www.rasmussenreports.com/public_content/politics/biden_administration/is_america_becoming_a_police_state?fbclid=IwAR248_XIsLWdDOV1JRa56arbuRBB0KD6V-H5ZwPOjgVbF9By1O24bCsdXg, September 21, 2023

¹² **Lupu, Noam and Luke Plutowski, Elizabeth J. Zechmeister.** Would Americans ever support a coup? 40 percent now say yes, In: *The Washington Post*, January 6, 2022

¹³ **Hoffman, Bruce and Jacob Ware.** American Hatred Goes Global, In: *Foreign Affairs*, https://www.foreignaffairs.com/united-states/american-hatred-goes-global?utm_medium=social&utm_campaign=fb_daily_soc&utm_source=facebook_posts&fbclid=IwAR3XnCd-9Hr9VWr_zjLMvrFFCyGXIZO2wLLga4zSSxJzz302w6u3m_Ju6x8, September 19, 2023

Четвърто. Отново имаме олигархизация и преход към нелиберални демокрации.

Олигархизацията на капитализма е по-голяма от всякога преди това в историята. Трима изследователи - Стефания Витали, Джеймс Гланфладер и Стефано Батистон се възползват от достъпността до огромни бази данни за фирми и корпорации днес - общо 37 милиона икономически единици за 2007 г. (годината на изследването), и от постиженията на модерната наука за комплексни (сложни) системи, за да разкрият взаимоотношенията между тях. Поставят си за цел да изследват всички преки и непреки взаимодействия помежду им. Авторите откриват силно свързана компонента - „клуб“ от фирми, в която всеки член притежава директно или индиректно акции от всички останали. Клубът се състои от 1347 институции или едри притежатели на акции, регистрирани в 26 държави. Това доминиращо ядро има формата на „папийонка“, особеност, която е открита за първи път при световната уеб мрежа. Но за разлика от интернет, мрежата от ТНК е асиметрична; много малко външни агенти имат дялове в някои от компаниите ѝ, докато тя притежава много дялове и упражнява контрол върху останалите фирми. По показателя стойност на оперативните печалби, 4.35% от всички икономически играчи прибират 80% от планетарната печалба. По показателя контрол върху глобалната икономика концентрацията е още по-фрапантна - едва 0.61%, или като брой 737 от най-едрите акционери контролират 80% от производството и услугите в света! Нещо повече, едва 147 наистина топ ТНК притежават 40% от контрола върху всички други ТНК в света чрез сложно преплетени взаимни притежания.¹⁴

Изследване на Елке Хемскерк от Амстердамския университет установява, че всичко на всичко само 16 човека са хората в Европа, които образуват мрежата на финансови и промишлени зависимости в европейския бизнес. Те присъстват в упавляващите органи и съвета на директорите на 67 фирми, които от своя страна влизат в структура с 216 взаимовръзки между органите на управление на различни компании. Тяхната дума по принцип има по-голяма тежест от тази избраните от хората политици, които имат ограничени възможности за действия в сферата на икономиката.¹⁵ Добре характеризира този процес Славой Жи-

---

¹⁴ **Vitali, Stefania and James B. Glattfelder, Stefano Battiston.** The Network of Global Corporate Control, In: PLoS ONE, October 2011, Vol. 6, N 10

¹⁵ Вж. **Koziel, Hubert.** Kapitalizm pozera własny ogon, *Rzeczpospolita*, 20 września, 2015

жек дори със заглавието на една своя статия във „Файнаншъл таймс“ – *„Капитализмът се освободи от оковите на демокрацията”*¹⁶

Пето. Социалната база на новопоявяващите се популистки, авторитарни, националистически, фашизоидни сили са губещите в условията на глобализация социални групи в различните общества – работническата класа, превръщаща се в прекариат и конкурирана от имигрантите, декласирани слоеве, големи части от средната класа, чиито доходи падат и се чувстват заплашени и в нарастваща степен маргинализирани. Колкото по-несигурна, стресирана и страхуваша се за бъдещето си е голямата част от обществото, толкова по-благоприятна е социалнопсихологическата среда за появата на вожд с претенции за спасител, който популистки да овладее властта.

Шесто. Отново имаме възхода на антикомунизма, който виждаме особено силно в разрушаването на паметници и приемане на закони срещу комунизма в Украйна. В Украйна предходните паметници от времето на социализма бяха съборени и заменени с паметници на националиста Степан Бандера, обявен за „Герой на Украйна“, а 42 души, които се възпротивиха на Майдана, бяха изгорени в Профсъюзния дом в Одеса, където се бяха скрили. В момента всички опозиционни партии са забранени. Има мощни олигархии, които се съчетават там с идването на глобалния капитал, който изкупува земята на Украйна.

Седмо. Както през 30-те години на XX век, отново имаме криза на Просвещението и на универсалистките ценности и идеологии. Неслучайно с възхода на неолибералния капитализъм на Запад се заговори за постмодернизъм и постсекуларизъм, изчезна вярата в бъдещето и легитимацията на едно общество чрез бъдещето. *Днес на Балканите се строят повече джамии отколкото за всеки друг период от времето на Танзимата насам.*

Осмо. Неолибералният глобализиран капитализъм е в криза и ражда нови версии на неофашизъм, свързани с национализма и популизма, както и с нарастващи опасности от нова война. Военният сблъсък на Русия с Украйна и ставашото между Израел и Хамас доведе до нарастваща цензура до мащаби, непознати дори при предишната студена война и допълнително падане на външно „демократичната“ маска на неолибералния капитализъм. Неотдавна списание „Политико“ публикува статия, озаглавена **„Изглежда като нов маккарти-**

---

¹⁶ Zizek, Slavoj. [Capitalism has broken free of the shackles of democracy](#), In: *Financial Times*, February 4, 2015

зъм“: Как войната Израел-Хамас преобразува свободата на словото“. В нея се говори за поредицата уволнения на журналисти в САЩ, които имат мнение, различно от това, което се предлага официално в тяхната медия. Съобщава се за 260 такива уволнения.¹⁷ Наскоро една от най-известните американски социологически агенции публикува свое проучване сред 10 хиляди американски журналисти, озаглавено „Повечето американски журналисти са загрижени за свободата на печата“.¹⁸

През последните години десетки организации и партии в САЩ и ЕС са поставени в класификацията на фашистки партии.¹⁹ Групите, идентифицирани като неофашистки, например в САЩ са организациите на „гордите момчета“, Националният алианс и Американската нацистка партия. Подобни тенденции има и в Европа. Неслучайно на сайта на Европейската комисия по икономически и социални въпроси стои статия, озаглавена „**Фашизмът е във възход: откъде идва и как да го спрем с общ европейски отговор**“. В нея се казва, че *фашизмът преди Втората световна война е свързан тясно с голямата икономическа криза 1929-1933 г. и по подобен начин сега имаме криза, нарастващо неравенство и увеличаване на относителния дял на бедните.*

7. Периферният, клептократски и компадорски капитализъм в България и възходът на микро-, прото- и криптофашизми

През последните три десетилетия типична характеристика на промените у нас е пренаписването на историята, според което в България не е имало фашизъм и фашисти и затова Народният съд е „ликвидиране на българския интелектуален елит“. Така се осъществи пълна реабилитация на проявите фашизма в България. Ключов елемент на това пренаписване бе отхвърлянето на наличието на какъвто и да е фашизъм в страната до 1944 г., а така отхвърлянето и на антифашистката борба и на жертвите в нея, на палачите в нея, носещи набу-

---

¹⁷ **McHugh, Calder.** ‘It Feels Like the New McCarthyism’: How the Israel-Hamas War Is Redefining the Limits of Free Speech, In: *POLITICO*, https://www.politico.com/news/magazine/2023/11/04/israel-hamas-cease-fire-free-speech-00125333?fbclid=IwAR2x11aP1AeMPDUPn1SZx0G_e4eQsfmDDHItGS41geTDYofFfA2MVhj9JY2U, **04.11.2023**

¹⁸ **Forman-Katz, Naomi and Sarah Naseer.** Most U.S. journalists are concerned about press freedoms, In: https://www.pewresearch.org/short-reads/2023/05/02/most-u-s-journalists-are-concerned-about-press-freedoms/?utm_content=buffer484&utm_medium=social&utm_source=facebook.com&utm_campaign=buffer-pew&fbclid=IwAR3Wn7uw39Qhum5qZS6ZuaR0_qm6GPTodABU422iosxKD-swhPKTqXS4bgo, May 2, 2023

¹⁹ List of fascist movements by country, https://en.wikipedia.org/wiki/List_of_fascist_movements_by_country_U%E2%80%93Z, June 15, 2022

чени на кол глави на партизани и изгарящи къщи на ятаци. Санкцията срещу тях по-късно бе представяна като „комунистическо насилие” и това послужи като основание за тотална смяна на наименования на улици, училища, различни други обекти, назовани на имената на антифашистки. Така бе извършена манипулацията, при която борците против фашизма, обявени за „комунисти”, чиито имена трябва да бъдат изчегъртани от българската история, бяха представени като равнозначни на фашистите. Реално съществувалите фашизъм и фашисти изчезнаха от тази история, което обезсмисли и борбата срещу тях. Това бе един от инструментите за стигматизацията на социализма, манипулативно представен под наименованието „комунизъм”. Делегитимирано бе антифашисткото движение, представяно като „кокошкарство”, псевдогероизъм, борба срещу несъществуващ фашизъм. Затова и станалото на 9 септември 1944 г. бе наречено „преврат”, а не революция, извършваща качествени социално-икономически и социално-класови промени, каквато е неговата същност. Така се осъществи дискурсна промяна, зад която се криеше радикално пренаписване на историята, реабилитиращо фашизма. Учебниците по история създават поколения без памет или със силно изкривена памет, което позволява да се легитимира днешният бедствен български капитализъм. Това намери израз в събарянето на паметници и в смяна на имената на улици, училища, градове и други обекти, които са били наречени на имената на хора, за които се казва, че са се борили с фашизма у нас. Действа се активно за унищожаване на такъв символ на борбата срещу фашизма и победата над него като паметника на Съветската армия в центъра на София, който 34 години бе обект на удари, чупене, мазане с червена боя, за да се стигне до окончателното му премахване в края на 2023 година. Расте младо поколение с неолиберално идеологически промити мозъци за станалото и ставащото в България и неслучайно голямо количество млади хора днес гласуват за десни партии.

Ежегодно от доста години в столицата се провежда Луков марш – една от множеството форми на микрофашизъм. Цялостната социална среда край нас е изпълнена с версии на криптофашизъм, протофашизъм, микрофашизъм. В София през последните десетилетия има нашарени стотици пречупени кръстове – много повече, отколкото преди 9 септември 1944 г. И не само в София, можем да ги открием по градовете в цялата страна. Подобни картини можем да открием в почти цяла Европа. В Париж с пречупени кръстове бяха нашарени

снимки с лицето на Симон Вей, бивша председателка на Европейския парламент и една от малкото оцелели жертви в лагера Аушвиц, където загива цялото ѝ семейство. Еврейското гробище в Ерлисайм, близо до Страсбург, където заседава Европейският парламент, е нашарвано с пречупени кръстове. По софийските улици през последните години може да срещнем надписи от рода на: „Хитлер ни върна Южна Добруджа 07.09.1940 – 07.09.2010 – 70 години“; „Хитлер е прав! Смърт на юдомасоните!“ В парка Свети Никола в София плочата, поставена на мястото, където, когато умира Димитър Благоев, е бил поставен ковчегът му и хиляди хора са дошли да го изпратят във вечния му път е нашарена от дълго време с гигантски пречупен кръст и отвратителни надписи срещу основателя на социалистическото движение в България.

По сергии в различни части на страната се продава български превод на „Моята борба“ на Хитлер. До неотдавна тя можеше да се види на сергии с книги на „Граф Игнатиев“ в центъра на София. В същото време тази книга може свободно да бъде свалена от множество сайтове в интернет, включително и от най-известната интернет библиотека с книги на български „Читанка“, където се казва, че 80 % от тези, които са свалили тази книга я харесват. Продават се чаши с лика на Хитлер. Пропагандата на фашизма върви с пълна сила.

Увеличават се материалите и сайтовете, които откриват вината за всички проблеми в нашето общество в юдомасони, евреи, ротшилдовци, илюминати, глобални еврейски заговори. Оказва се, че не сме били под Османско, а „турско-еврейско робство“. Оказва се също, че Маркс бил евреин, финансиран от Ротшилдовци, прокарващ техни идеи и че „комунизмът“ е еврейски заговор.

В същото време имаме нарастваща цензура по водещите медии, които са типични идеологически апарати по Грамши за обработка на масовото съзнание, имащи по-голяма мощ от тези по времето на Хитлер. По водещите телевизионни канали има директна цензура със списъци кой може и кой не може да бъде канен в тях. В обществото ни има тотално господство на финансирани от САЩ НПО-та, които са проникнали не само в системата на идеологическите апарати, но и в държавните институции, налагайки определени модели на мислене и ползвайки и държавни ресурси.

Разграбването и унищожаването на създаденото при социализма, превръщането на страната ни в място с най-бързо умиращото население в света, най-неравното общество в ЕС, от което бяха заграбени десетки милиарди чрез гра-

беж на човешки, финансов, индустриален капитал и поставянето на България под контрола на нов световен хегемон, създаването и загубата на влияние на системни партии, недоверието в съществуващата система родиха масов песимизъм и отчаяние у голямата част от българите. Никога в историята на България мащабите на ненавист, омраза, песимизъм и недоверие към другия не са били така големи. Над един милион българи страдат от депресия. Всеки четвърти се нуждае от психиатрична помощ. Имаме разпад на социални общности и атомизация на обществото, неувереност в утрешния ден, усещане за отчужденост. Олигаризацията на политическата система от групи отделни едри капиталисти създава непрекъснатото усещане за „задкулисно“ дърпане на конците на нашия живот и поражда параноично конспиративно съзнание, при което всичко, което става в обществото, изглежда само маска на действията на могъщи сили, криещи се зад него. Появяват се от различни посоки политици-популисти, които започват да сочат ту в една, ту в друга посока образи на тези зли сили, които, разбира се, в техните обяснения са всякакви възможни превъплъщения на сатанизираните „комунисти“ и „ченгета“. Изход от такова състояние, в което човек се чувства ужасно, ражда потребността от силна личност, усещане за „стабилност“ и „порядък“, създаване на изкуствени общности на основата на ненавистта към конструиран образ на общ враг. Този тип социално-психологическа среда през 30-те години на XX век ще роди в Германия нацистката партия и феноменът Хитлер. Имаме засилваща се фрагментация на обществата и увеличаване на опитите за обединяването им чрез създаването на образа на външен враг, така както някога Хитлер и Мусолини обединяваха кризисните и полуразпадналите се след Първата световна война и след това и голямата икономическа криза германска и италианска нация.

При това положение у нас маргинализираните активни антикомунистически сили, които бяха във властта през 90-те години, се провалиха, или бяха изтикани встрани, затова те сега си търсят самооправдание за станалото. И ако това самооправдание през 90-те години беше сатанизацията на поведението на това, което те наричат „комунисти“ и „ченгета“ преди 1989 г., сега се оказва, че същите тези „комунисти“ и „ченгета“ са виновни и за ужасяващите и престъпни действия при реставрацията. „Комунистите“ и „ченгетата“ играят при тази втора вълна на антикомунизъм и фашизоидност ролята на евреите по времето на

Хитлер, за които Сартр пише, че „Ако евреите не съществуваха, те щяха да бъдат измислени“.

Както при предходните версии на фашизма, образът на врага като универсално обяснение на всички проблеми на обществото става доминиращ. Две са версиите на универсалния враг в това, което днес нерядко се нарича неофашизъм.

Първата е свързана с нов възход на антикомунизма и различните му проявления. Тя е свързана с катастрофалните резултати от реставрацията на капитализма, за които сега се обвиняват комунистите и тяхната Държавна сигурност, които били виновни за разграбването и унищожаването на държавната собственост, след като преди това бяха врага, виновен за създаването на тази собственост при предходната система. Във възход отново са пещерният антикомунизъм, призивите и решенията за унищожаване на паметници от времето на социализма. Стогодишнината от Септемврийското въстание се превърна в събитие на изключително остра идеологическа война и противопоставяне между доминиращите в медиите и печата антикомунистически историци и привържениците на идеята за това, че то е свързано с реакция на диктатура и начални форми на фашизъм. В резултат на нарастващата цензура за първи път откакто съществува телевизия у нас основните фигури, които шестват по водещите български телевизии са екстремни антикомунисти, докато голямата част от поддръжниците на алтернативни антикапиталистически възгледи от ляво не са допускани там, а моралните физиономии на управляващите България между 1923 и 1944 г. непрекъснато се измиват и изчистват. Водещите медии са в най-висока степен онова, което Антонио Грамши във времената на възход на италианския фашизъм нарича „идеологически апарати“ – онези идеологически апарати, които наложили италианския фашизъм.

Втората версия на този враг са руснаците, а в САЩ и донякъде в ЕС в нарастваща степен такива са и китайците. За всяка критика и несъгласие, за всеки проблем на управляващите се обявява, че той е резултат на руска намеса и руска агентура или на Държавна сигурност и комунистите като се провъзгласява, че всичко, свързано с единия и другия враг, трябва да бъде смачкано и унищожено. Десетки руски граждани и работещи в руското посолство в България се гонят с обвинения, че са „агенти“ без сериозни доказателства – нещо, което не е правил дори цар Борис III по времето на Втората световна война, когато

съветското посолство си е работило, въпреки че страната ни официално е била член на военен съюз, водещ война със СССР. Днес всеки, който прояви позитивно отношение към Русия или критика към официалната политика, е изправен пред опасността да бъде обявен за руски агент.

8. Какво да се прави?

При това положение отново стои въпросът отново „Какво да се прави?“

Първо. В ситуация на нарастващи рискове от война и терор актуална става отново идеята за обединен фронт на всички леви и противопоставящи се на тези рискове сили. Това е необходимо в още по-голяма степен днес, когато лявото навсякъде е силно фрагментизирано и в отделните държави има множество социалдемократически, комунистически, ляволиберални и лявоконсервативни партии, групи, движения. В тези условия отново се появяват форми на организация от типа на Отечествения фронт, за които пледира и се бори Георги Димитров при кризата и възхода на фашизма в Европа през 1930-те години. На 14 юни 2022 г. група организации обявиха в Националния пресклуб на БТА създаването на Обединен антифашистки фронт, в който влязоха Движение „Че Гевара“, „Безсмъртният полк“ – България, Дискусионен клуб за леви идеи „Георги Кирков“ – Казанлък, Българският антифашистки съюз, Движение на русофилите „Петко Войвода“, Движение „Русофили“ – Казанлък и Обединен комитет „Младежки инициативи“. В обръщение към българския народ те заявиха, че си поставят за цел да станат платформа-обединение на всички обществени сили, които подкрепят борбата срещу съвременните прояви на фашизъм и нацизъм у нас и по света. Засега обаче в публичното пространство няма информация за това доколко този фронт действа на практика.

Второ. Огромно значение има също и появата на силни лидери, които да разбират рисковете, пред които сме изправени и да обединяват колкото се може повече хора около себе си и да виждат по-далеч от непосредствената ситуация. Добре известно е, че в такива периоди ролята на лидерството нараства. В ситуации на нестабилност на една система това дали тя ще тръгне в една или друга посока зависи често пъти именно от това. Някой може да не е съгласен с мене, но ще кажа, че ако например Горбачов беше начело на Китай през 1980-те години, Китай вероятно щеше да се разпадне, а ако Дън Сяопин беше начело на СССР по това време, вероятно той щеше да претърпи бурен възход.

Трето. Рязко нараства ролята на организация като Българския антифашистки съюз. Антифашистският съюз и промени в неговите функции – от организация на хора, които са обърнати към миналото към организация, бореца се с проявите на прото-, крипто-, микрофашизма в различни форми, включително и дигитални. Необходима е кампания срещу пречупените кръстове и фашизоидните надписи из София. Нужен е Отечествен фронт срещу пренаписването на историята, според което фашизъм не е имало у нас и така губи смисъла си какъвто и да е антифашистки съюз. Нужно е противопоставяне на възхода на образите на врага в нови версии – тази на русофобията, заместваща антисемитизма. Много по-силна трябва да бъде нашата битка за запазване на паметници и наименования, свързани с борбата срещу фашизма

Можем да заключим, че светът навлиза в нарастваща степен в бифуркационна точка, от която може да се премине към дигитален фашизъм, дигитален неофеодализъм, надзорен капитализъм както говорят редица автори, или към неговата алтернатива на дигитален социализъм, в който новите технологии ще бъдат средство за нарастващо богатство, даващо възможности за реализация на принципа „всеки според способностите, всекиму според потребностите“ като способностите на максимално количество хора ще бъдат така формирани, че да бъдат с висока квалификация, умения, креативност, съответстващи на новите технологии, а потребностите в най-висока степен ще съответстват на изискванията за устойчиво развитие, преодоляване на противоречията между природата и общество, равенство във възможностите на всеки.

ТРЕВОЖНИ ТЕНДЕНЦИИ В СЪВРЕМЕННИЯ СВЯТ – ПРИЧИНИ, ПРОЯВИ, ОБЯСНЕНИЕ. КАК ДА ГИ НАРЕЧЕМ?

Искра Баева

Темата на конференцията „Фашизмът, неофашизмът и нашето време“ ме задължава да започна своя текст с представяне на явлението фашизъм/националсоциализъм¹ от гледна точка на историята. Става дума за това, че фашизмът/националсоциализмът е исторически феномен, роден от дълбоката обществена криза след Първата световна война в Италия, развил се в по-крайни форми в Германия като националсоциализъм и приключил съществуването си в края на Втората световна война, когато военният съюз Тристранен пакт около нацистка Германия е разгромен и след безусловната му капитулация в Европа започва процес на денацификация и дефашизация. Допълнителна гаранция за края на фашизма е насилствената смърт на двете водещи личности на тази система: в Италия Дучето Бенито Мусолини е убит от партизаните на 28 април 1945 г., а в Берлин фюрерът Адолф Хитлер се самоубива два дни по-късно, на 30 април, за да не изживее позора на капитулацията. Страните от победоносната Антихитлеристка коалиция осъждат фашизма като глобално явление и организират поредица от съдебни процеси с такава цел – в Европа такава роля изиграва Нюрнбергският процес срещу основните виновници за войната от Третия райх, но множеството подобни процеси са организирани в повечето европейски страни. Още в края на войната дейността на партиите с профашистка идеология е забранена, а след войната изповядващите такава идеология са преследвани от законите.

Накратко ще очертая условията в Европа отпреди стотина години, които правят възможно възникването и възхода на фашизма.

Фашистките идеи се появяват веднага след Първата световна война, когато италианците изразяват разочарованието си от цялата политическа система и от нейните носители – партиите. Осъзнал благоприятната обстановка, Мусолини обявява на 23 март 1919 г. създаването на **антипартийното** Национално социално **движение**. Той печели обществена подкрепа с обещания за: въз-

---

¹ Споменавам едновременно и двата термина, защото през последните години в България се правят опити те да се разделят, като се обяви, че фашизмът и националсоциализмът са две различни явления. Всъщност, родовото понятие е фашизъм, а върху негова основа се оформят движения в различни страни, които представляват приложение на фашизма съобразно местните национални условия. Такъв е произходът на националсоциализма, който е германско проявление на фашизма. Макар и с различни характеристики в този модел се вписва и франкизмът в Испания.

раждане на националното достойнство, социална защита и справедливост, битка срещу интернационалните леви сили. И получава известна (неголяма) обществена подкрепа, но борбата по улиците на италианските градове на неговите черноризци с новопоявилото се комунистическо движение го прави привлекателен за традиционна десница, която побързва да му поднесе властта през октомври 1922 г. още преди Походът му към Рим да е влязъл в града. Мусолини става удобно оръдие за изплашените от възхода на комунистическите идеи след Октомврийската революция държавни елити. Не трябва да забравяме и това, че политическият път на Мусолини тръгва от лявата Италианска социалистическа партия, което му позволява да присъедини към крайния си национализъм популярни социални идеи. А разочарованието от повечето партии му помага да създаде през 1921 г. своята **антисистемна** Национална фашистка партия и с нейна помощ да подчини италианската държава на дяснопопулистката си идеология, с други думи – от него не очакват последователност (само за три години преминава от отричащо партиите движение към партия), а политическа ефективност².

Мусолини е първият, тръгнал по пътя на съчетаването на национализма със социалната пропаганда, но не остава единствен. Пак през 1919 г. покълват политическите семена на подобни нагласи в Германия – разочарование от поражението и страх от разпространението на левите идеи, олицетворени от Ноемврийската революция в края на 1918 г. В тази обстановка се появява Адолф Хитлер, австриец, избрал да воюва в Първата световна война като доброволец в германската армия. Той привлича вниманието на обществото с лесното обяснение за поражението на Германия: германската армия е спечелила всички битки, но е загубила войната заради „удара с нож в гърба”, който са нанесли на държавата социалдемократите с революцията си от ноември 1918 г. Обръщам внимание върху това обстоятелство, за да подчертая колко лесно едно болно общество (независимо дали заради поражение или поради икономическа криза) прегръща лесните обяснения за причините за нещастията си и също толкова лесно може да бъде насочено в необходимата политическа посока – в случая с Хитлер срещу силната германска левица.

---

² Мусолини сам представя дейността си: **Мусолини**, Бенито. Фашистката революция. София: Жар птица, 2002.

Първият поход на Хитлер към властта настъпва в хода на финансовата криза от ноември 1923 г., но се оказва неуспешен, тъй като неговата акция остава изолирана в Мюнхен („бирения пуч“). Но този неуспех на Хитлер да овладее властта успокоява традиционните политически сили и доста години идеите и действията на Хитлер продължават да им изглеждат маргинални и затова ги подценяват. Всичко се променя, след като светът и Европа влизат в Голямата депресия в края на 20-те години. Тогава обещанията на Хитлер за дълбока промяна привличат все повече отчаяни хора, които виждат в него своето спасение и са готови да го последват. Идва времето на националсоциализма, който не само дава щедри социални обещания на „арийската“ германска нация, но след като получава властта на 30 януари 1933 г. Хитлер започва и да ги изпълнява. Огромна част от германците тръгват след него не защото са изпаднали във „временно умопомрачение“, както някои изследователи обясняват появата на Третия райх, а защото през 30-те години Хитлер се оказва най-ефективният политик в Европа. Кризата на континента е толкова дълбока, че милионите безработни и отчаяни хора са готови да тръгнат след подобни популярни демагози, обещаващи бързо решаване на всички социални проблеми чрез отстраняване на дежурните виновници – външните в лицето на „юдео-масонските“ империалистически държави и вътрешните – левите и малцинствата, първото място сред които обикновено заемат евреите³. От момента, в който Хитлер получава симпатиите на голяма част от германската гражданска общност, до започната от него нова световна война минават само малко повече от шест години. Това е кратката история на явлението, което въпреки тоталното му отричане в края на Втората световна война продължава да вълнува не само историците (което е нормално), но и много широк кръг хора в Европа, а и извън нашия континент⁴.

Европейските събития отпреди осем десетилетия показват как не само с преврат и военна сила, а и по напълно демократичен начин, с изборна бюлетина (в германския случай), на власт могат да дойдат не просто диктатори, а хора, които открито са заявили намерението си да заменят демокрацията с „по-ефек-

---

³ Тези идеи Хитлер разработва в най-важната си книга „Моята борба“, която пише, докато лежи в затвора за осем месеца от 5-годишната си присъда заради „бирения пуч“. Тази книга е преведена и издадена на български в Царство България. Тя отново се появява на книжния пазар в демократична България през 2002 г., което предизвиква скандал и обсъждане и в парламента. – **Хитлер**, Адолф. *Моята борба*. София: Жар птица, 2000.

⁴ Световната научна литература по темата за фашизма и националсоциализма е необозрима и продължава да нараства. Затова ще препоръчам на българските читатели само едно българско историческо изследване: **Семков**, Милен. *Фашизмът*. София: УИ „Св. Кл. Охридски“, 1989.

тивна“ управленска система и да воюват за глобално господство. Този пример има голямо значение днес, когато поне в Европа е трудно да си представим как някой с открито насилие (например чрез военен преврат) ще овладее властта и ще се задържи в нея. Но е напълно възможно такъв политик да спечели обществени симпатии и политическо влияние с идеи, които звучат привлекателно за застрашените или обърканите хора. Примери за подобни послания могат да се дадат и от последните десетилетия и години (последният пример е от далечна Аржентина, където президентските избори спечели либертарианецът Хавиер Милеи със странни обещания⁵), а макар че, както е казал Маркс – историята често се повтаря като фарс, ние вече видяхме в украинската криза, че тя може да се повтори и като трагедия.

Увлечението по Адолф Хитлер в Германия, Европа, а и по света продължава до средата на Втората световна война. А ако погледнем състоянието на междувоенна България, ще видим подобни условия, битки и разочарования, каквито има в Италия и Германия. Голямата разлика тогава е във факта, че България е малка и слаборазвита държава и за нея зависимостта от волята на победителките е несравнимо по-голяма, отколкото е в победена, но като велика сила Германия. Това е основната причина, поради която тогавашните български политици, централно място между които от 30-те години заема цар Борис III, не позволяват на фашистките и националсоциалистическите идеи и организации, набрали популярност и в България, да се превърнат във водещи и да получат властта в страната. Но след като започва Втората световна война, нещата започват да се променят. Поставили се като най-важна задача да върнат загубените в двете национални катастрофи територии, българските управляващи (поради наложения през 1934 г. безпартиен режим, който е продължен и след отстраняването на деветнайсетомайците от власт, в България говорим за близки до цар Борис III политици, а не за партии) решават да последват ревизионистките държави, в които фашизмът и националсоциализмът е на власт. Немалка роля за тази външнополитическа ориентация играят и зрелищните поражения, които демократичните победителки от Първата световна война претърпяват в първия етап на Втората световна война от германския вермахт. В нача-

---

⁵ Повече за новия аржентински президент виж: Къдринка **Къдринова**. С широко затворени очи Аржентина се отдаде на „Лудия с резачката“, за да я разчлени. 23 ноември 2023, https://baricada.org/2023/11/23/argentina-javier-milei-president/?fbclid=IwAR1aFDBJQXieGwL1mu2jDJ7ER9uSCA5y0c9W_4tojKf7AkPzH59xOfMm1jY.

лото на 1941 г. Третият райх е вече е наложил волята си над по-голямата част от континента и изглежда сякаш Тристранният пакт ще спечели войната и ще установи „новия германски ред“ в Европа. Тогава прогерманските политически кръгове в България решават, че това е правилният избор и се присъединяват към Пакта.

В подобна ситуация са и други европейски държави, които предпочитат да се присъединят към победоносната нацистка Германия, но няколко години след това се оказват на скамейката на победените. И макар че поражението излекува от илюзиите мнозинството от повярвалите в успеха на новия ред, то част от идейните привърженици на фашизма и нацизма продължават да вярват в него и след това, но тайно и мълчаливо⁶. Между тези хора и техните наследници можем днес да открием реаниматорите на съвременния неофашизъм.

***

Ако приемем тезата за историческите ограничения за фашизма до първата половина на ХХ в., то изводът, който можем да направим днес, е, че ако говорим за фашизъм, трябва да имаме предвид историческите му проявления. Анализът на този феномен продължава да е важен, защото може да ни помогне да направим своите изводи – например, при какви условия става възможна появата на тази форма на краен национализъм с ксенофобски характеристики, съчетан със социални обещания. А целта на такива разсъждения е как да бъде избегнато подобно съчетание в настоящето или в бъдещето. Поуките могат да се потърсят в отговорите на въпроси от рода на:

Какво прави доктрината на фашизма/националсоциализма в периода между двете световни войни привлекателна за толкова много хора както в най-развитите, така и в по-малко развитите страни в Европа, а и по света?

Какви социалноикономически условия подпомагат разпространението на фашистките/националсоциалистическите идеи?

Къде е било мястото на фашистките/националсоциалистическите партии в политическата скала, в чиито програми има както десни, така и леви тези?

На какво се дължи фактът, че макар фашистките държави да са победени и идеологията им е осъдена, привлекателността на фашистките идеи не из-

---

⁶ Такъв е пътят на Илия Минев, възприеман днес от десните като „най-дългогодишния политически затворник“ и дори абсурдно сравняван с Нелсън Мандела. Подобна е и позицията на Дянко Марков, който дори беше депутат от СДС.

чезва и продължават да съществуват хора, често пъти съвсем млади, в някои случаи и добре образовани, които са привлечени от тях и дори се опитват да ги проповядват?

Тези четири въпроса имат значение за днешните проблеми с организации и движения, които се самоопределят или са определяни като привърженици на елементи от отречената доктрина на фашизма.

***

След като съвсем накратко припомним как възниква, развива се и загива фашизмът/националсоциализмът, ще се опитам да представя и възраждането на някои подобни идеи от групи и организации, които обикновено определяме като неонацистки.

В този случай първо трябва да си зададем въпроса защо десетилетия след най-кръвопролитната война, започната от националсоциалистите, и след чудовищните престъпления, извършени от тях в повечето страни от Европа, е възможно да има хора, които са готови да се идентифицират с подобни идеи и да създадат подобни организации. Причините за това можем да потърсим в дълбоката обща криза – икономическа, финансова, политическа, демографска, морална и пр., която изживява не само България, а и цяла Европа. Общата криза, съчетана със започналия процес на руiniране на традиционните държави в двата най-близки до Европа геополитически региона – Близкият изток и Северна Африка, създава атмосфера на несигурност, отчаяние и търсене на нови, неизпробвани решения, а в някои случаи и обръщане към стари изпитани рецепти. А подобна атмосфера на неприемане на настоящето и страх за или от бъдещето винаги е била живителна среда за раждането на обществени чудовища.

Какви са конкретните причини у нас за появата на крайни националистически и ксенофобски идеи и групи, които с тревога наблюдаваме днес. Според мен, те се крият в променената през годините на прехода ценностна система, в която спорът за това дали е имало фашизъм в България доведе до пълно реабилитиране на управляващите в България от времето, в което страната ни е част от Тристранния пакт.

Съвременната ситуация в България ме кара да определя като една от големите опасности за демократичното бъдеще на страната реабилитирането на профашистките/пронацистките виждания, групи, организации и действия от го-

дините на Третото българско царство и особено по време на Втората световна война. Пренаписването на историята чрез пълно реабилитиране и идеализиране на българското управление до 1944 г., което започна още в началото на 90-те години и продължава и до ден днешен като създава благоприятни възможности за възраждане на неофашистки идеи и организации. А подходящата за това почва е създадена от продължаващата икономическа и обществена криза⁷. Втората опасност е от по-различен, но не по-малко опасен характер. Тя е в появата на нови крайни идеи и движения, които нямат пряка връзка с фашизма от миналото, но се стремят към такава трансформация на политическата и социалната система, която да доведе до създаването на нова държава, строго централизирана и контролираща социалните и личните действия на гражданите, което означава и отдалечаване от принципите на европейската демократична система. Наричам тази опасност популистка с пълното съзнание, че това понятие е твърде широко за описаното явление, но несъмнено то го включва.

Първата опасност започна да се очертава във връзка с подновения в началото на прехода спор имало ли е фашизъм в България⁸. Той беше огледален образ на антифашисткия характер на утвърдената след 9 септември 1944 г. система. Спорът започна още в началото на политическата промяна, когато постепенно се наложи тезата, че всичко от епохата на държавния социализъм от съветски тип е било репресивно и тоталитарно, сиреч възможно най-лошо. А тъй като една от най-ярките характеристики на комунистическото движение, включително и в България, в годините на Втората световна война е антифашизмът, то и новото противопоставяне започна с поставяне под въпрос на антифашизма, като най-лесно той можеше да бъде атакуван чрез отричане на на-

---

⁷ Спорът за характера на управлението на България по време на Втората световна война е предизвикан и от обявяването по време на социализма на България като „монархо-фашистка“ държава, което е трудно защитима теза. Но едва ли може да се отрече и наличието на профашистки, фашистки, пронацистки и нацистки организации (напр. Националната задруга за политическо възраждане или Национална задруга – фашисти (както се преименува през 1932 г.), Националсоциалистическата българска работническа партия на Христо Куртев или Народното социално движение на Александър Цанков), които, обаче, не са допуснати до властта. Едновременно с това в началото на 40-те години започва и налагане на законодателство, взаимствано от Третия райх, особено след като България влиза в Тристранния пакт. **Поппетров, Николай.** Социално наляво, национализъмът – напред. София: Гутенберг, 2009, с. 381–382; **Даскалов, Румен.** Българското общество 1878-1939. Т. 1. София: Гутенберг, 2005, с. 234.

⁸ Един по-сериозен опит за дискусия беше направен в първите години на прехода от историка Мартин Иванов чрез анкета с група историци: Фашизмите в България и по света. Анкета на сп. „Демократически преглед“: Имало ли е фашизъм в България? (*Демократически преглед*, № 4–5, 1996, с. 369–381). Той беше продължен и в наши дни, когато специална група историци от Института за исторически изследвания при БАН изготви специална позиция, отхвърляща съществуването на фашизма в България. Виж: Становище на български историци по въпроса: Имало ли е фашизъм в България? 23 ноември 2022 г. <https://www.bas.bg/?p=41867>.

личието на фашизъм, което опразва от съдържание антифашизма. Този подход трудно може да се приложи в общоевропейски мащаб, но се оказва напълно възможен в България. При това трябва да имаме предвид, че слабите дисидентски нагласи в нашата страна принудиха след 10 ноември 1989 г. противниците на системата да се обединят в единна организация независимо от огромните си идейни различия. Така се роди СДС, в който наред с новите политически формации и старите демократични партии, постепенно намери място и крайно десни и дори профашистки организации от миналото. Целта беше обхващането на почти цялата политическа система от крайно дясно до умерено ляво и така да се изтласка БКП/БСП в крайно лявата комунистическа ниша. Така отричаната напълно в епохата на социализма десница се появи отново на националната политическа сцена и потърси историческата си легитимация⁹.

В крайното дясно става дума най-вече за партията Български демократичен форум (БДФ), учредена на 13 януари 1990 г., която не отрича, а се гордее с връзката си със Съюза на българските национални легиони¹⁰, една организация, чийто профашистки характер е признат от много съвременни изследователи¹¹. Вярно е, че в началото на прехода тя не беше в състава на СДС, дори направи самостоятелната дясна коалиция Български национален форум „Обединение“, но на 18 ноември 1991 г. се присъедини към СДС. В началото БДФ беше само наблюдател, но по-късно стана пълноправен член и имаше свои представители в парламента, избрани с листата на СДС. А за онези, които смятат, че присъствието в СДС на наследници на фашистки организации е „грешка на растежа“, ще обърна внимание върху факта, че партията БДФ продължи да функционира и в следващите години, а на парламентарните избори от 12 май 2013 г. влезе в коалиция с ДСБ на Иван Костов. Тогава тази неслучайна коалиция не влезе в парламента с получените 2,9 % от гласовете, но затова пък това

---

⁹ За връзката на тази идентификация с профашисткото минало говори и книгата на завърналия се от САЩ емигрант Никола Алтънков, посветена на проф. Александър Цанков, в която той е напълно реабилитиран и дори се подчертава, че през 1944 г. Цанков е направил правилния избор, като напуска България с вермахта и съставя прогерманско българско правителство във Виена. Алтънков, Никола. Кой победи? Националното правителство във Виена, септември 1944 – април 1945. София: Изток-Запад, 2009.

¹⁰ В програмния документ на Българския демократичен форум, написан от първия му председател Васил Златаров, е записано, че „БДФ не крие своите персонални връзки с някогашните легионерски среди, със Съюза на българските национални легиони (СБНЛ)“.

http://www.omda.bg/public/biblioteka/kalin_yosifov/nachaloto_na_sds_bdf_nov.htm.

¹¹ Поппетров, Социално наляво..., 2009, 381–382; Даскалов, Българското общество..., 2005, с. 234.

доведе до загуба на държавната субсидия за ДСБ¹². И така, на пръв поглед, спорът дали е имало фашизъм в България изглежда чисто исторически или най-много политически – борба за легитимност между новата десница и новата левица¹³. Но всъщност той има по-голямо значение за днешния ден, тъй като отричането на фашисткото минало създаде удобен параван за раждането на формации, привличащи симпатизанти с крайно националистически и профашистки идеи. Това е основата върху която стъпва българският неофашизъм, който продължава да бъде опасност за българската демокрация, макар и с намалено значение.

Българският неофашизъм днес се олицетворява от организации като Българския национален съюз, ДДД (Дясно демократично действие), движението „Гвардия“ на Боян Расате, Българския национален съюз – Нова Демокрация (БНС-НД), БНС „Еделвайс“¹⁴, коалицията „Националистически партии на България“ на Симеон Костадинов и Павел Чернев (на изборите от 2014 г. те получиха около 2 500 гласа) и др. под. Своята връзка с миналото те демонстрират и в т.нар. Луков-марш¹⁵, който организираха години наред през февруари с мълчаливото съгласие на столична община, докато в края на краищата през последните две-три години протестите на външни европейски и извъневропейски фактори (посолствата в София на държавите от Антихитлеристката коалиция) и обществената реакция, изразена в Анти-Луков-марш не накараха управляващите да се дистанцират и да забранят Луков-марш. Лозунгите на шествието са за-

---

¹² Критиката срещу коалирането на ДСБ с такава неофашистка организация идва и от десни анализатори. – **Ваксберг**, Татяна. Кривите сметки на ДСБ. Дойче веле, 6 април 2013 г., <http://www.dw.com/bg/a-16722854>.

¹³ Проблемът с фашизма и антифашизма в годините на прехода се обсъжда от учени и политици, но в затворени среди. Пример за това са например: Дискусиата „Фашизмът в България“, организирана от БАС на 30 юни - 1 юли 1997 г., Международната научна конференция „Българският антифашизъм – неделима част от балканската, европейската и световната антифашистка съпротива“ на 9 май 2009 г.; Международна конференция „История на фашизма в Европа и България“, организирана от Фондация „Бузлуджа“ с подкрепата на Фондация „Роза Люксембург“ на 23 февруари 2013 г.; Международната конференция „Миграционни тенденции и борбата срещу ксенофобията и неофашизма“, организирана от Фондация „Славяни“; АЛДЕ, БАН, Института за стратегии и анализи на 11-12 декември 2015 г., както и настоящата конференция.

¹⁴ Прокуратурата (по сигнал на леви организации) се опита да забрани тази организация като изповядваща профашистки и пронацистки идеи, но съдът отказа да го направи, тъй като прокуратурата не успя да представи достатъчно убедителни доказателства. Този случай показва както нежеланието на съдебната система да се бори с десния екстремизъм, така и безпомощността на българската прокуратура да събира и представя доказателства. – Магистратите отказаха да регистрират БНС „Еделвайс“, което организира Луковмарш. В. „Сега“, 18 февруари 2021, <https://www.segabg.com/hot/category-bulgaria/sudut-nyama-dokazatelstva-che-gen-hristo-lukov-e-bil-nacist>.

¹⁵ Луков-марш е в центъра на документалния филм от 2017 г. на режисьорката Адела Пеева „Да живее България“, посветен за новия български национализъм.

имствани от стари и нови профашистки формации, а за участие в него всяка година пристигаха привърженици на неофашизма и от европейски неонацистки групи и партии. С крайните си послания тези български националисти отблъскват повечето българи и нямат шанс да излязат извън затворените си общности. Въпреки това шествието продължава, макар да се е свило до траурен факелен митинг пред къщата на Луков. Това явление демонстрира достатъчно ясно променената политическа ценностна система, в която фашизмът и неофашизмът у нас вече се възприемат не като обществен проблем, а като лично право на убеждения на гражданите¹⁶.

Ако трябва да обобщя, появилите се в резултат на преоценката на историята профашистки или неофашистки организации не успяват да повлияят сериозно на българското общество, тъй като те не успяват да спечелят и 1 % от гласовете на избори¹⁷. Но към тях се проявява голяма доза търпимост.

***

Следва опитът ми да направя преглед на новите и старите националистически организации, които могат да се разглеждат и като израз на новите тревожни тенденции на съвременния популизъм. Започвам със заявлението, че не смятам за адекватно всички съвременни опасни явления, организации и действия да бъдат определяни с термина фашизъм. Нещо повече, мисля че злоупотребата с понятието фашизъм създава проблем при анализа на тези явления, защото този термин от миналото днес е загубил аналитичния си смисъл и се е превърнал в ругателство и обида, която служи само за заклеяване на противника. При това по този начин се създава възможност понятието фашизъм да се употребява и реверсивно срещу комунизма/социализма, който през последните десетилетия се представя като брат-близък и първообраз на фашизма¹⁸. Първопроходецът на подобен подход беше бившият дисидент станал прези-

---

¹⁶ Дълбоката промяна в ценностната система на младите българи личи от думите на един такъв млад националист, казани във филма на Адела Пеева „Да живее България“: „Изобщо не се притеснявам, че ще бъдем наричани фашисти, расисти, неонацисти и какво ли още не“.

¹⁷ На дъното: Фиаско за българските крайни националисти. Националистическите партии на България не успяха да съберат и по един глас в секция. 27 май 2014, Клуб Z, <http://clubz.bg/4262-na-dynoto-fiasko-za-bylgarskite-krajni-nacionalisti>.

¹⁸ В такава посока през 80-те години вървеше дисидентската теза на Желю Желев, развита в книгата му „Фашизмът“, която изобщо не представлява сериозен анализ на явлениято фашизъм, а опит да се покаже подобие на социалистическата държава с фашистката и още по-точно с нацистката. На това се дължи и скандалната популярност на тази книга. Неслучайно при преиздаването на книгата си 30 години по-късно Желю Желев предпочита да я озаглави „Тоталитарните близнаци. „Фашизмът“ 30 години по-късно“ и за да бъде разбрано нейното послание по-ясно на корицата ѝ са изобразени Йосиф Сталин и Адолф Хитлер. Желев, Желю. Тоталитарните близнаци. „Фашизмът“ 30 години по-късно. София: Фабер, 2012.

дент д-р Желю Желев, но вече и в гимназиалните учебни програми, които Министерството на образованието и науката обявява като задължителни понятието тоталитаризъм, формулирано първо от Бенито Мусолини за фашистка Италия, се налага като задължително не само за сталиновия Съветския съюз, а и за социалистическа България¹⁹. Затова предпочитам да възстановим първоначалния системен смисъл на понятията фашизъм и тоталитаризъм, а не да го разширяваме във времето и пространството. Още повече, че поне според мен явленията, които днес често са определяни като фашизъм, нацизъм или тоталитаризъм, са съвсем нови, предизвикани от нови социални преподставки, плод на реакция към нови глобални, регионални и национални тенденции. Точно поради това изпитаните вече средства за борба с фашизма и националсоциализма вече не са актуални и трябва да се търсят нови решения.

При това, според мен, много по-голяма опасност за бъдещето представляват не малобройните неофашистки организации и групички, а новите популистки движения, които заимстват някои от успешните послания и решения от фашизма от първата половина на XX в., но ги съобразяват с новите реалности в началото на XXI в., когато електронните медии играят многократно по-голяма роля и са по-ефективни в манипулирането на хората и в печеленето на техните симпатии.

В групата на съвременните популистки формации, които съчетават яркия национализъм с популярни социални послания, бих поставила повечето националистически партии. Те си приличат и често се възприемат като единно цяло, но аз бих ги разделила на две групи: на носталгичните и на ситуационните, или приспособяващи се към променящата се обстановка.

Сред носталгичните националистически партии първото място по достойнство се полага на ВМРО. Веднага след началото на промените тази формация с дълга и кървава история възобновява своето съществуване в България. На 5 януари 1990 г. е проведен Възстановителният конгрес на Съюза на македонските културно-просветни дружества в България, който отваря пътя за възстановяване на традиционното име Вътрешна македонска революционна организация (ВМРО), обявено на Първия редовен конгрес на 16 декември 1990

---

¹⁹ Еволюцията на учебните програми, учебниците и целия процес на преразглеждане на историята съм представила в: **Баева**, Искра. Политическата цензура в постсоциалистическа България. – Модерният историк 3. Баланс, атрактивност, въображение. София: АИ „За буквите – О писменехъ”, 2019, с. 467–474.

г.²⁰ Надеждите на защитниците на македонската кауза, че нейната популярност ще им осигури голяма изборна подкрепа, не се реализират и ВМРО не успява да влезе в Народното събрание. Правят го едва през декември 1994 г. двама представители на ръководството на ВМРО – Анатолий Величков и Евгений Еков, но не самостоятелно, а като част от листите на СДС. Това, както и неуспехът на другите националистически организации да се оформят като самостоятелни парламентарни политически сили през 90-те години, навежда на извода, че чистият национализъм през първите години на прехода не успява да получи подкрепата на обществото, независимо от голямото националистическо говорене. Струва ми се, че това се дължи на популярността на либерализма по това време, идентифициран с демокрацията и налаган от външните институции.

Втората група националисти е на ситуационните организации, които се възползват от променящата се реалност, за да направят пробив в новата българска политическа система.

Първа го прави появилата се през 2005 г. партия „Атака“ на журналиста Волен Сидеров, последвана от създадената по-късно на същата основа формация Национален фронт за национално спасение (НФСБ) на Валери Симеонов. Волен Сидеров започва политическата си кариера още в дисидентското движение, той е и един от учредителите на СДС, където става толкова влиятелен, че за известно време дори е главен редактор на органа в „Демокрация“. След поредицата от разцепления в СДС Волен Сидеров работи като журналист и се ориентира към национализма, като успява за пръв път да направи осигури на една националистическа партия самостоятелно парламентарно представителство. Звездата му изгрява в частната бургаска телевизия (на местния политик Валери Симеонов) „СКАТ“, която се излъчва по кабел в цялата страна. Там Сидеров води авторско предаване „Атака“, чието име и взето от излизация през 1932 г. вестник „Атака“ на пронацистката Българска националсоциалистическа работническа партия на Христо Кунчев. Предаването е провокативно, излъчва антитурски и антицигански/ромски послания и критикува остро проамериканската и прозападноевропейската политика в България. Между другото, Волен Сидеров многократно е обвиняван в расизъм заради атаките му срещу турци и

---

²⁰ През 1999 г. към традиционното име ВМРО е добавено съкращението БНД (Българско национално движение). – **Каракачанов**, Красимир. ВМРО – 110 години борба за българщината. София: Македония Прес, 2004, с. 252–264.

цигани, той говори срещу циганската престъпност и призовава за най-строго и строго третиране. А нарастващата му популярност през 2004–2005 г. съвпада с второто голямо разочарование на българите – от обещанията на бившия български цар Симеон Сакскобургготски, който в началото на 2001 г. обещава да оправи положението на всички българи за 800 дни и категорично печели парламентарните избори. Вярата в „добрия цар“ бързо угасва, а най-отчаяната част от българите започва да се оглежда за нова надежда. В тази роля влиза Волен Сидеров, но не само и не толкова заради националистическите си послания, колкото защото съумява да ги съчетае със силни социални послания и обещание да бъдат наказани виновниците за обедняването на българите. Той ги посочва в лицето на цялата политическа класа.

Обявил се за противник на политическата класа и създал партия с името на предаването си „Атака“, Волен Сидеров се явява в коалиция с други националистически партии и формации на парламентарните избори на 25 юни 2005 г. Неочаквано за всички „Атака“ получава гласовете на 296 848 български граждани (8,14 %) и с 21 депутати става парламентарна сила. Още първите парламентарни прояви на Волен Сидеров затвърждават образа му не толкова на националист, колкото на антисистемен играч²¹. Това, както и еволюцията във вижданията му, които в различни периоди варират от атака срещу евреите, срещу турците и срещу циганите, ми дават основание да нарека неговата партия и присъствието му в политиката ситуационно, съобразено не с някакви и последователни трайни виждания, а с променящата се обстановка и настроенията сред българите.

Подобна е траекторията на развитие и на партията Национален фронт за национално спасение на Валери Симеонов, която възниква след спор между двамата единомишленици, каквито са Валери Сименово и Волен Сидеров през първите години. А след като влиянието на „Атака“ започва да намалява едновременно с утвърждаването на партията на Бойко Борисов ГЕРБ във властта, двете ситуационни партии се обединяват с ВМРО през 2016 г. в коалицията Обединени патриоти и отново да получат парламентарно представителство

---

²¹ Между другото той казва: *„Бюлетините за „Атака“ бяха оглушителният шамар, който народът удари на т.нар. политическа класа, която отдавна се е превърнала в стадо груктящи прасета. В безчувствени точки лой, глухи за проблемите и страданията на своя народ. Народът каза, че не иска да бъде дискриминиран в родината си за сметка на привилегировани малцинства и да е подлаган на експерименти от МВФ“*. Цит. по в. „Труд“, 12 юли 2005, бр. 186, с. 2.

през 2017 г. Нещо повече, за пръв път в годините на прехода националистите влизат в управлението в третото правителство на Бойко Борисов (2017–2021), което единствено от трите му правителства довършва мандата си. Но както обикновено става с коалиционните партньори на Борисов, тяхното влияние бързо спада и те не успяват да влязат в следващия/ите парламент/и.

***

Последната тема, на която искам да се спра, е за новите десни тенденции, акции и прояви. В българската политика и по-специално от страна на левите партии и организации те обикновено са определяни като фашистки или неофашистки. Основание за това дават техните прояви от рода на отричане на партизанското движение, преименуването на улици, села и други населени места, премахването на паметници на комунисти и антифашисти, последният пример от които ни дават многобройните акции срещу Паметника на съветската армия и т.н. Много ясно прозвучаха крайно десни мнения при обсъждането през юли 2023 г. на предложението да се постави паметник на децата, загинали при актове на политическо насилие през XX в.²² И предложението беше категорично отхвърлено с мотива, че тези деца са жертва по-скоро на родителите си комунисти, отколкото на репресивните действия на властите в тогавашна България.

Раждането на тези групи е свързано с многобройните протестни акции в годините на прехода, но най-вече с тези срещу правителството на Пламен Орешарски (БСП и ДПС) през 2013 г. заради гласуването на депутата от ДПС Делян Пеевски за председател на ДАНС и на Бойко Борисов (ГЕРБ) през 2020 г. срещу действията на главния прокурор Иван Гешев и срещу контрола върху медиите в България, реализиран от депутата от ДПС Делян Пеевски. Но произходът им може да се открие в студентските протести от 1990, 1993 и 1997 г. срещу леви правителства. Протестърите постепенно се оформиха като професионални политически активисти, готови да се включат във всякакви акции в подкрепа на различни десни партии и организации. Пример за това е гражданското сдружение „БОЕЦ“ (България обединена с една цел)²³, оглавено от Геор-

---

²² Преглед на обсъждането прави Къдринка Къдринова: Мераклии да убиват деца на комунисти се изгавриха с обсъждане за нов паметник. 20 юли 2023 г., Барикада, <https://baricada.org/2023/07/20/komunisti-antikomunisti-ubiti-detsa-fashism/>.

²³ Гражданското сдружение „БОЕЦ“ е създадено през 2013 г. при протестите срещу правителството на Пламен Орешарски от хора, самоописващи се като „непримирими българи“. Официално целите на орга-

ги Георгиев. През последните години то се включва във всякакви групи за политически натиск, като често заплашва с използване на сила. Друга група протестъри гравитират около бившия вицепрезиер и зам.-председател на ГЕРБ Цветан Цветанов в Атлантическия съвет на България. Същите протестърски групи бяха и в групата, оспорваща идеята за поставяне на Паметник на децата жертви на политическото насилие в България през XX в., както и подкрепящи намеренията за премахване на всички антифашистки паметници и знаци на бившия министър на енергетиката в първото правителство на ГЕРБ (2009–2012), активист на Реформаторския блок и кмет на община „Средец“ в София първо от Реформаторския блок, а после от ПП-ДБ Трайчо Трайков.

Въпросът е как трябва да определяме тези протестъри и политически активисти? Проблемът е, че ако ги наричаме фашисти или неофашисти, защото се обявяват за запазване на наследството на България от времето, когато е била съюзник и под влиянието на Третия райх, това определение се прехвърля и върху техните ментори. А става дума за партии, които не само се обявяват за привърженици на демокрацията, но и са възприемани като такива в България и по света. Това очевидно противоречие може да бъде обяснено с еволюцията, която изживяват и западните демокрации в съвременния свят, изпълнен с военни конфликти, които винаги извеждат пропагандата на първо място. Добре си спомням, че още от началото на войната в Украйна и двете воюващи страни бяха обвинявани в нацизъм, което по никакъв начин не съдейства за прекратяването на военните действия.

Струва ми се, че трябва да потърсим ново, актуално наименование за тези тревожни явления. Например десен екстремен популизъм или нещо от този род. Въпросът остава отворен, но съм убедена, че става дума за ново явление, което се нуждае от съвременен анализ.

низацията са: *„борба срещу политическата мафия, корупцията и престъпният модел на управление, подчинил всички власти и институции на шепа олигарси, мутри, мафиоти и ченгета. Това е борба за справедливост и реално правосъдие, за защита на човешките свободи и демократичните ценности“*, но по същество тя се превръща в ударна група за налагане на различни десни инициативи. Повече за сдружението виж на: <https://www.boec-bg.com>.

НЯКОИ АСПЕКТИ НА ФАШИЗИРАНЕТО НА ОБЩЕСТВОТО И ДЪРЖАВНАТА ВЛАСТ

Анко Иванов

В съвременните условия редица политически действия и обществени позиции се обявяват за фашизъм. Използват се термини като: „пълзящ фашизъм“, „обикновен фашизъм“, „мутрофашизъм“, „фашизоиди“, „фашизоиден либерализъм“, „културен фашизъм“, „дигитален фашизъм“, „неофашизъм“ и др. Обществоведите не могат да формират общо съдържание на термина „фашизъм“. А той е политико-исторически феномен в новата история. В началото на XXI век в света има пълзяща фашизация на обществото и държавната власт, която е многовариантна, но е и камуфлирана като хуманни човешки ценности и идеи.

Много често в публични изявления, журналистически и научни статии се слага знак на равенство на фашизма с други идеи, движения и политически режими. Едно от ключовите и объркващи приравнявания е между национализма и фашизма. Това, обаче, са различни политически феномени. Национализмът се основава на патриотизма като чувство и нравствена позиция към Родина и народ. При него главен е приоритетът на националните интереси на собствения етнос в страната и на нацията в международните отношения, включително и при членство в международни организации. Ултранационализмът е същностен признак на фашизма, при който собствената нация е обявена за превъзхождаща другите нации и е пропита с омраза и преследване на други раси и народности.

Фашизмът има три основни проявления: крайно реакционна и антихуманна идеология, радикално-екстремистко политическо движение и политически режим – терористична (авторитарна и/или тоталитарна) диктатура. Един от водещите идеологически признаци на фашизма, според Р. Грифин е ултранационализмът, възраждането на нацията (палингенеза)¹. Той обикновено се разбира не само като превъзходство на своя народ, а и като ксенофобия (омраза и преследване на други хора – антисемитизъм, русофобия, ислямофобия, расизъм,

---

¹ **Griffin, R.D.** World Fascism: A Historical Encyclopedia, Blamires, C. – Santa Barbara, California: ABC-CLIO, 2006-vol. II L-Z, pp 451-453.

геноцид и др.), ограничаване и пренебрегване правата на малцинствата, иредентизъм (величие на държавата – Велика Германия, Велика Италия, Велика Хърватия, Велика Унгария, Велика България и т.н.), както и милитаризъм и военна агресия. Фашизмът има характерни признаци, без които се губи неговата същност: етатизъм (силна централизирана диктаторска държава, която е над всичко), антидемократизъм, антикомунизъм и антиконсерватизъм (радикална промяна). За да е фашистка някоя партия или държава, тя следва да притежава фашистка идеология и тя да бъде провеждана като политика.

В кризисната обстановка след Първата световна война фашизмът се ражда първоначално като движение за възпиране на революцията, а след това се избистря и неговата идеология. Развитието на фашизма е продължителен социално-политически процес, отразяващ се на цялото общество и структурата и облика на държавната власт. Обществото и държавата не стават фашистки автоматично, с еднократно и/или единично действие. Затова и фашизацията протича в отделните страни с различни скорости, начини, форми и методи. Тя има комплексен характер – обхваща всички обществени сфери и всички властови структури, което ѝ придава всеобхватен (тоталитарен) характер.

По същество **фашизацията е процес на радикална промяна на доминиращите в обществото интереси и ценности, на целите, средствата, методите и начините на държавно управление.** Това е и процес на трансформация на либерално-демократичните и либерално-консервативните власти във фашистки. Тя е радикална промяна на целите и съдържанието на провежданата политика, на начина на функциониране на държавната власт, на действията на субектите на политиката: институционалните – държавен глава, правителство, парламент и функционалните – армия, полиция, съд, администрация, както и на съществуващите обществени организации (партии, синдикати, младежки, спортни, и т.н.). Този сложен и противоречив процес обхваща и периода на преход, преустройство от старата към новата обществена система.

Главната ценност за класическия фашизъм е нацията, нейните интереси, достойнства и величие, нейното единство и сплотеност, както и силната и велика държава. Класовото сътрудничество заляга в основана на корпоративизма. Личните интереси при фашизма се подчиняват на интересите на националната общност, на националната държава – правата прерастват в задължения: например, правото на труд се превръща в задължение, в трудова повинност, която е

контролирана и насочвана. Освен задължения на личността трябва да има избягване на конфликтите в нацията, противоборствата между класи, съсловия, политически партии и обществени движения. Сплотяването на нацията е насочено към формиране на единомислие, борба с реалните и/или измислени вътрешни и външни врагове, ксенофобия – страх от и нетърпимост към различния и към различно мислещия. Вътрешният враг включва различни групи хора – раса, етнос, физическа дееспособност, образование и култура, партийна принадлежност, а външният – този, който пречи на обединението на нацията и на разширяването на нейното жизнено пространство. Всичкото това се съчетава и с формирането на култове към силата, мощта, достойнствата на националната държава, милитаризацията и войната, националната религия, националните традиции, бит и масова култура и водача на нацията (Велик вожд). Промените в обществото винаги целят формиране на ново общество, на „нов ред и порядък“ и на нов човек, който да е напълно отдаден на нацията, респ. и на държавата.

Процесът на фашизацията има своя адекватен тип политическа технология – съвкупност от начини, методи и процедури за въздействие върху човешките маси с цел изменение на тяхното политическо съзнание и поведение, достигането на определени цели, а и за решаването на политически и управленски задачи. Затова политическите технологии могат да имат различни цели и задачи.² Когато те са фашистки, става дума за политическа технология, използвана като средство за фашизацията на обществото и държавната власт. Тя е процес предимно в съдържателен аспект на политиката, а и на използваните механизми, методи и форми.

Като политически режим на власт, според Виперман, фашизмът се проявява в три варианта: италиански „нормален“ фашизъм; немски „радикален“ фашизъм; фашизъм „отгоре“. Някои фашистки режими в Източна и Южна Европа се отличават от италианския и германския фашизъм, тъй като в тези страни не е имало фашистки партии или те са били много слаби. В тях фашизмът се е спускал „отгоре“.³ Следователно фашизмът може да бъде разграничаван не само по спецификата на неговите родови признаци, но и според начина на идването на власт. Подобно разбиране е характерно и за японският либерален учен

---

² Демидченко, В. В. Политическите технологии: същност, форми и видове. – Власт, 2015, кн. 12, с. 141.

³ Виперман, В. Европейски фашизъм в сравнение (1922-1982). Новосибирск. „Сибирски хронограф“, 2000 г., с. 125; www.modernproblems.org/attachements/article/132/Wippermann.pdf.

Маруяма Масао. Той разглежда три етапа в развитието на фашизма в Япония – подготвителен, зрял и реализиран, като счита, че първите два са фашизъм „отдолу“, а третият – фашизъм „отгоре“. Като фашизъм „отдолу“ определя режима, формиран от организирана фашистка партия. А като фашизъм „отгоре“, Масао смята формирането му чрез просмукване в съществуващите властови структури. Той намира, че фашизмът „отдолу“ може да се срасне с фашизма „отгоре“⁴. Подобна идея за фашизма на власт се споделя и от Гапоненко и Родин. Те приемат, че в Япония, както и в Австрия, Унгария, Румъния и България, фашизирането се извършва от управленските елити „отгоре“⁵. Вземането на властта води до същностна промяна на социалната структура на либералното и консервативното общество, на контрола върху него и смяна на управляващите елити. Елитите се сменят „отдолу“ чрез парламентарно-демократичната форма на избори, но и „отгоре“ - чрез революция, гражданска война и преврат, т.е. принудителна, насилствена смяна, както и чрез овладяване от тях на фашистки идеи, средства, методи и частична промяна на състава им. Идването на власт и налагането на фашизма „отгоре“ е следствие от слабата социална база „отдолу“. Налагането „отгоре“ се основава не на подкрепата на масовата основа, а на овладяването и дейността на държавните управленски структури и кадри. В редица случаи част от администрацията на предишната власт конформистки възприема не само новата власт, а и нейните цели и методи на дейност, показва се лоялна, за да запази добре платените си работни места. Дейността на фашистките държавни органи води до изменение не само в тях, но и в социално-политическата структура на обществото в съответствие с политиката на управляващия „отгоре“ фашизъм, т.е. властта преустройва обществото. Превратът (смяната на властващите) при фашизма е не само смяната на управленския елит, на управляващите лица, а и промяна на политиката и на самото общество. В този смисъл Деветоюнският преврат и превратът на 19 май 1934 г. в България са не само военни преврати за смяна на държавния елит, а и насочени към промяна (преустройство) на политиката, политическият режим и на българското общество. Налагането на фашисткия политически режим „отгоре“ най-често води до разделение на обществото на две основни противостоящи си

---

⁴ **Maruyama**, M. *Thought and Behaviour in Modern Japanese Politics*, Expanded Edition/ed. By I. Morris – Oxford, 1969 – P. 26-27.

⁵ **Гапоненко**, Ал., **М. Родин**, *Азиатский фашизм: извлечение уроков*. М., Книжный мир, 2022, с. 9 и с. 43-44; <https://rabkrin.org/gaponenko-a-rodin-m-aziatskij-fashizm-izvlechenie-urokov-2022-kniga/>

части – привърженици на фашизма и антифашисти. Борбата между тях в някои страни прераства в гражданска война.

Налагането на нов фашистки политически режим „отгоре“ е исторически предхождано от редица примери на диктаторски промени на властта и обществото, налагани „отгоре“ като тези на: революцията Мейдзи в Япония, „държавният социализъм“ на Бисмарк в Германия, преустройството на Русия при Петър I, Стамболовата диктатура в България и много други.

По време на Втората световна война в завоюваните от Германия, Италия и Япония страни се установява „отгоре“ (насилствено) нова власт, нов държавен елит, формиращ ново колаборационно управление под външен контрол и окупация (Франция, Нидерландия, Белгия, Дания, Норвегия, Албания, Гърция, Сърбия и др.). Особена форма са и т. нар. фашистки държави-сателити, които имат самостоятелна власт, свое правителство, армия, полиция и съд – Хърватия, Словакия. Общото във всички тези държави, както и в окупираните и членуващите в Тристранния пакт (Германия, Италия, Унгария, Хърватия, Румъния, Словакия, България) е, че фашизмът е на власт, но и управлява държавите в съответствие с фашистките идеи за „нов ред“ в страните, а и в „Нова Европа“.

Процесът на фашизация на обществото и органите на държавната и местна власт е сравнително по-слабо изследван от общите признаци на фашизма. В общи линии, както и при идването на власт на фашизма, има три типа фашизация – „отдолу“ чрез масова партия, „отгоре“ и „смесено“. „Фашизацията на държавата – посочва В. Антонченко, това е процес, движението на социума в посока на „закритото“ общество, в което политическият елит има неограничената власт, а индивидите се подлагат на неоправдан и нерационален натиск от държавата и нейната идеология.“⁶ Общото между трите типа фашизация („отдолу“, „отгоре“ и „смесено“) е налагането на фашистка диктатура.

Фашизацията на обществото става пряко чрез масирана демагогска пропаганда. Нейна цел е формирането на опора за провежданата политика и дейност на фашистките държавни органи и политически елит. Главното е преобразуване на човека и обществото за постигане величието на нацията чрез формиране на нови ценности и механизми за тяхното налагане. За фашизма е

---

⁶ Антонченко, В.В. Фашизация государства и право. В: Lex russica (Русский закон), т. 79, № 9 (190) сентябрь 2022: www.cyberleninka.ru/article/n/fashizatsiya-gosudarstva-i-prava/veewer, посетен на 25 септември 2023 г.

„характерна крайната политизация на идеологията и идеологизация на политиката“.⁷ Взаимната връзка между идеологизацията и политизацията се реализира в обхвата на общия процес на фашизация. Те са взаимно свързани както във вътрешнонационален, така и в международен аспект. Фашизацията се осъществява чрез печатната и словесна информация и пропаганда, както и чрез дейността на фашистките движения (партии, съюзи и т.н.). Фашизацията на обществото в условията между двете световни войни става предимно с печатни средства – статии, брошури, книги, вестници, списания, публични речи, масови прояви като събрания, митинги, манифестации и т.н., а по-късно и чрез радиопредавания. Пропагандата на фашизма е съпроводена с демагогия и дезинформация за другите политически идеологии, партии, движения и действията на либерално-демократичната власт. На тази основа се формират и определени фашистки, или ултрадесни профашистки организации и партии. Те спомагат за разпространяване на идеите на фашизма и промяна на обществените нагласи и настроения, а и независимо от ширината на техния обхват и разпространение влияят върху приеманите от властта решения. Разпространението и широтата на възприемането на основни фашистки идеи от масата граждани формира обществена, в по-голяма или по-малка степен, подкрепа за провеждане на фашистка политика от властовите режими. Такъв е случаят с подкрепата от японците на властта за воденето на войната и установяване на японско господство в Азия и в района на Тихия океан. От същия род е и подкрепата в България към Цар Борис III за т. нар. „обединяване на българските земи“ и присъединяването на бивши български земи. Подобна обществена подкрепа чрез фашизма има и при диктатора Улманис в Латвия за изгонването на немци, евреи и руснаци от територията на малка Латвия. Фашизацията на обществото се ускорява след идването на власт, дължащо се на силовото въздействие на фашизираните държавни институции. Тя се провежда от политическия елит на държавата като инструмент за влияние върху обществото, но и самата държавна власт преди това е фашизирана.

Фашизацията на държавната власт е процес на промяна на целите и съдържанието на провежданата политика, начинът на функциониране на субектите на държавната власт и на политиката. Извършва се чрез организационно-

---

⁷ Буханов, В.А. Гитлеровский „новый порядок“ в Европе и его крах (1933-1945). Екатеринбург, 2013, с. 42.

структурни промени, използване на правни методи за принуда и насилие. Промяната на държавните органи ги превръща в политически инструмент за осигуряване на идейна поддръжка и/или несъпротива, както и потискане на противниците на властващият фашизъм, независимо как е дошъл на власт. Един от идеолозите на фашизма (Розенберг) подчертава, че държавата е само „инструмент на национално-социалистическата философия на живота“.⁸ Идеологизираната политика на държавната власт води до формиране в част от населението на поддръжка на фашизма като политически режим. Както казва Мусолини: „за всички мерки, които ще предприеме правителството, дори и за най-суровите, ще поставим гражданите пред дилемата: или да ги приемат в името на високия патриотичен дух или да ги изтърпят“.⁹ Фашизирането на властта става предимно на основата на патриотичните и националистически чувства на хората. Идеята за обединение на нацията в една държава, заложена от Хитлер (в „Моята борба“), се реализира чрез разширяването на жизненото пространство не само населено от същия народ, но и свързано с историческото минало на нацията. Фашизацията на държавната власт е всеобхватна, включва всички държавни и местни управленски структури на всички йерархични равнища. Тя се провежда отгоре-надолу и в съответствие с основните фашистки постулати. В нея има акценти в зависимост от международната обстановка, националните особености на държавата, местните традиции и влияния, равнището на развитост на обществото и административно-управленските традиции на държавния апарат. Главното е съдържателната промяна във функциите на държавните структури и органи, реструктуриране на държавния апарат; кадрова промяна в личностния състав чрез отстраняване на членовете и привържениците на левите и либерално-демократичните партии; милитаризация на обществото; насилие и терор чрез използване на въоръжена сила – армия, полиция, жандармерия и други органи срещу вътрешните и външните „врагове“ – масово преследване, арестуване, затваряне и дори създаване на концлагери за хората на антропологическа (расова и етническа) и идейно-политическа основа; дискриминация за хората от различен от доминиращия в държавата етнос и неподкрепящи властта; подчиняване от изпълнителната на съдебната власт и използването ѝ в терора и насилието срещу инакомислието и политическата опозиция;

---

⁸ Цит. по: Буханов, Цит. съч., с. 27.

⁹ Мусолини, Б. Фашистката революция. С., Жар птица, 2002, с. 89.

превръщане на фашистката пропаганда в държавна, дори създаване на специализирани органи (министерство, дирекция и т.н.), цензура на словото, печата и радиото.

Скоростта на процеса на фашизация в отделните държави е различна по времеви период. В Италия той започва най-рано, но протича относително бавно (1922-1926), а в Германия е с радикално бърза трансформацията на либерално-демократичното общество във фашистко (национал-социалистическо) – само няколко месеца след пожара в Райхстага. В страните, в които фашизмът се налага „отгоре“, като правило скоростта на фашизацията е по-голяма – в България от 9 юни 1923 до края на 1925 г.¹⁰, а след 1925 г. е по „една „колебателна крива“ и „достига пиковата си фаза в първата половина на 40-те години на ХХ век“. Процесът протича в различни от класическия фашизъм политически форми, без създаване на масово фашистко движение, както в Италия и Германия.¹¹

При фашизацията на държавната власт може да има пълно налагане на фашисткия тип на политически режим, както в Германия, Италия и др. страни. Но в някои държави се съхраняват предимно външни рудиментарни форми на демокрация, но изпълнени с фашистко съдържание. Поради това е недостатъчно обосновано използването на прилагателното „фашизоиден“ към основни политологически термини: „фашизоиден режим“, „фашизоидна партия“, „фашизоидно движение“, „фашизоидни прояви“, „фашизоидни заплахи“ и др.¹² Използването на „фашизоиден“ по същество придава на термина след него на възприятие за образ, за преход от едно към друго състояние. Например, „фашизоиден режим“ е държавен режим с елементи на фашизма.¹³ В България фашизмът не е фашизоиден режим, а по-скоро е прикрит („фасаден“, „мимикриращ“) фашизъм, т.е. фашизацията протича при формално съхраняване на изпразнени от съдържание либерално-демократични форми, при което фашизмът се прикрива зад паравана на демокрацията. Режимът не е с елементи на фашизма, а по своята същност, цели и съдържание и в България, както и в Италия

---

¹⁰ **Иванов, А.** Фашизацията на българската държавна власт (1923-1925) и Септемврийското въстание. В: Септемврийското въстание 1923 след един век: истини, спекулации и фалшификации. С., Авангард Прима, 2023, с. 143-167.

¹¹ **Стефанов, Нако.** Фашизмът – вчера, днес, утре – същност и цели. В: Неофашизмът: същност и съвременни прояви. С., Земя, 2016, с. 40-41.

¹² **Стефанов, Н.** Западноевропейският фашизъм и фашизмът в България – общо и особено. – Поглед.инфо. 6.11.2023 г.; [www.https://pogled.info/avtorski/Nako-Stefanov/zapadnoevropeiskiyat-fashizam-i-fashizmat-v-balgariya-obshhto-i-osobeno.162488](https://pogled.info/avtorski/Nako-Stefanov/zapadnoevropeiskiyat-fashizam-i-fashizmat-v-balgariya-obshhto-i-osobeno.162488). Посетен на 21.11.2023 г.

¹³ **Яценко, Н. Е.** Тольковой словарь обществоведских терминов, 1999.

и Германия, е фашизъм. Тази прикритост се отнася дори за етапа на откритата монархофашистка диктатура в страната, когато най-изгоден за монарха е вариантът за фашизацията чрез „... частичното или пълно запазване на формите на изборно-парламентарната система ... чрез внасянето на фашистко съдържание в тези форми“.¹⁴

Фашизацията в България протича чрез използване на някои различни политически форми от тези в Италия и Германия; тя не копира като матрица италианският фашизъм. Това не е и необходимо. На 22 ноември 1923 г. Мусолини подчертава, че „фашизмът е едно типично италианско явление, несъмнено някои негови постулати носят и универсален характер“.¹⁵ У нас монархията е един от основните стълбове за фашизацията на българското общество. Налагането на фашизма „отгоре“ в значима степен обуславя националната му специфика. Двата опита за създаване на масова фашистка партия, с която да се вземе и/или укрепи властта „отдолу“ (Демократичен сговор и Народно социално движение) се провалят. Поради използването на българския национализъм и борбата за постигане на националния идеал (концепцията за Велика Санстефанска България) фашистката агресия се представя като обединение на българските земи, а Борис III като „Цар Обединител“. Борис III не съдейства, а пряко участва в процеса на фашизацията на държавната власт. Той прави това авторитарно и не допуска малочислените и раздробени фашистките организации във властта в периода 1935-1943 г., но привлича и поставя на ръководни постове в изпълнителната власт, а и в армията отявлени фашисти.

Не всяка фашизация в обществото води до утвърждаване на фашистки режим. Р. Даскалов приема, че може да се използва термина на Мигев за фашизация на „авторитарния режим, особено по време на войната, в смисъл на идеологически, правни, организационни и други заемки от репертоара на фашистките партии у нас и от чужди режими“¹⁶, но в България нямало фашизъм, само „заемки“. За да има фашистки политически режим на власт, в обществото следва да е протекла фашизация на всички сфери на дейност: политическата – има силна централизирана реакционна власт, основаваща се на въоръжената сила (армия, полиция, репресивна съдебна система, военизирани фашистки ор-

---

¹⁴ Мигев, В. Утвърждаване на монархофашистката диктатура в България 1934-1936 г. С., Изд. на БАН, 1977, с. 69-70.

¹⁵ Мусолини, Б. Фашистката революция. С., Жар птица, 2002, с. 90.

¹⁶ Даскалов, Р. Българското общество 1879-1939. С., Изд. „Гутенберг“, 2005 г., с. 201.

ганизации и отряди), ксенофобия (на етническа и/или политическа основа), която е неограничена, основана на насилие, терор, преследване и ликвидиране на опозицията (т.е. диктатура); икономическа – контрол и регламентация върху икономическите дейности; промяна на социума чрез формиране на адекватни на фашизма органи и организации за въздействие (от типа казионни синдикати, „Бранник“, „Труд и радост“, Съюз на запасните офицери и др.) и налагане на нов тип отношения между индивид, група индивиди и власт, т.е. формирането на „новия ред“, в който, вместо приоритет на индивидуалните интереси и потребности, в центъра са поставени интересите на държавата и нацията.

В основата на фашизацията са поставени две главни ценности (идеи). Първата е нацията. Втората е силната централизирана националистическа власт (Мусолини: „всичко в рамките на държавата, нищо извън държавата, нищо против държавата“).

В съвременните условия също протичат процеси на фашизация, която има свои особености. В началото на XXI век тече процес на „световна съвременна фашизация“. Тя обхваща три идеологически модификации: постмодернистки фашизъм (неолиберална фашизация); класически нацистки фашизъм (неонацистка фашизация) и религиозно-фундаменталистки фашизъм (ислямска фашизация). Важни са не само самите фашистки идеи, а как те са използвани практически във фашизацията.¹⁷ Спецификата на „световната съвременна фашизация“, се определя от някои регионални и национални признаци и черти.

Огромната част от историческите и социологическите изследвания са за фашизма, дошъл на власт „отдолу“. При него фашизацията, трансформацията се осъществява чрез идеология и движение, главен носител на което е масова фашистка партия. Някои историци и социолози превръщат хиперболизацията на ролята на фашистката партия за идването на власт в главен и единствен критерий за наличието на фашистки политически режим. И логическата схема безкрайно се опростява: има масова фашистка партия на власт – има фашизъм, няма масова фашистка партия на власт – няма фашизъм, а само авторитаризъм. Но фашизацията е сумарен процес, основан на неравенството в обществото, в миналото - предимно чрез етническо-националистическо и политическо неравенство, а и в преследване на чуждите народности и опозиционните

---

¹⁷ Багдасарян, В. Э., С.С. Сулакшин. Современный фашизм: новые облики и проявления. М., Наука и политика“, 2017, с. 55-57, 105.

партии с цел могъществото на нацията и държавата, но при запазване на икономическите основи на капитализма (доминираща частна собственост и пазарни механизми), но при намеса на държавата чрез контрол върху стопанството. В съвременните условия тя е следствие от задълбочаване на неравенството предимно на икономическа основа и социален статус, но не само в собствената страна, а и глобално в света чрез използването на ТНК и световната финансова система и икономическото разделение на страните на ядро, полупериферия и периферия. Това неравенство се поддържа чрез мощна световна милитаризация. Неравенството в обществата и в света се прикрива чрез показно нормативно равенство в политическите права на гражданите, многопартийната система, парламентаризма и т.н., но всъщност има дълбокото социално-икономическо неравенство, неравният достъп до здравеопазване, до образование, до наука и култура, до нормални условия на живот – жизнено равнище и среда.

В първите десетилетия след Втората световна война и проведената масова дефашизация като че ли фашизмът бе изчезнал. Но той се оказва много упорито и дълготрайно непрекъснато променящо се политико-историческо явление. Неофашизмът, за разлика от класическия фашизъм между двете световни войни, е с по-рафиниран външен образ – облечен е в демократична и хуманна премяна. Фашизмът никога, с изключение на Италия, не се е обявявал и не се обявява за фашизъм, а използва най-различни други имена.¹⁸ Тази политико-пропагандна мимикрия силно затруднява разкриването на неофашизма.

Сега фашизацията в повечето случаи обхваща както процесите вътре в страните, така и в международните отношения, под егидата на една държава-хегемон. Използва се старият фашистки подход на разделение на страните с нови определения на „наши“ (демократични страни, демократичен свят) и „чужди“ (тоталитарни, авторитарни страни), а съответно на това обикновено мащабно се прилага и принципът – „който не е с нас, е против нас“.

Има множество черти и прояви на съвременната неофашизация на либерално-демократичните общества и в глобалния свят. Първият характерен белег на съвременната фашизация е **амнистирането на класическия фашизъм**. Това става чрез т. нар. „нов прочит“ на историята, извършен през „неолибералните очила“ и чрез простички, натрапвани на обществото идеологеми. Ед-

---

¹⁸ Багдасарян, В. Э и С.С. Сулакшин. Современный фашизм: новые облики и проявления. М., 2017.

на от тях е априорното политическо и научно-историческо отрицание на марксистките трактовки за фашизма, на използваните и посочвани факти от историците от предишните поколения – свидетели и изследователи на фашизма. В този дух е и твърдението, че всички изследвания от социалистическия период са едностранчиви, но без да се посочват критериите за подобна оценка. Най-често в съвременните чуждестранни и наши публикации се премълчават изводите, оценките и използваните факти от предишните поколения историци, все едно че исторически изследвания не е имало. Очистване на миналото на фашизма от негативната му практика и от масовото отношение към него става и чрез заместването на понятието „фашизъм“ с „неутрални“ термини – „авторитаризъм“, „дяснорадикален политически режим (сектор)“, „милитаризъм“ и др. В амнистията и реабилитацията на класическия фашизъм в европейските страни има и подход на отричането неговото съществуване чрез признаването за фашистки само Италия и Германия, чрез използване на формални и незначителни, но специфични за отделни страни признаци, както и произволното приравняване на „фашизъм“ и „комунизъм“.

Призивите на редица български и европейски политици и учени за „помирение и примирение“ е по същество реабилитация на класическия фашизъм като се премълчават голямо количество верифицирани факти и доказателства, а огромна друга част от тях се тълкуват неправомерно.

Много характерно за съвременната неофашизация е деформирането на съдържанието и формата на историческа памет на младите поколения. Това се постига чрез пропагандата в СМИ и най-вече чрез учебниците и учебните помагала за средните училища и университетите.¹⁹ Промяната на историческата памет, заличаването на определени исторически периоди, явления, процеси и оценки на исторически личности, води до деформация на национално-културните ценности на нацията. Има яростно евроатлантическо пренаписване на историята с цел противопоставяне на социалистическите идеи.

Вторият съществен белег е **реабилитацията на фашистките прес-тъпници**, а чрез това и на фашизма. Използват се разнообразни средства като: написване на нови биографии с премълчаване или омаловажаване на прес-

---

¹⁹ Виж: Историческата памет и защо ни е толкова необходима днес. С., 1922 г.

тъпленията им като: книгите за Борис III²⁰; множеството мемоари на фашисти, които никога не пишат че са такива и „забравят“ престъпленията си. Институционалната реабилитацията на фашистите е чрез отмяна на присъдите им за престъпленията поради „липсата на доказателства“; именуването на улици и булеварди на доказани фашисти; разрушаване на паметници на антифашисти, убити от фашисти²¹; издигане на мемориали, паметници и поставяне на паметни плочи на „жертвите на комунизма“. Използват се отделни единични, макар и важни положителни факти от живота на престъпниците от Втората световна война, особено за участието им във войните.

Третият характерен белег на съвременната фашизация е все по-значимата поява на фашистки признаци в европейските и други общества. Някои от тях са стари, но с нова форма, адаптирана към променените условия. В англосаксонския свят се заражда и развива в нови форми съвременен либерален фашизъм.²² След Втората световна война фашистки идеи, методи и кадри са използвани от Западния свят в борбата му срещу комунизма. Те са модифицирани в духа на англоамериканския неолиберализъм. Една от главните посоки на развитие на неофашистките идеи за „нов ред“ е постигането и поддържането на глобализиран свят под егидата на САЩ. „Ние сме Съединените американски щати, за Бога, – казва президентът Байдън, най-могъщата нация в историята – не в света, а в историята на света“ – американската.²³ Това е в синхрон с хитлеровата позиция за немската нация.

Старата **идея за световно господство** на новите евроатлантици е противоречиво двуединство на утранационализма на глобалния хегемон и на

---

²⁰ Груев, Ст. Корона от тръни. Царуването на Борис III 1918-1943 г. С., Български писател, 1991, 496 с.; Царят-вожд или истината за Борис III. С., 260 с.; Илиев, Н. Борис III биографични бележки. С., 2018, 212 с.; Недев, Н. Цар Борис III. Дворецът и тайният кабинет. С., Хермес, 2009, 560 с. и др.

²¹ В София са сложени имена на булеварди и улици на почти всички ръководни дейци на фашизма в България през периода 1940-1944 г. като: Цар Борис III – бул. в София; Ген. Никола Жеков (ръководител на фашистката организация „Български национални легиони“ и приятел на Хитлер) в кв. „Надежда“; Иван Багрянов (Министър-председател) в Студентски град; Добри Божилов (Министър-председател) в кв. Бояна; ген. Христо Луков (Ръководител на фашистката организация „Български национални легиони“) в район „Оборище“; ген. Асен Николов (Командир на Първи български окупационен корпус в Сърбия) в ж.к. „Люлин“; Проф. д-р Александър Станишев (Министър на вътрешните работи, плащал за отрязани партизански глави, агент на Гестапо) в ж.к. „Люлин“; Данаил Крапчев в кв. Витоша; ген. Ат. Стефанов – ръководител на убийства на партизани, в гр. Плевен и много други. Наименуването на улица на името на Богдан Филев от Столичния общински съвет в София бе спряно след протест от посолството на Израел.

²² Jonah Goldberg. Liberal Fascism: The Secret History of the American Left, From Mussolini to the Politics of Meaning. Doubleday, 2008, 496 p.

²³ Откъс от интервю, излъчено по CBS News и цитирано от CNN; <https://www.focus-news.net/novini/mejdunarodni/Baidun-Shte-pomognem-nie-sme-nai-mogushtata-naciya-v-istoriyata-na-Sveta-1860075>, посетен на 4.11.2023.

националния нихилизъм. Налага се глобалистката идея, че в света не трябва да има самостоятелни нации, не трябва да има етноси, а само граждани на света. В Европа тя е регионализирана – няма българи, гърци, поляци, холандци, испанци и т.н. – има европейци и/или евроатлантици. Нещо повече, започна под диктата на ЕС да се пише „обща европейска история“, отричаща спецификите на националните истории. В ЕС има и институционални и информационни преследвания към държави и партии, защитаващи националните си традиции, религия, обичаи, история, език и литература. Това особено проличава в яростната атака към всички истински или мними националистически, както и либералноконсервативни партии и движения. Тази идеология за „новия ред“ в света (любим термин на Хитлер) е в услуга на САЩ за глобален свят. Фашизмът и глобализмът са родни братя – те са за „нов ред“, за съществуване в отделните страни и в света на общ неолиберален модел „англосаксонска демокрация“. Държавите се поделят на „демократични“ начело със САЩ и „тоталитарни“.

Освен новият глобален ред, има стремеж за **формиране по фашистки образец на нов тип личност с тотален информационен и държавен контрол над отделния човек**. В новите обществени условия в света и в отделните страни новата личност („новият човек“) се формира под маската на безкрайните права, но без задължения към обществото. За формирането на нов тип личност се използва в модифициран вид един от основните идейни похвати на национал-социализма в Германия – приемането на идеите на евгениката (от грц. *eu genis* – добър произход, благороден). В нацистка Германия тя води до унищожаване на непълноценните хора – инвалиди, болни, от друга раса и т.н. и провеждането на медицински опити с хора, с унищожаването на милиони хора в пещите на концлагерите. В съвременни условия тя се свързва с въвеждането на репродуктивните технологии и борбата с наследствените заболявания и тяхното лечение. Това е положителен аспект, зад който много често се прикрива намесата в развитието и действията на личността чрез медицински способности, дори до въвеждане на чипове в мозъка на човека и създаване на пандемични болести, чрез които да се намали броя на населението на Земята, по идеите на Римския клуб. Отрицателното възприемане на евгениката наложи да се прекратят масовите изследвания на хора и техният геном в самите САЩ и те развиха

мрежа от биолоборатории в света за набиране на генна информация и разработване на генни инженерни проекти за пре моделиране на хора.

Налаганата в евроатлантическите страни теория за джендър идентичността (различен пол от този при раждане) е опасна за репродукцията на отделните индивиди, но и за възпроизводството на населението. В редица страни (Великобритания, Гърция, Швейцария и др.) смяната на пола е свързана със стерилизация, което налага хормонална и хирургическа намеса. В Европа вече над 1 млн. души са с пол, различен от този при раждане. Според някои публицисти, детският трансджендъризъм е вид евгеника, определяна като неофашистка. В Австралия на деца на възраст 10 г. поставят препарати за забавяне половото съзряване с предположение, че на възраст 16-18 години могат да бъдат оперирани за отстраняване на половите признаци. Във Великобритания се правят експерименти за забавяне половото съзряване на деца на 12 г. В Германия гражданите ще могат да променят пола си чрез самоопределяне и без професионална оценка.

В съвременния свят неоевгениката се съчетава с малтусианството. Формулираният от Малтус „Закон за населението“ гласи, че ръстът на производството на храни за хората се увеличава в аритметична, а на населението – в геометрична прогресия. Премахването на пренаселеността във всеки географски район и държава може да спре възпроизводството на населението и задълбочаването на нищетата. Има два типа регулатори на броя на хората: естествени (епидемии, глад, войни) и целенасочени („морални задръжки“). Към вторите се отнасят: въздържане от създаване на семейство, ограничаване на раждаемостта чрез предпазване от бременност, регулиране на броя на деца („семеино планиране“), нулев естествен прираст и ограничаваща ражданията демографска политика.

Съвременните евроатлантици измислиха грижата за кариерното развитие на жените. За да не се ощетява „кариерата“, те въведоха и т.нар. „сурогатно майчинство“. Все в този план логично се вписва и джендъризма – пропагандно и законово налагане нетрадиционните сексуални отношения – от хомосексуализъм, лесбийство и транссексуализъм.

Четвъртата евроатлантическа идея и практика е **осъвременената фашистка ксенофобия**. Ксенофобия е имало през всички исторически периоди. В XX век тя се разви при фашизма на расова и политическа основа и се пре-

върща в един от признаците на управлението. В съвременни условия неприемането на различия и на различното мислене, омразата и преследването на антропологическа и политическа основа се превръща в догма. Глобализмът формира нов тип расизъм, при който се отричат нации, национален суверенитет, национални интереси, без великоамериканските и отчасти на англосаксонските. Расизмът е ксенофобия, основана на анатомичен строеж, външни белези (височина, цвят на кожата, форма на очите, устните, носа, косите и т.н.) на хората и поделянето им на пълноценни и непълноценни. Нордическата раса е определена от нацистите за водещата, а другите са непълноценни (недочовеци). През последните 100 г. в САЩ и западния свят вместо „раса“ се използва „главни етнически групи“ (major ethnic groups), а негрите в САЩ са афроамериканци. В същото време се приема, че хората са с еднаква биология и не се делят на раси. Биологичният термин „раса“ е заместен от „социална раса“, която отразява социалните отношения. „Социалната раса“ зависи от културата, икономическата и географската мобилност, а хората се делят на групи чрез социалното положение, а напоследък и по коефициента за интелигентност (IQ). Оказа се, че в САЩ афроамериканците са с по-ниско IQ, а с най-високо е политическият, икономическият и културен елит. Фашистко расово разделение е станало социално-расово – между елит и народ.

Формира се и нова разновидност на расизма – елитарен расизъм. Само елитът можел да взема решения по важни национални и международни въпроси. Не случайно този расизъм се прояви в отказа на управляващите да насрочат референдум за приемане на България в ЕС, както това стана в други 25 страни, а в Норвегия имаше два референдума на тази тема. България подписа за членство в НАТО без да бъде питан народа. Елитът решава независимо от волята на народа, а народът е определян от политическия ни елит като прост, неекспертен. Подобен елитарен расизъм има и от Евроатлантическия сговор (Сглобката ПП/ДБ-ГЕРБ/СДС-ДПС) при отхвърляне на референдума на ПП „Възраждане“ за отлагане на въвеждането на еврото с мотива – народът няма експертиза!

Ксенофобията прерасна от расова към политическа и религиозно-етническа омраза – към комунизма, към Русия и православието, ислямофобия, антиемигрантство и т.н. Тази политическа ксенофобия е превърната в критерии не само за оценка на дейността на партиите и ръководните им дейци, но и за

миналото. Ако за нацизма е характерен най-вече антисемитизма, то сега има, макар и не всеобщи, прояви на ционистка ксенофобия – омраза към арабите и ислямофобия. През октомври 2023 г. бившият израелски посланик в Москва А. Милман сравнява палестинците от движението „Хамас“ с бурятите от Русия, които пък били като „животни“.²⁴

От края на ХХ и началото на ХХІ век в света се развиват нови, неофашистки ксенофобии. Формира се особено видимо и отчетливо настъпление в арабския свят на отведен религиозно-фундаменталистки тип фашизъм, станал държавна идеология и практика в някои арабски страни. След военните действия на САЩ в Афганистан, Ирак, Либия, Сирия, войната в Йемен, както и глада в африканските мюсюлмански страни южно от Сахара се формира мощно емигрантско движение към Европа. Това доведе в Европа до намаляване на възнагражденията на местните работници и формира социални недоволства и напрежения, които прерастват в националистически – антиетнически и ислямофобски прояви и до възникване на нови утранационалистически партии в Германия, Нидерландия, Франция, Италия, Австрия и др. страни. Бягството от войната и неравенството на мигрантите в Западна Европа формираха нагласите и проявите на терор и насилие. В голяма част от европейците се появи страх за собственото им бъдеще, но и това на техните народи и държави. А от своя страна това е основата за формиране възраждане на стария довоенен класически фашизъм като нов еврофашизъм.²⁵

В ксенофобията на фашизма особено място има антикомунизмът. По същество първите наченки на възникването на фашизма са на антикомунистическа основа, когато комунистите са обявявани за нарушители на реда и порядъка в държавата, като „разлагащи нацията“.²⁶ Антикомунизмът се оформя като ксенофобско учение и политическо движение, възникнали след Октомврийска революция в Русия (1917 г.). Между двете световни войни има два вида антикомунизъм – либерален и фашистки. След Втората световна война либералният антикомунизъм прерасна в неолиберален. В Европа след 1989-1991 г. вече няма комунизъм, но пропагандно-политически войната срещу него продължава.

---

²⁴ Интервю на А. Милман с украинската журналистка Алеся Бацман, публикувано на 23.10.2023 г.: <https://ukraina.ru/20231023/1050397448.html>, посетен на 4.11.2023 г.)

²⁵ По-подробно Виж: Багдасарян, В. Э., С.С. Сулакшин Современный фашизм: новые облики и проявления. М., Наука и политика, 2017, с. 55-57.

²⁶ Мусолини, Б. Третий путь. Без демократов и коммунистов, М., Алгоритм, 2012.

Социализмът на власт вече го няма, но антикомунизмът нараства в политиката, журналистиката и т.н. Класическите фашисти се борят с комунизма, понеже той е за класовата борба и с това нарушавал единството на нацията. Съвременните неолиберали са антикомунисти, понеже социализмът и комунизмът са за справедливо разпределение на богатството и против интереса на богатите да стават все по-богати, а бедните да стават все по-бедни.

Изключително развита е и русофобската ксенофобия в някои от бившите социалистически страни като Литва, Латвия, Естония, Полша, Западна Украйна, вече и Молдова, както и др., подклаждана, насърчавана и финансирана от САЩ и западноевропейските страни.²⁷ Тази русофобия вече е институционализирана като държавна политика, достигаща да забрана на руски език, руски фамилни имена, руска култура, руски паметници икономически връзки с Русия и т.н. В Хърватия и Косово се развихря сърбофобия, в Северна Македония – българофобия, а налице са и множество други примери в Европа, но и по света.

Пето, с неофашистки белези е **деформирането на либералната демокрация**. Тя в редица аспекти по същностните си параметри придобива облика на автократия, превръща се във власт на малцинството на богатите (олигархически кръгове, бизнес-задулисие, ТНК), на политическия елит (истеблишмънт), на етнически, политически и сексуални малцинства. Тя формално се основава на демократични процедури – избори, изборност и сменяемост на управляващите лица, плурализъм и т.н.. Свободата на политически избор е променена чрез подменяне. Обявената за всеобхватна демокрация е фалшифицирана: фалшиви партии – продукт на социалното инженерство на транснационалния бизнес (в България „Продължаваме промяната“, ГЕРБ, „Гергьовден“, „Да България“ и др.); фалшификация на изборните резултати – неволно и най-вече умишлено сгрешени протоколи на изборните секции, приемани за верни, дописване на бюлетини, електронно-манипулационно машинно изчисляване, купуване на гласове (в брой и със съзерцателно отношение на полиция, прокуратура и съд), корпоративен вот; корпоративни дарения за избрани партии; телевизионна и интернет манипулация и дезинформация и т.н. Избраните органи на ЕС преминават от демократични процедури към директно тоталитарно управление на страните, членуващи в него, достигащо до определяне „криви-

---

²⁷ За прибалтийските страни виж: **Крысин**, М.Ю. Прибалтийский фашизм. История и современность, М.: Вече, 2007. 576 с.

ната на краставиците“, „правотата на бананите“, „щастieto на кокошките“, отмяна на термините „майка“ и „баща“, флакончетата за дезодоранти и т.н., огромна финансова „помощ“ за Украйна без да са питани европейските народи. В България бе приет закон за референдумите, според който не народа решава, а „евроатлантическите“ депутати от Народното събрание.

Псевдодемократична е и налаганата чрез НПО практика за смяна на неудобните за САЩ и НАТО власти в други страни чрез извършването на добре платени т.нар. „цветни революции“ по разработената от Лий Шарп социална технология за ненасилствена смяна на властта. Тази практика финансово се осигурява чрез парични средства, давани на местни псевдоорганизации (НПО, фондации и т.н.). Майданът в Украйна (2014 г.), по самопризнание на Нюланд, струваше на САЩ 4.7 милиарда долара. В България и множество други страни, най-вече в бившите социалистически, са формирани платени протестърски организации с пари от чужбина и др.

Шестата евроатлантическа идея и практика е **тоталният контрол над личността и формиране на нов тип личност**. Контролът над личността сега не става с насилие, оръжие и побой както при класическия фашизъм, а под маската на информация и информационно-комуникационни технологии, електронизация и изкуствен интелект. Отделният човек е следен навсякъде чрез установяване на локализацията му чрез личните информационни средства и връзката им с интернет мрежата, чрез камерното наблюдение на всякакви обекти и пространства, ваксинациите против различни заболявания, изписваните лекарства (включително за антибиотици, за диабет, за хронични болести чрез здравната каса), лабораторните кръвни и други химични и биохимични изследвания. Чрез масовото видеонаблюдение и телевизионните заснемания и излъчвания на масови политически срещи, митинги, манифестации, стачки, протести и т.н. Властта разполага с обширна личностна информация. Чрез нея тя може да проследява действията на лидери и активисти на политическите партии. Дори личния живот е подложен на контрол и заплахата за публично огласяване, дори за информационно манипулиране. Тази комплексна информация може да се използва и за политически цели.

Седмата евроатлантическа идея и практика е модифицирането на **фашисткия принцип за съгласие в обществото**, за неговото единство и избягване на класовите противоборства. Чрез понятието „съгласие“ се балансира меж-

ду „социална интеграция“ и „социална изключителност“.²⁸ Класическият фашизъм се е стремил към „съгласие“ и „единство“ на народа, постигано чрез пропаганда, терор и насилие. Тази цел на развитието на обществото в български условия добре личи от използваните имена на две от политическите формации на деветоюнския фашистки режим: „Народен сговор“ и „Демократичен сговор“. В съвременни условия това „съгласие“, „единство“ и „сговор“ се постигат предимно чрез масова пропаганда и чрез диктат на държавата чрез СМИ. Корпоративизмът при неолиберализма прие формата на трипартизъм като система за съгласувани решения между работодателите, синдикатите, правителството. В този дух са и т.нар. „колективни трудови договори“. Трипартизмът се заражда като политическо действие в условията на световната криза 1929-1934 г. в лоното на фашизма и католическите движения. Главната му цел е избягване на класовата борба на работниците за справедливо разпределение на създаденото от тях ново богатство. Класовият мир и общия интерес на фирмата, на бранша, на гилдията става сърцевина на съвременното неолиберално общество. Показателно е, че стачките, протестните действия са на браншово равнище (животновъди, зърнопроизводители, миньори, енергетици, ресторантиери и т.н.), когато в един и същи ред на протеста са работодатели и наемни работници, милионери и бедняци и когато средствата за масова комуникация ги показват като „партньори“. Може да се припомни, че във фашистка Испания в икономическата сфера са били въведени като принципи корпоративизъм и социална хармония.

Осмата евроатлантическа идея и практика, родееща се с класическия фашизъм между двете световни войни, е налагането на всеобхватна практика на **унификация на провежданата политика, действаща икономика, политическо управление в страните, на масовата култура и бит на населението в света и в отделните държави**. По същество в света е наложен **единен неолиберален глобален модел на развитие и функциониране на обществата**, на въвеждане на нов световен ред (под егидата на САЩ), еднотипни системи на държавно управление. Регламентите на ЕС, които трябва да се транспонират във всяка отделна страна, са израз на наднационално тоталитарно държавно управление, на изглаждане на всички грапавини и гънки на де-

---

²⁸ Пергер, Р., Дж. Албанезе. Из истории исследований итальянского фашизма: режим, общество и согласия. – Берегиня.777.Сова, 2016, №4 (31), с. 74.

мокращията. Който в ЕС се отклони – отива на съд и плаща големи финансови глоби и/или бива остракиран и дамгосван.

* * *

В съвременния свят фашизмът не може да се възроди в стария му облик. Фашистките идеи се развиват и се реализират в променен вид в света на информационно-комуникационните технологии. След прекомерното използване на природните ресурси и нарушаването на природната среда, след глобалната криза, за човечеството има опасност, поради което то следва да се бори отново съзнателно, целенасочено, неотстъпно и ефективно с новия фашизоиден ред.

СТАРИЯ ФАШИЗЪМ В БЪЛГАРИЯ ДНЕС – НЕРАЗБИРАНЕ ИЛИ НЕИЗГОДНОСТ

Николай Поппетров

Кратко въведение

Фашизмът е понятие, което се отнася до идеи, политическа доктрина, политическо движение (партия) и режим. Това, което се разбира под фашизъм в различните съвременни научни справочници и енциклопедии, е, струва ми се най-изразително и ясно представено в класификацията на поиния Зеев Стернхел.¹ Фашизмът като политически феномен и съответно – политически режим в България не е на власт.

Това, обаче, не означава, че в страната няма фашизъм. Въобще постановката „В България няма фашизъм” е безпредметно обобщение. Фашизъм като идеи и идеология има още от средата на 20-те години

Фашизъм, под формата на организации, се появява малко по-късно, с приемането от „Съюза Българска родна защита” (СБРЗ) на фашистка идентификация (1928) и с основаването на Съюза на българите фашисти в 1929 г.

До 1944 г. в страната се създават още подобни формации. Особено благоприятно за българския фашизъм е началото на 30-те години, когато в политическото пространство вече действат Национална задруга-фашисти (НЗФ), Националсоциалистическа българска работническа партия, Съюзът на младежките национални легиони, Демократическият сговор на Александър Цанков (популярен като Народно социално движение – НСД).

Историческата наука, социологията и политологията боравят с няколко типологии на формациите, идентифицирани с фашизма – като протофашизъм, семи(или псевдо) фашизъм, пълен (full) фашизъм и т.н.

Българският случай

В българските условия фашизмът не поема политическата власт. Няма управляваща фашистка партия, дошла по електорален път или чрез възлагана на властта от Държавния глава, или пък чрез преврат.

---

¹ Вж. дефиницията, дадена от Стернхел, Зеев. Фашизъм.– В: Блекуел. Енциклопедия на политическата мисъл. С., 1997, с. 566-569.

Защо фашизмът не идва на власт, може да се обясни със съчетанието на редица фактори. Българският фашизъм, на първо място, не успява да излъчи едно мощна водеща организация с безспорен национален фашистки водач. Фашистките формации, въпреки някои частични успехи в селата, като цяло не успяват да си създадат опора в селските маси, които стават под влиянието на други политически сили, между които БЗНС и комунистите. Превратът срещу БЗНС, убийствата на земеделските лидери през 1923 г., „белият терор” са фактори, които създават психологическа бариера пред фашизма на село.

Не трябва да се пренебрегва ролята на Държавния глава и на формиращата се след 1934 г. авторитарна алтернатива на фашизма. Цар Борис III е принципен противник на създаването на държавна партия и на водачески режим, който, напълно логично по своята природа, би ограничил напълно неговата роля.

Специфично за развитието в страната е появата на идейните (политически) кръгове: „Звено” (1927), „Млада България” (1932), „Нация и политика” (1934-1935). Тези формации не са фашистки, но са част от направлението на т. нар. нов, десен, радикален политически консерватизъм. Те изживяват сложна еволюция – „Звено” от симпатии към фашизма до отказ от идентификация с него (а по-късно – до колабориране с комунистите), „Млада България” и „Нация и политика” се превръщат в активни националистически ориентирани авторитаристки среди, а техни лидери (Стефан Попов, Лазар Попов, Никола Минков) еволюират на моменти към или влизат в съглашателство с радикални фашистки формации като легионерската и ратническата (които ги излъчват за депутати в XXV Обикновено народно събрание 1940).²

Установеният на 19 май режим трябва да се характеризира като авторитарен. Той е безпартиен и до края на съществуването си не излъчва своя водач, нито партийна структура (независимо, че отделни представители на профашистките и фашистки среди се опитват в 1943 и 1944 г. да създадат държавна партия – тъй наречената „Обществена сила”).

Всичко казано до тук не означава, че България се разминава с фашизма в политическата система. В периода от края на 1940 г. започва постепенно про-

---

² Основните документи на фашистките и като цяло – на дяснорадикалните авторитаристки националистически формации са публикувани в антологията: Социално наляво, национализъм - напред. Програмни и организационни документи на български авторитарни националистически организации. Съст. Н. Поппетров. С., 2009, второ доп. изд., 2022.

цес на насищане на пропагандата и идеологията с елементи, генетично близки до фашизма и националсоциализма. Същевременно се създават институции, които са заимствани от държавно-политическата система на фашизма: държавна младежка организация (Организация на българската младеж „Бранник“) 1940, пропагандно ведомство („Дирекция на националната пропаганда“) 1941, антисемитска институция („Комисарство за еврейските въпроси“) 1942, национално културно ведомство („Камара на народната култура“) 1943, и др. Този процес с известна условност може да се определи като процес на насищане с фашистки белези или процес на фашизация.

Характерно за българското развитие до септември 1944 г. по отношение на фашизма е двойственото отношение на неговите симпатизанти към самия феномен. От една страна, българските адепти на фашизма правят опити да се разграничат от него, показвайки, че българското радикално дясно развитие е самотно. От друга страна, опити фашизмът да се припознае като правилния път за развитие за българското общество съществуват още от края на 20-те години (теоретическите постановки на запасния полковник Владимир Коцев), както и припознаването на фашизма не само от организации като СБРЗ, СБФ и НЗФ, но и от най-масовата подобна организация СМНЛ (по-късно Съюз на българските национални легиони – СБНЛ).

Представата за фашизма в годините 1944-1989.

В периодът от 9 септември 1944 до 1989 г. фашизмът е обект на детерминирана политическа и съответно на историографска интерпретация. Трябва категорично да се подчертае, че за определяне на явлението и неговата оценка се използва едностранчивото и буквално прилагане на постановката от VII конгрес на Комунистическия интернационал (1935), без да се отчита наличието на други постановки на Георги Димитров за фашизма.³

Първоначално, особено през периода от есента на 1944 до есента на 1945 г. понятието фашизъм се превръща в обобщаващо нарицателно не само за целия режим, установен след преврата от юни 1923 г., но и за различни идейни, идеологически, културни и други явления от българското развитие в периода 1923-1944 г.. Достатъчно е да се посочат кампаниите срещу писателите и

---

³ Обстоен историографски обзор на публикациите за периода от 1944 г. до средата на 80-те години вж. в: **Poppetrov, Nikolaj.** Die bulgarische Geschichtswissenschaft ueber die Probleme des bulgarischen Faschismus // Bulgarian Historical Review, 1986, No 3, p. 78–93.

другите дейци на културата и срещу Великобългарския шовинизъм, при които под етиката фашисти попадат ред представители на интелектуалните среди, някои (а защо не и мнозина) от които по-късно, след затихването на ранните антифашистки действия, стават едни от активните представители на българската социалистическа литература и изкуство (например писателите Димитър Талев, Павел Спасов, Владимир Полянов, Георги Константинов, Христо Бръзицов, Кирил Кръстев и др.).

Също така трябва да се посочи, че в първите месеци след 9 септември 1944 г., а и по-късно и от некомунистическите среди понятието „фашизъм“ се използва като нарицателно за обобщаване на политическото развитие след Първата световна война.

Що се отнася до историографската интерпретация, първоначално по темата както в България, така и в международен план се публикуват главно полемични трудове, издания основно с идеологическа насоченост, с автори като Михаил Димитров, Тодор Павлов, и др. От началото на 50-те години започва дълго затишие на интереса по темата. Утвърден е интерпретационен модел със следните основни елементи:

1. Фашизмът в България идва на власт твърде рано, с преврата от 9 юни 1923 г., непосредствено след този в Италия. Установена е фашистка диктатура.
2. През 1934 г. е извършен военно-фашистки преврат и се установява монархо-фашистка диктатура, която продължава до акта от 9 септември 1944 г.
3. Българският фашизъм е ориентиран изцяло към Германия.
4. Фашизмът е власт на най--реакционните политически среди на едрата буржоазия и на представители на едрия капитал.

Тази концепция, с определени модификации и вече съвсем не стриктно се използва почти до средата на 80-те години без да бъде заместена след това от друга, нито да бъде коригирана.

През втората половина на 60-те години в Института за история при БАН се провежда дискусия за фашизма в България. За първи път се прави опит темата да се интерпретира аналитично и се изнасят някои документално подкрепени становища. Основният акцент е за характера на режима на Народния блок, обявен за пробив във фашистката диктатура. Като изследователи на фашизма се изявяват Илчо Димитров и Владимир Мигев.

През април 1983 г. отново в системата на БАН се провежда дискусия, този път за спецификите на фашизма на Балканите. Сега вече на дневен ред се поставя въпроса за многообразието на проявите на фашизма, за различието между отделните фашистки движения и организации, за характера на дикторските режими. Резултатите от дискусията не са оповестени, материалите не са отпечатани. С това българската историография губи възможността да представи публично един важен аспект от своето развитие.

Като цяло, българската историческа наука изостава от интерпретациите на историци марксисти не само от Западна Европа, (Поланцас, Мейсън) но и от представители на марксистката историческа наука в Унгария (Лацко, Ормош) и Полша (Жарновски, Томашевски). Парадоксално, но предисторията на българския фашизъм е изследвана от съветски историк – Рита П. Гришина.⁴

Защо това е така: историците от периода до 1989 г. не желаят (страхуват се, проявяват конформизъм), да поставят под съмнение приложимостта на дефиницията от 1935 г. и направените в неин дух изводи. В български условия, очевидно е, че едрият капитал не инициира нито подкрепя материално фашизма. Това разбира се, не означава, че едрият капитал не симпатизира на поведението на фашистите в страна и чужбина по отношение защитата на социално-политическото статукво, на външнополитическия ревизионизъм, национализма, антикомунизма и антисъветизма (а някои дори и на антисемитизма). Фактите обаче показват, че само малцина представители на едрите финансово-стопански среди се ориентират към подкрепа на фашизма. За това свидетелстват, например, плачевните изборни резултати на фашистки формации от периода 1931-1934 г. Типичен е и примерът с изразеният привърженик на фашизма, фабрикантът на шоколадови изделия Велизар В. Пеев, който подкрепя (финансово) Националната задруга фашисти. Когато той се оттегля от нея, за да се ориентира към проспериращото НСД, тази му постъпка обрича Задругата на гибел.

Съвременната ситуация

Промяната от 1989 г. създава ситуация, при която темата за фашизма излиза на дневен ред поради ред моментни причини:

---

⁴ Гришина, Рита П. Возникновение фашизма в Болгарии 1919-1925.. С., 1976.

- Отхвърляне на марксистко-ленинските парадигми и идеологически постановки за историята.
- Преоценката на съществуващите историографски тези и осъществяването на актуалното в първите една-две години след промяната „попълване на белите петна” от историята на близкото минало.
- В контекста на интереса към епохата от Първата световна война до установяването на режима на Отечествения фронт.
- В хода на започналото спонтанно „разобличаване” на различни митове и фалшификации на историята като част от процеса за „преоткриването” на миналото (по същество търсене на ефектни и сензационни теми) от страна на новопоявилата се публицистика и журналистика.
- Като част от сложен и неизбистрен процес на реабилитация и на идентификация на среди, свързани чрез родство и идейност с фашизма.

Високото самочувствие на говорещите за фашизма непосредствено след промените получава импулси от факта, че лидер на опозицията, на водещите нови политически сили е Желю Желев човек, който минава за вещь познавач на фашизма.⁵ Мнозина, не само негови привърженици, приемат, че той е автор на фундаментален научен труд. Това води до създаване на нов (макар и временен) авторитет и до пълно negliжиране на направеното от българската историография до тогава (например публикациите на Милен Семков⁶), както и на въведената в обръщение фактология (от Величко Георгиев, Владимир Мигев, Илчо Димитров).⁷

Модна и безапелационно налагана става тезата, че в страната няма фашизъм, лансирана както от някои политици (от които три десетилетия по-късно следите са изчезнали от общественото пространство), така и преди всичко от лаици като автор на текстове за естрадни песни.⁸

При тази ситуация в. „Литературен форум” (1990) прави опит да постави за дебат въпроса за фашизма, без особено съществени за публичното пространство резултати.

⁵ Желев, Желю. Фашизмът С., 1982, 1990.

⁶ Семков, Милен. Фашизмът. С., 1989.

⁷ Георгиев, Величко. Масонството в България. Проникване, организационно развитие и роля до средата на 30-те години на XX век. С., 1986; Същият. Народният сговор 1921-1923. С., 1989.

⁸ Спасов, Милчо. Имало ли е фашизъм в България. Избрана публицистика. С., 1998.

В периода след 1989 г. са направени и няколко опита за академично разглеждане на темата. Спорадични прояви с отделни текстове имат Недю Недев и Владимир Мигев. Доста по-късно историографски обобщения правят Иван Еленков и Румен Даскалов.⁹

Първият опит за артикулиране на темата е организиран от редакцията на сп. „Демократически преглед“ (1996). В този и други дебати участие взимат историци като Милен Семков, Георги Марков, Владимир Мигев, Искра Баева, Пламен Цветков, Николай Поппетров.

Трябва да се посочи факт, който принципно се подценява от мнозина изследователи: през 90-те години в световен мащаб, особено в западната историография, се извършва мащабна преоценка на множество тези, свързани не само с темата за диктатурите, Втората световна война, фашизма и комунизма, но и като цяло с отправните точки към близкото и по-далечно минало.

Темата за фашизма, обаче, не успява да стане чест от дневния ред на историческата колегия. Тя е интерпретирана от отделни автори – Гергана Величкова, Николай Алтънков, Николай Поппетров.¹⁰ Едва в 2022 г. по инициатива на Институтът за исторически изследвания при БАН се провежда кръгла маса, на която се лансира една обща постановка за фашизма, прави се опит за негово цялостно дефиниране и се определят спецификите му в българските условия.

В общественото пространство широко се разпространява политически натоварена и политическа аргументирана тезата, че:

- В България не е имало фашизъм, че в страната са съществували демократични традиции и са установени демократични принципи; теза, която се абстрахира от наличието на авторитарен режим в периода 1934-1944 г. и обявява цялостното развитие от Първата световна война и до 1944 г. за епоха на демократично развитие.
- Принципно презумптивно се приема, че щом в страната не е имало фашизъм и лицата, пряко свързани с него, не са били фашисти (например легионерските лидери и идеолози).

---

⁹ Анализ на интерпретациите по темата за фашизма вж. при: **Даскалов, Румен**. От Стамболов до Живков. Големите спорове за новата българска история. С., 2009.

¹⁰ **Величкова, Гергана**. Пропаганда на фашизма в България 1922-1934. С., 2002; **Алтънков, Николай**. Нареккоха ги фашисти. Легионери, отецпаисиевци, ратници, бранници, родозащитници, кубратисти. С., 2004; **Поппетров, Николай**. Фашизмът в България. Развитие и прояви. С., 2008. Вж. също: **Петрова, Димитрина**. Александър Цанков и неговата партия 1932-1944. С., 2011.

- Фашизмът е измислица на комунистите, за да овладеят властта (последното твърдение се използва и като аргумент за отношението към партизанското движение от 1941-1944 г.).

Причините за подобна интерпретация на миналото могат да се сведат до следното:

1. Легитимиране на лицата с генетични и идейни връзки с фашизма (произхождащи от семейства на легионери, ратници и пр.), а така също при възстановяването на легионерската организация.
2. Във връзка с опитите за представянето на т. нар. „еврейски въпрос“ от 1940-1944 г. като дело, което не е свързано с политиката и действията на българското правителство и на определени политически среди в страната.
3. По отношение становищата от страна на власти, общественици и др. лица от съвременната Македонска държава за българското участие в депортацията на еврейското население от Вардарска Македония 1943 г.

В един личностен план, лицата, свързани семейно или идейно (а възможно и двете) с фашизма, не желаят да бъдат идентифицирани с този феномен, който е всеобщо приет за нещо крайно негативно.

Неглижирането на фашизма позволява фашистка принадлежност и прояви да се представят за патриотически, родолюбиви, а преследването на лица за фашистка дейност – като жертви на комунистическите репресии.

xxx

Характерно за съвременността е непознаването на фашизма. Причините за това са комплексни, но преди всичко те се дължат на бързото и почти цялостно отпадане на темата и понятието от публицистиката, художествената литература и изобразителните изкуства, и, същевременно, от много слабия интерес на академичните среди към феномена.

Че феноменът не са познава (но и не се познава историята на страната в периода от войните от второто десетилетие на XX в. до промяната от есента на 1944 г.) свидетелстват прояви като т.нар. „Луков марш“ както и отношението на властите към него. Култът към генерал Христо Луков е типичен пример за наслагване на дяснорадикални настроения с произволно тълкуване на миналото, непознаване на исторически факти и събития и безпочвени обобщения.

Същевременно, нищо от антикапиталистическите, социалните и пр. постановки на фашизма не се припознава, защото не е изгодно за актуалната по-

литическа ситуация в страната, нито за евро-атлантическия курс, който се следва от управляващите.

Луков, в духа на примитивната агиография, създадена в периода след 1989 г. към българското офицерство с десни прояви, е представян едва ли не за национален герой, бележит пълководец и пр., факти, които нямат реално покритие. Така се създава произволна представа за личността на генерала, като легионерското движение, което той ръководи се възприема единствено като някаква патриотична проява.

Системните опити на представители на някогашните фашистки среди да представят формациите, към които са били приобщени за демократични (или най-малкото само за патриотични) създава изкривения образ на фашизма.

Същевременно наличието на фашизъм в страната в миналото се отрича, защото адмирирането на това политическо явление не е сред ценностите, прокламирани официално от евро-атлантическите среди.

Актуалната ситуация по отношение на фашизма фактически представя изопачено българската история и, което е парадоксално, представя националното минало като някакъв оазис, място на изключително развитие, където европейските идейни тенденции нямат влияние и проява.

В световен мащаб историческата наука, социологията и политологията отдава са разработили основни модели за интерпретиране на фашизма. Независимо от усилията на редица български издатели, на академични звена и отделни учени наблюденията показват, че като явление фашизъм не е добре познато (макар че е изключително известно и понятието се използва отново като нарицателно) в широките обществени среди.

В редица случаи, обаче, именно неизгодността да се припознава същността на понятието доминира над непознаването и неразбирането.

ПРЕГЛЕД ВЪРХУ ФАШИСТКАТА ЛИТЕРАТУРА В БЪЛГАРИЯ

ОТ ЕПОХАТА ДО 1944 Г.

Евгения Русинова

Какво разбирам под фашистка литература?

На първо място – литература, издавана от организации, респективно лица, идентифицирани като фашистки/фашисти. Също така литература, разглеждаща с адмирация или симпатия фашизма като цяло или отделни негови постановки.

Разглежданата литература е както с български автори, така и преводна.

В този обзор не влизат издания с определен критичен или антифашистки характер.

Под понятието фашистка литература включвам и публикации от и за германския националсоциализъм, макар, че в значителна степен той се различава от фашизма, такъв, какъвто първоначално е формиран в Италия и е повлиял върху формирането на повечето фашистки движения в Европа.

В обзора, който ще направя, за пълнота включвам и бележки за фашистката периодика.¹

Фашистката литература не е била обект на подробно систематизиране, респективно библиографско представяне, нито на специално изследване. Библиографски обзор съществува в библиографията на българската стопанска и социална книжнина, съставена под редакцията на проф. Тодор Владигеров във втората половина на 40-те години.²

Съществуват отделни публикации – за фашисткия печат, за преводната германска книжнина, за фашистката литература в списъците на забранени книги от есента на 1944 г.³

---

¹ Общото библиографско обезпечение на темата се основава на систематизираната в основните издания на библиографските репертоари информация – на издаваните книги и на периодиката: Български книги 1878-1944. Библиографски указател. Азбучна поредица. Т.1-10, С., 1978-2012; **Иванчев, Д.** (Съст.) Български периодичен печат 1844 – 1944. Анотиран библиографски указател. т. 1-3. С., 1962-1969.

² **Булева, А., Н. Буссе** (съст.). Стопанска и социална книжнина в България. Библиография на български книги и статии от началото до днес: 1850 – 1945. Свищов, 1948.

³ За издаването на германска, основно пронационалсоциалитическа обществено-политическа литература вж. **Rusinova, E.** Bulgarische Ausgaben deutscher gesellschaftlich-politischer Literatur (1939-1944). Eine Charakteristik.- Bulgarian Historical Review, 1996, XXIV, No. 1, 132-139;

Поппетров, Н. Фашистката литература според списъците на забранените книги от 1944 г. - може ли да има дебат. - Библиотеки, четене, комуникации XV нац. научна конференция Велико Търново 2015, В. Търново, 2016, с. 504-514. **Същият.** За мечтаното бъдеще без ужасния враг. Профашистка и

Върху някои текстове на фашистките формации се спира в анализите си Гергана Величкова, която акцентира на пропагандната страна на появата на фашисткия феномен в български условия до 1934 г.

xxx

Независимо от отделни различия при характеризирането на организациите от десния политически спектър като фашистки, приемам като свързани с фашизма 12 политически формации, някои от които като БНС „Кубрат”, Идеиния/Политическия кръг „Звено”, Българския младежки съюз „Отец Паисий” или идейния кръг „Нация и политика” не притежават зафиксирания типологична характеристика на фашистки организации. По мястото си в десния политически спектър и в определени моменти от развитието си тези организации могат да се идентифицират с основни тенденции на фашисткото движение.

Могат да се обособят няколко периода в публикуването на фашистка и профашистка книжнина. Първият обхваща времето от появата на първите публикации за фашизма до преврата през май 1934 г. През юни същата година се появява важен по отношение на книгоиздаването и периодиката фактор – въвеждането на предварителна цензура. Вторият период е фактически времето на авторитарната диктатура, продължила до септември 1944 г. Реално обаче в тези периоди има особености, които обуславят динамиката на публикуване на книжнина за фашизма. Появата на литература за и от фашизма трябва да се постави през втората половина на 20-те години. Това е обусловено от два фактора – утвърждаването на режима на Мусолини в Италия и преминаването му към цялостни фашистки реформи след 1926 г. и вторият – обособяването в България на организации, които открито припознават фашизма като своя първообраз и пропагандират фашистка идеология. Това са Съюзът „Българска родна защита” и „Съюзът на българите фашисти”, които се самоидентифицират с фашизма, първия в 1928, а вторият – в 1929 г. По същото време, 1929 г. излизат и основни трудове, свързани с българския фашизъм и с пропагандата на фашизма. Това са книгите на Владимир Коцев „Фашизъм. Българското обяс-

---

антисъветска книжнина в България 1919-1944. Писменост, книжовност, книги. Доклади от V национална научна конференция „Пътувания към България”, Шумен 2016. Шумен, 2018, с. 376-385.

нение на фашисткото националистическо движение” и монографията на Александър Сталийски върху фашисткото учение за държавата.⁴

Периодът до преврата от май 1934 г. е времето на изключително активна и открита пропаганда на фашизма⁵, включително с превод на основния текст за фашистката доктрина от Мусолини, както и подбрани речи на Адолф Хитлер. Това е и времето на появата на повечето от българските фашистки и профашистки организации. Например само през 1932 г. се формират бъдещото „Народно социално движение”, „Съюз на младежките национални легиони”, „Националсоциалистическата българска работническа партия” и политическият кръг „Млада България”. С други думи, началото на 30-те години може да се разглежда като времето на много активна печатна профашистка и фашистка пропаганда.

Превратът от май 1934 г. и наложената цензура ограничава моментно откритата пропаганда на фашистките формации, като слага и край на една значителна част от тях.

Единствените активно действащи организации, които действат от тогава насетне, са легионерската организация и основания в 1936 „Съюз на ратниците за напредъка на българщината”. В този период по-активна печатна пропаганда осъществяват преди всичко легионерите, както и някои представители на престанали да съществуват формации като Ал. Сталийски, Христо Кунчев и др. Съдбата на техните издания зависи от действията на цензурата. Например Кунчев представя своята поредица от профашистки пропагандни издания ту като списание, ту като книжна поредица (библиотека).

С избухването на Втората световна война и ориентирането на страната към Германия се създават условия за масово популяризиране на теорията и практиката на националсоциализма, както и на фашистки идеи. Съюзът с Третият райх от 1 март 1941 г. прехвърля страната в орбитата на интензивна германска идеологическа пропаганда, представена от брошури и списания на български език. Такива са например списанията „Нова Европа”, „Млада Европа”, „Сигнал”, както и брошурите на Германската информационна служба.

---

⁴ Сталийски, Ал. Фашисткото учение за държавата. Държавно-правни изследвания. С., 1929.

⁵ Обстановката, в която се проявява ранната пропаганда на фашизма (както и специфики на самата пропаганда и пропагандни издания) вж. в монографията: Величкова, Г. Пропаганда на фашизма в България 1922-1934. С., 2002.

Най-същественото българско издателско начинание от този последен период е основаната от юриста професор Любомир Владикин (1881-1948) и издавана с германска субсидия библиотека „Нова Европа“ (1942-1943)⁶, с трудове на политически и държавни ръководители на Третия райх, министри, висши политически чиновници, експерти като Йозеф Гьобелс, Ханс Франк, Вилхелм Фрик, Алфред Розенберг, Ото Дитрих, Рихард Валтер Даре, Луц фон Шверин унд Крозиг, Ханс Ламерс, Паул Ритербуш, Ото Кьолройтер, Райнхард Хьон, Ернст Рудолф Хубер и др. както и два тома избрани речи на Хитлер⁷, общо 16 книги. В плановите на Владикин за първата и втората годишнини на поредицата (1942-1943) влизат близо 24 преводни заглавия (издадени общо 18 заглавия).⁸ В поредицата са представени основни аспекти на идеологията и правната същност на националсоциалистическия режим, икономически проблеми, характер на новия ред в Европа и др. От някои автори като Ото Дитрих, Райнхард Хьон, Ото Кьолройтер са включени по две книги. Единствената издадена книга от италианския автор е изложението на Джузепе Ботай за корпоративния строй.

Друга поредица, наречена „Европейската мисъл“ (1941-1943) е издавана от преводача, публицист, член на Съюза на писателите Димитър Гаврийски (1879-1945). Тя е издание на създадения през септември 1941 г. български национален комитет „Нова Европа“ с председател д-р Д. Гаврийски и с участието на д-р Стефан Караджов, Александър Ганчев и др. представители на фашистки политически разбирания. Поредицата популяризира идеология и политики на нови европейки (фашистки) ред – с българска и преводна литература. Излизат 10 книги, между които публикации на италиански и испански фашистки публицисти.⁹

---

⁶ Представяна като „Периодична библиотека за държавно-стопанските проблеми на новия ред“ или „Научна библиотека за държавно-стопанските проблеми на новия ред“

⁷ **Адолф Хитлер**. Избрани речи и прокламации. Т. I Принципите на националсоциализма. С., 1942. Т. II. Борба за Нова Европа. С., 1943. Това не е първото представяне на Хитлер пред българския читател. През 1934 г. Димитър Йочов издава сборник „политически речи“ на германския канцлер и водач на националсоциалистическата партия..

⁸ В поредицата са публикувани и две книги на Владикин с избрани статии: **Владикин, Л.** Борба за нов ред. С., 1943; **Същият.** За правото на нацията. С., 1943.

⁹ **Ганчев, Ал.** Нова Европа и утрешна България. С., 1941; **Гаврийски, Д.** Възродена Германия. Адолф Хитлер. Европа. България. Три сказки. С., 1943; **Същият.** Философия и политика на войната. С., 1943, 30 с.; **Караджов, Ст.** Социални и морални основи на Нова Европа. С., 1943.; **Вунг, В. М.** .Воюващите народи и тяхната философия. С., 1943; **Гулиелми, Н.** Творци на светло бъдеще. С., 1943; **Лодolini, А.** Идеи и планове за преустройството на Европа. С., 1943.; **Сулис, Е.** Нова цивилизация за нова Европа. С., 1943; **Трубецкой, Н. С.** Европа и човечеството. С., 1944.

По същото време (началото на 40-те години) се публикуват и книги за стопанската политика, организация на търговията и икономиката, за организирането на свободното време и др. в Третия райх, за организиране на българското работничество по националсоциалистически образец¹⁰ от български автори, главно стопански дейци, някои от които тясно свързани с фашистките формации като например Димитър Вълчев (с легиона).

Разпространяват се и издадени в Германия в български превод брошури и книги с материали за германската икономика, обществен живот, за хода на войната, както и пропагандни брошури с антисъветско и антиамериканско съдържание, включително обемни издания като книгата на Гизелхер Вирзинг „Сто фамилии управляват британската империя“¹¹. В български превод, при това в огромни за времето тиражи (до 100 000 екземпляри) се разпространяват издадени от германските пропагандни служби речи на Адолф Хитлер.

Като фашистки автори, преведени на български, освен вече посочените националсоциалистически политици и държавни дейци през 20-те и 30-те години са представени ред италиански фашистки политици и автори като Алфредо Роко, Джузепе Ботай, Джоакино Волпе, Карло Принчипе, Ариго Солми, Арналдо Тодескини и др.¹² Преведен е и основният програмен текст на Мусолини – „Учението на фашизма“.¹³ Интересът към италианската фашистка литература намалява отчетливо към началото на 40-те години, изцяло изместена от преводи от националсоциалистически публикации.

xxx

Ще направя опит за провизорна типология. Няма организация от разглежданите, която да няма по няколко свои самостоятелни издания. Една част от тях е издавана в рамките на поредици, поддържани от отделните формации: например, от Българския народен съюз „Кубрат“ (БНСК), Съюза „Българска родна защита“ (СБРЗ), Съюза на българите фашисти (СБФ, „Фашистка библио-

---

¹⁰ **Вълчев, Тодор.** Чрез „Труд и радост“ към български трудов фронт 1941; **Същият.** Германският Трудов фронт. Същност, цели, постижения. С., 1943.

¹¹ От Вирзинг, популярен публицист от Третия райх на български излиза и друго значително негово произведение с политологически характер: **Вирзинг, Г.** Континент без мярка. С., 1943.

¹² **Ачербо, Дж.** Земеделие и бонификации в Италия. 1932; **Принчипе, К.** Личност и общество. Пловдив, 1933 (прил. на сп. „Мощ“); **Роко, А., Ботай, Дж.** Преустройството на държавата. С прилож. **Ц. Бръшлянов.** Обща характеристика на фашизма. С., 1934; **Солми, А.** Поява и развой на фашизма С., 1934; **Тодескини, А.** Фашизмът и религията. 1936

¹³ **Мусолини, Б.** Учението на фашизма; **Джоакино Волпе.** История на фашисткото движение С., 1934. Други издания на текста на Мусолини има в 1934 и 1941.

тека”¹⁴), „Съюза на младежките национални легиони”/ „Съюз на българските национални легиони” и др. Общо взето, в тези поредици не излизат много заглавия – например при БНСК, СБРЗ и СБФ са известни до 5 различни издания. По-активна е издателската дейност на НСД, което публикува и програмни речи и други текстове от лидерите си Александър Цанков и Христо Калфов¹⁵. Към тези книги трябва да се добавят и публикации на членове и симпатизанти на тези организации, издавани самостоятелно или с посочване, че са свързани с тях.

Най-много издания имат легионерите – например програмни текстове като „Кои сме ние и за какво се борим, „Нашата борба”, по-късно „Осем години легионна борба” книги на легионерски активисти като Иван Хаджижелязков, Никола Кодов и др. Могат да се идентифицират повече от 15 такива книги.¹⁶

Печатната пропагандна дейност на ратниците също е обемна. Те обаче имат само няколко легални издания, докато повече от публикациите им – бюлетини, окръжни, пропагандни брошури се издават без санкцията на цензурата, т.е. фактически нелегално.

Кръгът на фашистката и профашистката литература включва и различни други издания, някои от които формално не са свързани с отделните фашистки и профашистки организации. Един от центровете, около който се организира издаването на профашистка литература, са изданията на италианската културна пропаганда в България (например поредицата на сп. „Нови хоризонти”). Там се

---

¹⁴ **Коцев, В.** Фашизъм, национализъм, болшевизъм. 1928; **Същият.** Фашизъм. Българското обяснение на фашисткото националистическо учение. С., 1929; **Божилков, А.** Из кой път. (лъжедемократията, масонството и юдобошевизма единствени виновници за нещастията и моралното падение на народа ни). С., 1932.

¹⁵ **Цанков, Ал.** Капитализъм и комунизъм. Работници и работодатели [Реч]. С., 1933; **Същият.** Младежта в нашето движение [Реч]. С., 1934; **Калфов, Хр. I.** Българското социално национално движение.. Начало, развой, бъдеще [Реч]. II. Актът на 9 юни, неговите предпоставки и придобивки. Идеологията на нашето движение [Лекция]. С., 1933; **Същият.** Новото време и народното движение. Фашизъм, хитлеризъм, деветоеюнство [Реч]. С., 1934.

¹⁶ Като примери вж. някои от легионерските издания: **Хаджижелязков, Ив.** Българино, помни Ньой! Варна, 1932; **Нашата програма и нашето движение.** С., 1933; **Попов, Н. Хр.** Пораженството и опасността, която носи на нашия народ. С., 1934; **Кодов, Н.** Разгромът на една доктрина. Маркс, Енгелс и Сталин пред съда на историята. С., 1938; **Дочев, Ив.** Кои сме ние и за какво се борим.. Варна, 1938; **Нашата борба.** Кратък разбор на програмата на СБНЛ. Варна, 1938 (2-ро стереотипно изд. 1940); **Осем години легионна борба.** С., 1939 (паралелни текстове и на френски, немски и италиански); **Пьдарев, Ал.** Евреите в България и в света. (Причините за антисемитизма) .С., 1940; **Йорданов, М.** Новият свят, който се ражда. Национална идеология на труда. Варна, 1941; **Попова-Мугафова, Ф.** Новата българка. С., 1942; **Марков, Г.** Между две войни. Плевен, 1942.

разпространяват както текстове от италиански автори, така и публикации на български пропагандисти на фашизма.¹⁷

Български автори публикуват няколко биографични книги за Хитлер – от Иван Иванов, Лука Малеев и др.¹⁸

От предшествениците и ранни теоретици на фашизма и свързани с фашисткия феномен европейски личности на български са преведени книги на такива ключови имена като Хюстън Стюарт Чембърълейн¹⁹, Отмар Шпан²⁰, Оливейра Салазар²¹.

Издават се и изложения, които могат да се характеризират като изследователски публикации. Такива са например работите на Драгомир Люлинов, автор на 9 книги, посветени на новите политически тенденции, новата държава, фашизма, стопанската му система.²²

Общо, фашистката и профашистка литература наброява не по-малко от 100 заглавия, в това число и книги, посветени на политиката и устройството на Третия райх и фашистка Италия.

Авторите на фашистка литература са от различни поколения, запасни военни, юристи, икономисти. Преобладават лицата със завършено юридическо и икономическо образование (особено в периода след 1933/1934). След 1933 г. навлизат тези от т.нар. „трето поколение“. Те са създателите (и контингента) на СМНЛ, Българския младежки съюз „Отец Паисий“, политическите кръгове „Млада България“ и „Нация и политика“.

Запасни офицери са лидерите на БНСК и СБРЗ Борис Сирманов, Христо Чаръкчиев, Иван Шкойнов, Александър Мусевич-Бориков, идеологът на ранния фашизъм Владимир Коцев, един от водачите на НСД Христо Калфов, биографът на Хитлер Лука Малеев .

---

¹⁷ **Стефан Караджов**. Социалният въпрос. Либерализъм, социализъм, болшеvizъм, анархизъм, християнство. С., 1934; **Същият**. Повикът на нашето време. Криза, капитализъм, болшеvizъм, корпоративизъм. С., 1935.

¹⁸ **Иванов, А.** . Адолф Хитлер – творец на нова Европа. С., 1941; **Лука Малеев, Л.** Адолф Хитлер С., 1942 (още 4 преиздания до 1943); **Същият**. Тъй побеждава Хитлер. С., 1942 (две издания в тази година); **Същият**. Възходът на Хитлер. Тържеството на една идея. С., 1943.

¹⁹ **Чембърлейн, Х.** Ст. Арийско мировъззрение. С., 1939.

²⁰ **Шпан, О.** Значението на корпоративната идея за настоящето. С., 1935; **Същият**. Същина на обществото. Критика на индивидуалната демокрация и основи на новата държава. С., 1936.

²¹ **Салазар, О.** Една мирна революция. С., 1942.

²² **Люлинов, Д.** Италия на Мусолини С., 1929; **Същият**. Италианската корпоративна държава в социологията. С., 1932; **Същият**. Съществената разлика между фашизма и националсоциализма и техните възможности в чужбина. Политико-психологически очерк. С., 1934.

Един от основателите и лидер на „Кубрат” Методи Кирчев, водачът на „Националната задруга” Александър Сталийски, идеологът на легионерската организация и пропагандатор на националсоциализма Любомир Владикин, лидерите на „Млада България” и „Нация и политика” Стефан Попов, Никола Минков са юристи. Александър Цанков е икономист. Основателите на ратническата организация Асен Кантарджиев и Петър Габровски са съответно професор по млекарство и адвокат.

Сред тези лица има както добре образовани автори, с познания върху правната материя - и идеологията и практиката, и, разбира се, със задълбочени познания по езици, така и такива със сравнително по-бедни:/ бегли и от втора ръка познания. Някои от тях с непосредствени наблюдения върху фашизма и националсоциализма, получени по време на следване, специализация (включително разработка и защита на докторски тези) в Италия и Германия. Александър Сталийски дори защитава докторска теза за държавно-правната система на фашизма.

Голяма част от оригиналните български публикации са сравнително малки по обем (част от тях дори брошури) и издавани в малки формати (шестнадесетинка). По-обемни издания съдържат текстове с претенция за научен анализ (монографията на Сталийски, лекциите на Цанков „Трите стопански системи”) или с програмен характер (идеолого-програмния текст на Владимир Коцев за фашизма от 1929).

Повечето публикации са програмни текстове, както и изложения със злободневен характер. Тиражите се движат в диапазона 2000 – 3000 екземпляри; по-рядко до 5000, само при НСД се достига до 8000/10 000 броя за отделни издания.

Що се отнася до пресата могат да се посочат приблизително към 60 издания – списания, вестници, единични листове. Между основните издания, които формират определени представи за европейски фашизъм и пропагандират фашизма на българска почва са изданията в. „Кубрат” 1926-1931, в. „Родна защита” 1925-1936 с прекъсване; „Български фашист” (на СБФ) 1929-1932; Възраждане (на Национална задруга фашисти) 1931-1934; „Нова мисъл” (на НСД) 1932-1933; „Прелом” 1933-1934, „Мощ” 1933, „Идеи и дела”, „Труд и вяра” 1939-1940 (всичките на легиона) и др.

НСД, примерно, има силно диференциран печат – основен орган и специализирани издания за младежите и за селяните, както и теоретично списание и боен орган. Някои от организациите – „Кубрат”, „Родна защита”, НСД, Националната задруга, Легиона имат и провинциални издания. Легионът, например, има 13 издания в 10 селища.

Част от тези издания са мимолетни, някои, при разцепленията на организациите, се дублират („Родна защита”, „Атака”). Тиражите са стандартни за тогавашната българска практика – между 1000 и 5000 екземпляра.

Изключение прави легионерският орган “Народен водач” 1940-1941г., издаван в Плевен и пренесен в София, чийто тираж достига до 20 000 броя, вестник с крайна прохитлеристка ориентация. Вестникът се издава от един бивш социалист, по-късно активен легионерски идеолог Георги Марков, баща на Марко, Георги и Дянко Маркови.

Двата идейни кръга „Млада България” и „Нация и политика” освен едноименните си списания правят опити и да „овладеят” информационен печат – популярни ежеседмичници като „Утре” и „София”.

Организации като легионерската и ратническата имат и свои неофициални/нелегални издания. Българският младежки съюз „Отец Паисий” има например свой „вътрешен лист” (фактически втори основен орган).

След 9 септември 1944 г. съдбата на всички тези издания е предопределена. Те влизат веднага в списъците на предназначени за изземване книги от есента на 1944 г., както и в последващите подобни списъци и акции, във времето до 1956 г., когато институционализираната цензурна система се премахва.²³

Съдбата на разгледания контингент автори е различна. Една значителна част от тях са съдени от Народния съд по различни процеси (основно по Първи и Втори върховни), например Александър Сталийски, Александър Цанков, Христо Калфов. В шести процес подсъдимите са Лука Малеев, Димитър Вълчев, Тодор Вълчев, Любомир Владикин, Стефан Караджов, Димитър Гаврийски, Александър Ганчев и редица други. Присъдите, които получават, са различни - от

---

²³ Повечето от фашистките издания, особено тези от началото на 40-те години (включително и германски пропагандни издания на немски и български език) са включени в първите два списъка на литература, подлежаща на изземване от обръщение, вкл. и от обществените библиотеки (октомври-декември 1944 г.). Вж. публикуваните списъци и предхождащите ги документи в: Съдът над историците. Българската историческа наука. Документи и дискусии. 1944-1950. т.І. . Съст. В. Мутафчиева и др.. С., 1995, док. № 2-4, с. 22-50.

смъртна до една година, някои дори оправдани²⁴; няколко са убити непосредствено след промяната – например Димитър Гаврийски, други са емигрирали – Ал. Цанков, Димитър Вълчев; Любомир Владикин остава зад граница,

xxx

След 1989 г. се проявява спорадичен интерес към фашистката книжнина. Направени са няколко опита за системно издаване на произведения на фашистки лидери и идеолози. Преиздадена е една от книгите на Лука Малеев за Хитлер с предговор от Милен Куманов. В три издания излиза „Моята борба“ на Хитлер, като първото е представено с твърдението, че е първото нецензурирано българско издание.²⁵ То е и санкционирано от властите и по някои сведения иззето от обръщение. Издателство „Жар птица“ преиздава изданията на Владикин – един от томове с речи на Хитлер, речи на Гьобелс, както и сборник с подбрани речи и статии на Мусолини²⁶. По-късно започва преиздаване на речите, публикувани през 1934 г. от Димитър Йоцов.

Този тип издания са посрещнати с мълчание, в отделни случаи със някакви временни санкции или мимолетни остри реакции. Научните среди не взимат становище. Поне до сега не съм срещала какъвто и са е конструктивен анализ на явлението и на самата книжнина.

Когато се говори за фашистка литература днес, би трябвало да се посочат различните реплики на антисемитски и нацистки тези от епохата на фашизма. Първият „пробив“ на такава литература бяха книгите на Никола М. Николов за световната конспирация²⁷, обявявани от някои политически среди у нас, едва ли не като научни откровения.

Прави впечатление, че критериите са оценка на политически и идеологически текстове днес са силно принизени и произволни. А това затруднява както работата на изследователя, така и възможностите демократично общество да реагира на недемократични пропаганди.

Бих искала да дам пример за подход към фашистката литература. В Италия, след Втората световна война е направено пълно издание на съчиненията

---

²⁴ **Миланова, С.** Размисли върху присъдите на VI състав на народния съд – 1945 г.-В: Историята – професия и съдба Сборник в чест на 60 годишнината на чл.кор. д.ист.н. Георги Марков. Съст. В. Тошкова, В. Танкова, Н. Поппетров. С., 2008, с. 503-516.

²⁵ Вж. като пример: **Хитлер, А.** Моята борба (предговор М. Семков). С., 2001.

²⁶ **Гьобелс, Й.** Политически речи. С., 2001; **Хитлер, А.** Борба за нова Европа. С., 2002; **Мусолини, Б.** Фашистката революция. С., 2003.

²⁷ **Николов, Н. М.** Световната конспирация. С., 1990 и преиздания в 1992, 1994 и др.

(„Опера омниа“) на Мусолини.²⁸ В Германия през 90-те години от Института за съвременна история в Мюнхен е предприето многотомно издание на дневниците на Йозеф Гьобелс, а така също всички записки и речи на Хитлер от ранния, до идване на власт, период. В предишното десетилетие беше издадена и „Моята борба“, придружена със специален коментарен том. Такива практики са свидетелство, че е възможно подобна литература да бъде преиздавана, разбира се, при условие, че около нея не се разгръща ажиотаж или апологетическа пропаганда.

---

²⁸ **Mussolini, B.** Opera Omnia. Ed. Edoardo e Duilio Susmel. V. 1-35. Firenze 1951- 1962.

ИМПЕРИАЛИЗМЪТ И ОПАСНОСТТА ОТ ФАШИЗАЦИЯ В БЪЛГАРИЯ

Николай Христов

1. Що е фашизъм?

За същността на фашизма съществуват различни определения. Например в енциклопедия „Британика“ дефиницията е сведена до най-главните елементи на фашизма и фашистките режими и движения по следния начин: *„въпреки че фашистките партии и движения се различаваха значително едни от други, те имаха много общи характеристики, включително краен милитаристичен национализъм, презрение към изборната демокрация и политическия и културен либерализъм, вяра в естествената социална йерархия и управлението на елитите и желанието да се създаде Volksgemeinschaft (на немски: „народна общност“), в която индивидуалните интереси ще бъдат подчинени на благо на нацията”*¹ Наложилата се или по-скоро наложената² парадигма в историческата наука на Запад след Втората световна война разглежда фашизма през призмата на понятието за тоталитаризма, вземайки за определящи общи външни белези на надстройката като формата на държавното управление, пропагандата, липсата на политически плурализъм, противопоставяйки тоталитарните режими (към които причисляват фашизма, нацизма и социализма) на западната демокрация. Така например като ключови и определящи признаци за тоталитаризма, според Карл Фридрих и Збигнев Бжежински, се открояват следните: наличие на една всеобхватна идеология, на която се опира политическата система, еднопартийна система, където партията е слята с държавата, проникване на държавата във всички сфери на обществото, идеологическа цензура, огромна роля на държавната пропаганда, масови репресии и повсеместен терор, унищожаване на индивидуалната свобода и граждански права, централизирано планиране на икономиката, заличаване на всички граници между индивид и общество и други.

Подобно определение за фашизма дава и Робърт Пакстън в книгата „Произход на фашизма”³, където подчертава, че *„Фашизмът може да се дефинира като форма на политическо движение, белязано от обесивна загриженост*

---

¹Fascism <https://www.britannica.com/topic/fascism>

² Виж изказването на проф. Гроувър Фър за цензурата в историческата наука: https://www.youtube.com/watch?v=qWqUzf0VvM&list=PLQJXVA9YoXkdBNE_griisjIImOz7iMrVO&index=25

³ Paxton, R. O. The Anatomy of Fascism. Alfred A. Knopf. 2004, 336 p. (Allen Lane History.) ISBN 1-4000-4094-9. P. 218. Цитиран по https://en.wikiquote.org/wiki/Robert_Paxton

за упадъка на общността, унижение или жертва и от компенсаторни култове към единство, енергия и чистота, в които масова партия от отдадени националистически бойци, работещи в нелеко, но ефективно сътрудничество с традиционните елити, изоставя демократичните свободи и преследва с изкупително насилие и без етични, или правни ограничения цели за вътрешно прочистване и външна експанзия.”

Още по-далеч стига в определението си за фашизма Тимъти Снайдер, който, въпреки уговорката, че на фашизма не може да се даде точна дефиниция и дори, че „фашизмът се превърна в черупка, която може да бъде изпълнена с всякакво съдържание”, все пак посочва като определящи белези на фашизма култа към конкретен лидер, култа към мъртвите, мита за отминалото „златно” време, използването на държавна пропаганда, масовите шествия, пропагандата на войната като акт на пречистващо насилие, воденето на агресивна война и колонизацията на други народи⁴, което позволява на историка да обяви с лека ръка и съвременна Русия за фашистка държава.

В общото становище⁵ на 12 учени-историци от БАН, СУ „Св. Климент Охридски”, НБУ, ВТУ „Св. Св. Кирил и Методий” се посочва, че „съвременната историческа, социологическа и политологическа наука (Хуан Линц, Стенли Пейн, Джорджо Ейнауди, Роджър Грифин, Робърт Пакстън и др.) е в консенсус по отношение на основните белези на фашизма и неговата същност”, като отбелязват между другото, че „фашизмът е европейски феномен, породил се в годините непосредствено след Първата световна война. Фашизмът е обобщаващо понятие за крайно десен политически феномен. Към него, с известна условност и приближение може да се прибави и германският националсоциализъм.” Като основни характеристики на фашизма като вид политически режим учените посочват следното: „**фашисткия режим** може да се разглежда като висша степен от развитието на фашизма. Това е режим, при който съществува една единствена, монополна, партия (съответната фашистка партия, която е заела властта), ръководена от водач и разполагаща с цялата власт в страната”, като по-нататък посочват характеристиките на фашистката държава: всеобхватност, тоталност, претенция да премахне социалните и класови-

---

⁴ Тимъти Снайдер: Русия е фашистка държава: <https://obsidian.bg/timothy-snyder-russia-is-fascist/>

⁵ Становище на български историци по въпроса: Имало ли е фашистки режим в България?
<https://www.bas.bg/?p=41867>

те различия, изграждане на държава на корпоративен принцип, официална държавна идеология, която е тази на управляващата партия, задължителни монополни формации в обществото, провеждащи политиката и директивите на партията-държава, цензура на средствата за масова информация и силна пропаганда във всички области (училище, университет, вестници, радио, научни учреждения), репресивни органи на властта и паравоенни организации, осъществяващи терористичен контрол над обществото и опозицията, смазване на инакомислието и опозицията с терористични средства, като всичко изброено служи на еднопартийната диктатура на фашистката партия. На базата на това определение учените от името на „*историческата гилдия*“ излизат с „*представително становище*“, че в България през междувоенния период не е имало фашистки режим, а само авторитарен безпартиен режим в периода между 1934-1944 г., тъй като е нямало масова фашистка партия, която да е на власт, режимът не излъчва фашистки водач, няма фашистка идеология и дори водеща силна фашистка партия извън тези, които са на власт.

Всички изброени дефиниции на фашизма и в частност на фашисткия режим („фашизмът на власт“) се свеждат до едно и също – че фашизмът е уникален исторически феномен, който се е случил само веднъж в историята, само на едно място, обвързвайки описанието на белезите на фашизма с описанието на държавното, икономическо и политическо устройство на Италия между 1922-1945 г. и отчасти на Германия в периода между 1933-1945 г., където фашизмът е победил и е властвал. Поради това се отрича и фашисткия характер на управлението на България между 1923 – 1944 г., а също така и на режими като на Салазар в Португалия, на Франко в Италия, на Пиночет – в Чили, на Сухарто – в Индонезия, диктатурата на „Черните полковници“ в Гърция, които, вместо това, се определят за диктаторски и авторитарни режими. В същото време, обаче, на базата на широко и своеволно определяне на белезите на фашизма понякога актуален политически противник се заклеймява като „фашист“, при това с претенции за научност (както прави проф. Тимъти Снайдер, определяйки Русия за фашистка държава).

Концепцията за тоталитаризма е отдавна подложена на задълбочена и аргументирана научна критика от страна на историци и социолози⁶, тъй като да-

---

⁶ Проданов, В. „Десет тезиса срещу концепциите за тоталитаризма“.

дените признаци на тоталитаризма могат да опишат не само нацистка Германия или фашистка Италия, но и Първата френска империя по времето на Наполеон Бонапарт, режима на Садам Хюсейн в Ирак, а някои автори, използващи в своя научен инструментариум концепцията за тоталитаризма, разглеждат като тоталитарни държави дори Московското царство⁷ или САЩ при управлението на президента Джордж Буш⁸

Концепцията за тоталитаризма, от една страна, разглежда повърхностни и наглед очевидни черти в надстройката на тоталитарните режими, като еднопартийна система, масова пропаганда и терор над противниците, приписвайки им качествата на същност на съответното явление, но в същото време - от друга страна, - посочените черти могат да се отнесат и към други политически режими, за които поне в по-голямата част от науката има консенсус, че не са тоталитарни (като например Турската република при управлението на Мустафа Кемал Ататюрк, където също има еднопартийно управление, етатизъм, дори държавни планове за икономическо развитие). Поради това концепцията за фашизма като характерен вид тоталитаризъм не позволява дори разграничаването на фашизма от други типове политически режими, които очевидно не са фашистки и поради това има съмнителна научна и познавателна стойност⁹. Също така посочената концепция не само не позволява еднозначно описание, позволяващо разграничаване от други подобни режими и форми на управление, но също така не казва нищо за същността, за движещите сили и преди всичко – за социалната същност на фашизма.

Очевидно е, че концепцията за тоталитаризма не може сполучливо да опише и характеризира фашизма, а идеологическата, вместо научната, същност на „тоталитарната“ концепция се отбелязва даже в такива авторитетни и официозни издания като Оксфордската енциклопедия на политическата мисъл¹⁰, къ-

---

<http://24may.bg/2018/01/24/%D0%BF%D0%BE%D0%BB%D0%B8%D1%82%D0%B8%D1%87%D0%B5%D1%81%D0%BA%D0%B0%D1%82%D0%B0-%D0%BC%D0%B8%D1%81%D1%8A%D0%BB-%D0%BD%D0%B0-%D1%85%D1%85-%D0%B2%D0%B5%D0%BA-%D0%BF%D0%BE%D1%83%D0%BA%D0%B8-%D0%B7%D0%B0/>

⁷ Бердяев, Н. А. Русская идея. — М.: АСТ, 2007. Гл. 1. ISBN 978-5-17-040590-9

⁸ Чомски, Н. Тоталитарные технологии. Вторжения Буша не имеют ничего общего с демократизацией // <http://www.centrasia.ru/newsA.php?st=1118633340>

⁹ Вж още за недостатъците на другите дефиниции от Шапинов, В. „Що е фашизъм“: https://septemvri23.com/shapinov_shto_e_fascism/

¹⁰ **Totalitarianism**, In: The Blackwell Encyclopedia of Political Thought, Ed. By D. Miller, Oxford-Cambridge, 1991, pp. 524-526. Цитирано по Проданов, В.: „И у нас, и по света все повече говорят за фашизъм и се об-

дето се посочва, че: „*Конфузната история на идеята за тоталитаризма, както се вижда, показва, че това не е просто спорно понятие като „свобода“ или „демокрация“, нито ценностно натоварена нормативна идея като всички значими политически идеи, а е термин, чиито първични значения и употреба са изключително идеологически. .... Той остава, обаче, ключ за характера на идеологията на студената война и така за социологията на следвоенната епоха.*”¹¹

В социалните науки и особено при описване на явления на съвременността като фашизъм и нацизъм обективността на изследователя често попада в плен на неговите идеологически, политически и класови позиции, а още по-често се използва за оправдаване и легитимиране на съвременни политически решения, заради което и понятието за фашизма и нацизма зависи от политическите виждания на автора и парадигмата в съответната научна общност. В класовото общество науката и в частност – обществените науки са важен елемент от идеологическия апарат на държавната надстройка; затова няма как да има „чиста“ наука, която да е напълно освободена от политическо и идеологическо влияние. С други думи, дефиницията за фашизма, дори на претендиращите за обективност и безпристрастност историци и социолози, е идеологически и политически мотивирана.

Като марксисти възприемаме дефиницията за фашизъм на Георги Димитров пред Седмия конгрес на Коминтерна, тъй като посоченото определение се стреми да разкрие именно същността на фашизма. А според историческия материализъм в класовото общество, основният движещ и определящ елемент на историческото развитие е именно *класовата борба* и следователно определящо за същността на едно политическо и идеологическо явление като фашизма е именно неговата класова същност. Дефинирането на фашизма чрез неговата класова същност позволява не просто разграничаване и разпознаване на фашизма в съвременността, но и познаване на същността на явлението фашизъм, което се проявява много пъти и практически може да се случи навсякъде, а не описва само и просто режима в Италия, или в нацистка Германия. Разбирането на същността на явленията, освен полезно като познавателен подход, помага и

виняват във фашизъм“ <https://pogled.info/avtorski/Vasil-Prodanov/i-u-nas-i-po-sveta-vse-poveche-govoryat-za-fashizam-i-se-obvinyavat-vav-fashizam.143323>

¹¹ Пак там.

за ориентиране в съвременността, за правилното водене на политическата, идеологическата и други форми на класова борба, за вярното ориентиране в съвременната, трудна и сложна политическа обстановка, за своевременното и адекватното разпознаване на същността и особеностите на различните движения, или политически режими в отделните държави, а и за предотвратяването и противодействието на фашизацията на обществото и ефективното преграждане на пътя на фашизма към властта.

Определението на фашизма, което дава Георги Димитров е следното: *„Фашизмът е открита терористична диктатура на най-реакционните, най-шовинистичните и най-империалистически елементи на финансовия капитал”*¹². Той посочва, че фашизмът се опитва да осигури за монополистическия капитал масова база сред дребната буржоазия, обръщайки се към угнетеното селячество, занаятчии, служащите, чиновниците и главно към декласираните елементи в големите градове, като се опитва да привлече и части от работническата класа. По този начин се посочва не само оръдие на коя класа е фашизмът, но и кои други класи той привлича на своя страна, а и за своите цели.

Фашизмът е **власт на самият финансов капитал**, организация за терористична разправа с работническата класа, с революционната интелигенция и селяните, а във външната политика – е израз и въплъщение на шовинизъм в най-груба форма, зоологическа омраза към други народи, ударен юмрук на контрареволюцията и главен подпалвач на империалистическа война¹³.

Фашизмът не е задължително да съдържа непременно всички белези на националсоциализма в Германия и на фашизма в Италия (корпоративна държава, разпускане на парламентите, антисемитизъм, концлагери, младежки организации като хителрюгенд), а може да има различни особености и форми, в зависимост от историческите, социалните и икономически условия в дадена страна. Не случайно Георги Димитров посочва в доклада си пред VII конгрес на Коминтерна, че в страни, където фашизма няма социална база, а борбата на отделни групировки е достатъчно силна, парламентът не се ликвидира, оставя се даже известна легалност на социалдемократията.

Винаги и навсякъде, обаче, фашизмът използва властта, за да упражнява насилие срещу своите противници – революционерите и комунистите; това на-

---

¹² Димитров, Георги. Съчинения, том X. С., „Издателство на БКП”, 1954, с. 29.

¹³ Пак там, с. 30.

силите се използва масово, в големи мащаби и показно, с цел да сплашва масово населението; да ограничава и ликвидира тяхната дейност с рестриктивни и терористични закони, а също така той се проявява в борба срещу правата и завоеванията на работническата класа, но и в диктатура в интерес на капитала.

II. Фашизмът – от оръдие на националната буржоазия за империалистическо завладяване на територии, източници на суровини и работна ръка и пазари, до оръдие на транснационалния финансов капитал и на американския империализъм

Фашизмът идва на власт в Германия през 1933 г. след унищожителна икономическа криза и след като крупната немска монополистична буржоазия решава, че изходът от кризата е в правителство на реакцията, което ще унищожи веднъж завинаги „комунистическата опасност“, ще ограничи трудовите и социалните права на работническата класа, а и ще отхвърли оковите на Версайския диктат, наложен на Германия от победителите след Първата световна война, а в перспектива – ще проведе политика на колониална експанзия, завоюване на пазари, осигуряване източници на суровини и работна ръка чрез провеждане на агресивна империалистическа война. По този начин нацистският режим, дошъл на власт през 1933 г., става оръдие на консервативната национална буржоазия, военните концерни и монополите, които са ориентирани към колониална експанзия в съюз с реакционното юнкерство за разправа с комунистическата партия, за „усмиряване“ на работническата класа и революционната част от селячеството и дребната буржоазия, а във външната политика – за реванш спрямо чуждестранния капитал и преди всичко френския капитал и за завоюване на територии за грабеж на ресурси и суровини, експлоатация на работна ръка и пазари.

Съветската победа във Втората световна война е огромна идеологическа и политическа победа над фашизма. След Войната нацистката партия в Германия и другите страни са забранени, дейността им и идеологията им са осъдени като престъпни, а нацизмът и фашизмът претърпяват морален банкрут и делегитимирането им в обществения и политически живот.

След Втората световна война американският империализъм става политически хегемон в Европа и в света, американският монополистически капитал получава възможност да се разширява, да завоюва нови пазари и източници на суровини и евтина работна ръка, но дори и да експлоатира капиталистическите

си съюзници. Естествено, това предизвиква реакция в народите от периферията, от зависимите страни и бившите колонии, а и води до ръст на национално-освободителните движения, на движенията за национална независимост и до ръст на прогресивните и комунистически движения в Азия, Африка и Латинска Америка. Отговорът на САЩ е с поддържането в тези страни на най-реакционните режими, включително на фашистки такива, които трябва да осигуряват на американския империализъм охрана на американските интереси в тези страни под формата на запазване на концесии на американски компании и транснационални корпорации, източници на евтина работна ръка и пазари за стоките на капиталистическия център. По този начин фашизмът след ВСВ се превръща в оръдие на американския империализъм за потискане на народите от периферията, за налагане и запазване на господството на американските монополи и за безпощадна разправа с „опасността“ от национално-освободителна революция в тези страни. По този начин фашизмът след ВСВ се превръща отново в оръдие на финансовия капитал за постигане на неговите вътрешно и външно-политически цели, но не на националния капитал, а преди всичко на транснационалните корпорации, свързани със САЩ

III. Опасностите от ренесанс на фашизма за стабилността в Европа

Някои тревожни индикации, че настъпва ренесанс на фашизма в Европа, таят огромна заплаха за мира и стабилността на континента. Случващото се в Украйна е своеобразен и много актуален пример за възможните последствия от възхода на радикални десни и националистически идеи, партии и движения. Историческият опит вече нееднократно и убедително е показал, че обикновено фашизмът идва на власт, когато има сериозна заплаха от революция, от установяване на власт на работническата класа или селячеството. Обаче в Украйна нямаше нито силна комунистическа или дори социалдемократическа партия, управляващата към момента на националистическия преврат. “Партия на регионите” на Виктор Янукович бе олигархична партия, която, обаче, отказа да приеме заробващите условия за влизане в ЕС и бе ориентирана към Русия. Чрез насилствената смяна на властта в Украйна през 2014 г. на власт дойде не просто правителство, което пряко обслужва икономическите интереси на американските корпорации и позволява икономическо проникване на ЕС в Украйна, при разоряващи нейната икономика условия, но и позволява осъществяване на външнополитическите цели на американския империализъм – превръщане на

Украйна в антируска сила, затягане на обръча от неприятелски и враждебни на Русия държави в Европейската част на Русия, изолиране и изхвърляне на икономическите интереси на Русия от Украйна, а в перспектива – както видяхме – до империалистическа война на НАТО с Русия, а също така безпрепятствена колонизация на страната от американските корпорации, превръщане на Независимата в източник на евтина работна ръка, унищожаване на завоеванията на работническата класа в Украйна и превръщането ѝ в опитно поле за прокарване на неолиберални икономически политики.

Фашизацията на Украйна е дългосрочен проект на американския империализъм. Фашистката емиграция от ОУН и УПА активно се използва от ЦРУ за въоръжени операции срещу СССР след 1945 г., а на идеологическо ниво американската пропаганда започва да използва мита за Голодомора, създаден от пропагандата на Гьобелс като идеологическо оръдие срещу СССР и социализма. След отделянето на Украйна от СССР и обявяването на независимостта ѝ, Държавният департамент на САЩ подкрепя националистическата политика в Украйна и възраждането на неонацистки организации в Украйна. Под надзора и ръководството на гражданина на САЩ Игор Фиглюс е възстановена закритата след ВОВ скаутската организация «Пласт», възпитаник на която се явява Степан Бандера. «Пласт» е масова младежка организация, която формално се обявява за аполитична и си поставя за цел възпитанието на украинската младеж в патриотичен дух, а на практика – в краен национализъм, русофобия и ксенофобия¹⁴. А считано от 2000 г. и с финансиране на САЩ и Канада започва обучение на украински младежи в скаутски лагери, където се прилага подготовка за градски партизани и за обучение на бойни действия в градска среда. Именно структурите на «Пласт» бяха ударната сила както по време на Оранжевата революция през 2004 г., така и при Майдана през 2014 г., а също в рекрутирането на младежите във въоръжени доброволчески батальони за разправа с Донбас след 2014 г. След 1990 г. в Украйна се създават и възстановяват десетки неонацистки организации като «Организация на украинските националисти» (ОУН), «Братство «Корчински», «Мизантропик Дивижън» и много други, които

---

¹⁴ Данилевский, И, "С чего начинался украинский фашизм": https://dzen.ru/a/YkCb4R_qKXHpkYXl?utm_referer=www.google.com

изповядват неонацистки идеи и поздравяват със «Зиг Хайл».¹⁵ По времето на президента на Украйна Леонид Кучма (19 юли 1994 г. - януари 2005 г.) в Украйна се регистрират Украинска национална самоотбрана (УНСО) – Украинска национална асамблея (УНА) и неонацистките батальони, които започват да упражняват терор спрямо опозиционни журналисти, погром на офиси на опозиционни партии и над православни миряни и свещеници с цел преминаване на църквите под Московска патриаршия под лоното на «национална» украинска църква. Самият президент използва силна националистическа реторика, която противопоставя украинци на руснаци в рамките на Украйна¹⁶.

В периода на президентството на президента Ющенко (2005-2010) започва героизацията на нацистки колаборанти и военпрестъпници – през октомври 2007 г. Роман Шухевич – ръководител на УПА и на спецбатальона към Абвера «Нахтингал», посмъртно е награден със званието «Герой на Украйна», а през януари 2010 г. с това звание е награден водача на ОУН Степан Бандера.

Кампанията на президента Ющенко е била финансирана от правителството на САЩ¹⁷, а самият Ющенко е син на Антон Ющенко, за когото има сериозни данни, че е колаборационист на немците по време на ВСВ. По този начин в общественото съзнание на украинския народ дълго преди Майдана през 2014 г. нацистките колаборанти и военни престъпници са обявявани за национални герои. По това време се създават - под покровителството на държавата - различни неонацистки и крайно националистически формации, на които се осигурява широк простор за безнаказани действия, а младежта на Украйна се фашизира в тези организации, обучава се на военна подготовка, а в страната ускорено и мащабно се нагнетяват националистически настроения.

Истинският триумф на нацизма в Украйна, обаче, е след преврата през 2014 г., когато законно сваленият президент Янукович бяга извън страната, а временен президент става Александър Турчинов – председател на Върховната Рада. По време на Майдана неонацистките формации упражняват систематичен терор спрямо «Беркут» и полицията, използвайки подръчни средства, коктейли «Молотов», бомби и всякакви подобни средства за водене на улична война. След победата на преврата неонацистките групи получават пълна сво-

---

¹⁵ Пак там

¹⁶ Овчински, В, Жданов, Ю, Коваленко, В, "Нацификация и денацификация Украйны: только факты" https://zavtra.ru/blogs/natcifikatciya_i_denatcifikatciya_ukraini_tol_ko_fakti

¹⁷ Пак там.

бода на действие, а младежи от «Десен сектор» обикалят из Източна Украйна и със заплахи и терор всяват паника и страх в рускоезичното население. Особено жестока и емблематична остава зверската разправа с опозиционното движение срещу Майдана на 2 май 2014 г. в Одеса, когато над 3 000 членове на неонацистки организации и футболни хулигани с мълчаливата подкрепа на официалните киевски власти след преврата организират погром над опозиционното движение «Куликово поле», което в същия ден е имало митинг в Одеса, пребиват техните привърженици по улиците и ги принуждават да се скрият в Дома на профсъюзите в Одеса, а след това опожаряват профсъюзния дом, изгаряйки живи хората вътре, а бягащите от горящата сграда убиват с подръчни средства като брадви, ножове и бухалки. Местната полиция не прави нищо да предотврати кръвопролитие, а след това е образувано наказателно дело, но на виновниците не е потърсена наказателна отговорност и нито един убиец не е осъден. Според неофициални оценки убитите при погрома са около 300 души. Именно зверското убийство в Одеса е искрата, която подпалва гражданската война в Донбас и кара населението в Източна Украйна да се надигне срещу новата власт. Властите в Киев обявяват началото на т. нар. «антитерористична операция» (АТО), в която отговарят на «Руската пролет» в Донбас с нечуван терор и жестокости. Жилищни домове, болници, училища, детски градини и площи са обстрелвани с артилерийски системи ЗРК «Град» от страна на украинската армия.

Една от причините за кръвопролитие в Гражданската война в Украйна е използването наред с редовната армия на паравоенни формирования, в които се превръщат бившите неонацистки банди. Причината е, че много редови военнослужещи от армията и полицията не са готови да избиват мирното население и масово дезертират, или напускат армията. По времето на Алексей Аваков, министър на вътрешните работи при Порошенко, батальон «Азов» се превръща в част от МВР на Украйна. По този начин упражняваният дотогава терор с бездействието на властите се превръща в част от властовите структури на Украйна. Не без значение е и форсирано продължаващата мащабна героизация на нацизма и фашизма в Украйна. През 2015 г. правителството на Порошенко обявява за престъпление отричането на героизма на ОУН и УПА, а нацистките главорези, ветерани от тези организации, са признати за «борци за независима Украйна», на останалите живи след ВСВ са дадени държавни награди, пенсии и

привилегии.¹⁸ Последниците от фашизацията в Украйна са добре известни – по официални данни на ООН, които са силно занижени, са около 14 400 души убити, от които 3 300 цивилни, включително и деца, а осакатените и получили телесни повреди, включително инвалидност доживот са около 37- 39 000, от които между 7,000 и 9,000 цивилни¹⁹, а само към началото на 2015 г. вследствие на военните действия и жестокостите от Донбас са избягали около 1 800 000 души, а около 60% от домовете на донбасчани са разрушени от украинската армия и 42% от промишлеността на Донбас.²⁰ Правителството в Украйна води обаче не само война срещу сънародниците си в Донбас, които говорят на руски. Под лозунга за «декомунизация» и «десъветизация» на трудовото си право в Украйна, по инициатива на американската правителствена организация USAID и по законопроект, изработен от бившия президент на Грузия Саакашвили²¹, беше отменен²² приетият по времето на СССР Кодекс на труда, а за постигането на необходимата на новите власти и чуждите предприемачи “гъвкавост” на пазара на труда в малките и средни предприятия, вместо трудовия договор между работника и работодателя, вече трябва да се сключва обикновен граждански договор, който, обаче, не дава на работника никаква социална закрила.

По този начин, чрез новите закони и реорганизации равнището на трудовите права в Украйна се върна на нивото на тезо от XIX век, а фашисткото пра-

---

¹⁸ Пак там.

¹⁹

https://ukraine.un.org/sites/default/files/2022-02/Conflict-related%20civilian%20casualties%20as%20of%2031%20December%202021%20%28rev%2027%20January%202022%29%20corr%20EN_0.pdf

²⁰ Цитирано по <https://cyberleninka.ru/article/n/fashizatsiya-sovremennoy-ukrainy/>. Вж източниците на които се позовава авторът на статията.

²¹ Законопроектът е разработен от украинска неправителствена организация, “Службата за прости решения и резултати”, създадена от бившия грузински президент Михаил Саакашвили, съвместно с украински работодателски асоциации и програма на Американската агенция за международно развитие (USAID). Авторите на законопроекта твърдят, че трудовите отношения в Украйна „все още се регулират от остарелия Кодекс на труда, приет през 1971 г. и разработен в условията на съветската административно-командна икономика“. Според тях, част от този проблем е и фактът, че малките и средните предприятия в Украйна не разполагат със задоволително законодателство за своето развитие. „Остарелите, икономически неадекватни методи на държавно регулиране на трудовите отношения в Украйна“ оказват влияние върху частния и публичния сектор на страната, твърдят подкрепящите законопроекта. За да се поправи това, проектозаконът ще въведе индивидуални договори за хората, които работят в малки и средни предприятия, а и ще даде на украинските работодатели правото да уволняват служители без причина. Последното в момента е строго забранено в действащото трудово законодателство.” Вж. Новото трудово законодателство на Украйна може да „отвори кутията на Пандора“ за работниците: <https://baricada.org/2022/07/04/ukrajina-trudovo-zakonodateslivo/>

²² По данни от официалния сайт на Централната рада на Украйна: https://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=71653

вителиво започна истинска война със своята „родна“ работническа класа, като мащабно и безскрупулно ограничи правата на синдикатите чрез репресии.

Всичко това превърна Украйна в поле на неолиберални икономически реформи, които усилиха външния корпоративен контрол върху икономиката на страната, която е на път да стане суровинен придатък и източник на евтина и квалифицирана работна ръка за ЕС.

IV. Заплахата от фашизация на България

Така накратко очертаните тенденции и последствия от фашизацията в Украйна служат като нагледно и доста сериозно предупреждение за нашата страна. Защото успокоението, че „тук това не може да се случи“, е не само наивно, но и крайно опасно. В България още от 1990-те години се наблюдава тенденция по оправдаване и възхваляване на нацисткото минало на България, отричането на съществуването на фашистка диктатура след 9 юни 1923 г. и по време на Втората световна война в България, което неминуемо води и до публична реабилитацията на фашисткия режим и даването на статуса на „борци за свобода“ в публичното пространство на хора като Богдан Филов, ген. Никола Жеков, или за представянето на фигури като подпоручик Йорданов за „жертви на комунизма“. В учебниците за антифашистката съпротива не се споменава почти нищо, но в огромни мащаби се преувеличават убитите след 9 септември 1944 г., като често се достига до бомбастични цифри от рода на 30 000 – 35 000 души. В същото време с финансовата помощ на чужди фондации и на родни интелектуалци се разгръща масова кампания по дискредитация на героите на антифашистката съпротива, представянето им като терористи, мародери, съветски шпиони, предали родината си в полза на СССР.

Наскоро известният историк, проф. Евгения Келбечева, в телевизионно предаване посочи в пълно противоречие с историческите факти и доказателства, че една от най-смелите и ярки партизански акции в Жабокрек е терористичен акт, извършен от група „шумкари“ спрямо ранени и невъоръжени немски войници. След началото на войната в Украйна, българското общество масово се по-ляризира, не без помощта на медиите, а и на известни инфлуенсъри или агенти на влияние на издръжка на различни чуждестранни, или български НПО като Иво Инджев, Асен Генов, Татяна Кристи, Любомир Жечев и други, започна масирана антикомунистическа и русофобска истерия. Правителството отново започна война с миналото. През м. август 2023 г.то взе решение за деманти-

ране на Паметника на съветската армия в София. В защита на Паметника се събра огромно народно движение, около Паметника спонтанно се събра палатков лагер на защитници на Паметника, който беше обявен за незаконен от столична община и от областния управител. На 17.08.2023 г. група фашисти и футболни хулигани нападнаха Паметника на съветската армия през нощта, въоръжени с факли, димки, чукове, боксове и палки и нападат защитниците на Паметника, чупят с чукове плочата на Паметника на съветската армия, крадат чантата на една от жените, защитаваха паметника, и заснемат всичко това като пропаганден клип. Полицията арестува 4-ма от хулиганите, но след 24 часа в полицията и след протекция на евродепутат от ВМРО са пуснати на свобода без последствия. Вместо да заклейми нацисткото нападение и да предотврати фашистки прояви, общината и районния кмет Трайков обявяват за виновни защитниците на Паметника и само няколко дни по-късно ограждат Паметника с ограда и гонят със сила палатковия лагер в негова защита. Макар властите официално да осъждат нападението, те обявяват, че виновен за нападението не е неофашизмът, вдъхновяващ нападателите, а Паметника на съветската армия и противниците на разрушаването му, като посочват, че именно съществуването на Паметника води до разделение и нагнетява напрежение в обществото ни. По този начин властите дават своята подкрепа за бъдещи вандалски акции и легитимират насилието на крайнодесни политически организации, също както властите в Украйна преди 2014 г. постъпват с неонацистките групи, които разгонват митинги на неудобни политически формации, потушават стачки и репресират журналисти. След идването на власт на правителството Денков-Габриел дейността на неонацистките групи стана все по-дръзка и открита, а полицията все по-рядко предотвратяваше нацистките нападения на фашистки банди. Нещо повече, по повод предотвратяване изграждането на Паметника на децата, убити от фашизма преди 1944 г. районния кмет от ДБ Трайчо Трайков открито си сътрудничи с неофашистки групи, които по време на общественото обсъждане „за“ или „против“ изграждане на Паметника обиждат хората, открито оправдават убийството на деца в Ястребино и на други места в България и казват, че „отново всички нарушители на реда, вкл. деца, трябва да бъдат убивани, ако се наложи“. И всичко това под благосклонния поглед и навярно след покана от страна на „демократичния“ районен кмет Трайчо Трайков, който изгради цялата си политическа кариера в разрушаване на антифашистки паметници и в борба с

ПСА. Все по-открито бивши и настоящи политици поддържат от телевизионния екран идеята за ограничаване на свободата на словото, обявяват идеята за показване на различни гледни точки за остаряла и неотговаряща на съвременните условия²³, агитират за забрана на опозиционни формации като „Възраждане“, за уволняване на опозиционни журналисти²⁴, или за открита намеса на правителството в дейността и политиката на медиите²⁵, за дискриминация по политически признак, което само допреди 2-3 години беше немислимо. Правителството и парламентарното мнозинство, заедно с гласовете на ДПС, не допуснаха референдум „за“ или „против“ отлагане на въвеждане на еврото, за който се подписаха над 600 000 български граждани. От изтеклия запис от конференция на щаба на ПП се разбра, че назначенията в службите са съгласувани с посолството (ясно кое!), а управляващата партия ПП сама признава пред своите функционери, че „ако оставим народа сам да се представлява, ние заедно с ДБ ще бъдем общо 10%“. Това показва явният страх на управляващите от собствения си народ, както и усещането на управляващите марионетки, че народът не ги иска и скоро няма да може да управляват по старому. Всичко това показва едно – в Българското общество се наблюдават отчетливи признаци на фашизация, подобни на скицираните процеси в Украйна, довели до Майдана през 2014 г., че реално има и обективни предпоставки за въвеждане на фашистка политика – икономическа криза, нестабилност на американското влияние в България, необходимост на метрополията от запазване на всяка цена на периферните държави като фронтова линия и санитарен кордон във противопоставянето срещу Русия, усещане на управляващите за тяхната нелегитимност и неспособност да управляват по старому. Евентуална фашизация на България би била необходима на САЩ в случай, че НАТО започне открита война срещу Русия за

---

²³ Соломон Паси: „Грите най-големи заблуди са, че трябва да се чуят всички гледни точки, че истината е някъде по средата и, че решението идва с дипломация. Маргарет Тачър е казала дипломация без оръжие е като оркестър без инструменти“. **Вж. Паси, С: „Топ 4 масови убийци в Европа са Ленин, Сталин, Хитлер и Путин“.**

<https://btvnovinite.bg/predavanja/tazi-sabota-i-nedelia/solomon-pasi-top-4-masovi-ubijci-v-evropa-sa-lenin-stalin-hitler-i-putin.html>

²⁴ БХК: Настояваме за незабавната оставка на председателката на Съвета за електронни медии г-жа Соня Момчилова <https://www.bghelsinki.org/bg/news/2022-12-09-press-sonia-momchilova>

²⁵ „По адрес на работата на СЕМ Денков заяви: „Факт е, че има действително много сериозна дезинформация. За мен много по-важно е бързо да започнат да работят тези структури, които са свързани с етичните стандарти на журналистите – примерно Съветът за електронни медии очевидно не си върши работата, за мен. Не може журналисти, които разпространяват неверни факти, и вероятно знаят, че са неверни, да не бъдат санкционирани“. **Вж повече в „Широко затворени очи“:** Премиерът и СЕМ в схватка за дезинформацията и етичните норми: <https://tribune.bg/bg/obshestvo/-shiroko-zatvoreni-ochi-premie/>

включване на България във войната, за потушаване на общественото недоволство. А както все повече, а и все по-ясно виждаме, такава война всъщност реално, но и буквално вече чука на вратата ни.^{26, 27}

V. Демократично ли е правителството Денков-Габриел ?

Изключително важен въпрос е този за оценката на правителството на Денков и Габриел, а и дали то все още е буржоазно-демократично правителство?

Макар че в България се наблюдават редица предпоставки за създаване на политически, идеологически, икономически и пр. режим, който е подобен на украинския, правителството на България, въпреки че е компрадорско и прокарва на дело колониално управление, наложено на страната отвън, все още поне формално то се придържа в рамките на буржоазно-демократичните средства и методи на управление. Предпоставки да твърдя това са не само запазването на легалните структури като парламент (в Украйна парламентът също не е разпуснат), но и липсата на извънредно законодателство, опозиционните политически формации като „Възраждане“ все още водят легален живот и не са разпуснати или забранени (макар че има такива призови), все още не е проведена мащабна чистка по държавните структури на недоволните от правителството, а в страната ни все още съществуват и силни опозиционни движения, а и медии, които, засега, правителството все още не е ликвидирало, или напълно забранило.

Могат ли либерали да помагат за налагане на фашистка диктатура?

Отрицателният отговор на този въпрос, първо, не е правилен, а и - второ, - изобщо не трябва да ни успокоява, защото именно либерални политици прокараха пътя на фашизма в Украйна с крайно антикомунистически закони, с прокарване на неолиберални политики, с реабилитация на фашистки организации и политици, с легализирането на нацистки банди, които да осъществяват масов

---

²⁶ Тагарев: Русия блокира част от нашата икономическа зона в Черно море, обсъждаме възможни действия

<https://trud.bg/%D1%82%D0%B0%D0%B3%D0%B0%D1%80%D0%B5%D0%B2-%D1%80%D1%83%D1%81%D0%B8%D1%8F-%D0%B1%D0%BB%D0%BE%D0%BA%D0%B8%D1%80%D0%B0-%D1%87%D0%B0%D1%81%D1%82-%D0%BE%D1%82-%D0%BD%D0%B0%D1%88%D0%B0%D1%82%D0%B0-%D0%B8%D0%BA%D0%BE%D0%BD%D0%BE%D0%BC%D0%B8%D1%87%D0%B5%D1%81%D0%BA%D0%B0-%D0%B7%D0%BE%D0%BD%D0%B0-%D0%B2-%D1%87%D0%B5%D1%80%D0%BD%D0%BE-%D0%BC%D0%BE%D1%80%D0%B5-%D0%BE%D0%B1%D1%81%D1%8A%D0%B6%D0%B4%D0%B0%D0%BC%D0%B5-%D0%B2%D1%8A%D0%B7%D0%BC%D0%BE%D0%B6%D0%BD%D0%B8-%D0%B4%D0%B5%D0%B9/>

²⁷Цял град на НАТО ще строят военните близо до Ямбол: <https://www.24chasa.bg/bulgaria/article/15493950>

терор над комунисти, синдикалисти, правозащитници, опозиционни журналисти и всички, които се противопоставят на политиката на правителството. Ето защо по своята класова същност днешните либерали се оказват, че не са нищо повече от меркантилна, продажна и безродна компрадорска буржоазия, безропотен изпълнител, очевиден лакей на волята на колониалните господари от Вашингтон, защитник на техните интереси, поради което, ако утре на САЩ им е нужен фашизмът, то със сигурност либералите ще се борят именно за фашизма.

VI. Какво да се прави?

Борбата срещу настъпващия фашизъм в страните от Източна Европа допълнително е силно затруднена и поради липсата на достатъчно силни работнически и комунистически партии, които да са обединителен център на борбата с фашизма. Почти преди 90 години, след Седмия конгрес на Коминтерна, тактиката на Георги Димитров за изграждане на единен народен фронт срещу войната и фашизма беше успешна, но и днес тя също остава много актуална. Необходимо е спешно и солидно обединение на всички патриотични сили, които са готови да се борят за истинска, а не за формална, или привидна демокрация, за запазване на все още съществуващите демократични свободи и завоеванията от предишните поколения, а и на много тежки цени права, които да се сплотят в единен фронт срещу настъпващата фашизация, срещу разделението в обществото. Ключови цели на едно такова обединение трябва да са борбата за национална независимост, срещу отнемането и трансфера на суверенитет към наднационални безотчетни корпоративни структури като ЕЦБ, ЕК, МВФ, за запазване на националната валута, срещу въвличането на България във чужди военни конфликти. Съдбовно необходимо е българският народ осъзнато, решително, масово и многопосочно да отговаря на антинародните правителствени политики с навременно и добре организиран, силен, сплотен обществен натиск, с масови протести срещу всеки произвол на компрадорското правителство. Належаща злободневна задача е заедно да се преборим за провеждане на референдум „за“ или „против“ въвеждането на еврото, да не позволим на правителството да заблуди народа със своята лъжлива пропаганда, да не позволим разполагане на по-големи американски или НАТО-вски военни части в страната, което ще бъде равнозначно на чуждестранна военна окупация, да се противопоставим по всякакъв начин на включване и въвличане на България в империалистическа война, за подпомагане на засегнатите и останали безработни от

кризата, вместо за даване на парите за оръжие и продоволствие за украинското правителство, което да води убийствената за народа си война в интерес на САЩ и НАТО, за запазване на българската енергетика и на ТЕЦ „Марица Изток“.

Посочените ясни политически цели могат да привлекат не само пролетариата в България, който е огромното мнозинство от българския народ, но и голяма част от дребната буржоазия, която също ускорено се разорява поради инфлацията, високите цени на тока, безконтролното навлизане на чуждестранния капитал в България и убийствената и ликвидаторска политика на правителството по отношение на дребния капитал и последните остатъци от българска индустрия. Необходимо е привличане на мнозинството от народа към делото на мира и демокрацията чрез осведомяване и посочване на реалните последици от правителствената политика, чрез широко пропагандиране на запазването на демократичните свободи, националния суверенитет на страната, но и чрез реални политически действия – натиск за реална социална политика, подпомагане на най-бедните и засегнатите от кризата и прехвърляне на тежестта на кризата върху плещите на имотните. Защото така и само така борбата срещу фашизацията на страната ще има подкрепата на огромното мнозинство от българския народ. И само по този начин тя може да бъде успешна. Само чрез обединяване на народа зад политиката на национална независимост, на антифашизма и защитавайки човешките, социалните и трудовите права, борейки се за достоен живот на широкото мнозинство от работещите хора те могат да бъдат привлечени на страната на силите на доброто, на мира и демокрацията. Само така може да бъде победен ускорено настъпващият в Родината ни фашизъм.

ЗА АЗИЯ ФАШИЗМЪТ ОЗНАЧАВАВА ИМПЕРИАЛИЗЪМ И КОЛОНИАЛИЗЪМ

Вихра Павлова

Има стотици определения за фашизма, но отличителната му черта винаги е била **политическият му съюз с финансовия капитал**. Така е през 30-те години на миналия век, така е и днес.

Фашизмът е система от вярвания, догма¹ с практическа насоченост, способна бързо да индоктринира и мобилизира фрустрираните маси към саможертва: „Si sareva morire” („Те знаеха как да умират”). Всеки опит за създаване на теория „би бил загуба на време” – пише Мусолини. Доктрината „беше заменена от нещо далеч по-решаващо – **с вяра**”...².

Това е кризисна идеология. Ако въобще може да се нарече така, тя е структурирана от социални конфликти. Както казва Пуланцас, фашизмът е идеологическа защита на капитализма и негов структурен ефект, който желае да породи „държавата на изключението”, която да смаже класовата борба. Фазата на прехода сама по себе си не обяснява фашизма: фашистският феномен в никакъв случай не се ограничава до този „период”. „Периодът” е важен само дотолкова, доколкото очертава конюктурата на класовата борба и допринася за възникването на политическите кризи, на които съответства фашизмът, които не се определят единствено от характера на периода, но и които могат да възникнат и в други периоди.³

„Държавата на изключението” не е изключение в капитализма; тя е правилото, в което живеем. Ако „състоянието на изключение” е постоянството на политическата ситуация, както смята Карл Шмит, то либералната демокрация (маската на капитализма) би се основавала на безкрайни кризи. Кризите като такива са фашистките моменти, т.е., либерализмът е самият носител на фашизма. Затова фашистският период не може да бъде определен като конкретен исторически момент, а би могъл да се появи във всеки период на класова борба.

Поланцас, обаче, пропуска различните аспекти на явлението след Втората световна война (ВСВ), т.е. етапа на постфашизма, който трансформира първоначалните му аспекти. Той вече не съответства на стандартните дефиниции на фашизма от миналото. Както посочва Финхелщайн, фашизмът се адаптира

---

¹ Вж doctrine and dogma. <https://www.britannica.com/topic/doctrine>

² Mussolini, B., 1932, La Dottrina del Fascismo, Rome: Istituto della Enciclopedia Italiana

³ Poulantzas, N. Fascism and Dictatorship: The Third International and the Problem of Fascism. Translated by Judith White. London, Verso 1974, p. 53.

към следвоенния демократичен контекст и е заменен от популизма, който „първоначално е възстановен през 1945 г. като постфашистки отговор на левицата“⁴.

Накратко, фашизмът е идеология, която произтича от вътрешните парадокси на либерализма, а и която възстановява функцията на капитализма. Той не е в противоречие с либералния капитализъм, а по-скоро се появява като решение на неговите проблеми. Не е и политическа теория, дори не е доктрина, а ирационален отговор на либералния рационализъм, основаващ се на обмена на афекти.

Когато капитализмът става глобален, фашизмът следва неговата експанзия. Либерализмът се превърна в неолиберализъм, постфашизмът – в популизъм, *фашизъм без диктатор* или демократизиран фашизъм. Трагедията е, че всичко това произтича от провала на международната левица, която се бореше да преодолее проблемите на либерализма. И от началото на XXI в. пред корпоративно-квазирелигиозните фашистки съюзи в Азия и Африка, и откровено неонацистките на Запад, се отвори широко поле за действие.

Фашизмът като иманентна практика на империализма и колониализма

„Финансовите олигархии в различни страни, всяка от които председателстваше срастването на индустриалния и банковия капитал, бяха въввлечени в интензивни междуимпериалистически войни, в които работниците от воюващите страни трябваше да се избиват един друг, **но никога не е имало внушение, дори и за целите на идеологическата пропаганда, че тези войни се водят за подобряване на условията на живот на работниците**“.⁵

Възходът на фашизма е свързан с европейския колониализъм и неговата технология на управление. Той може да бъде разбран като „колониален суверенитет“, основаващ се на три вида насилие: 1) колониалният суверенитет функционира като учредително насилие, за да създаде пространството на своето управление; 2) то се използва, за да подкрепи легитимацията на колонизатора; 3), предназначено е да поддържа колониалната власт и да я възпроизвежда. А

---

⁴ **Finchelstein**, F. From Fascism to Populism in History. Oakland: University of California Press, 2017, p. 21.

⁵ **Patnaik**, P., 2026, Nationalism, Hindutva and the Assault on Thought. Marxist, XXXII 1, January–March 2016. <https://cpim.org/content/nationalism-hindutva-and-assault-thought>

тези три форми на насилие изковават желязна мрежа в процеса на колонизация, т.е. насилственото разширяване на капиталистическите територии.⁶

Фашисткото насилие е от съществено значение за поставянето на здравата основа на първата структура на колониалното селище. Както илюстрира Фуко, такъв акт на насилствено структуриране се оказва моделът на новата държавност, който обаче се връща обратно в страните на колонизаторите като бумеранг. „Цяла поредица от колониални модели беше върната обратно на Запада, а резултатът беше, че Западът можеше да практикува върху себе си нещо, което прилича на колонизация или вътрешен колониализъм”⁷.

Като част от този Запад тогава, България, макар и да не е била типична колония, но след Първата световна война (ПСВ) е превърната именно в такава. Във войната я въвлича буржоазно германофилско правителство, за интересите на германския капитал и поддържниците му в страната. Резултатът е превръщането ѝ в суровинен придатък на Германия, загуба на жизненоважни територии, пълна капитулация, драстично съкращаване на армията..., плюс заробващите 2 250 млрд златни франка – 25 % от предвоенното национално богатство... По същество страната е подложена на юридически оформен грабеж и, докато населението мизерства, Фердинанд абдикира в Германия...

Бунтовете са безцеремонно удавени в кръв с помощта на германските войски. Примирието, според чиито условия окупационните войски на Антантата са разположени в България, не извежда страната от дълбоката политическа и икономическа криза.

По време на своето самостоятелно управление (1920-1923 г.) правителството на БЗНС се превръща в сериозна заплаха за икономическото и политическото господство на средната и едра буржоазия. Затова е свалено с държавен преврат на 9 юни 1923 г., подготвен от реакционния Военен съюз и редица други фашистки организации, а Александър Стамболийски е жестоко убит. На власт идва фашисткото правителство на Александър Цанков. Последва период на брутална реакция: Комунистическата партия е обявена извън закона, синдикатите и работническата кооперативна организация „Освобождение” са разпус-

---

⁶ Mbembe, A., 2001, *On the Postcolony*. Berkeley: University of California Press, 2001, p. 25.

⁷ Foucault, M. *Society Must Be Defended: Lectures at the Collège de France, 1975–76*. New York: Picador, 2003, p. 103.

нати; Септемврийското въстание (на работниците и селяните) през 1923 г. е потушено с изключителна жестокост и става известно като кървавата „Вартоломеева нощ“; Курсът на всички следващи правителства да 1944 г. е същият.

Началото на 30-те години в България е белязано от структурната консолидация на крайнодесните сили, вдъхновени от италианската фашистка партия и германската NSDAP. Народното социално движение (НСД) на „черния професор“ Цанков се превръща в масова крайнодясна партия през 1932 г.; Създаден е Съюзът на българските национални легиони (СБНЛ) по инициатива на (днес реабилитираният) полковник Христо Луков, назначен за военен министър през 1935 г. и свален през 1938 г. от Борис III. На 26 август 1932 г. движението е официално регистрирано в българското Министерство на вътрешните работи. На Третия си конгрес (1933 г.) то приема ориентация към еднопартиен политически модел... Изразяват се симпатии към „новия ред“ – националсоциализъм; засилва се антисемитизмът; споделят се идеите за десен радикализъм и тоталитаризъм.⁸ Важна характеристика, която отличава Легионите от другите крайнодесни организации, е демонстративният популизъм, фокусът върху масовото участие, социалната демагогска реторика и методите на пряко действие, наред със систематичното улично насилие.

Организацията е забранена чак след края на ВСВ и поемането на властта от БКП през септември 1944 г., когато активните ѝ членове емигрират, но легионната традиция се култивира в Българския национален фронт (БНФ). През 1989-1990 г., заедно с реставрацията на капитализма в България, СБНЛ се възражда. Влиянието му се проявява в организирането на Българския демократичен форум, който става неразделна част от коалицията на Съюза на демократичните сили и открито заявява продължаване на легионерската традиция.

Възстановената СБНЛ все още няма сериозно политическо влияние в България, но е забележима структура⁹. При настоящата кризисна ситуация е въпрос на време да обедини усилия с други радикално десни формации, включително външни. По-старото поколение лесно ще ги разпознае по крайно националистическите, ксенофобски лозунги, смесени с лява реторика, по призивив-

---

⁸ Поппетров, Н., 2009, Социално очевидно, национализмът - напред. Програми и организационни документи в българските авторитарни националистически формации. София: ИК Гутенберг, 2009.

⁹ Величков, А., 2011, 106 години от рождението на Иван Дочев – легенда за национално мъжество. Прелом, 25 декември.

те за въстание срещу управляващите „неокомунисти“; по маршовете в памет на генерал Луков, за момента са възпрени, но за момента... Младото поколение, обаче, е най-уязвимо. Лишено от перспектива за развитие и непознаващо историята, то става лесна жертва на мощната западна антикомунистическа профашистка пропаганда, която се излива денонощно по медиите, социалните мрежи, образователните институции, окупирани от легиони НПО с външно финансиране....

**„Фашизмът отдавна е познат на Индия под името империализъм”
(Джавахарлал Неру).**

Както бе посочено, фашизмът е глобално явление, тъй като следва експанзията на капитализма. Затова в Азия той прониква на вълната на паназиатските идеи и движения, възникнали като реакция на колониализма. Отначало те са прогресивни, насочени към модернизация, технологичен и икономически възход – като начин за догонване и възпиране на европейските колониалисти. В основата им стои блянът за обединение на разпокъсаната от империалистите Азия чрез сътрудничество при равни условия. Но японската имперската експанзия дискредитира паназиатския идеализъм – употребявайки го в стремежа си да замени европейския колониализъм с японски.

След известно затихване, в критичните тридесет години паназиатството се възражда, но вече в много по-радикална форма. От една страна, причина за това са САЩ с приемането на закон, забраняващ на японците да имигрират в Америка (част от Закона за имиграцията от 1924 г. или Закона Джонсън-Рийд), от друга – индокринацията на множество азиатски интелектуалци, борци за независимост, политици. Тези, които днес наричаме „харвардци”, бързо се изкачват по академичната и властова стълба и работят в интерес на колонизаторите.

Така азиатският фашизъм процъфтява, преследвайки европейския капитализъм и мобилизира хората за тотална война. Напр. индийското движение „Хин-дутва” появило се около 1922 г., е почти в класически смисъл фашистко по своята идеология, фашистко *по своята класова подкрепа*, фашистко по своя метод и фашистко по своята програма. В него присъстват всички съставки на фашистката идеология: Опитът да се обедини мнозинството под едно хомогенизирано понятие – „индусите”; чувството на недоволство срещу предполагаемите несправедливости, извършени в миналото спрямо индусите; чувството за

културно превъзходство спрямо това малцинство; преосмислянето на историята изключително в тези термини; пълното отхвърляне на противоположните доказателства, на безпристрастния анализ, на научния метод, дори на рационалния дискурс; и най-вече призив, отправен със страстни, смразяващи кръвта и по същество мъжки шовинистични термини, да се „изправи“, да потвърди своята мъжественост, да покаже, че във вените му тече кръв, а не вода, като всичко това е равносилно на подбуждане към насилие и води до реално насилие срещу малцинството. Тази апликация се основава **не** на мечтите за по-добро, по-проспериращо или по-смислено бъдеще, **а на омразата**¹⁰.

В основата на радикалните профашистки движения в Индия са хора като социологът Беной Саркар и Субхас Босе – виден политически лидер на Индия през 30-те години. И двамата са популярни с упоритата си борба за независимост, но в същото време и двамата са заплени от „ефикасността и силата на германския и италианския режим“... Първият вярва в антиколониалната образователна реформа и, за да я постигне, след избухването на ПСВ напуска Индия за 11 години. Саркар намира европейския колониализъм за фундаментално не-легитимен. И емигрира не къде да е, а в САЩ и Германия, за да развие своите идеи и лична мрежа, познати като „саркаризъм“.¹¹ След завръщането си в Индия, той вече е признат и влиятелен учен. Като преподавател в катедрата по икономика в университета в Калкута (който от 1937 г. се ръководи от *член на SS*, проф. Валтер Вюст), активно сътрудничи за разпространението на прогерманската пропаганда и създаването на нацистки клетки в страната – под германски контрол.

Вторият (Субхас Босе) се счита за „дясната алтернатива“ на Ганди. Известен е с фразата си „*Дайте ми кръв и ви обещавам свобода!*“...

Тук трябва да се посочи, в центъра на паназиатските дейности в края на ПСВ стои френският мистик Пол Ришар (1874-1967 г.), чиито произведения са публикувани и в Индия и САЩ. През 20-те и 30-те години на ХХ век **Карл Хаусхофер** (1869-1946) приветства паназиатското движение като доказателство за своята теория, че международните отношения ще бъдат доминирани от регионални блокове. Хаусхофер запознава читателите си със съчиненията и дей-

---

¹⁰ Patnaik, P., 1993, The Fascism of Our Times, Social Scientist, Vol. 21, No. 3-4, pp. 69-77

¹¹ Вж ‘Sarkarism’ – Neo-Socialism introduced by Benoy Sarkar during World War I. Get Bengal: <https://www.getbengal.com/details/sarkarism-neo-socialism-introduced-by-benoy-sarkar-during-world-war-1>

ността на паназиатци като Сун Ятсен, Рабиндранат Тагор (1861-1941) и спомнатият Беной Саркар (1887-1949). Тези азиатски активисти и революционери, убеден е Хаусхофер, отразяват тенденцията към бъдещ световен ред, който ще бъде доминиран от големи регионални блокове, заменящи съществуващия ред, характеризиращ се със суверенна национална държава. Сред западните привърженици на азиатските панидеи са и **Карл Шмид** (1888-1985), и граф фон **Куденхове-Калерги** (1894-1972 г.), основател на паневропейското движение и издател на списание „Пан-Европа“; превеждано и в Япония.¹²

Управляващата днес партия в Индия „Бхаратия джаната парти“ (БДП) под ръководството на Нарендра Моди е политическо крило на „Раштрия Свайамсевак Санг (RSS) - крайнодясна, хиндуистка националистическа паравоенна организация – родоначалник и ръководител на голяма група организации, наречени Сангх Паривар (на хинди „семејство Сангх“), развили присъствие във всички аспекти на индийското общество. Тя е основана на 27 септември 1925 г., с първоначален импулс да осигури обучение на характера и да внуши „индуистка дисциплина“, за да обедини индуистката общност в индуистка раштра (държава). RSS е описана като „основана върху предпоставката за превъзходство на индусите“ и е обвинявана в нетърпимост към малцинствата, по-специално в антимиюсюлмански дейности. По време на колониалния период *RSS си сътрудничи с британския Радж и не играе никаква роля в индийското движение за независимост*. След независимостта, обаче, RSS се превръща във влиятелна хиндуистка националистическа организация, която създава няколко свързани организации, основаващи множество училища, благотворителни организации и клубове, за да разпространяват идеологическите й убеждения.¹³

Паназиатството има някои *резерви към понятията нация и национализъм*, внесени в съвременните си форми в Азия от Запада през XIX в. Популярността на един транснационален паназиатски дух и транснационалната политическа дейност на революционерите показват, че **нацията не е била, както често се смята, абсолютна и неоспорима ценност в Азия**. (Възходът на паназиатските движенията *и в други части на света* се разглежда като израз на скептицизъм по отношение на абсолютния характер на „нацията“). В редица азиатски страни

---

¹² Saaler, S., Szpilman, C., 2011, Pan-Asianism as an Ideal of Asian Identity and Solidarity, 1850–Present, The Asia-Pacific Journal Vol 9, Issue 17 No 1, April 25, p. 8.

¹³ Rashtriya Swayamsevak Sangh. https://en.wikipedia.org/wiki/Rashtriya_Swayamsevak_Sangh

протонационализмът се е развил още преди пристигането на европейските сили в региона. В рамките на синоцентричния международен ред елитите на трибутарните държави в Източна Азия са развили свое собствено чувство за нация. През XIX в. в Източна Азия се развиват и нови форми на национализъм. По същия начин както паназиатството, те представляват реакция на западния колониализъм и с течение на времето прерастват в движения за национална независимост.¹⁴ Затова, въпреки че успява да пробие, до края на Втората световна война (ВСВ), освен в Япония, фашизмът не успява да наложи програмата си в Азия. Там, всъщност, той е разпознаваем като иманентна практика на колониализма и империализма.

Националистическите движения са силни в целия регион, но те са антиколониални, а **буржоазният национализъм няма нищо общо с антиколониалната борба** – точно обратно. Докато „буржоазният национализъм във всички фази на капитализма е апотеозирал „нацията“ като *стояща над народа*, при инклузивният, антиколониалният национализъм „нацията“ се разглежда като *като субект, чийто интерес се състои в подобряването на условията на живот*. Вместо експанзиращ буржоазен национализъм, този национализъм трябваше да бъде всеобхватен, включващ най-широките слоеве и ангажиран с развиването на солидарност с другите борещи се народи по света, а не да търси хегемония над тях. И тъй като всяко усилие за обхващане на най-широките слоеве от населението трябва да обоснове как ще изглежда новата „нация“, то трябва да предлага програма, „обществен договор“, въз основа на който хората да се обединят. Такъв е характерът на Резолюцията на конгреса в Карачи от 1931 г., чиито програми за развитие се появяват и в хода на борбите на други народи от Третия свят - забележителен пример е Хартата за свобода на Южна Африка”¹⁵.

Макар в Индия буржоазията да е била начело на антиколониалната борба, *самата борба не е била буржоазна, а многокласова* и буржоазията не е могла да наложи своя специфичен дневен ред. „Инклузивният национализъм с неговата егалитарна насоченост е свързан със забележителна промяна в социално-политическия живот на страната; толкова забележителна, че не би било

---

¹⁴ Saaler, S., Szpilman, C., 2011, Pan-Asianism as an Ideal of Asian Identity and Solidarity, 1850–Present, The Asia-Pacific Journal Vol 9, Issue 17 No 1, April 25, p. 4.

¹⁵ Patnaik, P., 2026, Nationalism, Hindutva and the Assault on Thought. Marxist, XXXII 1, January–March 2016. <https://cpim.org/content/nationalism-hindutva-and-assault-thought>

пресилено да я наречем „дългата революция на Индия“. Фактът, че тези, които са издържали хилядолетия на институционализирано неравенство и кастово потисничество, сега по конституция са обявени за равноправни граждани на републиката, не е никак маловажен”¹⁶.

Краткотрайният живот на Partai Fasis Indonesia

В Индонезия движението за независимост се сблъсква с редица пречки, „които не се различаваха от пречките, които комунистите срещаха в европейските страни”.¹⁷ Тамошният национализъм от 20-те години на XX в. се оглавява от явно антиколониалната Индонезийска комунистическа партия, докато тя не е смазана от холандските колониални власти през 1927-28 г. През същата година Сукарно, който става първият президент на Индонезия след обявяването на независимостта през 1945 г., основава Partai Nasional Indonesia - PNI (Индонезийска национална партия). Известен с харизмата си и пламенното си ораторско изкуство, той представлява голяма заплаха за холандското колониално управление, тъй като движението му набира *невиждан дотогава размах*. Затова е арестуван веднъж през 1929 г., след това през 1933 г., когато най-накрая е изпратен във вътрешно изгнание първо във Флорес, а след това в Бенкулу (Югозападна Суматра). Идеите му са силно заимствани от марксистката мисъл и той ги популяризира чрез „Fikiran Ra'jat” („Народна мисъл”) - списанието, което издава през цялата 1933 г. до изпращането му в изгнание. Но дори когато са принудени да преминат в нелегалност, тъй като колониалните власти драстично затягат контрола си върху PNI, концепциите, заимствани от комунизма, остават основна опора на индонезийската национална мисъл до окончателното окупиране на колонията от японците през март 1942 г.¹⁸

И там, както и във Виетнам и др. източноазиатски държави, фашизмът намира влиятелни почитатели. След като Хитлер идва на власт през 1933 г., холандско-индонацистките симпатизанти в Индонезия създават *Nederlandsche Indische Fascisten Organisatie* (Фашистка организация на Холандска Източ-

---

¹⁶ Ibid.

¹⁷ Melarat, M. The Independence Movement and the Current of Fascism' in which he concluded. Fi-kiran Ra'jat 41- 42, April 21, 1933, p. 11.

¹⁸ Lengkeek, Y., 2018, Staged Glory: The Impact of Fascism on 'Cooperative' Nationalist Circles in Late Colonial Indonesia, 1935–1942. Fascism: Journal of Comparative Fascist Studies, vol. 7, no. 1, pp. 109-131.

на Индия [NIFO](#)) в Батавия (Джакарта) и намират известно сцеление с *pribumi* (туземците).

Индонезийският интелектуалец и явански аристократ д-р Раден Нотониндито, който се завръща у дома, след като получава докторска степен по икономика и търговия в Берлин, основава [своя собствена партия в Бандунг](#), *Partai Fasis Indonesia* (Индонезийска фашистка партия) през 1933 г. Животът на партията, обаче, е кратък, тъй като идеологията ѝ [не успява да привлече никаква обществена подкрепа](#).

Както пише Робърт Крийб „Индонезия не би могла да има нито Фан Бой Чао (виден виетнамски националист), нито император Мейджи“, защото „Марксистката критика беше не само мощна, но и недвусмислено модерна“ (Cribb, 1985).

Ранната чувствителност към фашизма е широко разпространена сред преобладаващата част от индонезийците, което обяснява окончателната му неспособност да пусне корени в късна Холандска Източна Индия. Въпреки че и там е бил сериозно обмислян като алтернатива, в Индонезия никога не се е появил цялостен мисловен корпус, основан на фашистки референции.

След отвоюването на независимостта си, обаче, страната става жертва на англо-американския и австралийски корпоративно-фашистки съюз, вече облякъл демократичната тога. През 1965 г. Сукарно е свален с кървав военен преврат, спонсориран от ЦРУ и МИ6, и започва 30-годишната военна диктатура с желязна ръка, ръководена от генерал Сухарто. Над един милион души са убити чрез политически мотивирани кланета, екзекуции, произволно лишаване от свобода и жестоки репресии. Дори ЦРУ описва извършената от него чистка като „едно от най-тежките масови убийства на ХХ век“.¹⁹

Днес Индонезия отново е на прицел заради балансираната външна политика на президентът Джоко Видодо, чийто рейтинг е на „историческия си връх“. Неговата социална политика, радикалното развитие на инфраструктурата и материалното подобряване на живота на хората прави популярността му в страната толкова голяма, че анализаторите редовно говорят за „ефекта Джоки“.

---

¹⁹ Вж Filmmaker Chris Hilton on the Anti-Communist Purges in Indonesia in 1965-66. Asia Society: <https://asiasociety.org/filmmaker-chris-hilton-anti-communist-purges-indonesia-1965-66> ; Slaughter in Indonesia: Britain's secret propaganda war. The Guardian, 17.10.2021: <https://www.theguardian.com/world/2021/oct/17/slaughter-in-indonesia-britains-secret-propaganda-war>

В управлението на страната си той наподобява Сукарно, а Индонезия има водеща роля и ключова позиция в АСЕАН. Президентът поставя като приоритет „защитата на суверенитета на Индонезия“ и ограничаването на чуждестранното влияние; провежда силно независима външна политика, поради което САЩ оказаха мощен натиск и дори си послужиха с измами и шантаж, за да принудят Джакарта да отдръпне кандидатурата си за БРИКС.²⁰ Но, за по-сигурно, подготвят и цветна революция в страната.²¹

Такава е съдбата на почти всички държави в Източна Азия след 1945 г.

Политиката на САЩ за „връщане назад“ („roll back“) на комунизма няма за цел да изгради демократични режими в региона, а дава приоритет на военните автокрации, за да управлява антикомунистическата отбранителна линия.

Филипините – „първата образцова електорална криза“

Във Филипините още от 1945 г., американските войски полагат много усилия, за да разоръжат филипинската Народната антияпонска армия „Хукбалахап“, създадена от Комунистическата партия на Филипините в отговор на японската окупация на островите през 1942 г. Унищожават създадените от Хукбалахап самоуправляващи се органи, арестуват и хвърлят в затвора активисти на движението, както и лидери на Комунистическата партия. На правителствени и обществени длъжности поставят компрометирани от сътрудничеството си с японците фигури. До 1953 г. бойците на Хукбалахап са разпръснати и деморализирани и вече не представляват сериозна заплаха, въпреки че огнища на съпротива продължават да тлеят още няколко години.

През 1957 г. филипинското правителство приема закон, който е, очевидно, написан под американска диктовка, но и който забранява както Комунистическата партия, така и Хукбалахап на основание, че тези организации се опитват да поставят правителството „под контрола и господство на чужда държава“²². Но според филипински историк, цитиран от У. Блум, СССР не е оказвал никаква материална помощ на филипинската левица. Въпреки това, обаче, оттогава и до наше време диктаторите, идващи на власт с американска протекция, следват същия курс на репресии и подавяне на всяка съпротива.

²⁰ Вж Bhadrakumar, M. Modi's trip to Jakarta is a geopolitical event. <https://www.indianpunchline.com/modi-trip-to-jakarta-is-a-geopolitical-event/>

²¹ Leaked: CIA Front Preparing Color Revolution in Indonesia. MintPress News, 06. 09. 2023. <https://www.mintpressnews.com/leak-cia-ned-color-revolution-coup-indonesia/285617/>

²² Блум, У., 2013, Убийство демократии: операции ЦРУ и Пентагона в период холодной войны, М.: АНО «Институт внешнеполитических исследований и инициатив», Кучково поле, 2013, с. 61, 67.

Един от тях е Фердинанд Маркос, който бе свален от власт не защото е диктатор, а заради опита си да закрие две американски бази – най-големите в света към средата на 80-те години. Но има и друга, не по-малко важна причина – социалните бунтове на левите сили, които Маркос потушава с безпрецедентна жестокост, а и които обаче заплашват и амереканските интереси в страната.

Операцията по свалянето на Маркос е наречена „първата образцова електорална криза“, инициирана през 1986 г. от Пол Улфовиц, помощник държавен секретар за Източна Азия и Тихия океан и ръководител на отдела на САЩ за специални операции в чужбина.

Въпреки че тогава Рейгън се обявява за „ненамеса в чуждите изборите“, Улфовиц му предлага да се откаже от „остарелите подходи“ и да подкопае легитимността на изборите във Филипините. В изказване пред Комисията по външни отношения на Сената той заявява, че само „драматични действия могат да върнат вълната на комунистическото въстание“. ЦРУ е предупредено да излезе извън рамките на разузнаването, ако ситуацията се влоши. Сенатор Бил Брадли заявява, че ще трябва да се направи график за изборна реформа, ако Маркос „няма воля или е неспособен“ (да възпре левицата). САЩ трябва също така да са готови да предоставят на наследника на Маркос необходимата помощ в областта на сигурността, която да му позволи „да възстанови демокрацията“. Както и да положат всички усилия, за да осъществят бързо предаване на властта от Маркос на „лоялната, демократична и все още до голяма степен проамериканска опозиция.“²³.

Въпреки че изборите се провеждат в присъствието на 44-членен международен екип от наблюдатели от 19 държави, включително двупартиен екип от САЩ, шестима конгресмени, съветник на Рейгън, католически епископ и бившия командващ въоръжените сили на САЩ в Тихия океан, Рейгън заявява, че „Изборите са проведени с широко разпространени измами и насилие, главно по вина на управляващата партия.“ Обвиненията за масови изборни измами и „нарушения на граждански права“, водят до т.нар. „Жълта революция“ (февруари 1986 г.), с която доскорошният приятел „Фреди“, вече обявен за „диктатор“ е свален от власт²⁴.

---

²³ De Leon, J., 1986, Electoral Manipulation: The Case of the February 1986 Presidential Elections, Philippine Journal of Public Administration, Vol. XXX, No.2, April 1986, p. 157-158.

²⁴ American Foreign Policy: Studies in Intellectual History, 2020, Manchester University Press.

Превратът е организиран с помощта на католическата църква и нейните структури в страната и региона, които подкрепят, не само – но „произвеждат“ лоялни лидери по модела, разгледан в Индонезия.²⁵ Тези, забележете, „нововъзникващи лидери“ трябва „да заемат ръководни позиции и да действат като двигатели на промяната...“, а когато е необходимо „да оспорват резултатите от избори“.

Така се случва и с „нововъзникналата“ лидерка Мария Корасон Акино, която все още е непопулярна, но обявява изборите за фалшифицирани, защото според официалните резултати на 7 февруари 1986 г. Маркос печели.

Улфовиц определя новия си подход за смяна на властта: „най-добрият антидот на комунизма е демокрацията“. Маркос няма нищо общо с комунизма, но по-важното е, че Мария Акино също няма нищо общо. „Дълбоко религиозна“ католичка, преди да имигрира в САЩ със съпруга си, тя работи в семейна корпорация. Въпреки че Улфовиц я „избутва“ до президентския пост, най-могъщият съюзник на Акино е римокатолическият кардинал Джейми Син, основна фигура в единствената нация в Азия с християнско мнозинство.

Мария Акино е президент на Филипините до 1992 г. По време на управлението ѝ е въведена и нова конституция, съставена и подкрепена от влиятелни и уважавани членове на духовенството, важен сред които Хоакин Бернас – йезуит, председател на университета Атенео де Манила и известен учен по филипинското конституционно право.

В тази нова конституция, наред с абортите и ограниченията правата на католическите свещеници, **като „основен грях“ е заклеймена и класовата борба**, понеже администрацията на Акино не успява да реши проблемите с бедността и икономическата криза в страната.

Фашизмът в Лаос: „Тайната война“ на ЦРУ в Индокитай

Както бе посочено, Втората световна война (ВСВ) бележи промяната в парадигмата на геополитическите войни – началото на постоянна гражданска война в рамките на националните държави, вместо между империите. Новата епоха е наречена „Студена война“, но битката съвсем не е студена.

По това време в Лаос вече действа патриотичното движение Lao Issara (Свободен Лаос), което се застъпва за политическа независимост както от япон-

---

²⁵ Klarenberg, K. CIA Front Preparing Color Revolution in Indonesia. MintPress News, 06.09.2023 <https://www.mintpressnews.com/leak-cia-ned-color-revolution-coup-indonesia/285617/>

ските нашественици, така и от френските колонизатори. Привържениците на Lao Issara не са доволни от управлението на краля, тъй като виждат в него стара марионетка на колонизаторите, която е преминала на страната на японците по време на Втората световна война.²⁶

В лаоската политическа панорама от 50-те години се открояват три основни групи на интереси: първи са левите провиетнамски сили, водени от принц Суфанувонг²⁷, които настояват за сваляне на монархията и създаване на народно-демократична република. На второ място са „центристите“, ръководени от принц Сувана Фума, който първоначално се противопоставя както на колониалната зависимост, така и на радикалните възгледи на Суфанувонг, но покъсно се ориентира към тях. Дватама, заедно и с принц Петсарат Ратанавонг, са начело на Lao Issara. Принц Ратанавонг е министър-председател на Лаос по време на японската окупация през 1942-1945 г. Третата група е десницата, водена от принц Бун Ум, която подкрепя запазването на традиционната монархия и близките отношения с бившата метрополия. До края на 50-те години и намесата в началото на 60-те на САЩ, десницата няма почти никакво влияние в страната.

В същото време патриотичните организации се размножават²⁸ и водят въоръжена партизанска война срещу кралския режим и стоящите зад него френски колониалисти.

---

²⁶ Френското колаборационистко правителство на Виши разрешава на японските войски да влязат във Френски Индокитай. На 9 март 1945 г., когато крахът на хитлеристка Германия е очевиден, японските войски свалят френската колониална администрация. На 4 април 1945 г. крал Сисаванг Вонг обявява политическата независимост на Лаос от Франция. Това е инициатива на японците, които се надяват да направят новата марионетна държава, която да е зависима от Токио.

²⁷ Принц Суфанувонг получава образование, първо в колеж в Ханой, а след това и в Парижкото училище за строителни инженери. Там се запознава с европейските социалистически учения, включително с марксизма. Завръщайки се в Индокитай, принцът заема инженерна длъжност в Министерството на благоустройството и дълго време работи в град Нячанг в днешен Виетнам. Там се жени за виетнамка и установява връзки с виетнамските комунисти. Ставайки съратник на Хо Ши Мин, Суфанувонг взема пряко участие във Виетнамската революция. На 30 октомври 1945 г., е назначен за командир на Армията за освобождение и отбрана на Лаос. Центърът на Lao Issara и щабът на Лаоската освободителна и отбранителна армия е в Тахек, в Централен Лаос, на границата с Тайланд. Когато Франция решава да възстанови политическия си сюзеренитет над Лаос, колониалните войски са хвърлени срещу Армията за освобождение на Лаос. Тя е разгромена на 21 март 1946 г., а принц Суфанувонг, тежко ранен, успява да се оттегли със своите поддръжници през река Меконг на тайландска територия. Става министър на външните работи и отбраната в лаоското „правителство в изгнание“ и ръководи създаването на партизански тренировъчни бази на тайландска територия, които да подготвят бунтовници за въоръжените части на Lao Issara. Този човек се превръща в легенда на лаоското националноосвободително движение за много десетилетия. Ролята на принц Суфанувонг за освобождаването на Лаос от колониална зависимост и установяването на комунистическото правителство е огромна.

²⁸ Лаоската съпротивителна лига в провинция Сиангхуанг, Патриотичното общество „Ситон Комадам“ в провинция Фонсали, партизанските отряди „Нухак Фумсаван“ в провинция Саванакет, организацията

На 13 август 1950 г. те свикват Националния конгрес на лаоските народни представители в провинция Хуафан, който обявява създаването на Лаоския фронт за освобождение (ЛФО), с председател принц Суфанувонг. Фронтът става известен като Pathet Lao („Страната на Лаос“) и около него се обединяват привържениците на левите идеи. Въпреки че принц Суфанувонг не се обявява открито за комунист, той е наречен „Червеният принц“.

Движението Pathet Lao не е доволно от резултатите от политическата трансформация след подписването на договора за сътрудчество с Франция (22 октомври 1953 г.), с който Лаос е признат за суверенна държава, но остава конституционна монархия. Принц Суфанувонг и неговите поддръжници смятат, че кралският режим защитава интересите на колонизаторите. През 1955 г. е създадена Лаоската народнореволюционна партия – комунистическа организация, която работи в тясно сътрудничество със съмишленици в съседен Северен Виетнам. Въпреки противоречията, на 19 ноември 1957 г. е сформирано правителство на националното единство, в което са поканени да участват представителите на Pathet Lao, включително Суфанувонг. Всичко това сериозно притеснява САЩ и Франция, които следят издигането на левите сили в страната. Американците започват да лобират за десницата на Бун Ум. Само през 1960 г. в Лаос са извършени *три военни преврата и в крайна сметка властта преминава в ръцете на десницата*.

Междувременно страната постепенно е въввлечена във въоръжената конфронтация между САЩ и индокитайските комунисти, която обхваща *целия Източен Индокитай*. Териториите, контролирани от Националния патриотичен фронт на Лаос, са използвани от съюзническия фронт на Северен Виетнам за снабдяване на Националния фронт за освобождение на Южен Виетнам. На 17 май 1964 г. американски самолети започват да бомбардират лаоските провинции, контролирани от НПФ.

Ситуацията по-нататък е много сходна с развилата се в Индонезия след убийството на Сукарно. ЦРУ нарича американската военна интервенция в Лаос своя „тайна война“ и набира собствена армия за борба с лаоските комунисти, предимно от планинското етническо малцинство Хмонг. Интензивните въздушни бомбардировки струват на американския данъкоплатец 13,3 милиона долара

„Латсавонг“, ръководена от Касон Фомвихан, отрядите на Армията за освобождение и защита на Лаос, подчинени на Суфанувонг, и др.

на ден в продължение на девет години; превръщат Лаос в най-тежко бомбардираната държава на глава от населението в историята; предизвикват масово разселване и правят една четвърт от населението вътрешни бежанци, същевременно замърсяват една трета от провинцията с милиони неексплодирани бомби, които продължават да взимат жертви до днес.

Това не пречи на Джоузеф Д. Челески – полковник в оставка от армията на САЩ, да посвети книга от над 500 страници на *„на командосите от ВВС, които са служили в тайната война в Лаос..., за да предотвратят комунистическото завладяване на Кралство Лаос. Благодарение на техните усилия, визия и смело лидерство специалната въздушна война постигна успех на този театър на военни действия. Книгата е посветена и на... специалните оператори на Централното разузнавателно управление, пилотите на Air America, Bird and Sons и Continental Air Services, Inc. и усилията на летците и пилотите от Кралските военновъздушни сили на Лаос, тайландските доброволци и хмонгските летци и екипажи”*.²⁹

Книгата обаче започва с лъжа. САЩ не постигат успех на този театър на военните действия. Напротив – въпреки извършения безпрецедентен геноцид, с подкрепата на комунистически Виетнам, левите сили в Лаос печелят! На 2 декември 1975 г. кралят абдикира. Обявено е създаването на Лаоската народнодемократична република. Националният конгрес на народните представители избира „Червения принц“ Суфанувонг за първи президент на НДР Лаос. САЩ претърпяват още едно поражение в Индокитай, където военната им кампания увеличава американския дълг: разходите за отбрана възлизат на 9,1% от БВП на САЩ в разгара на конфликта, което повишава инфлацията в Америка, допринася за края на златния стандарт и кризата на 70-те години.

През 80-те години Югоизточна Азия е дълбоко разделена на „Индокитайския блок“ (Виетнам, Лаос и Камбоджа), подкрепяни от Съветския съюз, и страните от АСЕАН, подкрепени от Китай и Съединените щати.³⁰

---

²⁹ Celeski, J. Special air warfare and the secret war in Laos: air commandos, 1964–1975. Air University Press, 2019.

³⁰ Блум, У. Убийство демократии: операции ЦРУ и Пентагона в период холодной войны, М.: АНО «Институт внешнеполитических исследований и инициатив», Кучково поле, 2013, с. 211-219; Павлова, В. Ролята на Азиатско-Тихоокеанския регион в глобалната геополитическа трансформация, С. Изток-Запад, 2020, с. 164.

Книгата на Челески обаче излиза през 2019 г., *което още веднъж потвърждава, че фашизмът е по-жив отвсякога, в едно с неоколониализма.*

Според Патнаик, „Това, което имаме днес в Индия, е „корпоративно-индустриален фашистки съюз“, който е подхранван от желанието да тласне страната към фашистка държава. „Отмъстителите“ (предимно радикално десни младежи) влизат в домовете на хората и ги тероризират. Привържениците на Хиндутва до голяма степен са подчинили медиите. Здравомислещи интелектуалци са брутално нападени, а някои убивани. Университетите и други образователни центрове с традиции в критичното мислене бяха атакувани като огнища на „антинационална“ дейност, а студентите бяха арестувани по обвинения в антиправителствена дейност“ съгласно закони, датиращи от колониални времена”³¹.

Моди, наистина, е силно критикуван за антимиюсюлманската си политика, докато в същото време на няколко пъти в последните 3 години се опита да прокара неолиберални икономически мерки. Но в Индия класовото съзнание все още е силно и в началото на 2019 година около *150 милиона* души се обединиха срещу анти-трудова и анти-профсъюзната политика на премиера. Към работниците от публичния и частния сектор се присъединиха учители и студенти от цялата страна.³² В началото на 2020 г. протестиращите индийци станаха *250 милиона*. Производственият сектор възпрепятства приватизацията на публични компании, природни ресурси и други национални активи, както и прокарането на политики, които не подкрепят заетостта.³³

Това, което Патнаик пропуска, е неоимперският натиск върху правителствата на бившите колонии, включително по отношение на икономическата политика. Докато последните са в орбитата на бившите метрополии и не правят „резки движения“ във външната си политика, те биват подкрепяни от Запада, независимо от вътрешнополитическата ситуация. Точно както украинският неонацизъм бе не само поощряван, но и старателно надграждан, за да бъде използван днес срещу Русия, така и индийският расизъм вече се използва в хиб-

---

³¹ Патнаик, П., 2017, Хиндутва - фашизм и гонение на свободна мисъл в Индия. БЕРЕГИНЯ. 777. СОВА, Вып. 2 (33), с. 145.

³² Cowles, B. The largest strike in history is happening in India right now. Defend Democracy Press. 08.01.2019. http://www.defenddemocracy.press/the-largest-strike-in-history-is-happening-in-india-right-now/?fbclid=IwAR0hksUDDobqz83vyf-i0rtAa_WdqjR9hk-TNINHvOi1ohfBjObliEbRY

³³ World's largest strike stops India: 250 million workers out against Modi. AsiaNews, 01/08/2020. http://www.asianews.it/news-en/Worlds-largest-strike-stops-India:-250-million-workers-out-against-Modi-48969.html?fbclid=IwAR1g1zLp41YHP5czOWcAKesX0HorQWc0P1dV2Uk1M7jAMWV4bZIN6d_rerY

ридната война срещу правителството на Модии, заради многовекторния му външнополитически курс, отказа да застане срещу Москва и да въвлече страната в директна конфронтация с Китай, превръщайки я в азиатска Украйна за интересите на англосаксонския силов елит.

„Какво искат САЩ от Индия” – пита индийският геополитик С. Кантан. Това, което искаха и почти постигнаха и в Украйна.

„Санкционирайте Русия.

Прекъснете разширяването на БРИКС и отхвърлете дедоларизацията.

Приемете американска военна база да бъде използвана срещу Китай.

Купете повече американски оръжия.

Либерализирайте още повече икономиката на Индия, така че Уолстрийт да може да контролира индийските банки, фондовия пазар и финансовите институции.”

„Ценен урок, който Индия трябва да запомни, е, че Западът никога няма да третира Индия като равна. Както САЩ отчаяно се нуждаят от Индия, за да сдържат Китай и да разделят Азия, Американската империя не би се и замислила да сдържи самата Индия. Моркови и тояги, за да държат партньорите на място. Ако индийските политики не са 100% съобразени с интересите на САЩ, ще има последствия...”³⁴.

Империалистите не само воюват с чужди ръце. Но когато постигнат целите си, хвърлят цялата вина за създадения хаос и бежански вълни върху жертвите си – внезапно дистанцирайки се от фашистките структури, на които дотогава се опират. Подобно на Ф. Маркос във Филипините, се оказва, че Зеленски не е „правилният лидер, който може да разреши конфликта”. Защото „Слугата на народа” е само медиен образ – популярен комик, превърнал се в реален политик, неспособен да се противопостави на екстремистките сили у дома..., но чиито амбиции продължават да растат.

Авторът на обвинението, проф. Майкъл К. Деш, разбира се, пропуска да изясни кои лобита и сили стояха зад Зеленски³⁵, както и зад „националистическата крайна десница”, като Конгресът на украинските националисти, „Свобода”,

---

³⁴ **Kanthan**, L., 2023, India-Canada Fracas: Shocking Ramifications for World Order. Sputnik, 29.09. https://sputniknews.in/20230929/india-canada-fracas-shocking-ramifications-for-world-order-4516640.html?utm_source=substack&utm_medium=email

³⁵ Вж под.: **Робъртс**, М. Заграбването на Украйна от западния империализъм. Клуб 24 май, 14 август 2022; **Фази**, Т. Капиталистите кръжат над Украйна. Клуб 24 май, 05 август 2023; **Енгдал**, У. Американските ГМО гиганти ще поемат контрола върху земеделските земи в Украйна. Клуб 24 май, 23 август 2022

Украинският национален съюз, „Десен сектор“ и „Национален корпус“, които както сам признава, „успяха да сключат съюзи с влиятелни политически играчи, включително с няколко могъщи олигарси“. И не само това, но ултранационалистите са свръхпредставени във въоръжените сили и силите за сигурност, включително движения със собствени милиции като S14, Мизантропската дивизия, Карпатската сич (свързана със „Свобода“), „Айдар“ и „Азов“ (свързана с Националния корпус). А те, пише Деш, са възпрепятствали (дори чрез заплахи) Зеленски да сключи мир в началото на военната операция и тези заплахи „не бяха празни“. *„Десницата никога не прие Минския процес и посрещна плахите стъпки на Зеленски към мир с твърда съпротива.“* Въпреки че споменава в два реда за вината на Запада и конкретно САЩ, датският професор пренасочва вниманието към „корупцията“, която „е дълбоко вкоренена в структурата на постсъветските държави...“³⁶.

Въпросът *как без корупцията империалистите биха постигали целите си*, остава отворен. Как иначе Държавният департамент на САЩ, МВФ и Световната банка биха постигнали вдигането на мораториума върху продажбите на украинската земя?; Как над 1,6 милиона хектара от тази земя вече са под контрола на базирани в чужбина корпорации³⁷; Как ще бъде разграбена Украйна и нейните ресурси; Как ще бъдат наложени политически промени в посока „децентрализация, приватизация, реформа на държавните предприятия, поземлена реформа, реформа на държавната администрация“ и „евроатлантическа интеграция“...?

Както пише Орехов, „Откъсвайки **фашизма от неговия корен – колониализма**, ние загубихме разбирането си за това, което се случва в света, и престанахме да държим врага в центъра на вниманието. Още по-лошо, предадохме онези, които продължиха да се борят с нацисткото зло в Третия свят. И докато всяка година празнувахме „окончателната си победа“ над кафявата чума, Западът продължаваше да извършва престъпления срещу човечеството, сглобяваше нова империя и се подготвяше за нови войни. Подготвяше се за това,

---

³⁶ Desch, M., 2023, The Tragedy of Volodymyr Zelensky. Harper's Magazine, October, <https://harpers.org/archive/2023/10/the-tragedy-of-volodymyr-zelensky/>

³⁷ Фрейзър, Е. Кой е собственик на земеделска земя в Украйна? Клуб 24 май, 04 август 2022

че след индийците, африканците, латиноамериканците, вьетнамците, индонезийците, арабите, един ден отново щеше да се занимава с руснаците”.³⁸

Литература

- Блум, У., 2013, Убийство демократии: операции ЦРУ и Пентагона в период холодной войны, М.: АНО «Институт внешнеполитических исследований и инициатив», Кучково поле.
- Величков, А., 2011, 106 години от рождението на Иван Дочев – легенда за национално мъжество. Прелом, 25 декември.
- Орехов, Д., 2023, Мы напрасно думали, что победили фашизм. Взгляд, 08.05. <https://vz.ru/opinions/2023/5/8/1210147.html>
- Павлова, В., 2000, Ролята на Азиатско-Тихоокеанския регион в глобалната геополитическа трансформация, С. Изток-Запад
- Патнаик, П., 2017, Хиндутва - фашизм и гонение на свободную мысль в Индии. БЕРЕГИНЯ.777.СОВА, Вып. 2 (33), С. 145–155
- Поппетров, Н., 2009, Социално очевидно, национализъмът - напред. Програми и организационни документи в българските авторитарни националистически формации. София: ИК Гутенберг
- American Foreign Policy: Studies in Intellectual History, 2020, Manchester University Press.
- Celeski, J., 2019, Special air warfare and the secret war in Laos: air commandos, 1964–1975. Air University Press
- Cribb, R., 1985, The Indonesian Marxist Tradition. In: Marxism in Asia, Routledge
- De Leon, J., 1986, Electoral Manipulation: The Case of the February 1986 Presidential Elections, Philippine Journal of Public Administration, Vol. XXX, No.2, April 1986
- Desch, M., 2023, The Tragedy of Volodymyr Zelensky. Harper's Magazine, October, <https://harpers.org/archive/2023/10/the-tragedy-of-volodymyr-zelensky/>
- Foucault, M., 2003, Society Must Be Defended: Lectures at the Collège de France, 1975–76. New York: Picador
- Kanthan, L., 2023, India-Canada Fracas: Shocking Ramifications for World Order. Sputnik, 29.09. https://sputniknews.in/20230929/india-canada-fracas-shocking-ramifications-for-world-order-4516640.html?utm_source=substack&utm_medium=email
- Lengkeek, Y., 2018, Staged Glory: The Impact of Fascism on 'Cooperative' Nationalist Circles in Late Colonial Indonesia, 1935–1942. Fascism: Journal of Comparative Fascist Studies, vol. 7, no. 1, pp. 109-131
- Mbembe, A., 2001, On the Postcolony. Berkeley: University of California Press.
- Melarat, M. The Independence Movement and the Current of Fascism' in which he concluded. Fikiran Ra'jat 41- 42, April 21, 1933, 11
- Mussolini, B., 1932, La Dottrina del Fascismo, Rome: Istituto della Enciclopedia Italiana
- Patnaik, P., 2026, Nationalism, Hindutva and the Assault on Thought. Marxist, XXXII 1, January–March 2016. <https://cpim.org/content/nationalism-hindutva-and-assault-thought>
- Patnaik, P., 1993, The Fascism of Our Times, Social Scientist, Vol. 21, No. 3-4, pp. 69-77
- Finchelstein, F., 2017, From Fascism to Populism in History. Oakland: University of California Press.
- Poulantzas, N., 1974, Fascism and Dictatorship: The Third International and the Problem of Fascism. Translated by Judith White. London, Verso
- Saaler, S., Szpilman, C., 2011, Pan-Asianism as an Ideal of Asian Identity and Solidarity, 1850–Present, The Asia-Pacific Journal Vol 9, Issue 17 No 1, April 25.

---

³⁸ Орехов, Д., 2023, Мы напрасно думали, что победили фашизм. Взгляд, 08.05. <https://vz.ru/opinions/2023/5/8/1210147.html>

В ТЪРСЕНЕ НА КООРДИНАТИТЕ НА СЪВРЕМЕННИЯ НЕОФАШИЗЪМ (НЕОНАЦИЗЪМ)

Димитър Цацов

Днес е модно да се употребяват термините „фашизъм” и „нацизъм”. Различни явления се класифицират с тези термини, активно си говори за неофашизъм. Например, войната на Русия срещу Украйна има за цел „денацификация”, но западните политици и медии характеризират „държавата на Путин” като „фашистка”. Сергей Лавров определя решението за забраната да влизат колите с руски номера в европейските държави като „нацизъм”, но както в западните държави, така и в Русия възникват и функционират структури и общности, които декларират своето положително отношение към фашизма и националсоциализма. В това разнообразие от използването на термина „неофашизъм” и производните му се налага да се намерят координатите на действителните явления, които не политически, а реално трябва да бъдат обозначени с горните термини.

Няма съмнение, че такова явление като неофашизма съществува – преиздават се произведенията на лидерите на фашизма и националсоциализма, създават се партии и движения, които по-явно или по-прикрито защитават подобни идеи, модерно е да се изписват графити със символите на националсоциализма, възстановяват се правата на личности, изграждат се паметници на националсоциалисти, провеждат се факелни шествия на ветерани, участвали в националсоциалистически военни формирования, пренаписва се историята като се героизират участниците във фашистките и националсоциалистическите събития и т.н., и т.н.

Р. Грифин изброява разните видове „екофашизъм” (ecofascism), „хомофашизъм” (homofascism), „стилов фашизъм” (fashion fascism), „фашистващ култ към тялото”, „диетичен фашизъм” (body fascism, health fascism), „ислямфашизъм” (Islamofascism), либерален фашизъм и др.¹

В случая, обаче, ще се направи опит да се покаже мястото на неофашизма в контекста на общия геополитическа антагонизъм. Накратко основната теза, която ще се защитава е, че съвременната експанзия на неофашизма се дължи на разрастването на русофобията и неофашизмът/неонацизмът се използва като един от инструментите за засилването на отрицателните социални

---

¹ Griffin Roger. 2012. Fascism. – Encyclopedia of Modern Political Thought. Washington: CQ Press.

установки към руснаците и изобщо руското. Историята се повтаря. Ако преди десетилетия националсоциалистите виждаха основната заплаха в еврейството, то днес това са руснаците.

***

За описание на основния геополитически антагонизъм на нашето време ще използвам два неутрални смислово политически термина – *центризъм* и *плюрализъм*. Още през 90-те години на XX век възникна спор между Франсис Фукуяма и Самюъл Хънтингтън за спецификата на историческото развитие. Първият защитава тезата за универсалността на либералния модел, докато вторият предупреждава, че претенцията за универсалност на западните ценности е илюзорна, а и че има подем на алтернативни модели на западната цивилизация. Но още Хитлер дели цялото човечество на три групи – основатели на културата, носители на културата и разрушители на културата; само арийците са основатели и носители на културата, а останалите, нисшите раси, са разрушители и консуматори на култура. „Всичко това Русия дължи на германските елементи – превъзходен пример за онази огромна държавническа роля, на която са способни германските елементи, действайки в една **по нисша раса**”².

Днешните „арийци” са центристите, представляващи мултинационални финансови и технологични корпорации, които се стремят към тотална юридическа и ценностна доминация, контрол над глобалните пазари. Приема се, че „Обединеният Запад” е носител на ценности и идеи, които трябва да доминират над останалата част на земното кълбо, над по-„нисшите раси”. Но колкото и да е странно, именно западните интелектуалци родиха скептицизма, който формира новите нагласи към човешка антропология, екология, зелена енергия, семеен живот, труд, отношения между половете и границите на религиозната и морална толерантност. В отговор много незападни части на планетата декларират намеренията си да се придържат към собствените основни ценностни рамки и да не следват постмодерни идейни трансформации. Тези актьори подчертават значението на множеството култури и развитието на модели на социален ред. Основният аргумент е, че стабилно развитие се постига, когато няма доминиращ център. Постепенното разпадане на съществуващата конструкция на международните отношения, т.е. хегемонията на западния свят, се съпровожда и от

---

² Хитлер, А. Моята борба. С., Жар птица, 2001, с. 639.

дълбока морална трансформация, която залива западните и незападните общества през последните няколко десетилетия. Индустириалният възход на държавите, например, водени от БРИКС, дава оптимизъм в търсенето на справедливост и реципрочност между съществуващите култури и желанието за смислен и взаимноизгоден диалог между нациите. Вече не е безспорна позицията на долара като резервна валута и създаването на един нов свят, който да е основан на множество ценностни системи. В резултат на това стремежът към абсолютна власт на технологичните и финансови групи на западния свят се сблъсква със желанието за свобода на незападните държави и национално ориентирани политически групи, които изразяват основателни съмнения за правомерност в действията на хегемона и вземаните от него глобални решения.

Много незападни страни нетърпеливо се стремят към пренареждане на правилата, които са определени от Запада след разпадането на Съветския съюз. Те се стремят към по-значима роля на своите държави в целия спектър от глобални институции и създаването на система, в която те ще участват активно в изготвянето на позитивно международно право. Политиците на водещи незападните нации, като Китай, Индия, Русия, Турция и др., твърдят, че принципите на универсалната справедливост са опорочени от глобалната хегемония и тези принципи трябва да се обновят, ако човечеството иска да се развива мирно. Това означава нова архитектура на международните отношения върху нова етична основа. Тази ситуация може да се характеризира със сполучливата формулировка на френския философ Ж. Делюз, че центърът е навсякъде.

По-богатите западни държави все още доминират във всички направления, защото социалните норми на поведение на международната арена облагодетелстват най-мощните индустрии. Американската хегемония е следствие от западното технологично превъзходство, военна мощ и глобални институции за финансов контрол и др. Преди всичко тази хегемония се подхранва от социално конструираното възприемане на международната йерархия, която се състои от привилегирована група от „клубни“ държави и по-малко привилегирования „останал свят“. Но „останалият свят“ (т.е. Китай, Индия, Малайзия, Индонезия, Иран, Саудитска Арабия, Турция и други държави) започва да подкрепят многополярността и идеята за справедливо преразпределение на глобалната власт. Наскоро Мохамед Бин Салман, престолонаследникът на Саудитска Арабия, каза, че хората по света имат различни възгледи и култури, поради което опитите

на САЩ да наложат своите ценности върху останалата част от човечеството със сила, са контрапродуктивни (16 юли 2022 г.).

Разширяването на незападни институции за международно сътрудничество също върви по линията на плурализма. На срещата на BRICS в ЮАР – август 2023 г., в Бразилия, – Русия, Индия, Китай и Република Южна Африка (РЮА) приеха документ, който определя насоки и принципи за разширяването на БРИКС. Над 40 страни са изразили желание да се присъединят към организацията.

Направиха се първите стъпки за постигане на справедливи отношения в глобалните финанси като инструмент за преформатиране на световния ред. Появяват се нови валутни зони, а и разширяването на търговията без долари, което улеснява преструктурирането на международния диалог. По този начин ерозира контролът върху глобалните финанси от страна на една държава, което преди това ѝ даваше практически неограничен контрол и възможността да действа като световен жандарм.

През септември 2023 в Хавана се проведе конгресът на Групата на 77-те + Китай. Участваха повече от 1300 представители от 116 държави, 12 организации и агенции от системата на ООН. Сред тях бяха 31 държавни и правителствени ръководители, 12 вицепрезиденти, десетки министри от различни ресори и други високопоставени лица. Бяха представени общо 33 държави от Латинска Америка и Карибския басейн, 46 държави от Африка, 34 страни от Азия и 3 страни от Европа. Окончателната резолюция от 47 точки е приета от всички участници като с нея се призовава за отхвърляне на законите и разпоредбите с извънтериториален ефект и всички други форми на принудителни икономически мерки, включително едностранни санкции срещу развиващите се страни, но и се подчертава спешната необходимост от тяхното незабавно премахване. Основната идея е да се изгради многополюсен свят, да се засили влиянието на глобалния Юг и да се отрече ключовата роля на Западния свят. Участниците считат, че действията на колективния Запад не само подкопават принципите, залегнали в Хартата на ООН и международното право, но също така представляват сериозна пречка за развитието на науката, технологиите и иновациите и пълното постигане на икономическо и социално развитие, особено в развиващите се страни.

Дори папа Франциск подчертава в абзац 168 от Енцикликата „**Fratelli tutti**“: „Пазарът сам по себе си не може да реши всеки проблем, колкото и да ни се иска да вярваме на тази догма на неолиберализма. Каквото и да е предизвикателство, тази обедняла и повтаряща се школа на мисълта винаги предлага едни и същи рецепти. Неолиберализмът просто се възпроизвежда, като прибегва до магическите теории за „преливане“ или „струйка“ – без да използва името – като единственото решение на социалните проблеми. Малко се оценява фактът, че предполагаемото „преливане“ не разрешава неравенството, което поражда нови форми на насилие, заплашващи тъканта на обществото. Наложително е да има проактивна икономическа политика, насочена към „насърчаване на икономика, която благоприятства производственото многообразие и бизнес творчеството“ и дава възможност за създаване и намаляване на работни места. Финансовите спекулации, основно насочени към бърза печалба, продължават да пораждат хаос. ...Крежкостта на световните системи в лицето на пандемията показва, че не всичко може да бъде решено чрез пазарната свобода. Той също така показва, че в допълнение към възстановяването на здрав политически живот, който не е подчинен на финансовия диктат, ние трябва да върнем човешкото достойнство обратно в центъра и на този стълб да изградим алтернативните социални структури, от които се нуждаем... Затова гражданските движения придобиват особено значение като потоци от **морална енергия**”³.

Като цяло може да се каже, че доверието в международните институции като органи за съгласуване на интересите и в международното право като гаранция за справедливост и защита на слабите от произвола на силните е подкопано. Въпросът е дали бъдещият световен ред ще бъде ред с един хегемон, принуждаващ всички да живеят по неговите „правила“, или ще бъде за един демократичен, справедлив свят – свят без изнудване и сплашване, без неонацизъм и неоколониализъм.

Центристкия модел обслужва интересите на Запада, чието свръхпотребление в продължение на векове се осигурява за сметка на ресурсите на Азия, Африка и Латинска Америка. Днес суверенните държави, готови да защитават националните интереси, искат формирането на равноправна, социално ориентирана и устойчива многополюсна архитектура. Докато центристите се стремят

---

³ (http://www.vatican.va/content/francesco/en/encyclicals/documents/papa-francesco_20201003_enciclica-fratelli-tutti.html).

да задържат еднополюския модел под лозунга за „ред, основан на правила“, да наложат „разделителни линии“ на блоково противопоставяне, да разширяват териториите на военните формирования, да създават нови военни алианси и да контролират азиатските пространства, прокламирайки „неделимостта на сигурността на евроатлантическия и индо-тихоокеанския регион“ и т.н. Образно казано, те, центристите, се стремят да превърнат цялото земно кълбо в свой заден двор.

Опозицията „центристи – плуралисти“ има различни модификации: Европоцентризъм – антиевропоцентризъм, Богат Север – Беден Юг, Запад – Изток, колониалисти – антиколониалисти и др. Нигер е една от последните държави, които правят опит да отхвърлят френския колониализъм. Войната в Украйна е между „обединен Запад“, т.е. Съединените щати, които контролират ЕС и НАТО срещу Русия, т.е. центристи срещу плуралисти. Новата война между израелците и палестинците също може да се ситуира в опозицията „центристи-плуралисти“. Първите безрезервно подкрепят Израел, докато плуралистите припомнят корените на това противопоставяне – продължаващата незаконна израелска анексия на палестински територии. Достатъчно е да се припомни времето от 40-те години на XX в. и решението на ООН за образуването на две независими държави – Израел и Пелестина, но създаването само на една и случващото се след това – непрекъснатото намаляване на палестинските територии за сметка на Израел. Анексирането е осъдено от всички международни институции, държави, партии, движения и т.н., но нищо не е в състояние да спре този процес. А днес, като реакция на жестокостите от страна на Хамас, Израел вероятно ще минимизира палестинското присъствие на палестинските територии. Дори защото Ж. Борел – Върховният представител на ЕС за външната политика и сигурността, обвини израелското правителство, че нарушава международното право с налагането на пълна блокада на Газа в отговор на нападението на палестинската военна групировка „Хамас“ срещу Израел⁴.

Еми Барух като цитира Голда Меир: „Ние можем да простим на арабите това, че убиват нашите деца, но не можем да им простим това, че ни принуждават да убиваме техните“, обобщава: „Палестинците са най-нещастните жертви на Хамас“⁵

---

⁴ (<https://www.marginalia.bg/borel-izrael-dejstva-v-razrez-s-mezhdunarodnoto-pravo/>).

⁵ <https://www.dw.com/bg/deca-ubijci-praznuvat-ubijstvata-na-deca/a-7072980>.

Медиите съобщават за безпрецедентен мълчалив бойкот в централата на Организацията на обединените нации (ООН) в Женева, 21 октомври 2023 година, когато американският посланик в ООН Мишел Тейлър, докато говори, вместо лицата на присъстващите в залата, тя вижда техните гърбове. Темата на речта на Тейлър е случващото се в Близкия изток и по-специално категоричната подкрепа на САЩ за „израелския режим в неговата геноцидна кампания в Ивицата Газа“, както беше определен от част от протестиращите. Той е в отговор на решението на САЩ да наложат вето на резолюция на Съвета за сигурност на ООН, целяща да установи „хуманитарна пауза“ в конфликта, която да позволи на основната помощ да достигне до Газа.⁶

На 24 октомври 2023 г. Генералният секретар на ООН Антониу Гутерриш заяви : „...В решаващ момент като този е жизненоважно да сме ясни по отношение на принципите -- като започнем с основния принцип за зачитане и защита на гражданите. Недвусмислено осъдим ужасяващите и безпрецедентни терористични актове на Хамас в Израел от 7 октомври. Нищо не може да оправдае умишленото убиване, нараняване и отвличане на гражданци – или изстрелването на ракети срещу граждански цели. Всички заложници трябва да бъдат третирани хуманно и освободени незабавно и без условия. ...Важно е също така да се признае, че атаките на Хамас не се случиха във вакуум. Палестинският народ е бил подложен на 56 години задушаваша окупация. Те са виждали земята им непрекъснато поглъщана от селища и измъчвана от насилие; икономиката им е задушена; хората им са разселени, а домовете им разрушени. Надеждите им за политическо решение на тежкото им положение изчезват...Но оплакванията на палестинския народ не могат да оправдаят ужасяващите атаки на Хамас. И тези ужасяващи атаки не могат да оправдаят колективното наказание на палестинския народ...”⁷ В това отношение се предлагат две противоположни решения – центристите по принцип са против решението на ООН за създаването на независима Палестинска държава, докато плуралистите по принцип настояват за това. Подкрепата от страна на президента на САЩ Джо Байдън за

---

⁶ <https://www.marginalia.bg/bezpretsedenten-malchaliv-bojkot-v-tsentralata-na-organizatsiyata-na-obedinenite-natsii-oon-v-zheneva-saobshtava-anadolskata-agentsiya-znakoviyat-bojkot-beshe-nasochen-kam-amerikanskiya-poslanik-v-oo/>.

⁷ <https://www.un.org/sg/en/content/sg/statement/2023-10-24/secretary-generals-remarks-the-security-council-the-middle-east-delivered>

създаването на независима палестинска държава е политически ход, защото той добавя, че „още не е настъпил моментът“.

Обсебен от запазването на своя „режим на еврейско надмощие от река Йордан до Средиземно море“, както я нарича водещата израелска организация за правата на човека B'Tselem, Израел призовава украинските бежанци, които са евреи, да емигрират и незаконно да се заселят върху откраднатата палестинска земя на окупираната територия⁸

Както Джон Дугард, южноафрикански юрист и бивш съдия Ad Hoc от Международния съд, веднъж написа: „...Палестина се превърна в лакмусов тест за правата на човека. Ако Западът не успее да прояви загриженост за [палестинските] човешки права... [незападният останал свят] ще заключи, че правата на човека са инструмент, използван от Запада срещу режимите, които той не харесва, а не обективен и универсален инструмент за измерване на отношението към хората по целия свят.“

***

Русия е основният играч в полето на „плюралистите“. Министърът на външните работи на Германия А. Бербок ясно заяви: „... ние сме във война с Русия“. Историята се повтаря. Преди десетилетия националсоцизмът пое пътя към Изтока с цел за осигуряване жизнено пространство за германската нация. „В действителност Изтокът може да се развива само по посока на общочовешкия прогрес единствено като усвоява европейска и американска техника и наука.“⁹ Управлението на Горбачов и Елцин сякаш подхрани надеждата на Запада, че и той ще се включи в експлоатацията на природните ресурси на територията на Русия и заради тази причина отношението към тях бе изключително благосклонно от западните държавници. Дори желязната лейди Маргарет Тачър покани семейство Горбачови на закуска. Елцин разреши на военни експерти да посещават ежедневно основните руски секретни оръжейни заводи. Но „периодът на партньорство“ се сменя с криза, като символично начало може да се приеме 1995 г., когато Андрей Козирев (министър на външните работи) е сменен от Евгени Примаков, който се приема за баща на философията за съпротива на държавно ниво на глобалната хегемония на САЩ. С това антируските лобита в основните западни страни промениха своята тактика и започна масирана

---

⁸ (<https://www.btselem.org/newsletter>).

⁹ Хитлер, А. Моята борба. С., Жар птица, 2001, с. 291.

антируска кампания и системно и последователно негативизиране образа на Русия, Путин и изобщо на руснаците. Целта е фактически да се постигне такава психологическа неприязън, че всякакви агресивни действия срещу Русия и съответно руснаците да бъдат позволени и оправдани пред световното обществено мнение. Така русофобството е съпътстващ продукт от тактика на т.нар. от Наоми Клайн „капитализъм на разрушенията“. И в тази битка се включи и неофашизма, т.е наследниците на всички онези, които в една или друга форма са се борили против болшевизма, Съветския съюз, Червената армия. Съединените щати настояват за разширяване на границите на НАТО във всеки случай чак до границите на Русия. Целта на НАТО е да осигури американско господство, а оттам и лоялност на европейските държави към Съединените щати.

В допълнение към лицемерието, скоростта, с която всички тези, доминирани от Запада, субекти бойкотират, експулсират или санкционират по различни начини Русия и обикновените руснаци, е ясното расистко послание към палестинци, йеменци, иракчани, афганистанци и много други, че животът и правата нямат никакво значение. Логиката на капиталът „бизнесът над политиката“ е тотално елеминиран, защото внезапно стотици западни корпорации прекратиха всякакъв бизнес в Русия, за да протестира срещу инвазията в Украйна, но нито една от тях никога не протестира срещу нашествията на САЩ-НАТО в Ирак, Либия, Афганистан, Югославия и др. Също така се нарушиха законността и морала на санкциите. Държавите и междудържавните организации могат да налагат санкции при условие, че те са насочени към прекратяване на сериозни нарушения на международното право, като агресия, колониална анексия и господство, или апартейд, без да се прави разлика между държави, извършители. За да бъдат законни, санкциите трябва да зачитат основните права на човека и хуманитарните задължения и да са пропорционални на тежестта на нарушението. Водените от САЩ санкции, обаче, се прилагат избирателно за постигане на геополитически интереси и, когато са насочени по-специално към държави от Глобалния юг, те са предназначени най-вече да постигнат в крайна сметка „смяна на режима“.

И, накрая, войната неизменно е зло, но за някои тя представлява изкривена възможност. Сред най-големите печелещи от войната в Украйна досега са западните компании за сигурност и изкопаеми горива. Израел също гледа на тази война, както и на други бедствия, като на чудесна възможност да продава

газ на Европа и да привлича инвестиции на олигарси, като по този начин укрепва икономиката си с апартейд. Със своите дискриминационни данъчни закони, които освобождават новите еврейски „имигранти“ (виждани от коренните палестинци като колониални заселници) от данъци върху доходите им в чужбина за поне 10 години, Израел привлича много руски олигарси (тези, които са евреи), избягвайки западните санкции. Ярък пример е Роман Абрамович, който получи израелско гражданство през 2018 г. и чийто самолет кацна в Тел Авив в първия ден от руската инвазия. С пълна безнаказаност той дарява в продължение на години повече от 100 милиона долара на насилствено фанатичната група заселници Елад, работеща за прогонване на палестинците от домовете им в окупирания Йерусалим.

Съвременните дискриминационни западни санкции, наложени на обикновените руснаци въз основа на тяхната идентичност или политически възгледи, следователно, са противоположни на етичните принципи. Тези мерки, които по своята същност са расистки, шовинистични, включват бойкот на руски филми, културни дейци (включително произведения на Чайковски и Достоевски), академици (с изключение на тези, които публично осъждат инвазията) и т.н.

Професор по медицинска „етика“ в Ню Йорк призова фармацевтичните компании да спрат да продават лекарства на Русия, като каза: „Руските хора трябва да бъдат ощипани... от продукти, които използват, за да поддържат своето благосъстояние. Войната е жестока по този начин.“ Болница в Германия – държава, която сляпо защитава и въоръжава израелския апартейд и поддържа антипалестински расизъм и анти-BDS маккартизъм – обяви, че повече няма да приема руски пациенти, в срамно нарушение на Хипократовата клетва. Западното лицемерие зарази международните институции. ФИФА, Международният олимпийски комитет, УЕФА, Евровизия, мащабната академична изследователска програма на ЕС, Horizon и др. от години отхвърлят исканията за изключване на Израел заради апартейда над палестинците като се прикриват зад тезата, че „спортът е над политиката“, „академичните изследвания са над политиката“, а „изкуството със сигурност е над политиката“ и т.н.

Роналд Рейгън нарече СССР „империя на злато“ през 1983 г., но след няколко години, при среща с Горбачов, заяви, че не счита вече СССР за такъв. По-късно през 2002 г. Джордж Буш характеризира Русия като „ос на злато“. През годините на Студената война имаше често объркване и сливане на тер-

мините „руснаци“ и „комунисти“ („съветски“). През 1973 г. група руски имигранти в САЩ основава Конгрес на руските американци с цел да се направи ясно разграничение между руската национална идентичност и съветската идеология и да се предотврати формирането на антируски настроения въз основа на западния антикомунизъм. Но това не успокои антируското лоби на западната политическа система. Отрицателните характеристики „слизат“ от нивата на политиката и достигат до ежедневни квалификации. Дългосрочната цел е безконтролното навлизане на западни капитали в Русия и експлоатиране на огромните природни богатства, които се крият в една шеста от територията на земята и която се контролира само от приблизително 150 милиона руснаци. По тази причина Китай и Русия са обявени за дългосрочното стратегическо предвизикателство пред центрите, които се стремят към преразпределение на ресурсите. Емблематичен пример са резултатите от т.нар. зърнена сделка. Селскостопанските продукти, изнесени в рамките на Черноморската инициатива за зърно, са 32,8 милиона тона по изявление на Съвместния координационен център в Истанбул. Селскостопански продукти са доставени в 45 страни на три континента по сделката. От общия обем 46% са изнесени за Азия, 40% за Западна Европа, 12% за Африка и 1% за Източна Европа. Фактически на бедна Африка са доставени само 12%!!! Това показва общата тенденция при преразпределението на суровини.

Основна цел на САЩ са радикалното сриване на отношенията между Русия и Европа като на първо място е премахване на зависимостта на Европа от руската енергия и дори преди да избухне кризата в Украйна настояват Германия да спре вноса на огромни количества руски газ и петрол, а недостигът на такъв преход да бъде компенсиран от внос от самите Съединени щати! Съединените щати са против Европейския съюз да установи свое собствено международно политическо и военно присъствие почти навсякъде. Това, смята Вашингтон, би посегнало на ролята на НАТО. Така например военният съюз AUKUS (Австралия, Обединеното кралство и Съединените щати) в Тихия океан, съставен от САЩ и техните лоялни съюзници Великобритания и Австралия, беше обявен в същия ден, в който ЕС планираше да разкрие своята стратегия за сътрудничество в Индо-Тихоокеанския регион. НАТО от самото си начало е предназначено да обвърже европейските държави с американското дипломатическо, военно и политическо ръководство. Това има ефект в самата Великобритания да изгради силна политическа тенденция на „атлантизъм“, предста-

вена най-вече от мейнстрийма на Консервативната партия. Несъмнено е, че нарушаването на икономическите и дипломатическите отношения между Русия и Германия е заради Съединените щати. Американските коментатори от години се оплакват, че икономическият и политически модел на Германия се основава на получаване на енергия от Русия, сигурността ѝ от Съединените щати и евтините потребителски стоки от Китай. Може да се добави, че Китай е мястото, където отиват голяма част от германските производители, суровини и химически продукти. Сега Съединените щати искат Германия и други европейски държави да спрат своя внос на енергия от Русия и да търсят другаде, особено от самите Съединени щати. Западните санкции срещу Русия са огромни и на ниво ниво, което е адекватно на фактическото състояние на мона между НАТО и Русия. Конфискуването на по-голямата част от валутните резерви на Русия – на стойност над 600 милиарда долара – има за цел да затрудни руската икономика.

На Запад официалната русофобия е придобива безпрецедентни размери. През 1980-1990 г. е станало възможно военно-стратегическо „разведряване“, защото Организацията на Варшавския договор е доброволно разпусната, обединението на Германия е подкрепено без условия, военните контингенти бяха изтеглени от Европа, Азия и Латинска Америка. А на предложението за правна защита на този процес, направено през декември 2021 г., последва отказ. Това предизвика т.нар. Специална Военна Операция, но началото трябва да се отнесе към 2014 г., когато в Украйна е извършен преврат и започва терорът на държавата против собствените си граждани. Тази геополитическа ситуация стимулира разрастването на неофашизма или по-точно неонацизма, който се прикрива зад лозунгите за демокрация и защита правата на човека. Националсоциалистическите виждания за световен ред са заменени от неолиберализма и несъгласието с тези стандарти се потушава чрез политически натиск, нелегитимни санкции, цветни революции, метежи и проксивойни. Центристките политически елити постигат своите цели като използват и фашистски инструменти за удържане на властта. За възраждането на фашизма се използва фалшификацията на историята. Целта е идеологическата защита на съвременния вариант на „кръстоносния поход на Изток против болшевиизма“. Като причина за социалната криза, обхванала западноевропейските държави, се посочва Русия и в този контекст трябва да се търсят факторите за появата на неофашизма – възраждането на най-нехуманните и антихуманни идеологии и практики, опит за реванш. Идеите на фашизма и

неговата крайна агресивна форма – нацизма – намират нови последователи в много страни по света. Обслужвайки интересите на световната финансова олигархия, съвременните политически елити действат в ущърб на националните интереси на хора и налагат система на глобална диктатура.

В интервю от 25 март 2018 г. английският журналист Нил Кларк споделя следното: „В Англия започнаха маккартистки времена... Всеки, който е заподозрян в симпатии към Русия, се приема за маргинал... Сега е модно да се съревноваваш кой е по-голям русофоб... Днес известният борец за правата на гейовете Питър Тетчъл иска руските деца да бъдат изгонени от английските училища... Руските деца са неговите врагове. Това е просто Третият райх! Някога в Германия гонеха еврейските деца от училищата, а днес в либерална Британия искат да изгонят руските ученици. Звучи зловещо! Ако в Англия се опиташ да изгониш от училище дете поради „неправилна националност“, ти непременно ще бъдеш обвинен. Това ще стане края на твоята кариера. Но за руските деца това не се отнася... Съществува русофобство, което е официално одобрен расизъм. Подобна ситуация е фрапираща, но обяснима, защото в условията на тежка криза на капитализма през 20-те и 30-те години на ХХ в. управляващите политически върхушки в Европа създават образа на врага, който да обвинят за всичко – евреите. Този образ има най-силните си проявления в най-кризисната страна след Първата световна война и доведе до Холокоста”¹⁰.

Емблематично е русофобството в бившите съветски републики. В Латвия 600 хиляди души са „неграждани“, т.е. руснаци, от общо население от 2, 4 млн. Тези неграждани са лишени от елементарни граждански права – да заемат длъжности в държавни институции, органите за местно самоуправление, съдебната система, авиацията. Руският език, макар че е роден на 40% от населението, е признат за чужд и е изключен като такъв от официалните форми на общуване и от училищата, а през 1999 г. е ликвидиран последния ВУЗ с обучение на руски език.

В Литва положението е сходно. Приет е Закон за държавния език, с който може да се налагат дори глоби, ако се ползва руски език в деловите среди. Изключен е от сферата на висшето образование. Висше образование на руски език може да се получи само във факултет за славянска филология и в група от

---

¹⁰ (<https://www.msk.kp.ru/daily/26810.7/3846072/>- 25. Март. 2018).

20 човека. Да не говорим за крайностите в Украйна, където от 1997 г. започна тотална дерусификация на всички държавни нива, което е исторически абсурд като се има предвид историята на украинците и руснаците. Играта на политическото, обаче, очевидно е способна да ражда своите демони.

Българин, който от дълги години живее в Естония, с учудване пита: „Онези обаче, които поне малко познават най-новата история на Естония, могат да се запитат защо германската преса нито веднъж по време на естонското председателство не обърна внимание на факта, че 26 години след провъзгласяването на независимостта все още шест процента от населението нямат гражданство. Нали в крайна сметка етнос и религия са без значение – поне за страната на E-Residency?! Само за сравнение: делът на рускоезичното население без гражданство в Естония е по-висок от дела на ромите в България. Как би реагирала германската преса, ако България откаже гражданство дори на един единствен човек, защото е ром?”¹¹

В Полша законно се разрушават съветските паметници. Според изчисленията на Института за национална памет на Полша законът ще засегне повече от 450 паметници в цялата страна, 230 от които са паметници на войници от червената армия. Процесът на разрушаването на паметниците на руските войници, освободили Полша от нацистите, продължава интензивно и днес. Този маниер на сателитна зависимост намира своята проява и сред българските управляващи елити.

Няма съмнение, че днес антируските настроения в англосаксонския свят са с повишаваща се интензивност и в основата е защитата на претенцията за глобално доминиране на моноцентриците. Образът на врага в случая е „авторитарно-експанзионистична Русия” и всякакви опити за нейната деструкция са полезни и нужни. За тази цел се засилват военните приготовления в света и Европа, милитаризират се държавите, военната индустрия произвежда все повече оръжия, засилва се идеологическата и психологическата подготовка за военни действия. Подпомагат се финансово и организационно и се извеждат на власт сили, изповядващи фашистки възгледи, за последващо разпалване на етническа омраза. Правителството на САЩ, подкрепено от Великобритания, иска войната да продължи, защото това допълнително ще отслаби Русия, ще укрепи

---

¹¹ (<https://offnews.bg/analizi-i-komentari/dobrata-estonia-divata-balg-2018-10-20>).

НАТО и ще наложи на държавите от ЕС по-високи разходи на отбрана и закупуване на съвременни оръжия от военно промишлената индустрия на САЩ.

***

През Втората световна война човечеството в цялото му жизнено многообразие (политическо, културно, религиозно) се противопостави не само на конкретната държава Германия, но и на един вид интернационал, който обединява носителите на определен вид идеология и жестока социална практика: германската NSDAP; японските нацисти; хърватските нацисти - усташи; румънските православни нацисти; СС казаците на атаман Краснов, който призоваваше в деня на нападението на Германия над СССР: „Моля ви, да кажете на всички казаци, че тази война не е срещу Русия, а срещу комунистите, евреите и техните слуги, продаващи руска кръв. Бог да помага на немските оръжия и Хитлер” и т.н. В тази компания е ОУН – Организацията на украинските националисти, която заема своето достойно място. В резолюцията на Втория конгрес на ОУН, който се провежда в окупирания от нацистите Краков, се пише. „Организацията на украинските националисти се бори с евреите като опора на московско-болшевишкия режим... Москва е главният враг“. Една от причините за „репресиите” на германските власти на последователите на Бандера е, че третират поляците както и евреите.

30 юни в Лвов се чества като ден на „провъзгласяването на украинската държава“. На този ден през 1941 г. германските части и съпътстващи групи на ОУН (Б) начело с Ярослав Стецко влизат в града. С. Бандера организира среща на представители на украинската общественост, на която е прочетен „Акът от 30 юни 1941 г.“. Ярослав Стецко става министър-председател на самопровъзгласилото се „украинско правителство“. Нацистите, обаче, не се съгласяват да създадат марионетна украинска държава: Райхът се нуждае от Украйна единствено като колония. Хората на Бандера правят всичко, за да закрепят своята власт. И тази власт трябва да бъде ужасна за всички противници на ОУН, преди всичко за „чуждите“. В инструкцията „Борбата и дейността на ОУН по време на войната“ от май 1941 г. политиката на ОУН спрямо националните малцинства са следните: „Националните малцинства се делят на: а) приятелски настроени към нас, тоест членове на всички поробени народи; б) враждебни към нас, московчани, поляци, евреи. Украинските националисти започват антиеврейска пропаганда. Сутринта на 1 юли 1941 г. на стените на къщи се появяват надписи:

„Хора! Зная! Москва, Полша, маджари, евреи – това са вашите врагове. Унищожи ги! Зная! Вашето ръководство са украинските националисти, това е ОУН. Вашият лидер е Степан Бандера“¹².

Това е паметникът на Степан Бандера, основател на Организацията на украинските националисти (ОУН). Степан Бандера и неговите последователи активно подкрепат нацистка Германия във войната против Съветския съюз. По решение на Възховния съд на СССР Степан Бандера е разстрелян в Мюнхен на 15 октомври 1959 г. от агент на КГБ Богдан Станишки. След разпада на СССР в Западна Украйна възниква култ към личността му – изграждат се паметници, създават се музеи, именуват се улици, здания, емблематични места. По времето на Виктор Ющенко, който е президент на Украйна през 2005 година, Бандера е обявен за герой на Украйна. По-късно президентът Виктор Янукович отмени това решение. Всяка година на рождения ден на Бандера поддръжниците му организират факелно шествие в Киев. След анек-

---

¹² (https://scepsis.net/library/id_2095.html)

сирането на Крим улица „Москва“ в Киев е прекръстена на улица „Бандера“.¹³ Според проучване от април 2021 г. 32% от украинците гледат на Бандера положително и точно толкова – негативно. Андрес Умланд, експерт от стокхолмския Институт за изучаване на Източна Европа, смята, че култът към Бандера е „проява на селективна историческа памет“. „В същото време те си затварят очите пред факта, че както в началото, така и в края на Втората световна война движението, което Бандера е ръководил (ОУН), е сътрудничило на нацистите“, казва Умланд пред Дойче веле. Хората в Украйна предпочитат да не си спомнят за една тъмна страница от украинската история, в която главна роля играе движението на Бандера: става дума за Волинската трагедия – масовите убийства на поляци и евреи във Волиния. В резолюцията на полския Сейм се посочва, че в периода 1942-1945 г. на територията на Волиния и Източна Галиция около 100 хиляди души стават жертва на украински националисти, последователи на Бандера.¹⁴

Втори пример. Емблематично за съвременната ситуация е случилото се в Канадския парламент през м. септември 2023 г. За какво става дума? През септември 2023 г. В. Зеленски е на посещение в Канада. **Присъства и Ярослав Хунка. Председателят на канадският парламент Антъни Рот заявява** „Днес имаме тук в залата украинско-канадски ветеран от Втората световна война, който се бори за украинската независимост срещу руснаците и продължава да подкрепя войските днес, дори на 98-годишна възраст... Той е украински герой, канадски герой и ние му благодарим за цялата му служба. Благодаря ти.“ Джъстин Трюдо, Владимир Зеленски, целият парламент аплодират „героя“ от Втората световна война. На 27 септември, канадският премиер се извини, но хвърли цялата вина върху председателя на Камарата на общините – Антъни Рот, за това, че е поканил на заседанието нацист от дивизия на СС „Галиция“ (известна като „Галичина“), която се формира в Западна Украйна през в 1943 г. През 1945 г. войниците от това формирование се предават на войските на Ве-

---

13

(https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%91%D0%B0%D0%BD%D0%B4%D0%B5%D1%80%D0%B0_%D0%A1%D1%82%D0%B5%D0%BF%D0%B0%D0%BD_%D0%90%D0%BD%D0%B4%D1%80%D1%96%D0%B9%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D1%87).

¹⁴ (<https://www.dw.com/bg/%D0%B3%D0%B5%D1%80%D0%BE%D0%B9-%D0%B8%D0%BB%D0%B8-%D1%84%D0%B0%D1%88%D0%B8%D1%81%D1%82-%D0%BA%D0%BE%D0%B9-%D0%B5-%D1%81%D1%82%D0%B5%D0%BF%D0%B0%D0%BD-%D0%B1%D0%B0%D0%BD%D0%B4%D0%B5%D1%80%D0%B0/a-61787042>)

ликобритания и САЩ. В Канада съществува огромна диаспора украинци, наследници на избягали от Украйна след Втората световна война. Много от избягалите са участвали в геноцида и Холокост. Канада не екстрадира нацистки престъпници. Днес украинците в тази страна са третата по големина национална група след самите англосаксонци и французите от Квебек. Външното министерство на Полша поиска отставката на спикера на парламента на Канада за честването. Руският посланик в Отава Олег Степанов каза, че след като отдаде почит на есесовеца Ярослав Хунка в канадския парламент, Москва може да образува наказателно дело и да изпрати искане за екстрадиция, защото Хунка е представен като „борец за украинска независимост срещу руснаците“.

През 80-те години на миналия век Алти Родал, професор по еврейска история на Източна Европа от Отава, провежда първото мащабно изследване по темата. То е поръчано от правителствената комисия за разследване на военни престъпници в Канада. Оказа се, че стотици украински нацисти са влезли в страната с фалшиви документи през 50-те години на ХХ в. Центърът „Симон Визентал“ посочи цифрата от 2000 военнопръстъпници. През 1986 г. обаче дивизията на СС „Галиция“ внезапно е реабилитирана. Това не е изненада, защото в комисията за реабилитация са включени организации като „Братството на ветераните от Първа дивизия на Украинската национална армия“ (дивизия „Галиция“) и Комитета на украинците в Канада. Украинско-канадският комитет периодично отбелязва паметта на ветераните от Waffen-SS в Деня на възпомението, а един от лидерите на комитета придружи Трюдо на пътуване до Украйна.¹⁵

Трети пимер. Документът [A/C.3/77/L.5 е внесен в комисията по правата на човека към ООН на 29 септември 2022 г.](#) от Русия, Беларус, Азербайджан, Северна Корея, Мали, Пакистан, Камбоджа, Судан, Сирия и още няколко държави. Озаглавен е „Борба с прославянето на нацизма, неонацизма и други практики, които допринасят за подхранването на съвременните форми на расизъм, расова дискриминация, ксенофобията и свързаната с тях нетолерантност“. Проекторезолюцията е приета след гласуване на 4 ноември, независимо от отрицателния вот на държавите от ЕС, САЩ, Украйна, Австралия и други страни.

---

¹⁵ (<https://www.dw.com/bg/skandal-i-ostavka-v-kanada-zaradi-nacistki-voenen-ot-ukrajna/a-66936367>; <https://news.bg/int-politics/ukrainski-natsist-ot-vtorata-svetovna-voyna-be-pocheten-pri-vizitata-na-zelenski-v-kanada.html>).

Документ с подобно съдържание се внася всяка година от 2005 г. През 2022 г. Германия, Италия и Япония за първи път гласуваха против резолюцията на Общото събрание на ООН за недопустимост на прославянето на нацизма. Третият комитет на Генералната асамблея на ООН прие тази проекторезолюция за борба с прославянето на нацизма, 51 страни гласуваха против, 106 държави гласуваха за документа, 15 се въздържаха. Резолюцията препоръчва на държавите да предприемат подходящи конкретни мерки, „включително в областта на законодателството и образованието, в съответствие с международните си задължения в областта на правата на човека, за да предотвратят преразглеждането на историята и резултатите от Втората световна война и отричането на престъпления срещу човечеството и военните престъпления, извършени по време на Втората световна война“. Освен това документът осъжда използването на образователни материали, както и на реторика по време на обучение, които пропагандират расизъм, дискриминация, омраза и насилие въз основа на етнически произход, националност, религия или убеждения.

Но държавите от ЕС приеха декларацията: „Днес, под фалшивия претекст, че се бори с нацизма, Русия върна ужаса на войната обратно в Европа [...] Категорично осъждаме злоупотребяването с аргумента за борба с нацизма и отказваме да приемем неточната и неподходяща употреба на термина „денацификация“, чрез който Русия се стреми да оправдае нехуманната, жестока и незаконна военна агресия срещу Украйна“.

Мисията на САЩ в ООН също публикува причините да не подкрепи текста: „Резолюцията на Руската федерация не представлява сериозен опит за борба с нацизма, антисемитизма, расизма или ксенофобията [...] тази резолюция е срамен политически ход. Тя представлява едно завоалирано усилие от страна на Русия да оправдае агресивната си война в Украйна“.

По този начин центристите оправдаха своето неприемане на декларацията, която осъжда съвремените прояви на фашизма и националсоциализма.

***

Опозицията „центристи - плуралисти“ може да се разглежда като идеален модел на съвременно противопоставяне, което означава, че „хваща“ само общата тенденция, а не изчерпва различните актьори в съвременния свят. Освен това в отделните държави и управляващи политически елити съществуват алтернативни политически настроени като опозиция, десиденти и др., които ус-

ложняват отношението „центристи-плюралисти“. По-важното е, че чрез тази опозиция се намира едно от местата, координатната точка на явлението „неофашизъм-неонацизъм“ и неговата политическа функция, която се състои в усилването на натиска и дискредетирането на един от основните „играчи“ в „лагера“ на плюралистите – Русия. Резултатът от това е консолидирането на руското население, засилване на националистическите настроения сред руския политически, финансов, индустриален, военен, медиен и др. елити. Конкретен пример е директивата на Александър Дугин наречена „Победа и справедливост. Принципи“, в основата на която е т.н. „Руска идея“, която трябва са се противопостави на западния либерализъм: „Руската идея трябва напълно да измести влиянието от Запада егоистичен и всъщност русофобски либерализъм, подривен за нашата ценностна система. ... Руснаците трябва да се върнат при своя небесен Баща. В края на краищата, ние водим Неговата война, в Неговото име и за Негова слава... Най-справедливият и хармоничен тип политическо управление е империята. През значителна част от нашата история сме живели в империя и именно на руските царе е преминала императорската корона от Византия. Империята е нещо повече от държава, тя е велика сила, надарена със свещена мисия. Една империя не просто управлява огромни територии и множество народи. Империята води човечеството към по-висша съдба, към спасение и единство... В Украйна водим жестока война не толкова с киевския режим, неонацистки и русофобски, а с колективния Запад. Това не е просто регионален конфликт или решение на противоречиви проблеми в геополитиката, икономиката и военната стратегия. Това е война на цивилизациите. Съвременният Запад е свалил маските си и открито се явява в истинския си вид – той отдавна е обявил война на Бог, Църквата, както и на политическите и културни устои на традиционното общество, а днес директно предизвиква самия човек. Съвременната западна цивилизация разрушава семействата, легализира и дори агресивно налага извращения, смяна на пола и транссексуални операции, жертва на които стават дори деца... Или незабавно ще възстановим цялото си общество на бойна основа, или ще се сблъскаме с катастрофа”¹⁶

Основният извод е: Съвременният неофашизъм-неонацизъм е съпътстващо явление на процесите на тотално предифиниране на международните

---

¹⁶ (https://by.tsargrad.tv/articles/direktiva-dugina-pobeda-i-spravedlivost-principy_832069).

норми, финансов ред, национални граници, международни институции др., протичащи в рамките на съвременния геополитически антагонизъм между „центристи-плюралисти“. Неговото разрастване е признак на очаквано дълъг исторически период на войни, в който ще се формира новия световен ред, за който се борят и центристите и плюралистите. Конкретен пример е декларацията на Джо Байдън за необходимостта от нов световен ред от 23 октомври 2023 г., но „Кремъл обяви, че е съгласен с президента на САЩ Джо Байдън относно необходимостта от изграждане на нов световен ред, но не е съгласен, че САЩ са способни да го изградят, предаде Ройтерс, цитирана от БТА. Лавров: Действията на Запада в областта на сигурността ни принуждават за ответни мерки. В разговор с репортери говорителят на Кремъл Дмитрий Песков заяви, че от Вашингтон говорят за „американоцентричен“ световен ред, който няма да съществува в бъдеще.¹⁷

Литература:

- Хитлер, А. 2001. Моята борба. С., Жар птица.
- Griffin Roger. 2012. Fascism. – Encyclopedia of Modern Political Thought. Washington: CQ Press.
http://www.vatican.va/content/francesco/en/encyclicals/documents/papa-francesco_20201003_enciclica-fratelli-tutti.html).
- <https://www.dw.com/bg/deca-ubijci-praznuvat-ubijstvata-na-deca/a-67072980>
- https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%91%D0%B0%D0%BD%D0%B4%D0%B5%D1%80%D0%B0_%D0%A1%D1%82%D0%B5%D0%BF%D0%B0%D0%BD_%D0%90%D0%BD%D0%B4%D1%80%D1%96%D0%B9%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D1%87.
- <https://www.dw.com/bg/%D0%B3%D0%B5%D1%80%D0%BE%D0%B9-%D0%B8%D0%BB%D0%B8-%D1%84%D0%B0%D1%88%D0%B8%D1%81%D1%82-%D0%BA%D0%BE%D0%B9-%D0%B5-%D1%81%D1%82%D0%B5%D0%BF%D0%B0%D0%BD-%D0%B1%D0%B0%D0%BD%D0%B4%D0%B5%D1%80%D0%B0/a-61787042>)a
- <https://www.dw.com/bg/skandal-i-ostavka-v-kanada-zaradi-nacistki-voenen-ot-ukrajna/a-66936367>;
- <https://news.bg/int-politics/ukrainski-natsist-ot-vtorata-svetovna-voyna-be-pocheten-pri-vizitata-na-zelenski-v-kanada.html>.
- <https://www.msk.kp.ru/daily/26810.7/3846072/>- 25. Март. 2018.
- <https://offnews.bg/analizi-i-komentari/dobrata-estonia-divata-balg-2018-10-20>.
- https://scepis.net/library/id_2095.html
- https://by.tsargrad.tv/articles/direktiva-dugina-pobeda-i-spravedlivost-principy_832069
- <https://www.btselem.org/newsletter>
- <https://www.un.org/sg/en/content/sg/statement/2023-10-24/secretary-generals-remarks-the-security-council-the-middle-east-delivered>
- <https://dnes.dir.bg/svyat/kremal-saglasni-sme-s-baydan-za-nov-svetoven-red-no-sasht-ne-sa-sposobni-da-go-izgradyat>

---

¹⁷ <https://dnes.dir.bg/svyat/kremal-saglasni-sme-s-baydan-za-nov-svetoven-red-no-sasht-ne-sa-sposobni-da-go-izgradyat>.

„ПРЕХОДЪТ“ В ПОДСТЪПИТЕ КЪМ НЕОФАШИЗЪМ В БЪЛГАРИЯ

Надя Велчева

Защо тази тема?

Има ли някой смел човек, който да каже, че сгрешихме през 1989 г.? Имахме една стройна държава с определени правила - всичко беше безплатно - обучение, здравеопазване, сигурност, всеки имаше работа, включително всички цигани, за децата имаше сигурен достъп до детска градина и ги учеха на морал и ценности, равномерно се разпределяха субсидиите за отделните области, имаше сигурна армия, животът беше спокоен, нямаше малтретирани жени и убийства, с указ 56 се разрешаваше дори частен бизнес. Живеехме в общински жилища – наем 12,30 лв. за двустаен апартамент, около 12 лв. за парно, около 4-5 лв. за ток, 2-3 лв. за вода....

Рухването на социалистическия строй чрез предателството на един сребролюбец от СССР - Горбачов, беше началото и на разрушителните процеси в нашата страна. Манипулативната идея, която дойде от ръководителя на СССР, беше „перестройката“ и обхвана всички страни от социалистическия блок. Днес колкото и да сме уж една държава, тези, които я обитават, живеем в различни светове. Едни, още в началото след 1989 г. си разпределиха богатството на България и сега са нашите капиталисти. Други, които крадяха покрай тях, са не по-малко капиталисти и са вече съюзници с първите. Трети, които се криеха още по времето на социализма и се учеха в специалните служби на СССР, бяха двойни агенти, и днес също са облагодетелствани. Други, още по времето на социализма бяха степендианти на НАТО. Още 1990 г. Сорос създаде многобройните НПО-та, „Америка за България“, Нов български университет, спонсорира многобройни проекти на БАН, за които кандидатствахме хиляди със свои разработени теми на английски, малко спонсорираха, а други просто присвоиха... Цялата система на подчинение на България беше подготвена и осъществена много преди Горбачов да ни предаде - той просто сложи подписа си. Не знам кои са по-виновни за това, че старата ни система не се е защитавала или защото новата система е била по-агресивна и е вербувала предварително доста млади хора. Така или иначе, мнозинството от населението беше изправено пред свършен факт в условията на капиталистическата действителност.

Малко хора се осмеляват да говорят, че ние сме вече в епохата на капитализма. Повечето си въобразяват, че живеем в някаква демокрация, която ще ни

донесе всеобщо благоденствие, стига само да се наложи като реално функционираща обществено-политическа система. Равни шансове за всички граждани, баланс между лявото и дясното. Многопартийна демокрация. Към днешна дата обществото ни се е върнало с десетилетия назад, макар че едни първоначално натрупаха капитали, умножиха ги чрез далавери, кражби, европейски субсидии, други обаче изпаднаха в колапс, бедност и мизерия. За три десетилетия пътят на България беше трасиран от продължаващи сривове във всички области на обществено-икономическия, политическия и културния живот, благодарение на деструктивните управленски решения на правителствата на десните партии. България стана най-бедната страна в ЕС, с най-нисък стандарт на живот.

През всичките години на прехода опорката на десните партии е антикомунизъмът. Антикомунистическата реторика се оказва такава силна идеологическа платформа, дори за партиите с леви убеждения. Реставрацията на капитализма е акт, но те продължават да говорят за „преход към демокрация“. Дори не използват терминологията на западноевропейските леви партии като „класи“, „експлоатация“, „капиталисти“, „класово противопоставяне“.¹ След приетия през 2016 г. закон за „престъпния“ комунистически режим, неокомунистическата реторика и поетика е насочена към величаене и налагане на онези сили, които утвърждават новия ред чрез действия и практики, които винаги имат регресивни, реакционни и антихуманни текстове и послания. Те не се церемонят да обвиняват своите опоненти, назовавайки ги престъпници, чужди шпиони, путинисти.²

За неофашистки прояви и политики, наподобяващи на фашизма, пишат предимно политици от по-старото поколение, които познават неговата същност. В българските средства за масова информация, подобно на европейските и американските, няма дори намек за съществуването на неофашистката опасност в нашето съвремие³

С агресивност, настъпателност, а и за да утвърдят своето статукво, днешните евроатлантически ориентирани десни партии, противници на Русия и със своя краен антирусизъм с настървение обвиняват своите опоненти във фаши-

---

¹ **Проданов, В.** Същност и типология на антикомунизмите. - В: Антикомунизъмът в постсоциалистическа България, С., 2018.pdf | Iskra Baeva - Academia.edu.

² **Мизов, М.** Поетиката на съвременния антикомунизъм. В:(PDF) Антикомунизъмът в постсоциалистическа България, С., 2018., с.258 pdf | Iskra Baeva - Academia.edu.

³ /<https://fakti.bg/mnenia/663345-ukrainskiat-neofashizam-mit-ili-realnos/>.

зъм. И за първи път публично сегашният министър председател Николай Денков го обявява в Министерски съвет: „В Парламента вилнее неофашистка партия“⁴. Не закъсняват и поддържниците на властващите партии в момента да ги подкрепят, естествено не гласно, а в социалните мрежи и без да се легитимират: „Колкото до България, ние също имаме неофашистка партия в парламента. Това е Възраждане. Българските националистически формации като Атака, НФСБ, ВМРО и други имат русофилска нагласа. За пръв път, обаче, имаме формация, която да е съвсем откровено проруска и дори не го крие. От Възраждане отново заговориха за концлагери, в които да бъдат пращани неговите политически противници. Особено опасно е нарастналото политическо влияние на тази партия. В демократична България неофашизмът няма място. Затова партия Възраждане трябва да бъде незабавно забранена“⁵. И още един „неоспорим“ факт за неофашизма на тази партия: „Неофашистката партия Възраждане иска да изважда България от Обединена Европа и да я хвърли в Евразия и желязната хватка на путинизма“⁶. Така радикалната и определено агресивна десница, за да запази своята власт, определя няколко партии като фашистки, според своите антируски и антикомунистически възгледи.

Фашизъм и фашистки практики и прояви е имало и има в редица европейски страни. Но във всяка една от тях той има своя специфика на идеологията и практиката. Фашизмът е идеология, но той е и организирано политическо обединение, което се изявява и подкрепя от и чрез държавната власт⁷. За тези, които публично показваха с пръст кои са фашистите в Парламента, т.н. „сглобка“, известният журналист Петър Волгин коментира: „Тази формация в никакъв случай не бива да се настанява твърдо във властта. Защото това не е нормален политически проект. Това е фашизоидна секта, която полива с отрова всичко около себе си. Историята пък е показала, че мястото на фашистите е на подсъдимата скамейка в Нюрнберг, а не в управлението“⁸.

Явно и в България неофашизмът набира сили и нека да видим причините за това човеконенавистническо явление против всякакви норми за свобода, волеизлияние на хората и техните права.

---

⁴ /<https://www.google.com/search?/>.

⁵ /<https://laval.blog.bg/history/2023/07/22/neofashizym.187/>.

⁶ /<https://www.24chasa.bg/mneniya/article/12726885/>.

⁷ /**Кардамски, В.** От урсублизация към неофашизъм в Европа.

/<https://www.youtube.com/watch?v=c6wKqmSFY34/>.

⁸ /27.10.2023, Фейсбук/

Предателство спрямо българските интереси

Планът Ран-Ът и сороските еничари

За всеобща заблуда на населението за разместване партийните пластове във властта, промените обикновено се представяха като „преход към демокрация“, без каквато и да е визия за нов начин на живот, но на този етап еуфорията беше за промяната, за лелеяната свобода, за премахване привилегиите на управляващите и, колкото и да е парадоксално, за достъп до луксозните магазини на властта („Кореком“ и „Тексим“), магазините за зеленчуци и плодове (най-вече за банани), обслужващи властимащите.

За постепенната промяна на съзнанието, доминирано дотогава от правилата, нормите, ценностите, морала, традициите и начина на живот, преходът между двете системи се представя дори и до днес като продължителен период на реформи и трансформации във всички сфери на живот. А всъщност планът „Ран-Ът“, изготвен от представители на Националната стопанска камара на САЩ, поканени от Андрей Луканов през март 1990 г. и още 28 български специалисти, определя по-нататъшните насоки в неолибералните капиталистически отношения в страната с цел унищожаване на българската икономика чрез масова приватизация, поземлена реформа, социалистическото образование, култура и духовност. Част от тези български специалисти години наред участваха активно в този процес и то без най-малки скрупули в измамата на обществото, представяйки този план като насоки за демократизиране на държавата.

Предпоставките за бързото приемане на този политически американски план се подготвят месец преди това, когато в България пристига небезизвестният сатрап Джордж Сорос. Американското настъпление е толкова агресивно и настъпателно, без да остави дъх на българите да се осъзнаят какво се случва. Сорос сам набира Управителния съвет на българската фондация „Отворено общество“ и то сред ренегатите от комунистическата партия – Георги Прохаски, Деян Кюранов, Стефан Тафров, Димитър Луджев, Блага Димитрова, Любен Гоцев, Богдан Богданов, някои от които участват в първите „демократични“ правителства, а други, изпратени като посланици в ключови за България места. Привлечени са около стотина български интелектуалци, които получават допълнителни възнаграждения и възможност да изучат децата си в САЩ. Така още първите месеци след преврата през 1989 г. се оформя младежката и бъдеща политическа върхушка, която да влияе за утвърждаването на новия капиталистичес-

ки строй. Сред тях са Иван Кръстев, Евгений Дайнов, Огнян Минчев, Асен Агов, Петко Георгиев, Красимир Кънев, Бойко Станкушев, Антонина Желязкова. Списъкът продължава с американски грантове за още известни сред политическия пейзаж фигури като Антоанета Цонева, Асен Генов, Христо Иванов. От 34 години те ни облъчват със своята русофобска и анти-комунистическа реторика като убедени евроатлантици и американофили. В подкрепа на тези глашатаи на глобализма и неолибералната демокрация са бълващите студенти от Американския университет в Благоевград и Нов български университет, на които са отпуснати 2058 стипендии за студенти и докторанти.⁹

Така още в началото на промяната „Отворено общество“ и създадената през 2008 г. „Америка за България“ - политическа, икономическа и благотворителна организация, създават младо, напористо и меркантилно ново поколение, деца на бивши служители от горните етажи на БКП, нови кадри, жадни за власт и пари, които бързо да овладеят държавата според американските интереси.¹⁰ Многобройни НПО-та във всички сфери на обществото, финансирани отвън, представят държавата и държавните институции, мрежа от навързани стотици фондации, сдружения, инициативи и всякакви други финансови кръжоци по прогресивен лобизъм, които моделират съзнанието на младото поколение. Позволихме на соросоидите да обучат нашите деца и младежи в антибългаризъм, замъглиха техният усет за историческо минало и памет.

Още в първите години след навлизането на американските носители на нов обществен ред в българските структури и институции беше направена заявката, че България се колонизира чрез предаването на българските национални интереси. В знак на „благодарност“ и добра воля от управниците на страната с указ на Президента Петър Стоянов от 6 юни 1997 г. беше награден Джордж Сорос с най-престижният за страната орден „Стара планина“ първа степен, за „извънредно големите му заслуги към Република България в утвърждаването на демократичните принципи на развитие и функциониране на гражданското общество“. И оттогава всяко политическо действие и решение се контролира от американското посолство в България.

Подчинение на ЕС и НАТО

---

⁹ Алексиев, О. Как Сорос се „настани“ в България през 90-те години. (https://www.lentata.com/page_23037.html)

¹⁰ (<https://www.ideyazabulgaria.org/.../kamsanarodnicite/4281-1990>).

След присъединяването ни към НАТО и приемането ни в ЕС, България живее под условностите и зависимостите от тези две взаимнообвързани евроатлантически структури. Имаме вече четири военни натовски бази на наша територия, които я използват като своя собственост. В Черно море често навлиза военна флотилия от кораби на НАТО и Съединените щати. Тя се състои от американският разрушител „Ross” и корабите на Алианса на постоянна готовност - португалската „Франсиско де Алмейда”, испанският „Блас де Лезо” и канадският „Уинипег”. Според съобщение в „Politrussia” на американския флот, техният разрушител „Ross” е в акваторията на Черно море, „за да осигури мир и стабилност в региона.” НАТО оправдава това навлизане на техни кораби в близост до руските морски граници като предоставяне на „бойна готовност и сътрудничество със съюзниците и партньорите”. Натовската експанзия във водите на Черно море само усложнява отношенията ни с Русия. Под натовски натиск управляващите унищожиха ВМФ, защото „НАТО ще ни пази”. Унищожихме корабостроителницата и търговския си флот, защото американските кораби ще „превозват нашите стоки”.

Не само морето, но и въздушното ни пространство е под контрола на НАТО и американците. Унищожихме си 250 бойни самолети, защото те ще ни продадат. Американският конгрес е дал разрешение (?! - б. м.) България да купи 8 изстребителя F-16 на стойност 1,6 милиарда долара. Информацията е потвърдена от българското военно министерство. За две седмици американското правителство подготвя договора, който българското правителство трябва да приеме и предварително заплати. Това се случва през 2019 г., сделката е осъществена, но самолетите още са на хартия.

ЕС действа по същия начин на подчинение на България. „Ако не затворите 4 блока от вашата атомна електроцентрала, няма да бъдете приети в ЕС!” Затвориха ги. От износител на енергия, ще станем вносители. Турция строи, Румъния строи, ние затваряме. „Ако не направите пълна приватизация, няма да станете демокрация.” „Разтурете кооперациите. Отглеждайте рапица и лавандула. Ние ще ви доставим зеленчуци и банани.” „Закрийте си армията. Нарезете си ракетите. Ние ще ви пазим.” „Подарете си танковете. Не ви трябва”. „Откажете се от историята си. Ние ще ви напишем нова.” „Продайте си авиокомпанията. Ние ще ви превозваме.” „Откажете се от лева. Приемете еврото, вашият златен валутен резерв ще дойде при нас, така ще подпомагаме изоста-

ващите и потънали в дългове страни от съюза“. Всички тези изисквания, наложени от ЕС, бяха приложени на практика в България от най-реакционните сили в страната, които постепенно превземаха властта и предаваха българските национални интереси.

Геноцид спрямо собствения си народ

Унищожаване на селското стопанство и поминъкът на населението

Сигурност и удовлетворение от работата в селското стопанство бяха очакванията от влизането в ЕС. Реформите в аграрната икономика се определяха от теоретици, близки до управлението в първите години на прехода. Те набелязаха модел на „историческа обратимост“, раздробяване на земята и нейното връщане в „реални граници“. Бяха разпуснати ТКЗС-тата, кооператорите останаха без работа, но разграбването на селскостопанските животни и техника беше началото на края на селското ни стопанство, произвеждало дотогава продукцията не само за българския пазар, но и за износ в десетки страни. Законът за земята по същество я предава на дребни и средни, а не на едри собственици и прокарва идеологията, че земята е средство за съществуване, а не за ефективно стопанисване и стоково производство. Предложената система за развитие на селското стопанство с европейско подпомагане пропадна. Практиката в повечето случаи показва, че хубавите земи са за роднини и за политически съмишленици. Хаосът се предизвика от неправомерни сделки, вследствие на корумпираната практика при преобразуване на земеделска земя в промишлена и възможността за строежи на бензиностанции, хотели, ресторанти, особено върху земите около българското Черноморие.

В първите години дребните производители обработваха дребните си нивички, дървеното рало се върна в употреба, но това не продължи дълго, хората си продадоха земята и мигрираха в близките градове. Появиха се мастити земеделци и арендатори, а останалите в селото се превърнаха в техни аргати. Има производство, но то се изнася в страните от ЕС. Това, което България произвеждаше в изобилие, остана в миналото. Пазарът ни е завладян от наставленията на ЕС да внасяме зеленчуци и плодове от техните производства.

Като тип селищна организация съвременното българско село, доколкото е останало, изгуби своите специфики. Нарушен е балансът между застроеното селищно пространство и заобикалящата го природна среда. По принцип, селото като социална система се характеризира с тясна връзка между производство и

потребление върху основата на природните си ресурси от гори, ливади, реки и ниви. Външната интервенция на забогатели и влиятелни хора, дори на чужденци върху природния ресурс на селото го отдалечава още повече от неговите характеристики. Водите се експлоатират от многобройните ВЕЦ-ове на капиталистическата върхушка, горите се изсичат поголовно за дървен материал, който мафиотски структури изнасят в чужбина, предимно в Турция. Властимащите от ГЕРБ, БСП, ДПС, Реформаторски блок си построиха 140 водноелектрически централи, обогатяват се за сметка на общинска земя и водят до пресъхване на много реки. По същият начин властниците си построиха велогенератори за зелена енергия с благословията на Борисов, които трябваше да се изградят до 2020 г., но той раздаде българските квоти преждевременно на свои съпартийци. Българи българи експлоатират.

Животновъдството, като един от важните отрасли в селското стопанство, широко развито по времето на социализма, с елитно производство на животни за разплод, беше тотално подложено на фашистки геноцит от наставленията на ЕС. Според някаква ветеринарна лаборатория във Франция беше обявена „епидемия“ по животните в България в Странджанския и Родопския регион. Местни хора разказват: „Как стават епидемиите: за целта специално оборудвани екипи обикалят по селата и разпръскват зарази по животните. След това напълно законно, цели села и ферми без превенция се унищожават“. Така над 65,000 прасета бяха умъртвени, някои живи заринати в земята. Цял държавен свинекомплекс беше опустошен. Последва унищожение на кози, овце и друг дребен добитък на малоимотните селяни.

Навсякъде унищожителите /предимно цигани облечени в бели престилки/ са съпровождани от полицаи, за да тушират хорското недоволство. Ето какво разказва един от изпълнителите: „Интересно е, обаче, че в планираната територия влизат и най-южните ни черноморски курорти. Всичко на юг от Созопол трябва да се „разчисти“. Това са Приморско, Китен, Царево, Синеморец. За целта най-вероятно ще измислят, наред с „пандемията“ и „петролен разлив“, или някакво „замърсяване“ на водата. Европейска инспекция ще го констатира и ще затворят всички плажове. Хотелите ще фалират и държавата ще ги изкупи на безценица. Те ще са удобни за настаняване на мигранти...“, казва агентът.¹¹

---

¹¹ /Ruseva, R. 2018, Фейсбук/.

Българските продажни неофашисти Порожанов, Илиев и министър-председателят Б. Борисов унищожиха животновъдството на хората от пограничните райони, единственият поминък който ги задържаше там. Новият шеф на БАБХ Светлозар Патарински продължава безчинствата си спрямо животните и сега, вече в ранни зори, негови хора тихомълком, придружени от тежко въоръжена жандармерия, измъкват бременна кобила, за да бъде умъртвена, без каквито и да било документи за изземване, защото пробата показвала „анемия“.¹² Цялата социална мрежа „фейсбук“ е в потрес от този нагъл и безподобен анти-хуманен акт над животно. Подобен фашизъм не е имало и в буржоазна България в действията на бирниците по селата. И никаква реакция от Прокуратурата, превърната в защитен чадър на управляващите неофашисти. Същите от БАБХ ни убеждават, че внесеното пилешко месо от Полша със салмонела е безвредно, както и свинското от Франция, на което „само опаковката е заражена“!!!!!!!

Известно е, че ЕС ни зарежда с храна второ качество, най-вероятно от залежалите запаси на западноевропейските страни. У нас никакъв контрол.

Унищожаване на промишлеността

Унищожаването на българската промишленост започна още преди България да влезе в ЕС. Двете еврейки - Меглена Кунева като преговарящ и Надежда Михайлова-Нейнски като външен министър, за да се харесат на новите колонизатори, затвориха четири реактора на АЕЦ „Козлодуй“, които можеха да работят още 80 години. Електричеството рязко поскъпна и отопляването на дърва стана неизбежно, а масовата сеч от дървената мафия доведе до системни наводнения в цялата страна.¹³

Под мотото „държавата е лош собственик“, беше извършено най-голямото престъпление спрямо собствения си народ с „масовата приватизация“ на големите заводи и фабрики, в които работеха хиляди специалисти. Гръмките обещаения, че всеки ще „стане“ капиталист чрез придобити бонови книжки с по една-две акции, скоро стана мираж. Назначените Управителни съвети, все хора от управляващите котерии, завзеха активите на проспериращите предприятия, някои продадоха, други унищожиха или превърнаха в скрап. Повечето бяха, например, като семейство Баневи, които с използване на партийни преференции, закупуват като тях на безценица 130 заводи и фабрики, присвояват активите и след

---

¹² /<https://m.facebook.com/story.php?/>

¹³ /Александров, Н. Войната на ционистите срещу българските граждани, 2020, 9-ти януари, Фейсбук/

това ги фалират до една. За народа остана масовата безработица, младите потърсиха препитание в западните страни, останалите се превърнаха в наемни работници в останалите все още ниско производителни предприятия.

Най-голям проблем за управляващите се оказа развитието на енергетиката като най-важния отрасъл от тежката промишленост. След дълги спорове решиха да закрият проекта „Белене“, започнал още преди „прехода“, поради финансови причини, избор на инвеститор, липса на диалогичност с Русия по отношение оборудването на площадката с нейни реактори, и най-накрая отказът беше потвърден от американска страна. По същите причини беше спрян и проектът „Южен поток“, а изграденият т.нар. „Балкански поток“ по продължение на цялата ни страна облагодетелства западните ни съседки Унгария и Сърбия, но не и нас. Енергетиката е изпаднала в колапс след директивата на ЕС за затваряне на електроцентралите, които използват въглища.

Непрекъснатите смени на правителства, недалновидно и некомпетентно управление поставят енергетиката на България под въпрос. Сегашният премиер Николай Денков няма и понятие от енергетика, но според него ще строят 7-ми блок на АЕЦ Козлодуй с американската компания „Уестингхаус“, която всъщност има проучвателен капацитет. Пълно мълчание от специалисти и политици за възможността да се осъществи такъв проект. Остават открити въпросите: Анализите за безопасност на горивото не са завършени, вътрешнореакторният контрол ще е с американска система, а това не е гарантирано, когато в реактора ще има руско и американско ядрено гориво, площадката в Козлодуй няма международен лиценз за изграждане на нови мощности и други подобни неотработени решения. На този етап има договор с американска компания, естествено, за да се „прекрати зависимостта ни от Русия“, и най-сигурното досега, че площадката за строеж на блока още не е определена, но реализацията щяла да бъде през 2033 г., когато най-вероятно за Денков и компания няма да си спомняме.¹⁴

Още от началото на прехода всички правителства досега предадоха добива на злато, сребро и мед от Челопеч на канадската фирма „Дънди Прешъс Металс“. Само един пример говори за огромните печалби, които България е загубила: само за трите години – 2013-2015 приходите на Дънди са 1,5 млрд. До-

---

¹⁴ /27 дек.2022, Фейсбук/.

лара, от които българската държава прибира концесионна такса за 23 млн. долара.¹⁵ За тези три години Дънди изкарва 19 тона злато, 43 тона сребро и 67 тона мед. Концесионното възнаграждение е 1,5 % от приходите. Това не може да се промени, защото през 2008 г. в „Закона за подземните богатства“ е записано, че „концесионерите запазват правата и задълженията си по сключените договори до изтичане на срока на съответната концесия“ В случая до 2029 г.¹⁶ Толкова за икономическия професионален капацитет на управляващите.

За 34 години крадците на България разпродадоха страната. Унищожиха, дори пясъците на Черноморието. Това беше национално богатство за всички хора от страната. Имаше и хотели, но имаше и плажове за всички. Днес Черноморието е бетонирано и вместо да се спрат нарушенията от отговарящите институции, прокуратурата защитава престъпниците, както и последният скандал за „стената“ на Алепу, лъжата че има акт 16 и всъщност узакони една далавера за строеж на хотел. Е, за толкова години се строи и една фабрика за вафли във Враца, от едни двама братя от селата срещу терен за 30,000 лева, който всъщност струва 300,000.

Изобщо ситуацията в България, протестите, проблемите и неосъществените реформи във всички сектори и най-вече в икономиката на страната, популистките решения, неправомерният и несъобразен баланс между активи и негативи в развитието на икономиката, нейното неефективно и забавящо развитие съобразно новите и актуални технологични новости, отдалечават още повече България от развитието на страната ни в близките 15 години, когато сме щели да достигнем 75% от средния стандарт на живот в Европа. Защото българите сме толкова наивни, елементарни, ограничени и безволеви. Защото сме научени да вярваме, да сме добри, да сме милостиви, да си помагаме. Защото не сме научени да живеем в едно капиталистическо общество, в което едните грабеха, а другите ядяха банани. Тази загиваща и загиваща държава остана без перспектива. Народът даде перспективата на мошениците, мафиотите, престъпниците да си я поделят и разграбят.

Морална деградация и срив на социалната система

В онези социалистически години съвместното съжителство без брак беше забранено. Бяхме възпитани, че семейството е основна единица в обществото,

---

¹⁵ (Медиапул – 09 август 2016 г.).

¹⁶ /Борисов, Юри, 16 ноември 2017, Фейсбук/

която съхранява един народ, а мъжът и жената са единствените изграждащи части на семейството. Днес разгулният живот на младите и не толкова младите, поставя в риск и жените и децата. Съжителстват без брак, лоялността между партньорите е непредсказуема, настъпва разрив, обикновено жените няма къде да отидат и тогава тормозът настъпва, защото партньорът има нова приятелка. Обикновено жените, ако има деца, сами ги отглеждат. И всичко това вследствие налагането ни на някакви „европейски ценности“, които нямат нищо общо с нашите традиции по отношение на морал, чест, семейство, толерантност и устойчивост.

Появиха се всякакви абсурдни вариации на мъжа и жената, породени от европейските нелепи и пагубни ценности и фалшива толерантност. Широко влияние след неолибералните „ценности“ е движението на ЛГБТ, което получи широк прием и у нас сред младежите, покровителствано от държавните институции, които често се опитват да забранят честването на събития от национално значение, но спонсорират и дават гласност на „прайдовете на ЛГБТ“. Това ново по своята същност явление у нас разкрива един процес на деградация в морала и нравствеността на младите хора. И то не е случайно. От 2017 г. в училищата се работи по норвежката програма „Стратегията за децата“. Приема се за пример една държава, варварска в духовно отношение, където педофилията не се преследва, обсъжда се узаконяването на кръвосмешението, а обучението остава на заден план. И отдавна в българските училища социалните функции по сексуалното обучение на децата е дело на НПО-та. Извращенията сред децата са под шапката на МОН и няма за тях нито Конституция, нито Прокуратура, защото това е една от „европейските ценности“.

МОН се е превърнала в една реакционна неофашистка структура, чиито одобрени учебници са насочени към затъпяване и оглупяване на подрастващите. Вместо да обучават децата в училищата от най-ранна възраст на ценности, които възпитават усет към красивото, патриотичното, родовата сила на българщината, паметта за историята и величието на българския род, ги отправят към налаганата през десетилетията субкултура на пошлото, негативното и грозното в живота. Примерите са потресаващи в извръщението на социални, природни, физически и исторически реалности, представени чрез вулгарни и извратени примери от сегашната действителност като „морската вода е солена, защото в нея е разтворена голямо количество готварска сол“, в четвърти клас по пред-

мета „информационни технологии“ по задание „моята майка и аз“ примерът е „мама обича да пие бира „Ариана“ и „Мама обича да пие бира със салата“. За петокласниците по „История и цивилизация“ една от задачите е да напишат личните данни на Исус Христос, а вече по-големите осъзнати седмокласници учат, че „връх Шипка се намира на върха на планината и опълченците са ситуирани там“. В програмата по музика присъстват имената на чалгаджийте от 90-те години, наред с такива певци халтураджии като Криско, Хисарския поп, сватбарски оркестри като „Канарите“ и ред други певци и състави от кръчмарския бизнес. Грандоманските научни формулировки на учебните програми като „История и цивилизация“, „Личностна идентичност и принадлежност към социална група“ са подплатени с некачествено и вулгарно съдържание от насоките в обучение, свързани с манипулация на младото съзнание и неговата деградация.¹⁷ Пълен срыв на нашата българска идентичност, обезличаване на нашия манталитет, морал и демократични народни ценности, тяхното заличаване по най-безпardonен неофашистки натиск.

За по-горните класове историята се пренаписва: вече не сме били под турско робство, Ботев и Левски не са революционери, а разбойници, потресаващо заличаване на историческата ни памет. В учебник за 9-ти клас се пише: „Еничарството е уникален шанс за израстване във военната кариера на българските момчета“. Така се погребва българската история, светлите ѝ героични страници, трагизма и величието на народа ни. За налагането на тази мантра реакционните евроатлантически десни управници демонстрират определено негативно отношение към Националния ни празник и честванията около Освобождението, Съединението, Обявяването на независимостта, събития трайно свързани с Русия.

България в международен план

„Според вулгарното изказване на така наречения премиер Дянков в петък вечер, софиянци се делят на „НИЕ“, т.е. елита, бялата раса, които са за Терзиев, и „ДРУГИТЕ“, т.е. получовеци, които са за Ваня. Чудовищно, нали? Да, но явно е, че синя София е омерзена от колаборацията на „ние“, които основна цел е антикомунизма с отрочето Терзиев, чийто генезис в миналото е ДС! По „изящният“ изказ и на двамата си личи съдържанието, моралът, възпитанието,

---

¹⁷ /Getsova, D., Безумията на новото образование, май 2019, Фейсбук/

политическото невежество на такива ярки представители на „НИЕ“!¹⁸ Това е министър-председателят, който първи публично обяви, че в България има фашистка партия, насочвайки вниманието в друга посока. Победата на най-отявлената фракция на неолибералната десница на местните избори на 5-ти октомври 2023 г. показва не само своят антикомунизъм, но действията и реториката им е белязана с афиширане открито на неофашизма в България.

България на Балканите

Илюзията, че страната ни може да стане основен фактор на Балканите, скоро се изпари. По време на председателството на България на ЕС, министър-председателят Бойко Борисов с апломб обяви, че страната ни ще бъде основен фактор за присъединяване на „Западните Балкани“ към ЕС. За целта направи реверанс на Македония за общи чествания на събития от историята на България. Не само, че това беше предателство спрямо националните интереси на страната, на нейната история, но изостри историческите апетити на македонците да ги присвоят. Отношенията ни и досега са оптегнати. Румъния ни подозира, че заради нас не я приемат в Шенген. Австрия гледа надменно на България като второстепенна и незаслужено приета в ЕС, а Франция ни смята за страна в задния двор на ЕС, с основна задача да пази границите на ЕС. С Меркел Борисов се разбираше като ѝ козируваше и така и не разбра, че нейното послание беше да станем „център“ на бежанския поток от югоизток. С новия канцлер си нямаме приказка. При последното управление начело с Кирил Петков всяко негово посещение в съседна страна или от ЕС завършва с фиаско. „Никога в последния половин век България не е била толкова сама – неразбрана, отхвърлена и унижена, както сега по време на управление на „Промяната“¹⁹.

Отношенията с Турция са комплицирани, от нея зависи колко орди мигранти ще пусне през нашата пробита оградна стена. На посещение в България турският политик и министър председател Давутуглу представи пред академичната общност на БАН своята книга „Стратегическа дълбочина“ - „При новата динамика на международната и регионалната конюнктура след Студената война, Турция неизбежно ще се отвори към околния свят, започвайки от най-близката си зона, и затова страната трябва да предефинира ролята на близките зони ка-

---

¹⁸ /Крайова, С., 3 ноемв. 2023, Фейсбук/.

¹⁹ /Велева, В. България – неразбрана, отхвърлена и унижена. /<https://www.cross.bg/bulgariya-valeriya-nito-1731117.html>

то компоненти на стратегическата си дълбочина...“, подчертава Давут-углу, че това е пътят на съвременна Турция към неосманизма.²⁰ И никаква реакция от страна на българските учени.

Българската русофобия

Още в началото на прехода зависимостта на България от САЩ и западните страни в ЕС поставят немалко предизвикателства пред правителствата за тяхното отношение към Русия. За разлика от народните чувства към братския руски народ, правителствата коренно ревизираха тези отношения. Отказът от руски газ, под претекст да „пресечем“ зависимостта от Русия, отвори „прозорецът на Овертон“, една финна практика за манипулация на общественото мнение.²¹

Оттук постепенно, но настоятелно, в общественото пространство се насаждаше мисълта, че сме предани „партньори“ на ЕС и Алианса, респективно САЩ, които пък са политически и военни противници на Русия, което ни задължава да стоим далече от нея. Едно неприемливо явление от политическия живот на страната, премина през различни етапи на еволюция, докато се доближи до възможността да бъде наложено като норма и дори политически като закон. Правителството на „промяната“, с ярко изразена русофобия извърши няколко акта, които могат да се квалифицират като най-фашисткото политическо решение в историята на България, в един момент с претекста, че руските дипломати са шпиоти бяха екстрадирани 70 от тях, заедно с шофьорите и готвачите. Последва изгонването на руски свещеници и журналиста Александър Гацак, кореспондент на вестник „Росий-ская газета“ в София, затваряне на руското консулство във Варна, отново припознати като руски шпиони. Естествено, Русия откликна на българските предизвикателства с изгонването на Ангел Григоров, кореспондента на БНР в Москва.²²

Като норма на поведение срещу всичко руско, в България се заговори за смяна на Националния празник 3-ти март и разрушаване Паметникът на съветската армия. Нашите изявени неофашисти вече заградиха паметникът с метални стени и сложиха кофраж за унищожението му. Тези американски лакеи поне да бяха видяли какво става в Европа в това отношение, например в Германия, пазят се паметниците на СССР и военното гробище, в Австрия, величественият

²⁰ /<https://www.book.store.bg/search?srchstr/>.

²¹ /**Крамола.Ру**,Превод: Распер - „Прозорецът на Овертон“, или как една забранена идея се превръща в норма. /<https://www.facebook.com/216936321732067/posts/2921452137947125/>

²² / <https://offnews.bg/sviat/kremal-izgoni-korespondenta-na-bnr-v-moskva-obnovena-811918.html>

руски паметник в центъра на Виена, заобиколен от градинка и фонтан на който пише „Памятник войнам советской армии. Почившим при освобождении Австрии от фашизма апрель 19 августа 1945 года, открыт 19 августа 1945 года“. До него е френското посолство. Едно фашистко правителство, което и днес управлява нашата страна, е управлявано и контролирано директно от американското посолство в България.

Тази политическа норма упорито се налага и манипулира общественото мнение най-вече чрез електронните медии. Купуването на медиите е един от приемите на новата власт да моделират дневния ред и живота на зрителите. Новинарските емисии на трите национални телевизии са призвани да всяват страх, заплахи, подчинение и объркване на съзнанието. Такива бяха емисиите относно пандемията Ковид-19. Такива са и новините, които винаги започват с битова трагедия, катастрофа с жертви, тежък криминален случай, или каквото и да е, свързано с човешко страдание или смърт. След започналата война между Русия и Украйна се легализира и се превръща в основна новинарска тема „агресията“ на Русия, в цялата страна по държавните учреждения се веят украински знамена. Протестите на хилядите украински мигранти в София увличат вече и български профашистки настроени младежи, с украински знамена, с татуирани фашистки знаци, с кръсъци и викове против Русия. Най-отявлените русофоби рисуват с боя фашистки свастики на руския паметник. А българското правителство се превърна в един от основните доставчици на оръжие за Украйна.

Основна опора на властта е полицията, при големите български протести през 2020 година бият и влачат младежи като трупове, хвърляйки ги зад колоните на Министерски съвет. Каква асоциация на значенията за полиция и жандармерия с епохата на царска България с всички онези епизоди на показни убийства на български антифашисти. Именно духът на тази епоха се възражда в България през последните 34 години. Затова няма нищо учудващо във факта колко много млади фашизирани българи в наши дни леят слова на омразата към партиите и хората с леви убеждения и копнеят да ликвидират всички руски и социалистически паметници. Това е резултатът от дългата фашизация на езика и живота в България след 1989 г.²³ Прокуратурата приема, че младежите са били полицаите. Указанията се налагат от Европа чрез закони, които огранича-

---

²³ /Александров, Н. Езикът на българския фашизъм. 8.11.2023, Фейсбук/.

ват свободите и правата на хората от страните членки. Европейската комисия е решила, че „свобода на словото“ няма да има, само „одобрено“ от правителството слово.²⁴

Най-накрая Европа показва истинската си същност. **„Обединена Европа“**, която в последното десетилетие почти се беше разпаднала от противоречия, ерозия на ценности, корупция и застой, а сега изведнъж „говори в един глас“ срещу „руската инвазия“ и брани евро-атлантическите ценности“.²⁵

Така от сферата на „популярната практика“, неофашизмът и русофобията влизат в „актуалната политика“. България е в орбитата на геополитическа зависимост в икономически, политически, идеологически и военен план от капиталистическия център с основен противник Русия.²⁶ Не само на национално ниво, а и на световно, тя се придържа към позицията си на периферна компрадорска територия на САЩ и Западна Европа.

От 2014 г. Русия предлага всяка година проект в общото събрание на ООН да се гласува декларация потив нацизма, предвид изтъпленията на бандеровците в Одеса, подпалването на профсъюзния дом и изгарянето на живи хора, дори бременна жена предимно с руско потекло. Ответ никакъв. През 2021 г. представителят на България гласува „въздържал се“, през 2022 г., неизвестната на обществото представителка Лъчезара Стоева, с визия на надзирател в затвор, гласува „против“. Документът, озаглавен „Борба с прославянето на нацизма, неонацизма и други практики, които допринасят за ескалация на съвременните форми на расизъм, расова дескриминация, ксенофобия и свързаната с тях нетолерантност“, е гласуван от 105 държави, 15 „въздържали се“ и 52 гласували „против“. Резолюцията прави препоръка с конкретни мерки, включително законодателни и образователни. Те трябва да „предотвратят преразглеждането на историята и резултатите от Втората световна война и отричането на престъпления срещу човечеството и военни престъпления, извършени по време на Втората световна война“. Авторите на резолюцията осъждат прославянето и пропагандата на нацизма, включително графити и пронацистки рисунки, включително върху паметници на жертвите от Втората световна война. Сайтът, който публи-

---

²⁴ <https://reason.com/.../free-speech-on-twitter-not-if-europe.../https://reason.com/.../europe-escalates-the-threat-to-online.../>

²⁵ /Тошкова, Св. За късата памет, за лицемерието и двойните стандарти, за зомбираната съвременна цивилизация: <https://24may.bg/2022/03/0>

²⁶ /Проданов, В. Опит за теория на русофобството. - В сб. Русофобството., С., 2019, с. 34/<https://www.academia.edu/>

кува информацията с лого украинското знаме, естествено, опровергава публикуваната схема на гласуващите, тъй като България „случайно“ попаднала при противниците на резолюцията. В същото време документът се възприема от списващите този сайт като опит на Кремъл да оправдае своята агресия в Украйна с неверните твърдения за „геноцид“ в Донбас и необходимост от „денацификация“ в Украйна.²⁷ Но същата година представителката ни Стоева подписва от името на цяла България декларация срещу Русия като страна на „геноцид и престъпления“ в Хага. Тя е назначена от президента Радев в ООН и защитава русофобската позицията на страната ни, без българският народ да е информиран. Къде бяха представителите на България в ООН, когато САЩ унищожаваше народи и държави, хора, които като скакалци налазиха Европа, както днес приемаме мигранти от Украйна, която подкрепя в този конфликт. Защо САЩ не отвори вратите си за бежанците от засегнатите от нея страни.

В унисон с тези гласувания е и изказването на президента Радев пред Общото събрание на ООН през 2023 г. „Иминаха 19 месеца, откакто постоянен член на Съвета за сигурност започна агресивна война срещу съседна държава, нарушавайки устава на ООН и международното право. От първия ден България категорично осъжда агресията на Руската федерация срещу Украйна....“²⁸ Скот Ритър: „България, вие сте колониален поданик на САЩ, и това е факт. Предизвиквам ви да го оспорите, но не можете. А тази омраза и недоверие към Русия идват от вашето правителство, а не от хората“, казва US офицерът от морската пехота.²⁹ Република България отдавна не е суверенна държава и никой не се съобразява с мнението на българските граждани. Отнето е най-важното ни право да бъдем свободна и независима държава, без непрекъснато налаганите ни стратегии и директиви от ЕС и вмешателството на САЩ във вътрешната ни политика. Днес неофашизмът не идва след война, а чрез много други прийоми и практики, използвани от реакционните десни правителства, които унижават и будят страх у българите за утрешния им ден.

---

²⁷ //<https://factcheck.bg/ne-e-vyarno-che-balgariya-e-podkrepila-nacizma-pri-glasuvane-v-oon/>.

²⁸ /m.president.bg/bg/speeches-and-statements7395/izkazvane-na-prezidenta-rumen-radev-po-vreme-na-obshtiya-debat-na-78-ata-sesiya-na-obshtoto-sabranie-na-oon.html/2023-09-20/

²⁹ /<https://blitz.bg/tag/>.

ФАШИЗЪМ, НЕОФАШИЗЪМ И МЕСТНИЯТ СТАРОЗАГОРСКИ ПЕЧАТ 1991-1995 Г.

Трифон Митев

1.

За първи път терминът „фашизъм“ се използва от основаната от Мусолини партия, която управлява Италия от 1922 година до разгрома на Италия през Втората световна война. По-късно този термин се използва и от други десни движения, като националсоциализмът в Германия и режимът на Франко в Испания.¹

В тесния смисъл на думата фашизъм се характеризира само политическият режим на Мусолини, в по-широк аспект се пораждат обяснения и алтернативни определения за един или друг режим като фашистки.²

Дали в Италия, в Германия, след това и в други страни, включително България, през двайсетте години на миналия век, фашизмът в различните му проявления има обща основа – капитализма. Макар че пропагандаторите на „евроатлантически ценности“ ловко и подло подменят истината за фашизма. „Те представят фашизма като отделна и различна от капитализма обществено-икономическа формация. Сравняват и противопоставят само комунизма и фашизма като две идеологии, които се съчетават и взаимно се унищожават. А добрият капитализъм в това време стои встрани, в сянка.“³ Но – „При всички тях имаме капитализъм, авторитарни и вождистски управления, национализъм и шовинизъм, масово общество, втора индустриална революция, милитаризация на икономиките“.⁴ Фашизмът е „открита терористична диктатура на най-реакционните, най-шовинистичните и най-империалистически елементи на финансовия капитал“ – цитат от Георги Димитров по Васил Проданов в цитираната статия.

Проф. Васил Проданов представя „идеален“ модел на фашизма: олигархизация и финансиализация на капитализма; терористична форма на капитализ-

---

¹ Стефанов, Нако, „Георги Димитров в кривите огледала на доминиращите днес в България историческия дискурс сили и кръгове“ – сб. „Историческото величие блести и в мрачни времена“, Български антифашистки научен институт, Център за стратегически, исторически и политически изследвания (доклади от научно-теоретическа конференция, посветена на 140-годишнината от рождението на Георги Димитров), С., Лаген-Стара Загора, 2022 г., с. 107-108.

² Проданов, Васил, „Що е фашизъм и неофашизъм, и кои са причините, които ги пораждат?“, в. „Нова зора“, 2016 г., бр. 18

³ Влайков, Стоян, „Двуличие и коварство“, в. „Дума“, бр. 160, 2019 г.

⁴ Проданов, Васил, Цит. съч., бр. 18

ма; човекът е схванат в расова, национална и пр. цялост и оттук – расизъм, шовинизъм, антисемитизъм, национализъм, образ на врага, който по природа има някакви негативни характеристики; възход на вождистко-популистки авторитарни партии и сили; враждебност към марксизма, либерализма и умерения консерватизъм, макар че може да заема елементи от тях; антикомунизъм – фашизмът вижда като главен свой противник комунистите; израз е на криза на Просвещението; социална база – намиращи се в условия на криза дребни собственици, дребна буржоазия, включително по-широки маси от работническата класа в Германия, например, или в Италия – селяните. Тези характеристики могат да се разглеждат като свързани с идеалния модел на фашизма, проявяващ се в обществото като цяло и реализиращ се като държавна политика. „От него можем да различим най-различни версии на протофашизъм и микрофашизъм.“⁵

При протофашизма може да има слабо проявление на споменатите характеристики – десни партии, движения, които могат да прераснат във фашизъм. При микрофашизма характеристиките на фашизма се проявяват чрез отделни движения и обществени сили.⁶

*

Съществуват реалности, които създават предпоставки за нова проява на фашизма: отново има господство на финансовия капитал⁷; тероризъм, вълна от държавно и недържавно насилие, войни за преразпределение на сфери на влияние; евроскептици и национализъм, породени от социално-икономически неравенства; криза на либералната демокрация; враждебност към марксизма и отново антикомунизъм; както през 30-те години на двадесети век отново има криза на Просвещението – голямата част от населението на държавите от капиталистическия център, както и в целия Европейски съюз, смята, че следващите поколения ще живеят по-зле от своите родители.⁸

Както при фашизма, така и за неофашизма в България важат, според мен, обособяването им на протонеофашизъм и микронеофашизъм – по определенията на проф. Васил Проданов: както през 20-те и 40-те години на миналия век, така и днес.

---

⁵ Пак там

⁶ Пак там

⁷ Пак там

⁸ **Проданов**, Васил, цит. съч., „Нова зора“, бр. 19

Върховният съд отменя присъдите на Народния съд над отявлени фашистки главорези от времето на 1941-1944 година. Участниците в Антифашистката съпротива 1941-1944 година само в България не се признават като борци против фашизма и участници в Антихитлеристката коалиция. Преименуват се улици и площади, носили имената на герои от Съпротивата. На 1 февруари народните представители в българското Народно събрание почитат паметта на осъдените от Народния съд, но не стават на крака да почетат паметта на жертвите от фашизма и пострадалите от войната на 11 април.

Всяка година „наследници“ на легионери правят Луков марш и обществото не разбира зародиша на една нова чума, която кълни в неговите факли. И никой не си спомня за възклицанията на Бекерле, хитлеровия пълномощен министър в страната ни, че смъртта на генерал Луков е силен удар върху германските интереси в България, т.е. на хитлерова Германия!⁹

Всичко това става под благосклонния поглед на западните страни-победители във Втората световна война, победили фашизма – САЩ, Великобритания, Франция. Нещо повече – те поощряват подобни прояви у нас.

Не са само в България – такива прояви има и в други страни. Една от най-важните характеристики на неофашизма е антисемитизмът, отново се търсят врагове, виновни заради бедността, заради липсата на перспектива в живота. Част от „жълтите жилетки“ във Франция в своите протести обявяват евреите за виновни за своето обедняване. Във Франция нападенията срещу евреи нарастват, в Швеция се организират демонстрации с призови: „Ние ще застреляме евреите!“¹⁰

„Чувам гласове, че днешна Европа няма да позволи възход на неофашизма, на антисемитизма, на ксенофобията. Била образована, хуманна, цивилизована, демократична. Но няма немският народ не е бил образован, културен и цивилизован? За съжаление, и сега Европа се прави на глуха и сляпа.“¹¹

2.

На 10 ноември 1989 година в Стара Загора има един вестник – вестник „Септември“ – в различни години орган на Окръжния комитет на Отечествения фронт, на ОК на БКП, на Окръжния народен съвет, впоследствие, когато се пре-

---

⁹ Коруев, Тодор, „Профашисти“ – сб. „Още животописи“, изд-во „Захарий Стоянов“, С., 2018 г., с. 248.

¹⁰ Шопов, Николай, „Неофашизмът – мит или реалност“, в. „Дума“, 12.04.2019 г., бр. 71.

¹¹ Пак там.

махват окръзите – на Общинския комитет на БКП – Стара Загора, на Общинския народен съвет. На 10 ноември 1992 година печатните издания в Стара Загора са вече 20¹² Впоследствие техният брой се увеличава, после рязко намалява и днес в Стара Загора има три вестника – в. „Национална бизнес поща“, седмичник, търговски вестник, но със сериозно обществено-политическо присъствие в живота на общността; в. „Старозагорски новини“ – всекидневник, и в. „Наблюдател“ – седмичник.

*

Преходът от единствения вестник „Септември“ към останалите издания и към промените в обществото изобщо е доста драматичен за вестник „Септември“ и за журналистите, работещи в него. Тогавашният главен редактор на вестника Йордан Стоев – Даки си спомня:

„Както навсякъде в страната, машината и при нас вече беше задействана. Последвалите събития са известни, изкусителна мишена за новопокръстените апостоли на промяната се оказва вестник „Септември“. В града всяка вечер клокочеха многолюдни митинги, на които се редяха гласовити оратори, които трудно сглобяваха смислени изречения, но не се уморяваха да клеймят гадния социализъм, тоталитаризма и престъпния режим, в това число позор и оставка на главния редактор на вестник „Септември“...

Пред общината беше разпъната палатка, събираха подписи срещу моя милост...

...Въобразявах си, например, че това, което става, най-вече касае ОК на БКП и съдбата на вестника, като „орган“ на партията, би трябвало да ги вълнува, нормално би било поне веднаж някой да вдигне телефона, да попита на какво дередже сме, какво смятаме да правим... Но – комитет на БКП също нямаше! Излизаше, че сега, когато беше на карта съществуването ни – не трябвахме на никого, все едно повече ни нямаше, изпарили се бяхме... Или те се бяха изпарили...“¹³

Вестникът по същество остава без финансиране и трябва да търси начини да се издържа. В същото положение попада и литературният алманах „Хоризонт“ с главен редактор поета Таньо Клисуров. Създава се издателска къща „Време“, която трябва да приюти и вестника, и алманаха, но идеята среща от-

---

¹² в. „Стара Загора“, бр. 113, 10. 11. 1992 г.

¹³ Стоев, Йордан, „Блуждаещи отблясъци и сенки“, Лаген, Стара Загора, 2022 г., с. 304-306.

чаяна съпротива от „новите апостоли на промяната“ и в общината се случва драматичен и показателен за духа на времето тогава диалог, в който „ново-покръстил се демократ“, „поет“ и сътрудник на вестник „Септември“ в годините назад, заклеява: „... това гнездо на комунисти сложи ли ръка и на списанието, ще бълва чрез него своята пропаганда, ще продължават да тровят, да мърсят... По-добре „Хоризонт“ да го няма, отколкото да им го дадем!“¹⁴

Йордан Стоев продължава: „Вестникът потъна. Като един „Титаник“, на който отнеха океана, за него повече нямаше място там. На горната палуба известно време оркестърът опита да свири оптимистични валсове, но всичко пое към дъното. Болшинството от екипажа бяха добри моряци, но нека кажем и това – някои в последния момент не издържаха, инстинктът за оцеляване взе връх и когато бързо бързо се добраха до спасителната лодка, веднага се нахвърлиха срещу довчерашните си другари и съмишленици – с веслата ги бият и бият през пръстите, за да не се заловят и те за плиткото корито...

А пред тях се задаваше на повърхността и прииждаше насреща им една непроницаема мъглявина, претенциозно и многозначително назовавана „нова ценностна система“.¹⁵

3.

Едни от знаковите вестници през първите години след промените на 10 ноември 1989 година в Стара Загора са „Синя поща“, „Стара Загора“, „Старозагорски новини“ и върху тях са извършените наблюдения по отношение на проявите в тях на фашизъм, неофашизъм, или просто – на антикомунизъм.

*

Вестник „Стара Загора“ излиза на 4 януари 1991 година – без да се обявява като приемник на вестник „Септември“, по същество старият вестник просто е преименуван на „Стара Загора“. През 1991 година почти е запазен и екипът на стария вестник, като главен редактор си е Йордан Стоев.

„Неговата позиция (на вестника – бел. моя) изхожда преди всичко от честния професионален дълг за утвърждаване на демократическите принципи и тенденции в обновяващото се общество, като се опира на обективната реалност, на политическия плурализъм, на журналистическата безпристрастност и непредубеденост.

---

¹⁴ Пак там, с. 310

¹⁵ Пак там, с. 312-313

Като общински вестник „Стара Загора“ не ще бъде обвързан с каквито и да е политически сили.“¹⁶ Дали е така, като имаме предвид по-горе споменатия разговор за вестника и за алманах „Хоризонт“!

Но във вестника като че се проявява търпимост към различните политически мнения – в бр. 2 от 8 януари 1991 година има публикация „Социализъм“ не е дума без съдържание“ от Свилен Георгиев, който заявява, че „БСП и СДС може би не са цигулки от един оркестър, но ясно е за всеки, че резултатът от тяхната серенада е един – моралното, политическото и икономическото дискредитиране на социализма... БКП е единствената политическа партия, която няма други интереси, освен интересите на своя народ“. В бр. 30 от 19 април 1991 година е публикуван материал за генерал Вълко Стамов Велчев – баща на загиналия през септември 1923 година като един от ръководителите на Септемврийското въстание в Стара Загора запасен офицер Асен Велчев – „Дъщерята на генерала разказва“: обвинен, че генералът е помагал на въстаниците да подготвят плана си за действие, генералът заявява: „Ако планът беше мой, те щяха да успеят!“ По страниците на вестника се публикуват стихове на Таньо Клисуров, Стойчо Стойчев – по това време народен представител от БСП в VII Велико народно събрание, на Неделчо Ганев – категорично свързани с лявата идея.

Това леко се променя във времето с промяната на хората, работещи в изданието – постепенно старите имена изчезват, явяват се нови и някои материали вече имат друг привкус – не са толкова чести, но се отличават. В бр. 4 от 15 януари 1992 година е публикувана декларация на КТ „Подкрепа“ против назначения на учители в училищата, посочвайки, че отделни директори на училища назначават свои приятели от комсомолските комитети и се иска тяхното наказание. В броя от 4 август 1992 година едно до друго са поставени кратка информация за „101 години социалистическа идея“ и снимка от среща в Клуба на репресираните към Демократическата партия, която започва „В събота със заупокойна молитва за осъдените от „Народния съд“ и безследно изчезналите през 1944-1946...“ А на 8 септември 1992 година с публикацията „Да издигнем паметник“ вестникът вече ясно изразява подкрепата си за премахване на паметници – по това време в община Стара Загора вече са премахнати паметни-

---

¹⁶ „Трибуна на всички“ – в. „Стара Загора“, бр. 1,04.01.1991 г.

ци на антифашисти, но е неуспешен опитът за премахване на паметника в село Кирилово на загиналите от групата на Георги Гърбачев. Поводът е откриване на паметник на полковник Серафимов: „Е, да, паметникът е десет пъти по-нисък и сто пъти по-евтин от Кириловския, да речем, но пък в милион пъти по-ценен...

... Не е парадокс, докато едни паметници се събарят, да се издигат други. Просто е връщане към нормалните критерии за ценност и значимост. Към нормалните измерения на подвига. Към нормалните представи за героизъм. Към нормалните чувства за гордост и съпричастност към делото на голям българин.

Без идеология, без патетично-бутафорни спектакли в чест на мандраджийски атаки и аутодафета на общински книжа. „Подпис: в. „Стара Загора“. Това е отрицанието на антифашистката съпротива и противопоставянето на нейните герои с герой като полковник Серафимов! Това не са „нормални“ измерения на подвига и на неговото почитане...

В бр. 22 от 19 март 1991 година общинска комисия по преименуване се обръща към гражданите на Стара Загора да предлагат нови имена на улиците и площадите в града, които „да не се свързват с конкретни политически личности, а повече с историята на града и с имената на хора, които са оставили трайна диря в неговото развитие“. В бр. 33 от 30 април 1991 година вестникът обявява: „Връщат се старите имена на улиците“ – подменените имена са само на загинали антифашисти, някои от които имат личен голям принос за развитието на града и за неговия обществен живот – като Митьо Станев и Тачо Даскалов. Премахнати са имената Георги Димитров, Димитър Благоев, братя Атанасови, Желю Диманов, Нако Колев-Шоколада – един от загиналите при село Кирилово...

Брой 1 на вестник „**Старозагорски новини**“ е от 24 ноември 1994 година. Всекидневник, „кутийков“ вестник – предварително са подготвени в макета на вестника кутийки, които всеки ден трябва да се попълват с по няколко реда на различни теми. Отделя се място за интервюта и други кратки информации. На четвърта страница, горен ляв ъгъл, е отделено повече място за разговор с известни личности от естрадата, спорта, науката... Тук вече определено се проследва антикомунизмът в разговорите с Богдана Карадочева, Петър Гюзелев и дори с 18-годишна ученичка, запленена от Хитлер и националсоциализма!

Разговорът на Матей Бонев – доскоро секретар на основната партийна организация в редакцията на вестник „Септември“ и вече виден „демократ“, с Богдана Карадочева е в бр. 46 от 6 февруари 1995 година: „В Божието провидение вярва Богдана Карадочева, има много любви, отчаяно мрази комунистите“: баща ѝ, дребен търговец, е жертва на комунистическия терор след 9 септември 1944 година; през 1972 година е спряна от възможностите да пее в чужбина. „... дори да бях дъщеря на Живков и Луканов, пак нямаше никога да застана на страната на комунистите.“

Музикантът Петър Гюзелев, един от „Щурците“, в брой 48 от 8 февруари 1995 година в разговор с Евелина Здравкова казва: „Нека младото поколение да не живее под тежобата на потисничеството, под която ние живяхме“ – т.е., във времето от преди 10 ноември 1989 година.

„Антикомунист станах не заради Благоев, а заради уродливото изчадие, наречено комунизъм.“, казва в интервю пред вестника известен по времето на социализма български писател – „Антикомунист сваля шапка на Дядо Благоев, готви гътане на Хайтов“, бр. 50 от 10-12 февруари 1995 година: чете отново Джагаров и Левчев, потресен е как са се продали заради Живковите привилегии... Поне не се брои за дисидент!

Потресаващ е разговорът на Илиана Пашова с младо момиче, спестявам името му, което през май 1995 година навършва 18 години: „Гимназистка обожаваше Хитлер, чака Гелеминов да поведе бойни групи“: „Майн кампф“, библията на националсоциалистите, ми попадна случайно преди три години. Порази ме чистотата на идеята, естетиката в нея. Толкова е ясно – нацията трябва да бъде единна и чиста!... Създава (Хитлер – бел. моя) държава и ред, за каквито сега ние можем само да мечтаем. Гладни и просяци няма. Нека някой от нашите днешни политици го направи, и аз ще гласувам само за него.“ Смята, че в България трябва да има Националсоциалистическа партия... – бр. 79 от 1995 година.

Сигналният брой на вестник „Синя поща“, издание на СДС в града, излиза на 2 декември 1990 година. Следват редовните броеве за времето от 1990 до 1993 година. Основната му задача е да „разгражда октопода „комунизъм“ – каквито са решенията и на Регионалната конференция на СДС през май 1991 година в подготовка на предстоящите избори. Под надслов „Социалдемократията изключва комунизма“ вестникът публикува интервю с Петър Дертлиев, в

което той отбелязва: „СДС има една обща цел – да премахне властта на комунистите и да изгради демократично общество, в което да се съревновават идеите на отделните партии“ – в „Синя поща“, бр. 15, 2-8 май, 1991 г. Дертлиев, изглежда, изключва комунистите от съревнованието на идеи на отделните партии... Тази е основната линия на вестника – „Ще работим до пълното разграждане на комунизма“ – ново интервю, със Стефан Савов, председател на Демократическата партия, гостуващ в Стара Загора – в „Синя поща“, бр. 29, 22 юли, 1992 г. В брой 13 от 1 април 1992 година лидерът на Партия либерален конгрес Янко Янков повдига въпроса легитимна ли е БСП като партия, дали е била легитимна и БКП – „Дори когато е била на власт, БКП е била извън закона“!

Под прицела на вестника са изявени по това време дейци на БСП и на парламентарната група на левицата като поета Стойчо Стойчев, народен представител в Седмото Велико народно събрание и в 36-то Народно събрание; инженер Руси Данев – народен представител в Седмото Велико народно събрание и дългогодишен директор на СМЕК „Марица изток“; инженер, доктор на техническите науки, герой на социалистическия труд Господин Великов – дългогодишен директор на ЗСК – Стара Загора, после на „Боруй“, след преименуването на предприятието: „Реформите на директор Великов или как Великов се променя, за да не се промени никога“ – в „Синя поща“, бр. 14, 8 април 1992 г. – а години по-късно точно бившият вече председател на СДС в Стара Загора, като общински съветник, предлага улицата, на която се намира управлението на „Боруй“ да носи името на инженер Господин Великов!; за Стойчо Стойчев – бр. 3 от 22 януари 1992 година; за Руси Данев – бр. 10 от 11 март 1992 година... И не само с по една публикация, както и за инж. Атанас Атанасов, директор на ДЗУ – Стара Загора, за Лечо Данев, секретар на ОК на БКП и на ОБК на БКП – Стара Загора в бр. 38 от 11-17 октомври 1991 година – „Лечо Данев получи 10 месеца затвор.“

С особено задоволство сътрудникът на вестник „Синя поща“ Валери Добрев пише за премахването на паметника на Георги Димитров от площада в Димитровград: „... огромната бронзова фигура легна по очи и пое пътя към отпадъци. И към бунището на историята“ – в „Синя поща“, бр. 5, 5 февруари 1992 г. Дали? Минава времето и никой вече не си спомня за Валери Добрев, но името на Димитров все още носят улици в чуждестранни столици...

Особено активно вестникът пише срещу директора на Радио Стара Загора Динко Динев за поискано от него по-широко интервю от кандидат-президента проф. Велко Вълканов, а за гостуващите в Стара Загора кандидати за президент и вицепрезидент д-р Желю Желев и поетесата Блага Димитрова отделя само едни пет минути – „Виза Недялкова и „Постфактум“ ряпа да ядат! Ние си имаме Радио Стара Загора!“ – от Станислав Стоилов... – в. „Синя поща“, бр. 10, 11 март 1992 г. И добавя: „Защо Радио Стара Загора не разнищи цялата мръсотия около БКП и нейната наследница БСП? Нима не бяха избивани хора с тояги като животни, нима не бяха заливани с бензин и палени...“

Така отиваме до другата тема – отрицание на Народния съд, възвеличаване на фашистки величия, което по същество е опит за реабилитация на фашизма и искра на неофашизъм! Защото антикомунизмът не е непременно фашизъм и неофашизъм, но той може да прерасне във фашизъм и неофашизъм – както става с тези публикации на вестник „Синя поща“ – на 25 март 1992 година сътрудникът на вестник „Синя поща“ Динко Александров взема интервю от Дянко Марков – член на централното ръководство на „Истина“ и отговорен редактор на вестник „Истина“. Задава спекулативен въпрос : „Как ще обясните факта, че Нюрнбергският съд осъди на смърт само 12 от ръководителите на фашисткия райх, а у нас „Народният съд“ осъди на смърт 2 730 души?“ Отговорът е в самото заглавие на интервюто: „Народният съд беше незаконен като форма на политическо насилие, необикновено по обхват и жестокост“ – в. „Синя поща“, бр. 12, 25 март 1992 г. И нито дума за това, че съдилищата над нацисти в самата Германия продължават до 60-те и 70-те години на миналия век!

С отрицанието на Народния съд вестникът стига и до реабилитацията на проф. Богдан Филев. По повод 110-та годишнина от неговото рождение пространно разказва за наистина големите постижения на професора като учен – и нито дума за неговия принос за привързване на България към хитлеристката коалиция и за жестоката му разправа с антифашистката съпротива в периода 1941-1944 година! „Комунистите жестоко отмъщават на големия български учен. С нелепи обвинения от така наречения „народен съд“ му е поискана смъртна присъда. В нощта на 2 февруари е убит заедно с останалите регенти, министри от неговия кабинет и депутати от последното народно събрание преди девети...“

Един бъдещ старозагорски университет би могъл да носи неговото име – по-голям учен, роден в Стара Загора нямаме.“ – в „Синя поща“, 9-15 април 1993 г. Нелепи обвинения? Авторът дали не е погледнал не спомени на антифашисти, а полицейските архиви? Ето как се преиначава историческа истина – с половин истина...

4.

В големия поток от вестници, избуяли в първите години след промените в страната в Стара Загора в различни степени, с изключение на вестник „Днес“ – орган на местната организация на БСП в Стара Загора, на вестник „ВИК“ – частен вестник, посветен на селското стопанство и на кооперативното дело, в който работят повечето журналисти от екипа на някогашния вестник „Септември“, и на вестник „Национална бизнес поща“, всеки от вестниците се упражнява по темата антикомунизъм, анти-БСП, отрицание на изминалите 45 години след 9 септември 1944 година. Вестник „Днес“ работи за промените в партията и в обществото, отстоява историческата истина и за антифашистката съпротива, и за социалистическото строителство, както и отдава дължимата почит и признание към дейци на партията, оставили имената си в общобългарската история. Вестник „ВИК“ отстоява принципите на кооперативното движение, разобличава „золумите“ на ликвидационните съвети, ожесточено се противопоставя на изопачаване на историческата истина, включително и за съветските воители, погребани в българските гробища и в братската могила на Аязмото, отстоявайки тяхното достойнство. Вестник „Национална бизнес поща“ е един феномен, който заслужава отделно и задълбочено изследване – на неговите страници кръстосват мисли и „Синият корсар“ и Петър Драгиев, доскоро главен редактор на вестник „Днес“, развиват се различни идеи за промените в обществото и опазването на българските национални ценности. Той не е просто един от многото вестници в Стара Загора, нито кой да е от вестниците в страната.

*

Ако приемаме разделението на проф. Васил Проданов за прото- и микрофашизма, оттук и за прото- и микронеофашизъм, то към последната квалификация за „микронеофашизъм“ може да се причисли вестник „Синя поща“ – заради отрицанието на Народния съд и реабилитацията на откровени фашистки дейци като проф. Богдан Филев и последователите им в демократизиращите се времена като Дянко Марков. Но той не прераства в неофашистко издание – ня-

ма обществена среда за това, не остава и силата, която го крепи – СДС. Заедно остават в историята – те, а не Георги Димитров!, като знак за едно кипящо време, когато се преобръщат ценности и когато нови икономически интереси повеждат в различни посоки много от т.н. „демократи“. Останалите си остават в различни степени на проявления на антикомунизма. Някои от тях – като „Старозагорски новини“, според конюнктурата, публикуват и материали, свързани с обяснения за появата на Народния съд в страната от ветерана на антифашистката съпротива Тотю Бакалов – и в същото време допускат „грешката“ преди време да публикуват известната снимка на отрязани глави на партизани от отряд „Антон Иванов“ с текст под снимката „Жертви на комунизма“...

Вестник „Синя поща“ от своите страници пряко внушава антикомунизъм, натрапва отрицанието на възмездието над фашизма след 9 май 1945 година. Останалите вестници със своите спорадични публикации, свързани с антикомунизма, правят това индиректно – чрез другото мнение, казано от друг, особено от авторитет в културата и в обществото, чрез иронизиране дори на отделна проява на левицата, като честванията на годишнини от създаването на БСП.

*

Днес новите технологии преобръщат възможностите за разпространение на информация. Интернет завладява света, превръща се в империя, която може да поднася истини, но може и да ги размива, може да ги изопачава – информацията може да бъде и е и оръжие, и „дъвка“ за разсейване и така отново се сблъскват силите на злото и на доброто – в България вече тридесет години се сричат ценности и се заменят с фалшификати, както за миналото, така за настоящето ни и за нашето бъдеще! Неофашизмът е неизкореним, ако все повече се разширява социалната ножица, ако се увеличава социално-икономическото разделение и противопоставяне в обществото. Затова особено са важни местните печатни издания – въпреки новите технологии, печатът няма да отмре, написаното остава! – те могат да се повлекат по течението на лесното отрицание, могат и да станат бариера пред неофашистки изстъпления. Нека не забравяме Фучик: „Хора, бдете!“ Вестници, бдете!

НЕУТРАЛИТЕТЪТ НА БЪЛГАРИЯ - ГАРАНЦИЯ ЗА УСПЕШНА БОРБА СРЕЩУ НЕОФАШИЗМА

Стойчо Симов

*„...Аз съм българче и расна
в дни велики, в славно време,
син съм на земя прекрасна
син съм на юнашко племе ...“*

Ив.Вазов

*„Елитът, възпитан от
колонизаторите, е главният
враг на своя народ.“*

Махатма Ганди

*" Губиш битката само
тогава, когато сам се
оттеглиш от нея ! "*

Конференцията „Фашизмът, неофашизмът и нашето време" се провежда в момент, който е важен не само от гледна точка на геополитическата ситуация в света и региона, но и от развитието на вътрешно политически събития, които застрашават мира и устойчивото развитие у нас. Фашизмът, според класовото му определение, изразява откровено и брутално интереса на **най-реакционните кръгове на финансовата олигархия, които съставляват 0.1%** „от населението и в същото време разединява, атомизира, противопоставя един на друг и вкарва в заблуда останалите 99,9%.

Свидетели сме на процеси, които по своята същност бяха характерни за периода преди избухването на Втората световна война (ВСВ). След нейния край и след победата над хитлерофашизма, **Съветският съюз и страни от Източна Европа** избраха път на развитие, различен от този на останалия свят. Целта беше изграждане на социалистическо общество без експлоатация на човека от човека. Страните от Западна Европа, останали под влиянието на САЩ и Великобритания, избраха пътя на развитие на капиталистическото общество. Много скоро след разделянето на света в капиталистическите страни от Запа-

да, наред с реализирането на плана „Маршал“ за възстановяването на разрухата от войната започна и периода на т.н. студена война, подчинена на „План на Алън Дълес“. Най-общо, според плана беше предвидено „..... като свърши войната (втората световна война – б.а).... ние ще хвърлим всички сили, всичкото си злато, цялата материална сила за измамване и оглупяване на хората! Човешкият мозък, съзнанието са приспособени към промяна. Посявайки в СССР (и в социалистическия блок – б.а) хаос, ние незабелязано ще заменим човешките ценности с фалшиви, в които да вярват. Как? Ние ще намерим наши единомишленици... наши съюзници и помощници в самата Русия (и в другите социалистически страни). Епизод след епизод ще се разиграва грандиозната по своя мащаб трагедия на гибелта на най-непокорния на Земята народ - руския, на окончателното необратимо угасване на неговото самосъзнание. .... В управлението на държавата ще създадем хаос и безпорядък. Незабелязано, но активно и постоянно ние ще съдействаме за своеволието на чиновниците, рушветчийството, безпринципност и мотаене - всичко, което води до онова, което им скимне да правят. Бюрократизмът и недобросъвестната работа ще бъдат въздигнати до добродетел... *честността, порядъчността и почтеността ще се осмиват и ще станат никому ненужни, ще се превърнат в отживелици от миналото... Простащината и наглостта, лъжата и измамата, пиянството и наркоманията, животинският страх един от друг, и нахалството, безсрамието, предателството, национализмът и враждебността между народите и най-вече враждебността и омразата към руския народ - всичко това ние ловко и незабелязано ще култивираме и всичко това ще разцъфне с кичести цветове.* Сега малцина, много малко хора ще се досещат или даже ще разбират какво става... Но такива хора ние ще поставим в безпомощно положение, ще ги превърнем в посмешище, ще намерим начин да ги оклеветим и да ги обявим за измет на обществото. *Ще изтръгваме духовните корени на болшеvizма, ще опошляваме, ще унищожяваме корените на народната нравственост. По този начин ще разклащаме поколение след поколение, ще предизвикаме ерозия и ще отстраняваме ленинския фанатизъм. Ние ще се залавяме с хората още от детските и юношеските им години. Главният ни залог ще бъде на младежта, ще започнем да я разлагаме, развращаваме, да я лишаваме*

от чест. От младежите ще направим циници, вулгарни хора, простаци, космополити....“.

В резултат на успешното практическо осъществяване на „Плана Алън Дълес“ от т.н. „Колективен Запад“, начело със САЩ и Великобритания **Моделът на социализма претърпя крах.** Този крах настъпи и в резултат на предаването на Михаил Горбачов, Александър Яковлев (идеолога на т.н. Перестройка) и на Олег Калугин генерал (мошеник) от КГБ (и двамата завършват Пристонския университет през 1961г.) в приятелската компания на Уилям Колби - станал в последствие шеф на ЦРУ.

След „своя успех“, Западът начело със САЩ постепенно и методично заложиха последователното унищожаване на тези страни. **Западните идеолози след „Успеха“ на „нежните революции“ обявиха капитализма за безвъзвратно и „завинаги“ победил.** В замяна ТЕ НЕ ПРЕДЛОЖИХА НА СВЕТА НИЩО, ОСВЕН ЮМРУК И ЕДНИ КУХИ ДЕКЛАРАЦИИ ЗА УКРЕПВАНЕ НА УЖ „универсалния либерален ред“. Декларации, на които не вярват вече дори и техните западни автори. **Безотговорно се руши мира и се заиграва с войната,** което се дължи и на факта, че **САЩ нямат исторически травми от война, водена на тяхна територия,** каквато имат другите народи (особено тези от Русия и европейските държави). Но съвременният, силно глобализиран свят, благодарение на САЩ, стана толкова взаимозависим, малък и плосък, че дори двата океана, които обграждат САЩ (Атлантическият и Тихият океани), вече не са надеждна защита на САЩ срещу евентуален глобален конфликт..

Днес, обаче, „Победеният капитализъм“ и Светът като цяло преживява поредната криза. В икономиката на капиталистическите страни кризата се характеризира както със свиване на капитала, така и с нарастване на безработицата и разкрива процесите и противоречията в световната икономика в резултат на глобализацията. Тези процеси потвърждават порочните механизми на глобалната икономическа система и функционирането и управлението на международните финансови институции в полза на международния финансов спекулативен капитал. Кризата бележи края (пълният крах) на неолибералния модел на досегашното икономическо развитие и е икономически логично, когато един капитал няма растеж, той да бъде унищожен и завладян от растящите капитали.

В идеологически и пропаганден план у нас последиците от рухването на социалистическия модел след 1991г се измерват предимно с опити постигнатото от страните, поели социалистически път на развитие за периода 1945-1991 да се изопачаваг или да се отричат исторически факти. Например, преди 30 години на въпроса „Срещу кого са воювали САЩ във ВСВ?“, американските ученици отговаряха уверено – „Срещу СССР!“. Този отговор се приемаше с присмех за ограничеността в познанието им. Днес, обаче, българските ученици на въпроса „Срещу кого воюваше СССР във ВСВ?“, отговарят твърдо – „Срещу Русия!“. Този именно отговор ни задължава да си зададем въпроса „Как беше допуснато българските деца, подрастващото поколение, което ще изгражда бъдещето на своята Родина да не знае своята История Славно българска?“. В основата на този процес е заложен следния алгоритъм: „За да се унищожи един народ, най-напред му отнемат паметта (историческата). Унищожават книгите му, културата и историята. Някой друг му написва други книги, дава му друга култура (или други културни ценности, напр. „евроатлантически“) и му измисля друга история. После народът започва да забравя какъв е бил. Светът около него го забравя още по-бързо.

Това е резултатът от 30-годишния заговор срещу историята и за нашето обезбългаряване. Две поколения с промити мозъци. Те не знаят ИСТИНАТА. Допреди 5 години, според официална информация, ЕК е отпуснала над 200 млн. евро не за какво да е, а за пренаписване на учебниците по история и за премахване на антифашистките паметници. От 2020 до 2022г . Американският Фонд за противодействия с руското влияние ((ФПРВ) в НПО-та и масмедии у нас вложи 47,7 млн.долара.

От страна на Министерство на образованието и науката (МОН) също се „полагат усилия“ за промяна на историческата истина и за промиване на съзнанието първо на учителите по история, а те от своя страна на учениците. Позволявам си да цитирам изповед на учител, участващ в т.н. обучение от МОН: „....**Такива обучения се провеждат от началото на годината, всяка седмица. Има задължителна квота и от всяка област се изпращат по 3 учители, или експерти от РУО. Досега са обучени 10 групи, по 75 човека всяка. Тъй като капацитетът на всяка зала е ограничен, всяка група е разделена на още 3 такива, на които преподават различни преподаватели от Софий-**

ския университет, Югозападния университет, Българската академия на науките, Нов български университет, Шуменския университет.

Сред преподавателите са доц. Антоний Гълъбов и проф.Евелина Келбечева.

Наименованието на обучението е просто „Обучение на учители по История и цивилизации относно новите учебни програми в десети клас“. Обучението трае 5 дни и е изцяло финансирано от МОН. От споделения опит с колеги, включени в първите групи, знаехме, че една от „новостите“, които трябва да научим е „че турско робство не е имало“ и това е повтаряно и потретяно. На една от последните групи проф. Рая Заимова каза, че „Християнските семейства са давали по едно момче, а те са имало по много, за да има мир и любов и да живеят по-добре“ (за кръвния данък); „Девширмето е път към просперитет“; „далеч от центровете на официалната религия българският селянин няма усещане за фатален избор“ (за ислямизацията) и че „голяма част от българските светци са наказани със смърт, защото първо са приели исляма, а после са отказали от него“. Във всички групи преподавателите са твърдели, че ислямизацията е била епизодична, не чак толкова агресивна и в голяма степен – доброволна.

Друго, което ме впечатли: за всичките ни нещастия е виновна Русия, като се започне още от походите на княз Светослав през 10-ти век. Но, ние, българите, цели 7 пъти сме успели да ѝ извием ръцете, включително като сме я принудили да води Освободителната война, която тя въобще не е искала да води.

Но сме ѝ извили ръцете!

И днес ние трябва да се освободим от тази робска емоционалност, която ни свързва с нея и да спрем да говорим за любов и привързаност към освободителката, което била пълна глупост. На децата вече не трябва да преподаваме факти, години, събития и личности! Трябва да им обясняваме идеологии!

Това било истински важното, за да станат мислеци хора с европейски ценности (доц. Лъчезар Стоянов).

Нямало такова нещо като положителни постижения в периода 9 септември 1944 – 10 ноември 1989. Това е най-мракобесният период от българската история! Нищо хубаво не се е случило тогава! И понеже в залата

настъпи вълнение, преподавателят повиши тон и рече, това е държавна директива и ние сме **ДЛЪЖНИ** да преподаваме по този начин, иначе подлежим на съд.

Зададе ни въпроса „Вие искате ли да практикувате тази професия, или не искате?“. При което настъпи мълчание, което се запази до края на лекцията... Финалът беше „Вие трябва да знаете, че министерството плаща много пари да сте тук и да правите каквото ви се казва...“ (това за парите няколко пъти ни беше натъквано).

Аз знам, че не искам да се преподава по този начин на децата ми!

Искам да ги науча и да им внуша други ценности. Затова Ви писах, въпреки, признавам си, че ми е притеснено. Но и знам, че ще продължа да си върша работата така, както си знам и както са ме учили далеч по-стойностни хора от тези, с които се сблъсках миналата седмица.

Същото споделиха с мен и други колеги, по време на почивките. ЗА ЖАЛОСТ, ИМА И ТАКИВА, КОИТО МНОГО СТАРАТЕЛНО СИ ВОДЕХА ЗАПИСКИ, УБЕДЕНИ, ЧЕ ТОВА Е ИСТИНСКАТА ИСТОРИЯ НА БЪЛГАРИЯ.

Не знам дали и колко от колегите ми биха се осмелили да потвърдят това. Знаете какъв страх цари в нашата система... Това е...“

Шокиращи са и откровенията относно съдбата на България изразени в интервю от руския президент Владимир Путин, а именно: „...България не избира между ЕС и Русия. България избира между ЕС и това дали изобщо да я има самата България.... така поставена като нищожно джудже в англосаксонския динозавър, България ще бъде претопена. Тя вече е погълната икономически, а значителна част от най-способното население е изсмукана. В момента ЕС подсилва малцинствата, така че да размие доминиращия етнос. Накрая няма да има такъв, а държавата ще стане обикновена провинция на Германия.....“Такова разбиране на държавност България никога не е претърпявала. Та дори през комунизма, Съветският съюз се месеше поне 1000 пъти по-малко на България. Ние се интересувахме само да следваме социализма, както и водачът .. да ни е лоялен. Надолу той всичко сам си правеше, а в голяма степен се правеше от самия народ – чрез партията, която беше изцяло българска....В момента не само водачът, а цялото правителство, депутати, та дори заместник-министри и кметове, се назначават директно от ЕС и САЩ. През комунизма българите са

били по-свободни да избират управниците си от сега.. „Ако ЕС стане толкова „жесток“ към България, колкото беше СССР, това би означавало просто да поискат от вас да имате демокрация и пазарна икономика. И да не ви се месят за нищо друго. Ние това искахме – социализъм и планова икономика. Нищо друго. Но, вместо това, днес ЕС ви се бърка във всичко – определя ви формата на краставиците, цената на тока, лепи етикети на курортите ви, решава кой е корумпиран и кой – не, налага ви хомосексуални бракове и пр. Та кога СССР е правил нещо такова?“ „България не е интересна на ЕС като население. Българите не интересуват ЕС. България е центърът на Балканите и само и единствено като такъв, привлича вниманието. ЕС не го интересува ще има ли хора тук, ще има ли култура, ще има ли българи. Той би бил съгласен територията да е дори безлюдна. Но да е под негов контрол. Това е типично примитивно стратегическо мислене. Но цената му е съдбата на вашия народ...“ .

В подкрепа на такива констатации са още и две изявления. Едното на еврокомисаря по демографията г-н **ЙОХАНЕС ХАН**, а другото - на американския агент **РИЧАРД МОРНИНГСТАР**, оставен да си изпълни мисията без да му се пречи (разбирайте без да бъде екстрадиран)

➤ **ЙОХАНЕС ХАН**, еврокомисар по демографската политика преди 9 г. в свой доклад пред конференция по демография споделя „.... Дълго търсих точното заглавие на този документ и най-накрая се спрях на „**България след българите**“, като предупреждение ... **че нейното население се топи с огромна скорост. ... Ще ви го кажа директно – до четиридесет години България ще изчезне, българите ще изчезнат като народ, и този процес е необратим. .... Уникалното е, че изчезването на българите се дължи не на война, бедствия, епидемия или геноцид, а на изцяло икономически, политически и социални особености в тяхната народопсихология. Българите, ..., се характеризират като изключителни егоисти и индивидуалисти и ....това е силно изразено в техните политици и бизнесмени. Те са крайни демагози и популисти, целящи да се доберат до властта, за да могат да се отдадат на корупция и да разпродадат богатствата на държавата срещу някакъв процент. В стремежа си към бързо забогатяване те надвишиха многократно позволената скорост, изстисквайки безмилостно силите, живота и здравето на своите**

съграждани. В резултат получиха едно болно, застаряващо население, а младата част от българите преобладаващо свързват щастието с възможността да емигрират и да се устроят в друга държава. В резултат на това населението на България през последните 23 години е намаляло с 1 600 000 души и не се вижда начин този процес да бъде спрял. Почти всички можещи и знаещи българи търсят начин да емигрират, а и не само те, хората от малцинствата също. България за последните години е загубила близо 260 000 жени в детеродна възраст. В страната живеят предимно пенсионери, които нямат нито силите, нито възможността да се противопоставят решително на пагубната политика на своите управници. Оказа се, че българите не могат да излъчат от средите си хора, които наистина да милеят за държавата и бъдещето на нейните граждани. Процесите в България не биха могли да бъдат обърнати дори и по насилствен, революционен път, просто защото липсва необходимото количество млади, мислещи хора. Те предпочитат емиграцията. Българите изчезват поради загубата на вяра в собствените си възможности и значимост, те губят желание за живот, не виждат смисъл, обзети са от стрес, страх и апатия. Но моята цел е...да погледнем как този уникален случай оказва влияние върху Европейския съюз. И така, да повторя: в лицето на България ние имаме територия в рамките на Европейския съюз, която стремително се обезлюдява. Територия, която е стратегическа не само от геополитическа гледна точка, но и от климатична. Защото изследванията сочат, че въпреки глобалните промени на климата, които се очакват, територията на България ще представлява едно уютно място за живеене, слабо засегнато от промените, в сравнение с останалите части на съюза. Тук искам да предупредя, че едно такова обезлюдяване няма да остане незабелязано от другите глобални сили и тази територия надали ще остане за дълго ненаселена, особено като се има предвид стремглавото нарастване на населението на Земята. През отминалия месец, в. „Милиет“ публикува скандална карта на „Нова Турция“, където една голяма част от територията на България, която вече е територия от Европейския съюз, е обозначена като турска. Убеден съм, че подобно действие нямаше да бъде възможно, ако нямаше демографска криза в България. .... И не на последно място, нашите партньори от САЩ преди време открито обявиха, че ромите са бъдещето на България и усилено

работят с този етнос, който е с предимно младежки състав, като не е тайна, че по този начин си гарантират, че бъдещото население на тази територия ще бъде настроено проамерикански и ще защитава техните интереси на Балканите. Общо взето, почти няма държава, както от глобалните играчи, така и от съседните на България страни, която да не си точи зъбите и да не си прави сметки как да приобщи тази територия към себе си било чрез създаване и подпомагане на собствено малцинство в тази територия, било чрез приобщаването на ромския етнос към своите интереси. .... Ясно е, че на *българите* не можем да разчитаме, те *изчезват от игралната маса*. Една част се разпиляват, други измират. *Няма смисъл нито да ги подпомагаме, нито да им отпускат пари от еврофондовете*, тъй като те отиват в джобовете на управляващите и техните приближени, и ефектът върху цялостното състояние на държавата е дори отрицателен, защото обезверени от несправедливостта и беззаконието, все повече *българи решават да емигрират*. Ако обаче българите не намират сили и воля да се борят за своята държава, ако са готови да я напуснат и да я изоставят без жал, без дори най-малък опит за съпротива, ние не бива да допускаме да изгубим територията ѝ. .... Смятам, че на всяка държава (от ЕС – б.а) може да бъде отпусната квота за брой лица, желаещи да се заселят на територията на България, като тези хора бъдат подпомагани от нас да се включат в местното управление, за да могат да променят ситуацията към по-добра за Евросъюза. *Територията на България има голям потенциал за развитие както в сферата на земеделието, така и в сферата на туризма, но за да се случи това, управлението на страната трябва да бъде отнето от ръцете на олигархичната българска върхушка*, което няма да бъде трудно, ако успеем да заселим там десет милиона европейци, които да създадат своя партия, която чрез избори да поеме властта по един мирен и демократичен начин. .... Така виждам аз България след българите, ако имаме желание да задържим територията им в рамките на Евросъюза.....“

РИЧАРД МОРНИНГСТАР, в строго секретен доклад до *Хилъри Клинтън* и на вниманието на *Института за стратегически анализи към ЦРУ* относно защитеността на американските интереси на територията на Бъл-

гария споделя оценката на нашата Образователна система и държавност, **отбелязвайки:** „...Въпреки, че българите се смятат за образовани, то аз се убедих, че тяхната образованост се свежда преимуществено до технически умения и познания..... Основната цел на тяхното образование е подчинена на придобиването на умения и навици, които биха им помогнали да се реализират на трудовия пазар, да са конкурентноспособни. **Тяхното образование е подчинено на нуждите на корпорациите**, като основна цел е да придобият умения, за които да им плащат, тоест **основен мотив за тяхното образование е и ще си останат парите**. Тази подчиненост на образователната политика на интересите на бизнеса, чрез издигането в култ на парите, ще се задълбочава и занапред, както се уверих от разговорите си с българския министър на образованието....*Българите са обречени никога да не осъзнаят, че образованието, ако искат да бъдат свободни, трябва да бъде подчинено на интересите на държавата и обществото. Че то трябва да стимулира мисленето, а не знанието като самоцел. Че от изключителна важност са социалните умения, познаването на различните идейно-философски течения относно строежа на обществото и функциите на държавата, и изграждането на ценности извън парите и материалните придобивки като такива...* Именно тази идейна неграмотност ..... е успокоителна за нашите стратегически интереси.....Приемането на парите, като основна ценност от младото поколение и не само от него, спомага за по-лесно моделиране на начина им на мислене и реагиране на случващото се, както в страната им, така и по света. Емигрирането зад граница в търсене на по-добра реализация и заплащане се възприема като нещо нормално и спомага за източването на мозъците от страната. Изповядването на даден идеал е по-скоро обект на подигравки, а национализмът като идея е опорочен и сведен до фашизъм¹, което е в унисон с нашите интереси.....“

Цитираните становища на еврокомисаря по демографската политика преди 9 години и на американския агент от Института за стратегически анализи към ЦРУ на пръв поглед звучат като констатации как

---

¹ От тази гледна точка днес следва да се оценява и специалната военна операция на Руската федерация в Украйна с една от целите – денацификацията. Историческата памет ни повелява да не допуснем нови десетки милиони жертви, дадени преди 77 години във войната срещу фашизма.

т.н. „елит“ на страната ни със своята управленска немощ е довел до подкопаването на държавността и суверенитета на РБългария и те проявяват „загриженост“ за състоянието. В същност ще си позволя да отбележа следния факт. След рухването на Модела на социализма и след „нежната революция“ (разбирай преврата на 10/11/1989г) у нас към края на месец февруари, (1991г.) бе съобщена потресаващата вест – ние сме новите роби на САЩ ! Сутринта на този ден към 09.00 часа в американското посолство са били извикани-приети няколко човека: **АХМЕД ДОГАН, АНДРЕЙ ЛУКАНОВ, АНАСТАСИЯ МОЗЕР, ЖОРЖ ГАНЧЕВ, ИВАН КОСТОВ, ДИМИТЪР ПОПОВ, ГЕОРГИ ПИРИНСКИ, ЛЮБЕН БЕРОВ (и още няколко други) от посланика на САЩ по това време - **СОЛ ПОЛАНСКИ**, който директно им каза следното : „... от днес нататък вече знаете, че ние ще определяме какво, къде и кога ще се случва в БЪЛГАРИЯ, както и , кой ще „направлява“ тези процеси. Вие вече сте наясно, че като наш нов „партньор“ ще се съобразявате и допитвате за абсолютно всичко до нас! Вие знаете, че наши сътрудници вече пътуват към България, за да ви помогнат в съставянето на план (РАН-ЪТ)² който ще доведе България до пълна демокрация и пазарна икономика. Тук събраните сте избрани от нас да ръководите тези встъпителни процеси, като сте длъжни да изпълнявате всяко наше нареждане в „полза“ на двете страни. Вече сте се срещнали с нашите представители, които са ви обяснили как ще протекат тези бъдещи начинания! Така че успех приятели и не забравяйте , че ние сме зад Вас!....“.**

С други думи **В управлението на страната беше „въведен“ във властта по уж демократичен път послушен „елит“, който се ръководеше от постулатите на „Плана Алън Дълес“, на плана „Ран-Ът“, на Сорос и неговото „отворено общество“, на „Америка за България“ и другите т.н. Граждански сдружения, щедро спонсорирани от САЩ и ЕС.**

Определен принос в подкопаване на държавността и суверенитета на страната ни освен „избрания елит“ имат и представители на част от научната общност, която се озова в групата на „майкопродавците и предателите“ на род и Родина!. Тази част, независимо от видимите разрушителни последици на со-

---

² (<https://m.youtube.com/watch?v=BGpTrDEqQRs>)

циално-политическите процеси, се обявиха срещу родолюбивата част от интелигенцията, която оповести възраждането на неофашистки методи и форма на управлението и призова Хора бдете! Тази част се опитва да отрече историческият факт, че в периода 1923-1994 г. у нас е имало и фашизъм, и фашисти. **Отричането на фашизма говори само за възраждане на фашизма** под нова форма - неофашизма, често прикриван под булото на краен национализъм. Няма в света единна матрица на фашизма, с която да се сравняват неговите белези в отделни страни. Белезите на фашизма в Италия и Германия не съвпадат, което не значи, че Италия или Германия не са били фашистки държави. Повечето сравнения в България с италианския фашизъм или с немския националсоциализъм често акцентират на отделни специфики, а не на основните признаци на фашизма и по този начин се опитват да отрекат неговото съществуване у нас. Фашизмът като политически режим и политическа система се отличава с комплекс от признаци, които го правят фашизъм.

През 1935 г. от трибуната на седмия конгрес на Коминтерна Георги Димитров определи **фашизма като „открита терористична диктатура на най-реакционните кръгове на финансовата олигархия“**. Това е класово определение на фашизма, което изразява същността на тази политическа идеология и режим. Героят от Лайпциг и най-именит българин за всички времена тогава е избран за лидер на Коминтерна заради опита си в борбата срещу фашизма чрез тактиката на единен фронт на всички антифашистки сили. Тези оценки и насоки за борба с фашизма са в условията на т.н. „Голяма депресия“.

Днес в търсенето на изход от кризата т.н. **„Обединен Запад“** предлага да се установи нов световен ред, нови сфери на влияние и нови принципи на международните взаимоотношения. Техният план е редукция на земното население, **БОГАТИТЕ ДА СТАНАТ ПО-БОГАТИ**, да се унищожат средните и малките фирми и да се увеличи дисбаланса богати-бедни, да се увеличи господството на мултинационалните или транс-националните компании чрез мащабна колонизация, да пострадат по-малките държави.

Да, за нас, Днешният момент е Съдбовен:

✓ Нараства нестабилността и се засилват тероризмът и радикалният екстремизъм;

- ✓ Разраства се световната социално-икономическа криза;
- ✓ Изостря се конфронтацията между Транснационалните корпорации и икономическите субекти в отделните държави особено по повод използваните природни ресурси и удовлетворяването на потребностите на човечеството като все по-често при решаването на конкурентните проблеми се налагат силови методи, в т.ч. и военни;
- ✓ При решаването на междудържавните проблеми **Все повече се налага любовта към „Силата“, вместо силата на „Любовта“**; Първенстваща роля в прилагането на военна сила за преразпределяне на териториалните ресурси имат САЩ, които от 1950г и до ден днешен участват пряко и в съюз с агресивни сили в над 20 войни и **нека никога да не забравяме кой е истинската заплаха за света**;
- ✓ „Колективната Западна“ общност, обаче, не изразява възмущение от агресивните действия на Съединените щати; Няма поне една санкция срещу САЩ; Цялата тази лицемерна „световна лафка“ следи кротко как **САЩ бандитски поробват (колонизират) държави по света в името на т.н. „демократия“**; Няма възкликание, нито сянка на укор, нито искрица възмущение. **Страхливо, безсрамно, лицемерно...безмълвие**;
- ✓ **САЩ чрез НАТО използват военната си мощ и налагат страх при осъществяване на своите хегемонистични цели и интереси**; в същото време **пропагандират за демокрация и справедливост**; успехът на прилагането от тях двуличие е резултат на динамичния баланс на световната военната мощ, която включва и мощта на Руската федерация, на Китайската народна република и на останалите държави в света; убедени и осъзнавайки, обаче, че от използването на атомното оръжие (лично убедили се, използвайки го преди години в Хирошима и Нагасаки) ще настъпи апокалипсиса на света, американските стратегии се ориентираха към бактериологичната война, при която масово и селективно да поразяват своите „противници“; Обявената „пандемия“ Ковид 19 беше генералната репетиция за новият тип война с „инструментите“, продукт на така наречените биологични лаборатории, които обкръжиха територията на Руската Федерация; по време на „Отвличане“ на вниманието на човечеството с пандемията бяха използвани като „помощници“ националистически и неофашистки движения в държави по границата с РФ и в някои страни от „обединения“ Запад; в Украйна

неофашисти извършваха и геноцид над живеещото рускоезично население в обявилите своята автономност Луганска и Донбаска области; целта беше подготовка за победа над РФ, за раздробяване на Руската федерация с цел настройване на отделните се републики една срещу друга и по-лесно колонизиране на близо една шеста част от планетата;

✓ След като „колективният Запад“ отхвърли разумните и напълно издържани от гледна точка на Международното право и Международните регламенти руски предложения за решаване по дипломатичен път на проблемите, свързани с националната сигурност и държавност, **РФ предприе в последния момент животоспасяваща специална военна операция (СВО) на територията на Украинската република, за да защити своята териториална цялост и да окаже поисканата от Луганска и Донбаска области помощ за прекратяване на геноцида над живеещото там население;**

✓ Достойният отговор на РФ за разобличаване и предотвратяване на пъклените замисли на отговорните фактори (войнолюбивата вихрушка) на „Колективния Запад“ беше последван от мощна пропаганда, свързана с обявяване на РФ за агресор, бяха обявени и наложени икономически, културни и логистични санкции, ограничения и пълна изолация, с което на практика дискредитираха истинските си планове и намерения. В същото време се прояви демагогията на т.н. Запад в лицето на г-ж Меркел и г-н Оланд, които признаха, че с Минските съглашения практически са заблуждавали президента на РФ г-н Путин в стремежа да решат „Украинския въпрос“, а в същност са снабдявали с оръжие и са подготвяли Украйна за война с Руската федерация. **Демагогия и лъжи на най-високо равнище, от което следва, че не може повече да се вярва на заявленията и обещанията на този Запад.** Наставленията, които бяха дадени от атлантическите съветници на слугите в лицето на украинските управляващи да се откажат да преговорят за прекратяване на военния конфликт и за мирно по дипломатичен път уреждане на проблемите с представителите на РФ, Организираните доставки на оръжия и всякаква военна и финансова помощ за украинския режим, установен от „Колективния Запад“ (през 2014г) и за най-непреднамерения жител на планетата разкриха кои са истинските агресори и какви са били техните замисли; никой нормален човек не допуска да „гаси огън с бензин“.

На срещата през февруари 2023 г на Б9 във Варшава Президентът на САЩ Джо Байдън обяви 9-те държави от Източна Европа за предна отбранителна линия на НАТО и в помощ на Украйна във войната с РФ. Целта е ясна. Хегемоничната роля на САЩ да бъде реализирана от тези страни, ставайки те пушечно месо, а резултатите ще бъдат за САЩ. С един куршум, както се казва, два заека – отслабване и изтощаване на РФ, от една страна, и окончателно прекъсване връзките на страни от бившия Варшавски договор с РФ и с тяхното отслабване и изтощаване да се отслаби и изтощи ЕС. Досегашните евтини природни ресурси – материални и енергийни – от РФ са спрени и тяхното място заемат ресурсите, които доставя САЩ. Но те са по-скъпи. Е, това е началото на деиндустриализацията на Европа и превръщането на ЕС в джуджето, покровителствано от САЩ. **Това е основен елемент от стратегията на хегемона, а именно:** Откъсването на ЕС от евтините ресурси; Обезсилването на всички реални и потенциални съюзници на ЕС да не могат да оказват ефективна помощ и да се откажат от всяка намеса; Влошаването на отношенията между Европейския съюз и неговите съюзници до степен на война; Инспириране на вътрешно разложение на европейските общества (истанбулска конвенция, социални полове, джендърски алтернативи и гей отношения и т.н), разделение и разцепление сред така наречените „европейски елити“, вътрешни и междусъседски раздори, разпалване на национализъм, популизъм, краен глобализъм, възраждащ неофашизма; Кризисни ситуации и терор до степен частичен или пълен разпад на ЕС; **Сриване на европейските икономики, срив на еврото и изкупуване на европейската собственост (така наречените „активи“) на безценница от транснационалните корпорации на САЩ; Обединяване на пазарът на САЩ с остатъците от бившия пазар на ЕС чрез поглъщане;** След изкупуването на европейските „активи“ от корпорациите на САЩ – прекратяване на инспирирания вътрешен терор, като се въведат американски военни части за охрана на новопридобитата собственост, както и специални сили за туширане на вътрешните недоволства; Пълно подчиняване на европейските политически „елити“ и провеждане на такива политически „реформи“ и промени в юридическите системи на страните, че те да започнат да функционират по-скоро като щати на САЩ, което означава нагаждане и интегриране към щатската управленска система.

Крайната цел е изкупуване на европейската собственост на безценница (банки, транснационални корпорации, недвижимости, технологии и т.н.) и приобщаване на европейската квалифицирана работна сила в орбитата на американските корпорации, както и обединяване на пазарите на САЩ с Европейския пазар в един пазар, доминиран от САЩ.

В същото време САЩ демонстрират и пропагандират псевдо-загриженост към Европа и европейската икономика. А целта на политиката на САЩ е да „погълне“ пазара на Европа и именно европейските народи да платят техния над 31 трилионен доларов дълг, който в противен случай ще предизвика мощно социално недоволство в САЩ (разбирай мощна социална революция).

Реализирането на стратегията на САЩ е подчинена на досегашната спасителна схема на Империализма – Война... Разрушения... Възстановяване.

Животът на американския капитализъм би се продължил и с нов План Маршал, но след жертвите на православни и славяни от 9-те Натовски държави на бойното поле на Украйна срещу РФ. С други думи: много голяма е вероятността България да бъде въввлечена във военните действия на НАТО срещу РФ; възможен е последващ отговор на РФ с ракетни удари по американските бази и по оперативните щабове на НАТО на територията на България, т.е. целта е „окървявяване“ на братските отношения между България и Русия³.

Логично възниква въпросът: А сега на къде?

От „началото“ на залеза на капитализма Пропагандата ни насочва към глобализацията като ни я представя като процес на пълна икономическа, политическа, културна и религиозна интеграция и унификация между всички народи и държави в света, които са възприели набора от либерални ценности. Според тази пропаганда, това са свободният световен пазар, свободата на придвижването, свободата на бизнеса, съчетани с мултикултурализма - глобалната култура и изкуство, унищожението на расизма, **с цел уж равенство** между расите, мултиетничност - **постепенна забрава на националната принадлеж-**

---

³ Една от целите на новия посланик на САЩ в РБългария г-н Кенет Мертен е „...да откъсна окончателно България от Руското влияние...“ като зад нея стоят инвестирани от Американския Фонда за противодействие с руското влияние ((ФПРВ) в НПО-та и масмедии унас за последните 2020-2022г. 47,7 млн.долара.

ност, с цел липса на междуетнически и международни конфликти, постепенно **маргинализиране на националните държави като ненужни** и превръщането на **света в един голям „Шенген“**, живеещ в демокрация и т.н.

Изобщо - официално обявената цел е превръщането на света в едно „глобално либерално село“, в което всякакви свободни индивиди ще могат или ще трябва да живеят заедно и щастливо.

Всъщност, **глобализацията е последната (а по-вероятно поредната) мимикрия на британската (англосаксонската, американската) империя.**

Според Михаил Хазин (основател на частна Фондация) „.....целта на глобализацията е превръщането на целия свят в една огромна колония на англосаксонските корпорации, банки, културни институти, медии и брандове, **създаване на една нова империя, населена с милиарди безмозъчни консуматори, обхващаща цялата земя.** Тази империя няма да е управлявана от император, а от съвет на милиардери - собствениците на най-големите американски и английски корпорации и банки, подпомагани от всякаква прислуга - ООН, НАТО, МВФ, СЗО, ЕС, Световната банка, остатъчни парламенти, правителства, президенти, местна олигархия и т.н. Същността на империята, **обаче**, ще е същата, както на старата Британска империя - управление на колониите и прибиране на богатствата им. Англосаксонските милиардери се канят да управляват света както прадедовците им са управлявали Индия.....Днес, най-вече благодарение на модерните информационни технологии, англосаксонският елит е решил да вкара в империята цялата планета и по този начин да сложи своеобразен край на историята. Нотабилите от Лондон и Вашингтон са разбрали, че ако не владеят целия свят, а само част от него, винаги ще имат врагове, живи врагове. **Земята става глобализирана**, тоест - **необританска империя** - една **свръхдържава**, населена с милиарди бездуховни, безбожни и изобщо безценностни индивиди, чиято единствена ценност са парите. Една планета, една империя, една ценност - **редукционизъм в най-чист вид**, като, разбира се, **целта е този свят-държава да се управлява колкото се може по-лесно.....**В превърнатия в колония свят постепенно масата трябва да приеме английския език, манталитет, индивидуализма, егоизма, алчността, а местните елити трябва (колкото-тол-

кова) да се впишат в новия глобален естаблишмънт....Целият свят трябва да заприлича на Великобритания, с нейното кастово деление, с нейните лордове, милиардери, прислуга и лумпени и всеки да приема безропотно статуквото...Този процес англосаксонските елити изпълняват в типичния си стил - **подло и системно**, тъй като са наясно, че днес не става с методите от XIX век. Затова се **използват не оръжия, а пропаганда и пари**. Целта е империята да се възстанови и да владее цял свят, но без войни и насилие, а тихо и кротко.....За целта се **използват различни теории**, като „отвореното общество“ (Карл Попър), „теорията на управляемия хаос“ (Иля Пригожин), „пропагандата като наука“ (Едуард Бърнайс) „теорията на меката сила“ (Джоузеф Най), „Глобално лидерство вместо глобално господство“ (Збигнев Бжежински), „краят на историята“ (Франсис Фукуяма) и много други..... Курсът към възстановяване на глобалната необританска империя тръгна още в края на 70-те години на XX век...“.

За ролята на САЩ като хегемон в установяването на глобализацията, оценките на Фидел Кастро в неговото предсмъртно послание са : „..... винаги съм желал Куба да бъде пример за това, че е възможно хората да живеят в разбирателство и да се развиват не за сметка един на друг, а заедно с общи усилия.... Много скоро вие ще застанете пред избора между това да се откажете от бъдещето на децата си за сметка на илюзорната сигурност в настоящето или да се борите за бъдещето на децата си, понасяйки лишенията на днешния ден. Куба направи избора да понесе лишенията, именно в името на бъдещето.... ако искате да имате бъдеще, трябва да се изправите срещу тези, които искат да ви го купят срещу шепа евтини дрънкулки.... тези хора ще дойдат при вас и ще ви обяснят, че когато държавата се грижи за своите поданици, това е робство, а свободата е възможна само тогава, когато се надпреварвате един с друг... Те ще замъглят вашия ум, предлагайки на тялото ви хиляди удобства и ненужни, и извратени удоволствия, които, обаче, за да получите, ще трябва да жертвате душата си и ценностите на дедите ви. И всичко това те ще направят за печалба, печалбата, зад която всъщност се крие огромна кражба. Те ще дойдат и ще купят вашето бъдеще и това на децата ви с пари и вие, ако не сте внимателни, ще попаднете в техните изкусно заложи клопки. Тези хора са извратени

чудовища, за тях работата не е обществено полезен труд, а начин за трупане на богатство. **Ако им се предадете, не след дълго ще намразите не само работата, но и живота си....** Те винаги ще ви говорят за печалба, за икономически растеж, за конкурентоспособност, за пазари, но никога няма да кажат и дума за достойно заплащане на труда, социални грижи, безплатно образование и здравеопазване. **Те ще поискат вашия труд, но няма да искат да платят за него... Вие трябва да се изправите срещу тях, срещу малцината, държащи световното богатство, и трябва да го направите ЗАЕДНО. А за да сте заедно, трябва да си имате доверие - нещо, което те ще се опитат да подкопаят по всевъзможни начини.....** Ако искате да спечелите, трябва да се откажете от парите им и дори да ви предложат баснословни суми... **Вашата победа ще дойде тогава, когато сте успели да се обедините всички, когато благодарение на това обединение сте изградили едно ново общество, чиято висша цел е общото благо, а не паричната печалба и жаждата за лична собственост.** Парите могат да съществуват и без да се използват за трупане на печалба, а печалбата може да не се измерва в пари. Нима има по-голяма печалба от това вие и децата ви да сте здрави, образовани и резултатите от труда, който полагате, да се усеща от всички и да допринася за благо на всички, а не на малцина алчни и хищни капиталисти..... **Не се страхувайте да се изправите срещу тях... Изправете се и те ще паднат.**" И освен това той посочва, че „...Следващата война ще бъде между Русия и фашизма, само че Западът ще нарича фашизма – „демокрация“.

Неговата оценка в статия в кубинското издание „Гранма“, за геноцида от Израел в ивицата Газа през 2014 г. е, че се наблюдава „Палестински Холокост в Газа“ ,т.е **заражда се нова отвратителна форма на фашизъм** . Освен това отбелязва: „...„Защо сега правителството на тази страна (Израел) смята, че светът ще остане равнодушен към този толкова зловещ геноцид, който се извършва срещу палестинския народ.... „Може би те (израелците) хранят надеждата, че с помощта на американската империя това безсрамно клане ще остане незабелязано“.

За парирането на неофашистките проявления днес е актуално онова, на което ни учеше и Г. Димитров - нашата главна задача е да консолидираме в единен фронт всички антифашистки сили, да не допуснем въвличането ни в братоубийствена война с нашата двойна освободителка Русия. А учителят Пе-

тър Дънов ни завеща да пазим неутралитет, да не участваме във никакви военни действия, защото мисията на нашия български народ е да бъде духовен център на славянския православен свят. Видението и на леля Ванга беше, че не с Джон, а с дядо Иван отново ще бъдем заедно.

Да носиш името Българин, е титла по Дух, не само по кръв!

Българинът е силен и благороден човек и в неговата парадигма на ценности и същност е заложена изконната мисия на човешкото съществуване. Българинът разчита единствено на себе си и е готов да помага на всички, независимо от последствията. Българинът никога не се „предава“ на врага си, но винаги е готов да му прости, ако врагът му се покае. Българинът знае, че ще победи, защото следва пътя на съдбата и се подчинява единствено на закона на Абсолютната Справедливост. Българинът не е жесток, нито е агресивен, той не е зъл и арогантен, но КОГАТО Е ЯРОСТЕН, ПО-ДОБРЕ НЕ СЕ ИЗПРЕЧВАЙ НА ПЪТЯ МУ, ЗАЩОТО НЯМА СИЛА, КОЯТО ДА СПРЕ СВЕЩЕНИЯ МУ ГНЯВ И ВЪЗМЕЗДИЕТО КОЕТО НОСИ.

Българинът осъзнава, че може да притежава всичко, а и да покори всичко, което реши, затова не ламти за чуждото и не се стреми към излишество. Той осъзнава, че Времето и Пространството са подвластни на неговата Воля и на силата на неговата природа и затова е щастлив в своя дом, в своя двор и няма нужда да притежава Земята, за да осмисля битието си.

Българинът е свикнал да дава, а не да взема, да гради създава и твори, а не да консумира, да проправя пъртина, а не да следва чужди посоки.

Българинът е в началото и в края. Той е достолепен и носи България завинаги в своя генетичен код и съзнание, защото тя е неговата майка и неговия завет.

Българинът е една неразгадаема мистерия и най-големите му врагове инстинктивно усещат, че Българинът всъщност е непобедим. Българинът дори да е изчезнал, по ирационален начин отново се възражда като птицата Феникс от пепелта на забравата.

Българинът е обречен да Бъде, за да изнесе на плещите си тежестта на обречеността на този свят. Тихо и величествено следва своя ход, наб-

людаван единствено от светлината на звездите и мъдростта на Вселената.

Ние, Българите, сме с централна, средишна, ключова роля в цялостния процес на общочовешкото развитие, в духовното и културно-историческото възраждане и обогатяване на световната културна съкровищница. Запазването на неутралитет ще ни позволи да изпълним мисията си на ядро (в съюз с Русия и Беларус) на световното духовно единение. За утвърждаването на хуманизма и човеколюбието Целесъобразно би било да изградим на територията на Нашата дивна Родина **СВЕТОВЕН ДУХОВЕН КУЛТУРЕН ЦЕНТЪР ЗА УСТОЙЧИВО РАЗВИТИЕ НА КОМПЛЕКСА „ПРИРОДА - ЧОВЕК - ОБЩЕСТВО” В СТРАНАТА И В СВЕТА КАТО ЦЯЛО**. Този център ще бъде „Меката“ и на Българската диаспора и духовно ще обединява всички, които милеят за своята „мила родна страна“. Центърът може да бъде ситуиран в град Сливен.

За географското място на Центъра основни аргументи са:

➤ Районът на „Сините камъни“ („Синята скала“) е третият енергиен център в страната след тези в Рупите (мястото, където е църквата на леля Ванга) и мястото около Рилските езера, където Учителят Петър Дънов отреди да се провежда паневритмията (духовният полет на 144-мата участници, обзети от божествената любов за полет на духа);

➤ Сливен (града на 100-те войводи) и района около него (Котел, Жеравна, Твърдица, Ямболско) е средището на възрожденците, „разпалили пламъка“ и активно участвали в национално-революционното движение за освобождението от османско робство;

➤ От Сливенско-Ямболския регион са най-многочислени представителите на българската диаспора, които не е са могли да „гледат как турчин беснее над бащиното им огнище“, напуснали са тогавашната османска империя и са се заселили в земите на днешна Молдова и югоизточна Украйна и до сега те пазят и почитат българските обичаи, традиции и българския език и писменост;

➤ Сливен и региона би бил важен бъдещ център на културния и селски туризъм и за възстановяване на здравето;

➤ Сливен е интегриран в района на „българската роза“, на българската праскова (в с.Гурково е била произведена праскова с тегло над 900 грама, достойна за рекордите на Гинес), на сортовете грозде материализирани в

„омаята“ на сливенската перла и други географско-климатични особености, които биха предизвикали интереса не само на българите, но и на световната общественост;

➤ Развитието на Сливен като световен културен център под егидата на Юнеско ще способства за оптимално развитие на демографските и етническите проблеми в региона – очаква се завръщане на част от диаспората в Тараклия и Бесарабия (Молдова), от Украйна, както и от други части на света, особено след Въвеждане на т.н. нов световен ред;

➤ **Предвижда се технологична** (високоскоростен интернет, соларна и водородна енергия за отопление, осветление), **инфраструктура** (трансформиране на градската среда на основата на въвеждане на зелен транспорт (електромобили) за вътреградски потребности, замяна и на ромските каруци със еко-съобразени транспортни средства, използване на дронове за панорамни обзорни разходки до Карандила), **културна** (изграждане на етнокултурен и исторически комплекс) **и социална трансформации.**

Родолюбиви братя Българи, дечица мили, родители, учители, изследователи на културно-историческото наследство, новатори, доскорошни строители на България и Вие всички, които бяхте принудени да емигрирате, за да запазите борческия български дух, нека духовно да се обединим около новия наш идеал (и неговият бъдещ културен център), та да **Възродим новата ни държава, за да разцъфти нашата китна и мила Татковина.** Преодоляването на тежкото наследство, което оставят (доскоро) властващите ще изисква както воля и патриотична любов, така и много ресурси (в т.ч. и лишения, ако трябва). **Основният въпрос е** икономическият прогрес да премахне бедността на мнозинството от населението, да повиши жизнения стандарт и да осигури многостранното и хармонично развитие на човешката личност. **Да подкрепим и дадем шанс на подрастващото поколение да расте в своето Отечество, което** да превърнем в наш уютен дом, в който възрастните да имат достойни старини, тези които се трудят да се радват на достойно заплащане, младото и подрастващо поколение да може да реализира таланта и способностите си (личният просперитет има смисъл, когато допринася за просперитета на цялото общество). Никога да не изоставим „земята, която ни храни и закриля,“ („...Аз съм българче. Обичам наште планини зелени .. всичко българско и родно любя,

тача и милея...“), и да заклеимяваме всички опити земята ни да бъде обезлюдена. На основата на хуманизма и хармонията в социалните отношения и в отношението общество-природа да изградим **общество на Духа, ориентирано към хармония и единение в себе си и с природата. Това е обществото, в което Човешката Същност ще получи Развитие**, защото същността на битието не е само удовлетворяване на материалните потребности, а и реализация на творческите, духовните способности на Човека. **Социално-икономическите отношения да се основават на свободата, братството и равенството - да бъде изключена експлоатацията на човек от човека и на човека от държавата** („...аз съм българче юначно и в край свободен аз живея..“), **солидарността и съпричастността да бъдат в основата на сътрудничеството и взаимопомощта по пътя на духовното ни извисяване** („Един за друг и всеки за всички“), **любовта между човеците да бъде водеща** (обичай ближния като себе си) при преодоляване на препятствията (защото „пътят напред е стръмен и трънлив“). Днес повече от всякога **за РБългария** (и за света) е **нужно духовно единение** на народа ни (и на народите по света), на нашата общност (и на общностите по света) и на поколенията **под девиз и идеал общочовешки**.

Обективните обстоятелства определят момента като най-подходящ, за да се „...отърсим от отровната плесен..“ (вчера, ако е било рано, утре ще бъде късно). Новият век и хилядолетие са епоха на осъзнатата, научно обоснована идея за единение на цялото човечество в **империя на духа**.

Нека „...заедно .. верните ...български чеда... донесат на народа свобода! Настана най-светъл час, всички българи .....от всичките краища на цялата земя, отново .... върнете се при рода, у дома. ....нашата родина дружно да освободим и този път да бъде завинаги! Амин!“

За нашата мила родна Страна!

НАЦИЗЪМ И КОМУНИЗЪМ В ДИНАМИКАТА НА ИСТОРИЧЕСКИЯ ПРОЦЕС. ДИЛЕМИТЕ НА БЪЛГАРСКАТА „ЛЕВИЦА“.

Георги Найденов

Увод

Между *нацизмът и фашизмът /неофашизмът/* несъмнено има разлики. Но и много прилики. Преди всичко, и двете политически течения и идеологии са разновидности на национализма и затова имат много общо помежду си. Ще се спра на нацизма, понеже той има по-голяма роля от фашизма в динамиката на историческия процес през 20-ти и 21-ви векове. Определението на Георги Димитров за фашизма като „открита терористична диктатура на най-реакционните, най-шовинистичните и най-империалистическите елементи на финансовия капитал“ в пълна степен се отнася и за нацизма.

Комунизмът /социализмът/ възниква като социално и политическо движение, поставящо си за цел създаването на безкласово общество, основано на общата собственост на средствата за производство, свободен достъп до предметите за потребление, премахване на наемния труд и държавата. Представя се като антикапиталистическо движение. Благодарение на Ленин, обаче, тази цел се трансформира и комунистическите партии се насочват към създаване на съветски държавен капитализъм. Понастоящем, въпреки голямото разнообразие на „левите“ движения и партии, те наричат с термина „социализъм“ /комунизъм/ различни видове държавен капитализъм – например съветския държавен капитализъм, китайския корпоративен държавен капитализъм и пр. Тоест, целта да се „постои“ безкласово общество е изоставена и „левите“ движения понастоящем са една от фракциите на буржоазните елити. Това не променя факта, че нацизмът и „комунизмът“ играят различна роля в динамиката на историческия процес.

Какво имам предвид?

1. **Нацизмът и комунизмът в динамиката на историческия процес.**

Нацизмът и комунизмът стават влиятелни политически движения и завземат властта в големи държави – например Германия, Русия, Китай и пр. през първата половина на 20-ти век. Това е период, в който настъпва нов етап в развитието на капиталистическия начин на производство. Сменя се енергетичният източник – нефтът измества въглищата; Променя се технологическата структура – химическото производство, електроенергетиката и електротехниката и пр.

изместват добивната промишленост и машиностроенето, като възлови производства; Сменя се цялата технологична база на производството; Световният капитал, вече въвел новите технологии в най-развитите страни, се стреми да ги въведе в мащаба на цялото земно кълбо. Възниква остро противоречие между различните фракции на световния капитал. От една страна, Великобритания, в качеството си на център на световния пазар и могъща колониална морска империя се стреми да запази влиянието и позициите си. От друга страна, претенденти за нов център на световния пазар и най-влиятелна империалистическа сила, стават САЩ и Германия. Германия разполага със значителни човешки ресурси от дисциплинирана, образована и квалифицирана работна сила. В нея успешно се развива фундаменталната наука. Успешно се развиват и технологиите, защото германците като народ се отличават с техническия си гений. САЩ по това време вече изпреварват Великобритания по Брутен вътрешен продукт. Техните огромни природни и човешки ресурси ги правят лидери в световната икономика. Трите хищника – две морски и една континентална империи започват активно да се готвят за сблъсък помежду си. Подготвя се световна война. Защото именно световните войни са средството, чрез което в такъв период се решава кой национален капитал има предимствата да бъде нов център на световната търговия.

Световната война се подготвя и поради друго обстоятелство. В периодите на смяна на технологиите, инфраструктурата и енергетичната база на производството, всеки национален капитал се стреми да подложи на изтребление собственото си население. Целта е да се смъкне съществено ценността на работната сила, така че разходите на капитала за работна сила да се намалят и освободените средства да се насочат към технологично обновление. Най-често изтреблението на собственото население се постига чрез войни. Ако войната е успешна, националният капитал завоюва ресурсите – природни и човешки на новите присвоени територии. Но дори и да загуби войната, националният капитал постига основната си цел – понижаване на ценността на работната сила. Той печели и в двата случая: първо, защото разрушаването на материално-техническата база на производството и старата инфраструктура благоприятства

технологичното обновление и изграждане на нова инфраструктура.¹ Второ, защото ценността на работната сила става много ниска, а това благоприятства концентрацията на капитала.² Трето, разоряването на средния и дребния бизнес, поради намаляването на покупателните възможности на населението, благоприятства централизацията на капитала.³ Четвърто, по време на война извъникономическите форми на експлоатация се използват много по-широко.⁴ Пето, по време на война и през годините след нея масово измират инвалидите, пенсионерите и пр. категории население, които струват само разходи, но не носят ползи на едрия капитал. Тоест, едрият капитал се освобождава и от тази „тежест“ и намалява производствените си разходи. Доказателство, че дори и губещ войната, едрият национален капитал пак печели, е успешното развитие на Германия и Япония след Втората световна война. Двете, загубили войната страни, стават най-конкурентноспособни в международното разделение на труда!⁵

Втората световна война превръща САЩ в новия център на световната търговия. Арбитражът на Русия, в случая СССР, както и през 19-ти век е в полза на морска империя.⁶

Каква е ролята на нацизма и комунизма за реализацията на този традиционен начин на решаване на противоречията при сблъсъка на стария център на световната търговия и новия претендент?

Ролята на двете идеологии и политически движения е много важна.

А) Нацизмът е идеологията, която осигурява на трите национални капитала започването на световната война. Ето защо нацистката партия получава сериозно финансиране от германския, британския и американския капитали.

---

¹ Н. Кондратиев подчертава, че войните се водят във възходящата фаза на дългите вълни на икономическата конюнктура, когато става смяна на технологичната основа на производството и се изгражда нова инфраструктура.

² Маркс отбелязва, че за разлика от другите стоки, стоката работна сила освен производствените разходи съдържа морален и исторически елемент. Една многогодишна война „привиква“ наемната работна сила към многократно по-ниско ниво на потребление. А по време на войната, но и след това в продължение на десетилетия, наемният работник приема за „морални“ новите, силно ощетяващи го пропорции в разпределението на новосъздадената стойност. Пример – България след Първата и Втората световни войни.

³ По време на война едрият национален капитал с много по-бързи темпове „всмуква“ дребния и средния бизнес.

⁴ Пример – В Германия по време на Втората световна война има широка мрежа от концлагери, където на практика се използва робски труд.

⁵ **Найденев, Г., К. Харалампиев, Рискове и социални трансформации.** С., Издателски комплекс – УНСС, 2019 г., с. 216, 217.

⁶ През 19-ти, 20-ти и 21-ви векове арбитър в битката между стария център на световната търговия и новия претендент е Русия.

Благодарение на това финансиране тя има възможност да създаде военизирани отряди „Щурмабтайлунг“ /СА/. Чрез тях тя „завладява улицата“ и смазва борещата се за достойно съществуване работническа класа. Впоследствие, когато Хитлер е назначен за райхсканцлер, в Германия постепенно се установява авторитарна политическа система, партиите са забранени, започва усилена подготовка за война. В процеса на подготовка за война, германската държава хвърля огромни средства за научен и технологичен прогрес и за изграждане на нова инфраструктура. Тези инвестиции стават възможни не само благодарение на германските банки, но и благодарение на международния финансов капитал, на първо място – британския. Той интензивно инвестира в германското производство. Освен това, тъй като държавните инвестиции изискват много злато, международният капитал, на първо място – британският, подкрепят заграбването от германския райх на златните резерви на Чехословакия и Австрия. Изрично подчертавам, че британският елит има сериозна отговорност за значителното увеличаване на производствените мощности на военната индустрия на германския райх с подкрепата на анексирането на по-голямата част от Чехословакия и Австрия. Дълго време британският елит разчита, че ще успее да насочи германската агресия към СССР. В крайна сметка успява. Но това става, едва след като хитлеристка Германия е завладяла почти цяла Европа.

В условията на военна окупация, ценността на европейската работническа класа спада до много ниски равнища. Едрият капитал, при това не само германския и другите европейски капитали, но и британския и американския имат възможност, експлоатирайки евтината работна сила, да инвестират усилено в развитието на новите технологии и инфраструктура.⁷ Дава се силен тласък на развитието на новите технологии, включително и в разработването на нов енергетичен източник – ядрената енергия. Не само в Германия и Европа като цяло, но и в самите САЩ и Великобритания, войната позволява съществено понижаване на ценността на работната сила. Отделно, че войната е повод чрез държавния бюджет да се концентрират ресурси и насочват за разработване на нови технологии.

В държавно-творчески план нацизмът, следователно, е **временно явление**. Той е създаден от световния капитал като средство за разпалване на вой-

---

⁷ Чак в последните фази на войната британският и американският капитали законово са лишени от своите правителства от възможността да инвестират в Германия и окупирана Европа.

на, чрез която, първо да се реши кой от националните капитали ще бъде следващия център на световната търговия, второ да се смъкне значително ценността на работната сила в глобален план, и, трето, за да се даде силен тласък на технологичното обновление също в глобален план. Изрично подчертавам – нацизмът не води до създаването на специфичен вид капитализъм, не е етап в развитието на капиталистическия начин на производство.

Б) Съвършено друго нещо е **комунизмът**. А на основата на комунизма възниква болшеvizмът. Именно болшеvizмът е идеология и политика, която довежда до възникване на нов вид капиталистически начин на производство – съветския държавен капитализъм. Именно болшеvizмът е идеология и политика, които дават силен тласък на утвърждаване на капиталистическия начин на производство в повечето от развиващите се страни. Именно болшеvizмът, в качеството си на съветски държавен капитализъм, се утвърждава трайно като етап в развитието на капиталистическия начин на производство в най-големите развиващи се страни – например в Русия, Китай, а също и в много други развиващи се страни.

Комунизмът, в модификацията си на болшеvizъм, изиграва съществена позитивна роля в развитието на глобалния капитализъм. Защо?

а) Защото това е нова идеология, която не е „обременена“ с наследството на капитализма, тъй като се представя за „антикапиталистическа“. В същото време тази идеология дава достатъчно гаранции на активистите и последователите, че при успех именно те ще получат контрола над средствата за производство и националното богатство. Тоест, тя притежава много важното качество на другите големи идеологии (например исляма) – да гарантира личния просперитет, богатство, достъп до власт и облаги. И по такъв начин, макар и на интуитивно ниво, да ги мотивира за борба. При това тя облича във високо морална форма тази борба – ние се борим за равенство, справедливост и всеобщо щастие. А не за да заграбим националния капитал и да станем съвкупен капиталист. По такъв начин тя създава силни илюзии на активистите за тях самите, като високоморални личности. Тези илюзии са силно задължаващи.

Свидетелствам, че първото поколение революционери, бяха действително високоморални личности. Техният личен морал и поведение в голяма степен са подобни на личния морал и поведение на пионерите на капитализма – протестантите.

б) Болшеvizмът спомага за разрушаване на колониалната система на имперските метрополи. Най-напред СССР, а след това и целият „социалистически“ лагер финансират национално-освободителните борби, подкрепят политически и с оръжие националноосвободителните движения. Впоследствие, след победата на националноосвободителните движения, СССР и СИВ стават източник на значително по-евтини кредити за новите развиващи се страни. По такъв начин болшеvizмът спомага съществено за възникването на нови национални капитали. И ограничава основните капиталови центрове в използването на извъникономическа принуда. Тоест, коствено принуждава световния капитал да използва научно-техническия прогрес като източник на диференциална печалба.

в) Научно-техническият прогрес е органична характеристика на капиталистическия начин на производство. Несъмнено с успехите си в усвояването на космоса, болшеvizмът даде тласък в развитието на тази черта на капитализма.

г) Огромен е приносът на болшеvizма за утвърждаване на капиталистическия начин на производство в просторите на Централна Азия, и в много от страните от „социалистическия“ лагер. Факт е, че например в България, именно комунистическата партия има основна заслуга за „прекършване“ на гръбнака на българското селячество, за разкъсване на връзката на непосредствения производител с неговите средства за производство и за утвърждаване на капиталистическия начин на производство в изключително кратки срокове.

2. Дилемите на българската „левица“.

От възникването си в края на 19-ти век, до 60-те години на 20-ти век, българската левица е в „разкрасено“ положение. От една страна, бидейки „лява“ партия (партии), тя винаги в по-голяма, или по-малка степен, е изразявала интересите на „труда“ в битките му срещу „капитала“. Дори, когато се раздвоява на „тесни“ и „широки“ социалисти, българската левица продължава като цяло да изразява интересите на „труда“. В същото време, осъзнавайки, макар и на интуитивно равнище, че в земеделска България предстои пречупване на гръбнака на българското селячество, българската левица и в двата си „ипостаса“ - „тесни“ и „широки“ социалисти, се стреми към установяване на стабилен авторитарен политически режим – естествената форма на политически отношения в периода на утвърждаване на капиталистическия начин на производство. Това продължава до 60-те години на 20-ти век. През 60-те години става преобръща-

не на идеологията на Българската комунистическа партия. Тогава БКП възприема идеологията на българския национализъм – доминираща буржоазна идеология на българския едър капитал още от Освобождението 1878 год. И, подчертавам – естествена идеология на всеки едър национален капитал.

Като „технология“, успехът на преврата се дължи на следното:

- През 60-те години започва стремителната политическа кариера на Людмила Живкова, дъщеря на партийния и държавен лидер Тодор Живков. Тя стига до най-високото равнище в управленската йерархия – член на Политбюро на БКП. Възможностите ѝ за влияние в сферата на културата и идеологията са огромни. А в каква посока е насочено нейното влияние? Към утвърждаване на българския национализъм.
- Людмила Живкова е възпитаник на Философско-историческия факултет на СДУ „Св. Кл. Охридски“. Тя завършва специалност история. И се намира под въздействието на няколко млади, талантиливи, амбициозни и чаровни преподаватели – историци: Александър Фол, Николай Генчев, Илчо Димитров и пр. Като историци, те имат естествено „влечение“ към национализма. Освен това, като свободолюбиви личности, имат непоносимост към прекомерния идеологически партиен контрол в СДУ „Св. Кл. Охридски“ и към напълно фалшивата вече по това време идеологията за „пролетарския интернационализъм“. Това, съчетано с личните им амбиции, води до много остра властова борба във Философско-историческия факултет. Те са подкрепени от също толкова млади, талантиливи, амбициозни и чаровни преподаватели – философи, като Добрин Спасов, Елка Панова, Кирил Василев, Бернанд Мунтян и пр. Симпатиите на студентите, и в частност на Людмила Живкова, са на тяхна страна.
- Многогодишната „война“ завършва в тяхна полза. Това, съчетано с успешната политическа кариера на Людмила Живкова, води до колосално увеличаване на тяхното влияние в идеологическата и културната сфера. Някои от тях заемат високи държавни длъжности.

Под повърхността на „технологията“, обаче, стоят и протичат много важни дълбинни процеси, които всъщност са истинските причини за успеха на идеологическия преврат:

След Освобождението 1878 год. капиталистическият начин на производство започва да се утвърждава в българските земи с бързи темпове. Но среща две съществени препятствия:

а) Както руските окупационни власти, така и първите български правителства съдействат на българското селячество в разпокъсване на едрата поземлена собственост и неговото оземляване. На практика се закрепва натуралната икономика и простото стоково стопанство. Селянинът се „вкопчва“ в земята и категорично не иска да става наемен работник. Въпреки, че впоследствие правителствата започват терор против него, натуралната икономика и простото стоково производство се оказват извънредно устойчиви.

б) Руските окупационни власти и Учредителното събрание приемат извънредно демократична конституция, която се оказва съвършено непригодна за протичащите процеси в България, но и сериозна пречка за утвърждаване на капиталистическия начин на производство. Въпреки че използва политическата „люшкалка“ – „изпълнителен орган – политически резерв“, въпреки че неколккратно прави преврати и опити за установяване на авторитарен политически режим, националната буржоазия не успява да се справи с българското селячество. Търновската конституция е може би една от най-съществените пречки за установяване на авторитарна политическа система.

Неуспехът на националната буржоазия да се справи с българското селячество дава шанс на „лявата“ фракция на контраелита.

През 20-те години на 20-ти век едната фракция на „левия“ контраелит - Българската комунистическа партия /тесни социалисти/ решава успешно няколко дилеми:

* Още от 1919 год. започва процеса на нейното „болшевиизиране“. Тя възприема лениновата идеология, че Октомврийската революция 1917 год. не е етап на Великата руска буржоазна революция, а е антибуржоазна революция. Съответно в България, където тепърва ще се утвърждава капиталистическият начин на производство, е възможно да избухне „антибуржоазна“ революция.⁸

---

⁸ Забавно е да се чете книгата на основателя на българската социалдемократия – Димитър Благоев: „Що е социализъм и има ли той почва у нас“. В книгата се доказва, че капитализмът има почва у нас. И се прави изводът, че щом капитализмът има почва у нас, то и социализмът има почва в България.

Чрез „болшевизацията“ се решават две важни дилеми:

- Дилемата как да се мотивират амбициозни образовани млади хора да участват в борбата за власт на страната на БКП, след като по „теория“ тази борба няма никаква перспектива. Болшевизацията ликвидира тази дилема.
- Дилемата за създаване на апарат от професионални революционери, при положение, че с членския внос на партийните членове не може да се издържа такъв апарат. Болшевирайки се, БКП получава финансиране от Москва и дилемата е решена.

След Деветосептемврийския преврат 1944 год., в който решаваща е ролята на БКП и навлизането на съветската армия в нашата територия, започва втората буржоазна революция. Тя е несъмнено **вторична** буржоазна революция. Но по значимостта на задачите, които решава, играе не по-малка роля от първата буржоазна революция – Освобождението. Защо?

а) Само в рамките на четири години – от деветосептемврийския преврат до 1948 год. БКП успява да установи стабилна авторитарна политическа система. Именно това ѝ позволява да реши в следващите години основната задача за утвърждаване на капиталистическия начин на производство – разкъсване на връзката на непосредствения производител с неговите средства за производство, експроприация на средствата за производство на масата от населението и превръщането му в наемна работна сила.

б) Още веднага след Деветосептемврийския преврат БКП започва чрез така наречената „национализация“ уедряване на собствеността – най-напред в сферата на индустрията и банковото дело. Впоследствие след 1948 год. Започва уедряване и на земеделието.

в) БКП в кратки срокове извършва индустриализация на страната. Тоест, капиталистическият начин на производство получава естествената си база – едрата промишленост. Успоредно с това, БКП дава силен тласък в развитието на системите за здравеопазване и образование – също важни елементи на утвърждаване на капиталистическия начин на производство.

Утвърждаването на капиталистическия начин на производство поставя БКП пред следната дилема. От една страна, номенклатурата на БКП се превръща в съвкупен капиталист – собственик на средствата за производство. От друга страна, нейната официална идеология е пролетарският интернационали-

зъм – идеология, абсолютно чужда и враждебна на едрия капитал. За комунистическата номенклатура става жизнено необходимо привеждането на нейната идеология в съответствие с нейната нова социална роля. Делото по решаване на тази дилема, както по-горе изтъкнах, започва да се решава успешно от Людмила Живкова и кръгът от нейни учители – историците Александър Фол, Николай Генчев, Илчо Димитров и др. от Философско-историческия факултет на СДУ „Св. Кл. Охридски“. Силният тласък, който те дават за смяната на пролетарския интернационализъм с българския национализъм, се оказва плодотворен. Смъртта на Людмила Живкова, обаче, не прекъсва процеса на утвърждаване на българския национализъм като водеща идеология в БКП.

Има два важни момента в този процес. Първият е агитацията и пропагандата против втората българска нация и държава – Македония. Водеща роля в тази агитация и пропаганда играят Велизар Енчев и Божидар Димитров. Основната им теза е, че македонската нация и държава са „изкуствено създадени“; Че преди „изкуственото“ възникване на югославската социалистическа република Македония след Втората световна война, на територията на Македония населението не е имало македонско самосъзнание, а българско; Че македонците „крадат“ българската история и пр. Тази враждебна и обидна за македонците агитация и пропаганда, довежда до фрустрация на македонския национализъм. По настоящем са видни плодовете на българския и македонския национализъм. Враждебни отношения между двете нации и държави, възникнали от българската народност.

Вторият важен момент в утвърждаването на българския национализъм, като водеща идеология на БКП е така нареченият „Възродителен процес“. От 1976 година започва нисходящата фаза в динамиката на икономическата конюнктура на българската икономика. Капиталовложенията на съвкупния капиталист загубват своята рентабилност. Загубите в инвестициите се увеличават. Успоредно с това се задълбочават и противоречията между стопанската номенклатура и централните органи. Централните органи започват да се „балтаят“. Те не знаят какво да правят. От една страна осмислят, че трябва да се дадат повече права на стопанската номенклатура във **влаетенето** на собствеността. Но, от друга страна, се страхуват да не изпускат „контрола“. В резултат всички предприети „реформи“ са половинчати и само задълбочават противоречията, а не ги решават. През 1979 год. е приет така наречения „Нов икономически ме-

ханизъм“, през 1987 год. така наречената Юлска концепция и т.н. Тези „реформи“ са преливане от „пусто в празно“. Загубите от капиталовложенията се увеличават. Застрашително расте външния дълг.

В тези условия централното ръководство на БКП започва авантюрата наречена „Възродителен процес“. Целта е, чрез развихряне на българския национализъм да се потуши недоволството сред населението и да се насъска то против българските тюрки. Нямам представа доколко централното ръководство на БКП реално се е надявало да извърши асимилация на малцинствата, чрез преименоването през 80-те години. (започнало през 1984 год.) Асимилацията търпи неуспех. Тогава, през 1989 година, се дава възможност на желаещите тюрки да се изселят в Турция. На практика това е етническо прочистване, което лишва България от стотици хиляди дисциплинирани, работливи и със завидни морално-волеви качества български граждани. Провалът на централните органи е катастрофален. Съответно, една от фракциите в него – на Андрей Луканов, подкрепена от номенклатура на СССР на 10.11.1989 год. извършва преврат.

След този преврат започва **втората** вторична буржоазна революция в България. Водеща роля в нея има нисшата отчетна номенклатура на Ленинския районен комитет на БКП – Едвин Сугарев, Александър Йорданов, Михаил Неделчев, Елка Костадинова, Енчо Мутафов и пр. Идеолози на тази втора вторична буржоазна революция стават синовете на членове на ЦК на БКП – Евгени Дайнов, Иван Кръстев, Красен Станчев, Деян Кюранов и пр.

Много бързо, в резултат на завземането на властта от фракцията на А. Луканов, става кардинална смяна на политическата система. От еднопартийна политическа система се преминава към многопартийна политическа система. Номенклатурата на БКП губи качеството си на съвкупен капиталист. Започва нейната трансформация в съвкупност от капиталисти.

В условията на новата буржоазна революция, възникна ли дилема пред БКП за промяна на нейната идеология и политическо поведение? Партийният актив постави ли въпросът, от партия изразяваща интересите на едрия централизиран национален капитал, тя да направи обратен завой, и отново, както преди 9.09.1944 година, да стане партия изразяваща интересите на трудовия народ, в частност на вече съществуващата многобройна работническа класа?

Непосредствено след преврата, моя милост, в качеството си на комунист, в статии в периодичния печат и в научни списания, в студии и монография, издадена 1991 год., отправях многобройни апели към моите съмишленици – комунистите, да взискваме от нашата номенклатура да обяви, че е банкрутирала като собственик на националния капитал. Съответно да обяви фалит; Да направи бърза приватизация и от постъпленията при приватизацията и чрез суапови сделки, да изплати външния си дълг, да възстанови изпразнените от нея здравни и пенсионни фондове; Да изплати рентата на селяните за 40-годишното си владение на тяхната поземлена собственост и пр.

Моят глас остана „глас в пустиня“. Моите апели не получиха никакъв отклик сред моите съпартийци. Дори напротив – дразниха ги! С голямо огорчение разбрах, че съм останал последния комунист.

Ръководството на БКП и тогавашния министър-председател – А. Луканов, се споразумяха с лидерите на Съюза на демократичните сили, тоест с нисшата отчетна номенклатура на Ленинския районен комитет на БКП, образуваха коалиционно правителство и обявиха фалит на своя кредитор – българското гражданство, чрез поредица от три ценови шока – 1991, 1994 и 1996 години. Предоставиха на българското гражданство „удоволствието“ да плаща техния външен дълг и да пълни изпразнените от тях пенсионни и здравноосигурителни фондове. Основната идеология на идеолозите от БКП и СДС (синовете на членове на ЦК на БКП) беше, че не комунистическата номенклатура е банкрутирала като собственик на националния капитал, а е банкрутирал българският народ, тъй като той, а не номенклатурата е собственик на националния капитал. Следователно трябва да се обяви фалит не на комунистическата номенклатура, а на българския народ. Кое и започнаха да правят с Постановление № 8 на Министерския съвет от 29.01.1991 година. С това постановление стартира стратегията на ценовите шокове на управляващата класа – стратегия на груб, брутален грабеж, стратегия на изстребление на българския народ.

Многократно съм изтъквал в свои публикации, че върхушката на БКП безрезервно подкрепи стратегията на ценовите шокове. Никаква дилема – не трябва ли пак да станем партия на трудовия народ, не стоеше пред върхушката и пред нейните идеолози. В публичното пространство освен моя милост само още двама изследователя си позволиха да се върнат към марксисткия анализ на историческите процеси – доц. Петя Пачкова и проф. Минчо Христов.

След 10.11.1989 год. БКП от партия изразяваща интересите на съвкупния капиталист, се превърна в партия изразяваща интересите на съвкупността от капиталисти. В условията на втората вторична буржоазна революция след 10.11.1989 год., тя безрезевно, без никакво колебание, избра да бъде „наковалня“, а не „чук“. Близо 30 години синовете на членове на ЦК на БКП – антикомунисти и русофоби всеотдайно, срещу високо заплащане бият по наковалнята. Но вече и те омръзнаха на българския народ. На БКП, настоящата БСП, и на „левицата“ като цяло не й омръзна да я „млатят“. Както БСП, така и другите, отцепили са от нея фракции, постепенно потъват в небитието. Съпротивата срещу възраждането на нацизма и русофобията се поема от млади хора, не искащи да имат нищо общо с „левицата“.

Възможно ли е да се появи нова партия, която да има роля в сегашния съдбоносен период, подобна на ролята на БКП в края на 19-ти и първата половина на 20-ти векове?

Съмнявам се!

Има някои индикации, че е възможно появата на такава партия. Например:

- Много млади хора вече излизат на протестите против участието ни във войната против Русия. Преди години не беше така. На нашите митинги единствените млади организирани участници бяха от движението „Че Гевара“ от Пловдив. Сега вече участват доста повече. При това, млади хора без политически пристрастия. Или поне без ярки политически пристрастия.
- Сред обществото като цяло има разочарование от политическата класа. Индикатор за това е малкият процент гласуващи. Така че една нова партия, която успее да спечели доверието на младите хора, може да заеме сериозно място в политическото пространство.

Защо, обаче, се съмнявам, че е възможно да се появи нова партия, която да спечели доверието на младите хора?

а. Защото, благодарение на усилената идеологическа работа на синовете на членове на ЦК на БКП – Евгени Дайнов, Иван Кръстев, Красен Станчев, Деян Кюранов и пр. лениновата парадигма „Социалистическа революция, социализъм, обществена собственост“ се реактивира в общественото съзнание. При това не само в това на по-възрастните генерации, но и в това на младото

поколение. А именно лениновата парадигма е идейната основа за реализиране от комунистическата номенклатура на стратегията на ценовите шокове. Една нова партия, изразяваща интересите на трудовия народ, би трябвало да разкрие истината за бруталния грабеж през 90-те години. А истината за бруталния грабеж не може да бъде разкрита, без да се отрече неговата идейна основа. Уви, това е много трудно, защото съзнанието на младото поколение е напълно промито и то безрезервно вярва в лениновата парадигма!⁹

б. За да привлече млади хора, една нова партия, защитаваща интересите на трудещите се, трябва, макар и под формата на „светли идеали“, да обещава, че нейната победа ще позволи на нейните активисти заграбване на националното богатство. До този момент единствената идеология, която е решила успешно този проблем е болшевизма. Там е работата, обаче, че този вариант вече е изпробван. И не може автоматично да се повтори. А друг вариант за сега не се вижда.

Така че като цяло вероятността от поява на нова партия, която да е подобна на БКП от края на 19-ти и първата половина на 20-ти век е нищожно малка. Не е изключено, разбира се, намеренията на САЩ да разположат ядрени оръжия в България и да ни включат в пряка война с Русия да „събуди“ младото поколение!

Възможно е!

Но малко вероятно.

---

⁹ Ленин е велика историческа личност. Той е създател на идеологията на повечето от буржоазните революции на 20-ти век. Неговата идейна и политическа дейност имат съществена роля за прогреса на човечеството. Доминацията на ленинизма понастоящем, обаче, има крайно отрицателно влияние върху развитието на България, Русия и пр. бивши „социалистически“ страни.

ДИГИТАЛНИЯТ ФАШИЗЪМ

Димитър Ганов

1. Туити за фюрера

В книгата си *Digital Fascism* (2022) Крисчън Фукс представя и анализира различни нацистки послания, появяващи се в социалните мрежи и разказващи по осъвременен и привидно олекотен начин историята.

Най-популярният тuit в цялата, проанализирана от Фукс, социална мрежа (Twitter) гласи: „Събуди се и си свари кафе # „Рожденият ден на Хитлер” #420”. Авторът, който описва себе си като унищожител на евреите и жените, с познатия синекдохтичен стил на изразяване, рефериращ съответния полов орган, има 408 000 последователи¹. Фукс привежда различни тuitи с комбинации между Хитлер и „културата на рождения ден”: чаша кафе с образа на фюрера, бисквити и кафе със свастика, коментар „Hitler was right”. Хитлер на маса, обръщайки се като „разтревожено дете” към сътрапезниците си въпроса: „Къде е mein sake?”, поздравления на малко име – различни способи, според Фукс, да бъдат „омаловажени и опростени ужасите на нацисткия фашизъм”², върху торта със свастика и поименно пожелание пише: „Мама пригответи изключително кафе за отпразнуване рождения ден на Адолф”³. След изброените феномени на първия елемент на „Фашизъм 2.0” (т.е. лидерската фигура) Фукс се заема да изброява престъпленията на нацизма и прави извода, че, празнувайки рождения ден на Хитлер, потребителите на Twitter символично празнуват жестокостите, които по подразбиране биват асоциирани с нацизма, и решително ги омаловажават; Хитлер, представен като невинно и аполитично дете, което иска своя пай, „отклонява вниманието” от престъпленията на фашизма⁴.

В друг тuit Сталин е показан като „господар”, който „заробва” своите „измъчени хора” да теглят неговата трибуна-каляска, а Хитлер – като „лидер”, „един от народа”, впрегнал себе си начело на усмихнати и добре изглеждащи мъже, повлекли свастиката „в правилната посока”⁵. А в един, подкарал и повдигнал състезателна кола, Хитлер под конотация на лайтмотива от едноименния филм и многобройните му сиквели *Fast and Furious* (Бързи и яростни) – *Fast*

¹ Fuchs, Ch. *Digital Fascism: Media, Communication and Society*. Vol, Four. London & New York, Routledge. 2022, p. 132..

² Ibid.: p. 133.

³ Ibid.: p. 134.

⁴ Ibid.: p. 135.

⁵ Ibid.: p. 137; 139.

and Furious, от *Führer*, Фукс открива и препратка към довоенния план всеки германец да притежава Фолксваген Брѝмбар. Историческите факти, че по времето на Райха никой не подкарва тази кола и вноските на хората потъват във военния бюджет, както и че пътното строителство в Германия дори през пиковата 1936 г. ангажира едва 124 483 работници, вместо предвидените 600 000 не оказва никакво препятствие пред налагането на „клишето, че Хитлер създава работни места и една действена и ефективна икономика, изграждайки магистрали, и е направил автомобилите достъпни“⁶.

Интерпретацията на Фукс схваща тези спорадични дигитални образи на нацистката история като несериозни, инфантилизирани, лековато идеализирани. Мобилизационната им ефективност също е доста съмнителна, дори когато призовават към „холокост към бежанците“, „свещена война“: „Избийте ги всичките“⁷. В действителност голямата опасност от „дигиталния фашизъм“ се състои именно в това, че той няма претенции да подменя историята. С туити и мемове не може да бъде водена научна дискусия. Инфантилизацията на нацизма е не израз на крайнодясна пропаганда, не призив за радикална политика, а съвсем обичаен елемент на съвременната виртуална гейм-култура. Компютърните игри и създадените по техен образец „игрални“ филми произвеждат реалност, в която често се сблъскват войски от несъвместими епохи, конструират се примитивни постапокалиптични сценарии, в които отмяната на историческата достоверност е задължително условие,

Дигиталният фашизъм се състои точно в подмяната, но не на една история с друга, а на самата история с играта. В нея от историята е заимствано вдъхновението, с което са били мотивирани огромни маси от хора. Не е важно дали нацистите са построили магистралите на Германия или са снабдили гражданите с автомобили: от значение е само улавянето на подхода, благодарение на който се е появило в исторически план и продължава да се генерира настроението на колективно опиянение, благодарение на което масите са се разпознавали и продължават да се разпознават в човека, който повдига автомобила с ръка. Без значение е дали хората са карали фолксвагени: самото вдъхновение за говоренето как те се полагат на **нацията** и как ще полетят по непростроените още магистрали е това усещане, което генерира не просто лайковете

---

⁶ Ibid.: p. 140.

⁷ Ibid.: p. 153.

в Twitter, а съзнанието за споделената свобода на принадлежност към Райха. Но това не е историческата Империя на арийците, запазена за една страна. Дигиталната принадлежност към нацизма се изразява в интернационалния характер на „въобразената общност“ (по Б. Андерсън) на съвременните почитатели на Хитлер, благодарение на което е постигната исторически немислимата колективна идентичност, при която всеки човек – германец, руснак, американец, е потенциален ариец, потенциален участник в това „ние“, благодарение на което за пръв път в историята на обикновения човек биват предложени пътищата, превозните средства, жизнените пространства, участието в рождения ден на политическия водач. Екстемпоралната, ексисторична дигитална нация на съвременните „хитлеристи“ вече не е агресивна и разделяща (говоренето за избиване на евреите звучи като игра, епизод от анимационен филм), напротив – тя е сплотяваща, обединяваща, разширяваща до безкрайност своите граници с лекотата на споделения вкус от кафето с члена на семейството Хитлер; нация-чудо, която се конструира с вълшебната like-пръчица на световната фашистка фамилия.

Основната характеристика на дигиталния фашизъм, останала незабелязана от Крисчън Фукс, е именно причината за отсъствието на историческо и теоретично съвпадение с фашистката идеология и практика. Тук може да се окаже особено полезна дискурсна теория на Ернесто Лаклау. Тя изследва популизма като обект на политически практики, а не като идеологическо съдържание. Въпросът, който Лаклау задава, е: не е необходимо да „преминем от движенията и идеологиите към анализ на политически практики? Всичко зависи от това, как интерпретираме този преход. Ако той е направляван от единството на субект, конституиран на нивото на идеологиите или политическите движения, очевидно няма да направим и крачка напред към определянето на спецификата на популизма. Трудностите в определянето на популисткия характер на субектите на определени практики неизбежно се възпроизвеждат в анализите на самите тези практики, доколкото последните просто са израз на вътрешната природа на тези субекти. Има, обаче, и втора възможност – политическите практики да не изразяват природата на социалните дейци, а вместо това да я конституират”⁸. Вече не се опитваме да дефинираме какво е „истинският” или „фалши-

---

⁸ Лаклау, Е. Популизъм: какво ли значи това? // Критика и хуманизъм, бр. 41, с. 209-223 (прев. Ина Димитрова), 2013, с. 209.

вият” популизъм: методологията на Лаклау е конструктивистка – „бихме могли да твърдим, че дадено движение е популистко не защото в неговата политика или идеология присъства действително съдържание, определимо по този начин, а защото изявява определен тип логика на артикулацията на това съдържание, каквото и да е то”⁹. Популистката практика се изразява, както и в гореспоменатите туити и мемове, в конструиране на означаващо, което реферира понятието „нация” (съгласно теорията на Лаклау, „конструиране на народната субективност”). И „тъй като функцията им е да наложат хомогенната форма на еквивалентността върху силно хетерогенната реалност, те могат да направят това единствено като сведат до минимум своето специфично съдържание. Доведен до този предел, този процес достига точка, в която хомогенизиращата функция се осъществява с помощта на едно-единствено име – името на водача”¹⁰.

Изписването на „Хитлер” или „Адолф”¹ в социалните мрежи е достатъчно условие за хомогенизация на огромни маси от хора, макар и без експлицирано извървяване на пътя на конструиране на това, което Лаклау нарича „верига от еквивалентности” от искания на различни социални нива, представени и осмислени от разширяващата се социалната група като неизпълнени от властта – този път се и оказва конститутивен за „народната субективност”. Но именно в имплицитен вид и без теоретична обосновка дигиталният фашизъм проявява своята популистка специфика: подразбира се, че на интернационалната фашистка „нация” е отказано да мечтае – за свои коли и пътища, за собствено жизнено пространство, за живот на крилете на бързината, силата и лудия купон на милионното семейство, в което „Хитлер” се мултиплицира до безкрайност, заличавайки необходимостта от всякакви индивидуални различия. „Хитлер” е името на всеки член на фамилията.

Аржентинецът Лаклау неслучайно се занимава много с конкретен популистки феномен от историята на страната – метаморфозата на Хуан Перон и неговите два, доста различни по своето политическо съдържание, периода на уп-

---

⁹ Лаклау, Е. Цит съч., с. 210.

¹⁰ Пак там, с. 213-214.

¹ Името на фюрера е особено подходящо за конструиране на директни внушения и по тази причина, че след Втората световна война то престава да се използва, макар формално да не е забранено да бъде давано на новородени германци. Когато се каже „Адолф”, се подразбира, че става дума именно за Хитлер, че само той има право да носи това име, и оттук алюзията за малкото дете в семейството: към децата се обръщаме единствено на малко име.

равление. При посрещането на Перон след изгнание избухва бой между възприемащи се като леви и десни негови последователи, което се оказва битка за името: самата тя конструира „най-празното означаващо“, конфликтът на базата на идеологическия разрыв всъщност е нсй-убедителното доказателство, че няма никакво значение кой е Перон – важна е единствено функцията му на „водач“. Така той става универсален образец за популистка практика, вече можем да говорим за „популизма без Перон“¹¹.

Фукс също разширява своето проблемно поле и говори за „авторитаризма“ в постовете на Доналд Тръмп в Twitter като съвременна модификация на дигиталния фашизъм, но анализът му не стига до употребата на дискурсна теория на популизма, въпреки че веднъж в книгата споменава мимоходом името на Лаклау. Напротив, теоретичният паралел между Грамши (чиято теория на хегемонията развива аржентинецът) и Хитлер показва, че Фукс не схваща универсалното дефиниране на популизма като задача на социалната онтология.

През 2023 г., в най-новата история на българския дигитален фашизъм имаше любопитен епизод, доказващ фактическото удобство на обединителните виртуални послания без конкретно съдържание. В този случай формално бе заявено такова съдържание на популисткия иск, но именно то показваше ясно, че зад него се крие онтологически конструкт: известни с крайнодясната си социална нагласа и откровени симпатии към историята на нацизма, организирани фенове на „Левски“ подготвиха във Facebook план за нападение срещу защитниците на Паметника на Съветската Армия (ПСА) след футболна среща в непосредствена близост. „Обосновката“ на страницата на фенклуба съвпадна с позицията на т.нар. прозападна десница, чийто националистически акцент в случая бе подходящ за успешно произвеждане на идеологическа мимикрия: организирани (и то по модела на младежките дружества в Италия, Германия и България от 20-те и 30-те години на миналия век) фенове на „Левски“, ЦСКА и други клубове са антизападно настроени и категорично не одобряват „евроатлантическите ценности“. Т.нар. „МОЧА“ – популярната сред противниците на ПСА жаргонна аббревиатура на паметника, изигра ролята на „празно означаващо“, което до момента в стандартния език на българската десница обозначаваше конкретни пластове на историко-политическото невежество, подменящо

---

¹¹ Laclau, E. On Populist Reason. London & New York: Verso, 2005, p. 215.

цялостната картина на световната война с доста непроницателна националистическа призма, генерираща мантри от типа „нито един съветски войник не е загинал в България“), но след абсурдното присъединяване на феновете престана да обозначава каквото и да е конкретно съдържание и се превърна в израз на конкретна популистка „логика на артикулацията“. Тази логика бе повече от елементарна за прочита на всеки фен, тя бе използвана вместо хомогенизираща парола или шифър, вместо действителното послание: Паметникът на Съветската Армия в този случай бе обявен за „окупаторски“ не защото обозначава отнета национална независимост и лишаване на страната от „демократичния“ политически ред, а защото се възприема от организираните фенове като символ на военната организация, победила Вермахта. Нespoменаването на истинската причина за поведението на феновете бе и способът на конструиране на популистката практика и виртуалната организация изигра необходимата роля за прикриване на мотивировката, което би било много трудно постижимо, ако се налагаше нападението да бъде организирано и обосновано посредством свикване на общо събрание или теоретична конференция.

ЛИТЕРАТУРА

Fuchs, Ch. *Digital Fascism: Media, Communication and Society*. Vol, Four. London & New York, Routledge.

Laclau, E. 2005 (Laclau 2005b). *On Populist Reason*. London & New York: Verso.

Лаклау, Е. Популизъм: какво ли значи това? // *Критика и хуманизъм*, бр. 41, с. 209-223 (прев. Ина Димитрова).

ФАШИЗМЪТ ПРЕЗ ПРИЗМАТА НА ИЗКУСТВЕНИЯ ИНТЕЛЕКТ (КОНТЕНТ-АНАЛИЗ)

Вероника Преждарова

Въведение

Фашизмът представлява определен обществен ред, който се създава в Италия през 20-те години на 20 век. Названието на този политически феномен произлиза от фашистката партия, която по това време се стреми да установи тотален - политически, социален, икономически и културен - порядък в обществото. Основната задача за изграждането на този порядък е прилагането и внедряването на крупното машинно производство в социалната и икономическа сфера, които имат своето мащабно отражение в политическата и културната.

Аналогичния феномен на този процес в други държави се нарича по следните начини: Германия – нацизъм, Испания – франкизъм, Унгария – салашизъм и други¹. Някои учени поставят на една плоскост фашизма със сталинския социализъм в СССР².

Според Съвременния тълковен речник думата „фашизъм“ означава следното: „Политическо течение, възникнало в Италия в началото на 20 век и реализирано по-късно като открита диктатура, расизъм и териториална агресия.“³

В научната литература съществуват множество интерпретации за генезиса и развитието на фашизма и поради тази причина ще направим контент-анализ на съдържанието, което генерира изкуствения интелект на база тази тема.

В настоящата статия изследваме тази тема през призмата на изкуствения интелект, за да разберем какво разбиране дава той на своите ползватели, които са предимно млади хора. Изкуственият интелект е една от водещите технологии на Четвъртата индустриална революция и освен за производство той има своята роля и за изграждане на обществено мнение у ползвателите си⁴.

В настоящата технологична революция от изключителна важност става критичното мислене за възприемане на достоверността на определена информация, която достига до нейния потребител.

---

¹ Гапоненко А., Родин М. Азиатский фашизм: Извлечения уроков. Москва. Институт европейских исследований. 2022, с. 16.

² Багдасарян В. Э., Сулашкин С. С. Современный фашизм: новые облики и проявления. Москва. Наука и политика. 2017, с. 4.

³ Буров С., Бонджолова В., Илиева М., Пехливанова П. Съвременен тълковен речник на българския език с приложения. Трето издание. София. GABEROFF, с. 961.

⁴ Шваб, К. Технологии Четвертой промышленной революции. Москва, Бомбора. 2018.

В изследването генерираме текстове и изображения от конкурентни чат-ботове, които са базирани на изкуствения интелект, въз основата на които правим контент-анализ и сравнителен анализ на съдържанието, което генерират.

Генерираните текстове са от конкурентите: Chat GPT и Bard, а генерираните изображения са на: Adobe Firefly, DALLE и Gencraft.

Контент-анализ на текстове генерирани от изкуствения интелект на теми свързани с «фашизъм» и «неофашизъм»

Първоначално контент-анализа и сравнителния анализ започваме с генериран текст от чат-ботовете, които са базирани на изкуствения интелект

Задаваме въпросът: «Какво е фашизъм?» и Chat GPT отговаря следното: „Фашизмът е политическа и идеологически движение, което възниква в Европа през 20-тия век. Този термин обикновено се асоциира с италианския фашизъм, управляван от Бенито Мусолини в Италия между 1922 и 1943 г., и с националсоциализма в Германия, воден от Адолф Хитлер и Националсоциалистическата дружба между 1933 и 1945 г.

Фашизмът се характеризира като авторитарно управление, залагащо основно на национализъм, корпоративизъм, диктатура и често расистки и агресивни външнополитически политики. Идеологията му подчертава силата на държавата и подчинението на индивида в името на колективната нация, или раса. Фашизмът също така често е свързан с култа на личността около вождя, с масови паради, пропаганда и репресии срещу политически опоненти.

В исторически контекст фашизмът се свързва с периода на междувоенната Европа и Втората световна война, но думата „фашизъм“ се използва и широко за описване на авторитарни режими с подобни черти, дори и след този период. Важно е да се отбележи, че фашизмът не е ограничен само до Италия и Германия, но има и други проявления в различни части на света”⁵.

От полученият отговор виждаме, че коалицията между социалистическите страни се причислява към фашистките режими, което е интерпретация на западни учени по темата и не дава другата гледна точка - за победата на тези държави над фашизма. Това прави генерирания от изкуствения интелект текст субективен на една гледна точка, а не, както нерядко се прокламира, обективен.

---

⁵ Chat GPT. URL: <https://chat.openai.com/c/cacf7da4-2c8e-4466-947e-72fd04c39cd8> (дата на посещение: 24.12.2023 г.).

Задаваме същия въпрос на Bard, който дава по-разширен отговор по темата (с повече признаци на фашизма), както и източник на информация, на който се базира, а при Chat GPT няма източници на информация, на които да се базира чата, възпроизвеждайки информацията, която генерира за обществено ползване, което, обаче, я прави недостоверна.

На въпросът «Какво е фашизъм?» Bard дава следният отговор: „Фашизмът е радикална, авторитарна и националистическа политическа идеология. Той възниква в Италия по време на Първата световна война като алтернатива на либерализма, марксизма, анархизма и традиционния консерватизъм.

Основните характеристики на фашизма са:

- **Тоталитаризъм:** Фашизмът се характеризира с тоталитарен контрол върху всички аспекти на обществения живот, включително политиката, икономиката, образованието, културата и изкуството.
- **Национализъм:** Фашизмът се основава на силния национализъм и култ към държавата. Фашистите вярват, че националната идентичност и единство са от първостепенно значение.
- **Военизъм:** Фашизмът често се свързва с военизма и милитаризма. Фашистите вярват, че армията е основен инструмент за постигане на национални цели.
- **Елитаризъм:** Фашизмът се основава на идеята за елит, който е по-добър от останалата част от обществото. Фашистите вярват, че този елит трябва да управлява държавата.
- **Революционизъм:** Фашизмът често се представя като революционно движение, което ще доведе до създаването на ново общество. Фашистите вярват, че старите политически системи са неспособни да решат проблемите на обществото.

Фашизмът е отговорен за някои от най-големите злодеяния в човешката история, включително Втората световна война и Холокоста. Днес фашизмът все още е актуална заплаха за демокрацията и човешките права.

Ето някои конкретни примери за фашистки политики и практики:

- **Установяване на еднопартийна система:** Фашистките режими премахват всички други политически партии и организации, за да установят еднопартийно управление.

- **Контрол върху медиите:** Фашистките режими контролират медиите, за да разпространяват своята пропаганда и да потискат всякакви опозиционни гласове.
- **Репресии срещу опозицията:** Фашистките режими преследват и репресират политическите опоненти, включително чрез арести, изтезания и убийства.
- **Военна подготовка:** Фашистките режими насърчават военната подготовка и милитаризма, за да подготвят обществото за война.
- **Национализация на ключови индустрии:** Фашистките режими често национализират ключови индустрии, за да контролират икономиката.
- **Създаване на тоталитарно общество:** Фашистките режими се стремят да създадат тоталитарно общество, в което държавата контролира всички аспекти на живота на хората.

Фашизмът е опасна и разрушителна идеология, която трябва да бъде разпознавана и преодолявана”⁶.

За разлика от текстът, генериран от Chat GPT, Bard е по-обективен в интерпретацията си, защото не намесва по-конкретно държави, които да причисли като фашистки за сметка на интерпретацията на Chat GPT, която има много по-субективен характер.

Източникът на информация, който е указан, е неактивен, поради което не може да се види неговото съдържание: <https://conservativequarterly.bg/2016-2/1-2-2016/avtorit/>. Това е важен признак, който да накара читателят да се замисли върху обективността и достоверността на информацията, която получава.

От друга страна, е ограничен достъпът на европейците към китайския чат-бот, базиран на изкуствения интелект, но и обратното, което води до получаване на субективна информация в геополитически план, което също така е знак за определена цензура, която се налага над двете общества, които се формират от междуправителствени организации и до голяма степен и двете имат признаци на неофашизъм.

Това са, както следва държавите от БРИКС, които използват свои чат-бот, и държавите от ЕС с партньор САЩ в НАТО.

Друго, много важно проявление на неофашизма се наблюдава в държавите от тези междуправителствени организации. В ЕС мултикултурализмът

---

⁶ Bard. URL: <https://bard.google.com/chat/c94bde40defa612a> (дата на посещение: 24.12.2023 г.).

поражда и доста по-голяма подкрепа от коренното население на държавата на националистки партии за запазване на националните характеристики на държавите. За друго проявление на фашизма се счита и появата на тероризма, който изповядва фашистки ценности. А други причини за появата на фашизма се намират и в зараждането на глобализацията и развитието на нейното противоположно явление – глокализацията⁷.

Според официалната политика, която се води в Европейския съюз, се счита, че на базата на мултикултурализма има определено наддигане на неофашистки и неонацистки вълни, които са против ЛГБТ, феминистки, екологични и други организации от подобен тип⁸.

Същевременно, националистическите позиции, които се формират у населението на суверенните държави от БРИКС, са базирани върху принципа на съхраняване на единна версия на историята, която да служи за формиране на една национална идентичност на гражданите на съответната държава. А това става на първо място с инструментите на образователната и културната политика на силната държава.

И в последна сметка са доста противоречиви мненията и за формиране на вълни на неофашизъм и неонацизъм в съвременните държави. Затова продължаваме контент-анализа си, като задаваме въпроса „Какво е неофашизъм?“ на двата чата, а и правим контент-анализ на базата на получените отговори.

На въпросът: „Какво е неофашизъм?“, Chat GPT отговаря следното: „Терминът „неофашизъм“ се използва, за да опише съвременни политически и идеологически движения или тенденции, които споделят определени черти с класическия фашизъм, но не винаги са копие на историческите фашистки режими. Тези черти могат да включват авторитаризъм, национализъм, антилиберализъм, антикомунизъм, етнически или расови пристрастия, диктатура и тенденции към авторитарен лидеризъм.“

Неофашизмът се различава от класическия фашизъм по това, че често не притежава толкова ясни идеологически принципи и не се развива под влияние на специфични исторически и социални обстоятелства, както е бил случаят с италианския и германския фашизъм. Вместо това, неофашизмът може да се

---

⁷ Проданов В., Неофашисткото подземие на неолибералния капитализъм. В: Неофашизмът: Същност и съвременни прояви. София, ИК Земя, 2016, с. 13-14.

⁸ Европейски парламент. Съобщение за пресата № 20181018IPR16527. Парламентът настоява за забраната на неофашистките и неонацистки групи в ЕС. 25.10.2018 – 13:28.

явява като реакция на съвременни (социални, икономически или политически) проблеми, твърде често включвайки елементи на популизъм и антиглобализъм.

Спрямо този термин не липсват спорове и различни тълкувания. Затова използването му може да бъде обект на различни интерпретации в зависимост от контекста и източника. Много важно е да се отбележи, че понятието „неофашизъм“ не означава задължително точно определено движение или идеология, а се използва и в широк смисъл, за да обобщи различни авторитарни или националистически тенденции в съвременния свят⁹.

Този отговорът на въпроса за същността на неофашизма, обаче, не се базира на никакви източници, а затова е спорно твърдението, че „неофашизмът не се развива под влияние на специфични исторически и социални обстоятелства, както е бил случаят с италианския и германския фашизъм“, защото не се взема предвид настоящата криза на неолиберализма.

Задаваме въпросат „Какво е неофашизъм?“ на Bard и той повтаря почти същия отговор, който дава преди това за фашизма, но единственото различие е, че думата „фашизъм“ се заменя с думата „неофашизъм“.

Отговорът е следният: „Неофашизмът е политическа идеология, която възниква след Втората световна война и се основава на основните принципи на фашизма. Неофашистите често се стремят да възстановят фашистките режими от миналото или да създадат нови такива.

Основните характеристики на неофашизма са:

- **Тоталитаризъм:** Неофашистите вярват, че държавата трябва да има пълен контрол върху всички аспекти на обществения живот.
- **Национализъм:** Неофашистите вярват, че националната идентичност и единство са от първостепенно значение.
- **Военизъм:** Неофашистите често се свързват с военизма и милитаризма.
- **Елитаризъм:** Неофашистите вярват, че съществува елит, който е по-добър от останалата част от обществото.
- **Революционизъм:** Неофашистите често се представят като революционно движение, което ще доведе до създаването на ново общество.

---

⁹ Chat GPT. URL: <https://chat.openai.com/c/cacf7da4-2c8e-4466-947e-72fd04c39cd8> (дата на посещение: 25.12.2023 г.).

Неофашизмът се среща в различни форми в много страни по света. Някои неофашистки групи са легални и участват в избори, докато други са незаконни и прибегват до насилие.

Ето някои конкретни примери за неофашистки политики и практики:

- **Установяване на еднопартийна система:** Неофашистките режими премахват всички други политически партии и организации, за да установят еднопартийно управление.
- **Контрол върху медиите:** Неофашистките режими контролират медиите, за да разпространяват своята пропаганда и да потискат всякакви опозиционни гласове.
- **Репресии срещу опозицията:** Неофашистите преследват и репресират политическите опоненти, включително чрез арести, изтезания и убийства.
- **Военна подготовка:** Неофашистите насърчават военната подготовка и милитаризма, за да подготвят обществото за война.
- **Национализация на ключови индустрии:** Неофашистите често национализират ключови индустрии, за да контролират икономиката.
- **Създаване на тоталитарно общество:** Неофашистите се стремят да създадат тоталитарно общество, в което държавата контролира всички аспекти на живота на хората.

Неофашизмът е опасна и разрушителна идеология, която трябва да бъде разпознавана и преодолявана¹⁰.

За да измерим степента на обективност на отговорите, получени от чатовете от гледна точка на геополитическата им позиция, задаваме следния въпрос: „В кои държави в настояще време се развива неофашизмът?“. Chat GPT ни дава следния отговор: „Терминът "неофашизъм" се използва доста controversно и субективно, и затова е трудно да се точно определи в кой смисъл и в какви обстоятелства той се прилага към конкретни държави. В различни части на света съществуват политически и социални движения, които могат да бъдат описани като националистически, авторитарни или екстремистки, но това не означава задължително, че тези движения са неофашистки в класическия смисъл.

Някои от съвременните държави, в които се появяват националистически и авторитарни тенденции, включват:

---

¹⁰ Bard. URL: <https://bard.google.com/chat/c94bde40defa612a> (дата на посещение: 25.12.2023 г.).

1. **Европейски държави:** В някои европейски страни има растящо влияние на националистически и екстремистки политически партии, но това не винаги означава развитие на неофашизъм.
2. **САЩ:** В Съединените щати има била контроверзна политическа обстановка, като някои анализатори са изразили загриженост за авторитарни тенденции, но оценката за това дали те съставляват неофашизъм може да варира.
3. **Русия:** В Русия има националистически и авторитарни тенденции в политиката, но те могат да бъдат оценени по различен начин в зависимост от гледната точка.
4. **Бразилия:** Политическата обстановка в Бразилия също включва националистически и авторитарни елементи, свързани с политиката на президента Жаир Болсонаро.

Тези оценки обаче зависят от перспективата на анализаторите и са предмет на дебат и тълкувания. Важно е да се отбележи, че използването на термина „неофашизъм“ може да бъде контроверзно и трябва да се прилага с грижа, за да се избегне политическо злоупотребиение или обобщаване¹¹.

На същия въпрос: „В кои държави в настояще време се развива неофашизъм?“, Ward отговаря: „Неофашизмът се развива в различни форми в много страни по света. Някои от най-засегнатите държави са:

- **Европа:** Неофашизмът е особено разпространен в Европа, особено в Италия, Франция, Германия, Испания и Гърция. В тези страни има легални неофашистки партии и организации, които участват в избори и имат значително влияние върху общественото мнение.
- **Северна Америка:** Неофашизмът също е разпространен в Северна Америка, особено в Съединените щати и Канада. В тези страни има неофашистки групи, които са активни в онлайн пространството и участват в протести и демонстрации.
- **Латинска Америка:** Неофашизмът също е разпространен в Латинска Америка, особено в Бразилия, Чили и Аржентина. В тези страни има неофашистки групи, които са активни в политиката и обществото.
- **Азия:** Неофашизмът е по-малко разпространен в Азия, но има неофашистки групи, които са активни в Китай, Япония и Южна Корея.

---

¹¹ Chat GPT. URL: <https://chat.openai.com/c/cacf7da4-2c8e-4466-947e-72fd04c39cd8> (дата на посещение: 25.12.2023 г.).

- **Африка:** Неофашизмът е най-малко разпространен в Африка, но има неофашистки групи, които са активни в Южна Африка и Египет.

Основните фактори, които допринасят за развитието на неофашизма, са:

- **Проблеми с икономическата нестабилност и социалното неравенство:** Неофашизмът често се възприема като алтернатива на традиционните политически системи, които не са в състояние да решат тези проблеми.
- **Расизъм и ксенофобия:** Неофашистите често се обръщат към расизма и ксенофобията, за да мобилизират подкрепа.
- **Информационна война:** Неофашистите често използват социалните медии и други средства за масова информация, за да разпространяват своята пропаганда и да потискат всякаква опозиция.

Неофашизмът е опасна и разрушителна идеология, която трябва да бъде разпознавана и преодолявана¹².

От получените отговори можем да направим изводът, че и двата чата отговарят обективно на зададения им въпрос без да сравняват политиката на определена страна с друга относно степента на развилия се в нея неофашизъм. Затова продължаваме да питаме по-конкретно за отделни държави и междуправителствени организации, имащи влияние върху геополитиката в момента.

Задаваме въпроса на Chat GPT: „Има ли неофашизъм в Русия?” и получаваме отговора: „Трудно е да се направи еднозначна оценка за наличието на неофашизъм в Русия, тъй като този термин е субективен и често се използва с различни тълкувания. В Русия, обаче, са забележими определени авторитарни тенденции, както и нараства националистическа реторика.

В политическия план, руското правителство под ръководството на президента Владимир Путин е критикувано от някои за авторитаризъм, ограничаване на свободата на изразяване и политическа репресия. В същото време, в Русия съществуват и националистически групи и движения, които поддържат идеи за национална идентичност и привързаност към традициите.

Наличието на неофашистки елементи сред тези групи е сложно да се определи, тъй като този термин обикновено се свързва с ясни и определени идеологически черти, които могат да включват расизъм, агресивен национализъм и

---

¹² Bard. URL: <https://bard.google.com/chat/c94bde40defa612a> (дата на посещение: 25.12.2023 г.).

тенденции към диктатура. Имайте предвид, че оценките за събитията в Русия могат да варират в зависимост от източника и перспективата на наблюдателя.

Всеки опит за разбиране на политическата обстановка в Русия изисква внимателен анализ на множество фактори, включително политическите решения, медийната обстановка, отношенията с гражданското общество и други аспекти на обществения живот”¹³.

Задаваме същият въпрос на Bard: „Има ли неофашизъм в Русия?” и получаваме следния отговор: „Краткият отговор е да, има неофашизъм в Русия. Неофашистките групи и организации са активни в Русия от началото на 1990-те години. Те се възползват от икономическата нестабилност, социалното неравенство и националистическите настроения в страната, за да мобилизират подкрепа.

Някои от най-известните неофашистки групи в Русия са:

- **Национал-болшевишкият фронт (НБФ):** НБФ е основана през 1992 г. от Александър Баркашов. Групата е известна с крайно националистическата си идеология и насиетието, което използва.
- **Движение „Славянска родина” (ДСХ):** ДСХ е основана през 2002 г. от Дмитрий Демускин. Групата е известна с антисемитските си настроения и връзките си с руското правителство.
- **Движение „Национал-социалистическа партия на Русия” (НСПР):** НСПР е основана през 2005 г. от Андрей Савелиев. Групата е известна с фашистката си идеология и използването на нацистка символика.

Неофашистките групи в Русия често участват в протести и демонстрации, в които изразяват своите националистически и антидемократични възгледи. Те също така използват социалните медии и други средства за масова информация, за да разпространяват своята пропаганда.

Руското правителство не признава съществуването на неофашизма в Русия. Властите често обвиняват неофашистите в провокации и в създаване на напрежение в обществото.

Въпреки че неофашизмът не е толкова разпространен в Русия, колкото в някои други страни, той е сериозна заплаха за демокрацията и човешките права в страната.

---

¹³ Chat GPT. URL: <https://chat.openai.com/c/cacf7da4-2c8e-4466-947e-72fd04c39cd8> (дата на посещение: 25.12.2023 г.).

Ето някои конкретни примери за неофашистки дейности в Русия:

- През 2019 г. неофашисти нападнаха и ограбиха синагога в Санкт Петербург.
- През 2020 г. неофашисти организираха протести срещу ограниченията за COVID-19, които се превърнаха в насилие.
- През 2022 г. неофашисти се присъединиха към руската армия, за да участват във войната в Украйна.

Неофашизмът е опасна и разрушителна идеология, която трябва да бъде разпознавана и преодолявана¹⁴.

От получените да отговора виждаме, че този на Chat GPT е по-общ и не е категоричен, докато този на Bard е категоричен и дава конкретни факти за неофашистки организации в Русия. От получените отговори за Русия няма признаци за засилен субективизъм в тях.

Продължаваме изследването си като задаваме въпроса „Има ли неофашизъм в Европейския съюз?“ и Chat GPT отговаря по следния начин: „Изразът „неофашизъм“ е често субективен и се използва в различни контексти. В Европейския съюз (ЕС) съществуват различни политически тенденции и движения, които се описват като националистически, анти-имигрантски или авторитарни. Някои от тези движения се свързват с критика към европейската интеграция и националната суверенност.

В различните страни-членки на ЕС може да се наблюдава подобен растеж на националистически или популистки политически сили. Тези движения често изразяват опасения от глобализацията, масовата имиграция и загубата на национални идентичности. Въпреки това, важно е да се подчертае, че не всички националистически или авторитарни движения могат да бъдат определени като неофашистки, тъй като този термин обикновено носи тежестта на идеологията, характерната за историческия фашизъм.

Европейският съюз се стреми към защита на основните ценности като демокрация, правата на човека и правовата държава. Въпреки това, растящите авторитарни тенденции в различни държави-членки са предмет на загриженост и дебати за бъдещето на европейската интеграция.

---

¹⁴ Bard. URL: <https://bard.google.com/chat/c94bde40defa612a> (дата на посещение: 25.12.2023 г.).

Всеки опит за анализ на политическата обстановка в ЕС изисква подробно разглеждане на конкретните контексти и политически реалности в отделните страни”¹⁵.

Задаваме този въпрос „Има ли неофашизъм в Европейския съюз?” и на него получаваме отговора: „Да, има неофашизъм в Европейския съюз. Неофашистките групи и организации са активни в ЕС от много години. Те се възползват от икономическата нестабилност, социалното неравенство и националистическите настроения в някои страни от ЕС, за да мобилизират подкрепа.

Някои от най-известните неофашистки групи в ЕС са:

- **Национал-демократическата партия на Германия (НДП):** НДП е основана през 1964 г. и е най-голямата неофашистка партия в ЕС. Групата е известна с антисемитските си настроения и отрицанието на Холокоста.
- **Французка партия на националното единство (ФПНЕ):** ФПНЕ е основана през 1972 г. от Жан-Мари Ле Пен. Групата е известна с националистическите си настроения и критиката си към Европейския съюз.
- **Лигата на Северна Италия (ЛСИ):** ЛСИ е основана през 1994 г. от Умберто Боси. Групата е известна с националистическите си настроения и критиката си към имиграцията.

Неофашистките групи в ЕС често участват в протести и демонстрации, в които изразяват своите националистически и антидемократични възгледи. Те също така използват социалните медии и други средства за масова информация, за да разпространяват своята пропаганда.

Неофашизмът е сериозна заплаха за демокрацията и човешките права в ЕС. ЕС има редица мерки за борба с неофашизма, включително забрана на неофашистката символика и насилие.

Според доклад на Европейския център за наблюдение на расизъм и ксенофобия, през 2022 г. в ЕС са регистрирани над 10 000 случая на насилие и дискриминация, свързани с неофашизъм”¹⁶.

Считаме, че получените отговори на Bard и Chat GPT и във връзка с Европейския съюз са обективни. Отговорите на Bard са по-конкретни от тези на Chat GPT, обаче, нито един от тези чатове не се базира на факти, които възникват от определени източници, което ги прави ненадеждни източници на инфор-

---

¹⁵ Chat GPT. URL: <https://bard.google.com/chat/c94bde40defa612a> (дата на посещение: 25.12.2023 г.).

¹⁶ Bard. URL: <https://bard.google.com/chat/c94bde40defa612a> (дата на посещение: 25.12.2023 г.).

мация. По тази причина потребителите на чатовете винаги трябва да мислят критично и да анализират получената от чата информация по дадена тема.

Контент анализ на изображения, генерирани от изкуствен интелект по теми свързани с „фашизъм” и „неофашизъм”

Решихме да проведем контент-анализ и на изображения, които изкуственият интелект генерира на зададени изображения по въведени от нас ключови думи. Някои от чатовете, базирани на изкуствен интелект, отказват да генерират изображения, които са свързани с думата „фашизъм” и „неофашизъм” поради настроена в софтуера цензура.

Направихме опит, въвеждайки думата „фашизъм”, „неофашизъм”, „нацизъм” и „неонацизъм” в DALL-E, който е разработка на Chat GPT и представлява чат-бот, базиран на изкуствения интелект, генериращ изображения. В резултат не получихме изображение, защото изброените думи са цензурирани и не се получава никакъв резултат. По тази причина зададохме следните думи: „Хитлер” и „хитлеризъм”, на които получихме резултатът на фигура 1 и фигура 2¹⁷.

Фигура 1. Хитлер

От полученото изображение разпознаваме анимиран типаж, който видимо притежава черти, които приближават визуално потребителите до представата за образ, близък до Хитлер. Също така, за да се заобиколи цензурата надписът под името на образа е „Nitther”, което не означава нищо, вместо да се изпише директно „Hitler”.

Подобен е и случаят със следващото търсене по темата - „хитлеризъм”. Изображението, което се генерира е изобразено на фигура 2¹⁸.

¹⁷ DALL-E. URL: <https://labs.openai.com/e/p4P5hoq8jrGmkB96S6JmZAz9> (дата на посещение: 25.12.2023 г.).

¹⁸ DALL-E. URL: <https://labs.openai.com/e/Wud7WNekOkN1bjAPGtexU4u3> (дата на посещение 26.12.2023 г.).

Фигура 2. Хитлеризъм

От това изображение също се разпознават някои от символите за Хитлер, като основният са мустаците и надписа „HEILTLIH”, който отново по небуквален начин символизира думата „хитлеризъм”, но не означава нищо друго. По такива начини чатът се стреми да заобиколи цензурата, която се налага относно генериране на символи, които са свързани с „Хитлер” и „хитлеризъм” в Европейския съюз.

Продължихме изследването си с Adobe Firefly¹⁹, в която има поставена цензура за думите „фашизъм” и „нацизъм” и „неонацизъм”, но няма за „неофашизъм”. След като задаваме думата „неофашизъм”, получаваме предложения от програмата за пояснение в названието, което търсим, за да получим още по-подробно изображение. Програмата ни предлага следните наименования: „Неофашизмът в тъмната гора; антична скулптура на демон” на фигура 3 и „Неофашизмът в тъмната гора; символ на вяра и надежда” на фигура 4.

---

¹⁹ Adobe Firefly. URL: <https://firefly.adobe.com> дата на посещение: 26.12.2023 г.).

Фигура 3. Неофашизъм в тъмната гора; древна скулптура на демон

Фигура 4. Неофашизъм в тъмната гора; символ на вяра и надежда

Генерираните символи нямат пряка връзка със символи, които пряко да пропагандират фашизма, което се прави, за да избегнат гореспоменатата цензура, но пък за това генерират изображения, които имат по-заобиколно отношение към „неофашизма“ като усещане за нещо тъмно, мрачно и демонично във фигура 3. Изображението, което се генерира във фигура 4 пък е намек за символите на свасриката, които се използват от партията на Хитлер.

По същия начин функционира и чатът Gencraft²⁰, който генерира изображения, които са негативни. Те символизират разруха, но нямат пряко отноше-

²⁰ Gencraft. URL: <https://gencraft.com/generate> (дата на посещение: 26.12.2023 г.).

ние към фашизма, за да може да не бъдат хванати от цензурата, която се налага за контрол над съдържанието, което се генерира от изкуствения интелект. В тази програма нямаме право да зададем думите „фашизъм” и „нацизъм”, но пък няма ограничение за думите „неофашизъм” и „неонацизъм”. Задавайки думата „неофашизъм”, получаваме изображението на фигура 5.

Фигура 5. Неофашизъм

На това изображение неофашизмът се очертава като нещо негативно от гледна точка широкото внедряване на дигитализацията в живота на хората, защото изобразената фигура е с човешка фигура, която, вместо открито човешко лице, има виртуални очила на главата, които го вкарват в други виртуални реалности, а обкръжаващата го среда е пълна с монитори, които го заобикалят. Възможно е това да е символ за дигитален фашизъм, който е едно от проявленията на неофашизма в настояще време.

Задавайки текста: „неонацизъм”, получаваме резултатът на фигура 6.

Фигура 6. Неонацизъм

От полученото изображение виждаме анимирана женска фигура на фона, на която всичко е опожарено. Тоест с това изображение се прави асоциация на неонацизма с разруха, унищожение и обществен безпорядък.

Картината има негативен заряд и подстрекава към насилие и анархия.

Заклучение

От направения контекст-анализ на текстове и изображения откриваме множество уязвимости в чатовете, които генерират текстове и изображения. От една страна, генерираният текст не показва източниците си на информация, а, от друга страна, има и множество правописни грешки, поради което може да се счита за недостоверен източник на информация.

При направения контент-анализ на изображенията, генерирани от изкуствения интелект, се наблюдава определен стремеж за заобикаляне на цензурата, която е формално наложена от политиката на Европейския съюз срещу разпространението на символите на фашизма. А в този контекст, обаче, не бива да забравяме, пренебрегваме и елиминираме свободните пространства и целево запълненото социално, политическо и медийно време, от една страна, с русофобски мотиви, спекулации и фалшификации спрямо историята и настоящето, а и - от друга страна, - с явна, или перфидно завоалирана реабилитация на фашизма и нацизма, демонстрирани по флагрантни начини в редица страничленки на Европейския съюз. Фактически, реваншизмът срещу Русия и подкрепата за нацисткия режим в Украйна от страна на ЕС и НАТО изпълняват такива

цели, което определено е много опасно за мира не само в региона, а и в света, понеже сегашната баталия между НАТО и Русия може да прерастне в световна война, която ще засегне човечеството и може да бъде с фатални последици.

Изкуственият интелект е една от най-важните технологии, които формират общественото мнение на младите хора, и поради тази съществена причина трябва да бъде установен още по-силен контрол върху тях, за да няма силни негативни последици върху устойчивото развитие на обществото. В момента, вместо да служат за нуждите на човека, те служат против него като се превръщат в инструмент за внедряване на антиутопични сценарии за бъдещо развитие. Цензурата на изкуствения интелект трябва да се засили, за да може да дава само и единствено утопични аспекти за развитие чрез поглед към „светло бъдеще“, а не към „мрачен разпад чрез формите на неофашизма, от който изход няма“. Това може да се случи като бъде забранено генерирането на текстове и изображения, свързани с фашизъм, нацизъм, неофашизъм и неонацизъм от изкуствения интелект. По този начин самият изкуствен интелект ще бъде обучен етично и в бъдещ период, когато се внедри още по-силен изкуствен интелект, ще може да служи за благо на човека като род, а не да го унищожи.

Списък с литература

1. Багдасарян В. Э., Сулашкин С. С. Современный фашизм: новые облики и проявления. Москва. Наука и политика. 2017.
2. Буров С., Бонджолова В., Илиева М., Пехливанова П. Съвременен тълковен речник на българския език с приложения. Трето издание. София. GABEROFF.
3. Гапоненко А., Родин М. Азиатский фашизм: Извлечения уроков. Москва. Институт европейских исследований. 2022.
4. Европейски парламент. Съобщение за пресата № 20181018IPR16527. Парламентът настоява за забраната на неофашистките и неонацистките групи в ЕС. 25.10.2018 – 13:28.
5. Проданов В. Неофашисткото подземие на неолибералния капитализъм. В: Неофашизмът: Същност и съвременни прояви. София. Земя. 2016.
6. Шваб, К. Технологии Четвертой промышленной революции. Москва. Бомбора. 2018.
7. Adobe Firefly. URL: <https://firefly.adobe.com> (дата на посещение: 26.12.2023 г.).
8. Bard. URL: <https://bard.google.com/chat/c94bde40defa612a> (дата на посещение: 25.12.2023 г.).
9. Chat GPR. URL: <https://bard.google.com/chat/c94bde40defa612a> (дата на посещение: 25.12.2023 г.).
10. DALL-E. URL: <https://labs.openai.com/e/Wud7WNekOkN1bjAPGtexU4u3> (дата на посещение: 26.12.2023 г.).
11. Gencraft. URL: <https://gencraft.com/generate> (дата на посещение: 26.12.2023 г.).

ПРЕМЪЛЧАНАТА АФЕРА НА ЕКОФАШИЗМА С ПОСТМОДЕРНОСТТА

Максим Мизов

Един от най-динамично развиващите и мащабно открояващите се вектори на неофашизма в смутната ни историческа съвременност е *екофашизмът*. Неговата историческа биография плътно съвпада с еволюцията на неофашизма, но, успоредно с това, и особено тясно се преплита с историята и развитието на постмодерността. Защото, първо, екофашизмът е особен подвид, т.е. клон на по-старото и по-богато семейство на неофашизма. И, второ, тъй като именно в еволюцията на постмодерността екологическата тематика засиява с най-голям блясък, добива непосредствена актуалност, огромна значимост и изключителен приоритет, много важна обществена и персонално-екзистенциална стойност за хората. Заради тези неимоверно сложни, при това не винаги доста ясно забележими, а и трудно осъзнаваеми от житейския човешки разсъдък, връзки и зависимости на екофашизма с постмодерността, няма такива негови проявления, в които в определена степен, в конкретна форма, или по съответен начин да не се подвизават, действат и по своему до не влияят редица базови характеристики и специфики на постмодерната менталност, сензитивност и битийност.¹

За жалост, в съвременното българско обществознание темата за корелациите между нео- и екофашизма, от една страна, и постмодерността - от друга, - изобщо не е предмет на специално научно-теоретическо внимание и анализ. А необходимостта и полезността на такива научно-теоретически дисекции, обяснения и тълкувания на подобна - много сложна, а и противоречива - тематика е несъмнена както за обикновените читатели, така и особено за функционерите в партийните централи; най-вече за онези, които пряко се занимават с идейно-теоретическото, но и пропагандното влияние на формациите им в обществото, също както и за онези, които участват във властовите апарати на държавата.

Екофашизмът изгрива ярко на историческия хоризонт в бурните 60-70 години на отминалия, а и много драматичен XX век. Първите му наченки обаче се появяват само няколко години след разгрома на нацистка Германия - в 1947 г.²

---

¹ Заради това важно обстоятелство в текста ще обърнем специално внимание на някои от съществените корелации между екофашизма и постмодерността, за да проникнем по-цялостно в неговите потайности.

² Някои автори и придобили солидна гражданственост (политически или научно-теоретически) дискурси твърдят, че екофашизмът исторически се появява *непосредствено след края на Втората световна война*. Наистина, още през 1947 г. представители на различни фашистки формации се събират и очертават някои стратегически насоки, в които трябва да се развива фашистката идеология и практика в съответствие с доста променените исторически условия и обществени-политически реалности. Интересно е, че немал-

Това са същите онези бурни десетилетия, в които и постмодерността много дръзко, категорично, официално и публично заявява своите големи претенции

ка част от опциите, които години по-късно ще се лансират от постмодерната идеология, фактически дискретно се предлагат, а и коментират още на тази първа сбирка, която донякъде може да се смята и като основополагаща за неофашизма. Според шведската писателка и журналистка Елизабет Осбринк, 1947 година е тази, в която се е формирала политическата ситуация, в която продължаваме да живеем и ние днес (виж подр.: **Осбринк**, Э. 1947. Год, в ktorый все началось. М., Ад Маргинем Пресс, 2-е изд., 2023). (За генеалогичните връзки и зависимости на екофашизма с нацизма се е писало неведнъж, особено във връзка и с тайната биография на нидерландския монарх принц Бернард ван Липпе-Бистерфелски - основател на Световния фон за дивата природа, но също така и председател на първата конференция на Билдербергския клуб 1954 г., бивш член на НСДАП и СС, работил в парижкия и ротердамския филиали на немския концерн ИГ Фарбен, произвеждал смъртоносния газ Циклон-2 за нацистките концлагери, доверен таен агент на Чърчил и прототип на Джеймс Бонд, активен участник в тайното прехвърляне с нидерландски авиопревозвачи на висши нацистки фигури в Аржентина. За тъмната колаборационистка биография на принца е известно, че изключително важни и изобличаващи го документи са изчезнали от архивите по необясними начини и са неразкрити участници за унищожението им. Но принц Бернард не е единственият публично разобличен екофашист и изтъкнат природозащитник, тъй като е твърде добре известно и странното предсмъртно желание на принц Филип - съпругът на кралицата на Великобритания Елизабет II, - че би искал след смъртта си да се превърне в най-смъртоносния вирус на Земята, за да реши окончателно и безвъзвратно проблема с пренаселяването на нашата планета. Както виждаме и днес, при развихрянето на русофобската истерия по най-висшите етажи на институциите на Европейския съюз и НАТО, много високопоставени фигури се оказват с тъмна /т.е. нацистка/ генеалогия, а именно те са и най-гръмогласните адепти и защитници на „зелените проекти“ за бъдещето на Европа. Интересен факт е, че първите и най-добре обосновани закони за защита на животните са формулирани и публично оповестени през 1933 г. тъкмо от представители на НСДАП, с което може да се каже, че се поставят основите на съвременната инвайроменталистка идеология, а и политическа стратегия в Европа. В този комплект от закони за пръв път човекът като род се дискредитира в своята тоталност, като на върха на йерархията в природата и обществото се оказват *арийците*, след тях са поставени вълците, орлите и кучатата, а на най-долните стъпала на тази еволюционната стълбица са поместени стигматизираните общности на „непълноценните“ индивиди, или на *недочовеците*, сред които попадат непълноценните и обречените етнически групи - евреи, цигани, славяни, хомосексуалисти, уроди и психично болни. Малко известен също е и фактът, че Адолф Хитлер е първият държавен ръководител, който е официално награден със специална, много висока държавна награда за огромния му принос в защита на животните. Може да изглежда твърде странно, но в съвременните закони за „хуманно отношение към животните“, приети от Европейския парламент, а и от парламентите на страните, участнички в Европейския съюз, са прекалено много, а и твърде очебийни приликите със законите от 30-те години в нацистка Германия. Известно е също така, че много опити на нацистките евгеници са били подчинени на сакралния проект - да се създаде *нов тип свръх-раса от чисти арийци*, които да са тясно свързани с природата и животните. При тези зловещи експерименти не само непълноценните раси и етноси са били считани за необходим за изследванията „биологически материал“, но и самите германци са били третирани като „племенно стадо“, от което задължително трябва да се селектира най-доброто, което е и ще бъде потребно за хилядолетното бъдеще на Райха.) Същевременно, обаче, необходимо е подобна теза да се съобразява и с *две важни обстоятелства*, които показват, че между старите и новопоявилите се версии на фашизми има доста сериозни разлики. Освен това, като подвид на неофашизма, екофашизмът огледално, безусловно и напълно не преповтаря 100 % и безостатъчно историята на неофашизма, а притежава и своя, при това относително автономна биография. Първото е, че неофашизмът съвсем не е само плод на първото следвоенно десетилетие, т.е. на 50 години на отминалия век. По това време комплексите за вина, критиките, обвиненията и присъдите към фашизма, а и несъмнената сила и голямата популярност на антифашистките настроения, масови нагласи и публични мнения не обуславят, нито толерират публичната изява и безпрепятственото развитие на неофашистки визии. Второто е, че, макар наистина да могат да се открият някои интересни факти и впечатляващи доказателства за реално присъствие и влияние на екофашистки мотиви, или опции в пределите и на десетилетието веднага след края на Втората световна война, те съвсем не означават, че в това време екофашизмът е можел съвсем безопасно, напълно свободно, и безпрепятствено да се афишира. Такива интригуващи рефрени и палиативни визионерски елементи могат да бъдат намерени също и в годините на Втората световна война, дори във времето преди нея, обаче от тази предпоставка не бива да се правят (директно, автоматично, механически) категорични изводи, че биографията на екофашизма е изцяло свързана с тази на фашизма или нацизма от далечните, отдавна исторически отшумели 30-40 години на XX век.

и очаквания. Повечето от базовите и емблематични парадигми, идеологеми и митологеми на постмодернизма се формират, но и публично афишират тъкмо в това особено (смутно) обществено-историческо време - на 60-70 години на XX век, независимо от факта, че немало от тях притежават свои особени пролегомени, прототипи и във времената *от преди* този сложен исторически период. Иначе, би следвало да твърдим, че екологическата тематика и нейните интерпретации съществуват едва след тези времена и обществени реалности. А това не е вярно, защото природозащитни знания, идеи и техники за използване на природните ресурси, както и на използване на човешкия капитал има също и в предишните исторически епохи и типове общества, които обаче реално са много далечни, или даже съвсем несвързани с тези от първата половина на XX век.

В нашата преломна историческа съвременност, обаче, природозащитните каузи, а и организации нерядко се ангажират и с противозаконни действия, дори с екотероризъм, наказващ провинилите се, или заподозряните субекти. Не случайно една от най-авторитетните, а и популярни радикални екоформации са Зелените бригади (Green Brigade), които се раждат в дигиталното пространство, а след това демонстрират възможностите, силите и ефектите си в публичното пространство, където методите им не се отличават много от тези на Червените бригади - ляворадикалната организация, предизвикала страх и ужас в Запада. Одиозна част от тази опасна тенденция е появата и ескалиращото развитие на профилирани екологически тероризми, но и на тероризми, насочени срещу вредителите на природата и виновниците за изчезване на животински видове. От самото си начало тази опасна тенденция е свързана и с перманентно формиране, вербуване и стимулиране на разни типове ековоини³, които да са готови и способни да участват в офанзивни и дефанзивни екотероризми, ековойни и пр.,

Връзките и зависимостите между постмодерността, нео- и екофашизма, обаче, са много сложни и нерядко доста противоречиви. Затова е погрешно да се смята, че всичко, което характеризира някой от тези три феномена, автоматично, безостатъчно и реципрочно се проявява в останалите два. Това съждение е лесно доказуемо. Ако фашизмът се появява и развива в индустриалната епоха, когато на природата се гледа като на пасивен обект, който може вся-чес-

---

³ Виж подр.: **Скарс**, Р. Эковоины. Радикальное движение в защиту природы. Киев, КЭКЦ, 2002; **Тисленко**, Д. Экологический терроризм. Саратов, 2012; **Формэн**, Д. Исповедь эковоина. Киев, КЭКЦ, 2002; **Формэн**, Д., **Хэйвуд**, Б. сост. Экотаж - 2. Руководство по радикальной природоохране. 2-е изд. Киев, КЭКЦ, Лотос, 2012; **Хобли**, Л. „Ответный удар“: руководство по акциям прямого действия. Киев, 20

ки да се експлоатира и дори унищожава без мисъл за апокалиптичните последици в бъдещето от таково отношение, то нео- и особено екофашизмът са раждат и развиват в условията на постиндустриалното време и общество, в които екологическите предизвикателства и опасности принудително заставят елитите да им обръщат поне формално внимание, а и да се съобразяват поне донякъде с тях. При фашизма екологията не е приоритетна в дневния ред на политиката, за разлика от нео- и особено от екофашизма, където тя добива този приоритет.

Ако неофашизмът залага „ва банк“ на ултранационализма, расизма, ксенофобията и сегрегацията, то - обратно, - постмодернизмът поне формално толерира и даже прокламира етнонационалното многообразие, но и равенство.

Ако неофашизмът държи много на силната държава, авторитарните режими и твърдите политики, то постмодернизмът залага на слабата държава, дори на лишената от суверенитет, или на унищожената държава. Освен това, ако неофашизмът има неизлечима алергия към либерализма и демокрацията, постмодернизмът апологетизира либерално-демократичните основи и механизми на държавно-обществения живот. Чак в нашата преломна съвременност, когато постмодернизмът вече залязва и транснационалните компании господстват безцеремонно в глобализирания свят, неолибералните транснационални елити вече нямат потребност от силни държави, а се нуждаят от вярни и обслужващи ги авторитарни компрадорски политически елити и корумпирани режими, които обаче те сами целево, користо, меркантилно рекрутират, а и поддържат.

Ако неофашизмът фаворизира етническата или националната изключителност, расовото превъзходство и нативизмът, то постмодернизмът дискредитира или дори стигматизира есенциализма и субстанционализма; затова дава бонификации на не етническата, а на гражданската идентичност, не на обективното биологическо, а на субективно доброволното избиране на самоличност, а и тъкмо затова апологетизира временно и инструментално мултикултурализма.

Ако постмодернизмът е нетърпим и враждебен към всякакви универсализми и тотализации в държавата и обществото, неофашизмът - обратното, - е симпатизиращ на, възхваляващ и репродуциращ своята универсална и тотална система, която определя като неоспоримо най-висша и закономирно битуваща.

Ако постмодернизмът мощно толерира желанията, свободите и правата на човека и на разнородните му общности, неофашизмът фаворизира всячески отговорностите и задълженията на човека към държавата, обществото и приро-

дата, а екофашизмът безусловно дава приоритет, но и изисква хегемония на природното спрямо общественото и държавното начало в живота на хората. И само в екофашизма човекът става *изкупителна жертва*, която трябва да възмезди нанесените от безумията и престъпленията му тежки щети на природата. Само в екофашизма се стига и до парадокса, или даже до абсурда, че в името на Живота трябва да се отнемат животите на огромни маси човешки същества. Само в патоса и етоса на екофашизма Човекът (като род) се превръща от всемогъщ съдия на всичко в окаян, но и обречен на най-тежка присъща обвиняем. Само в потресаващия наратив на екофашизма пирамидата на еволюцията се преобръща и човекът от нейния връх се оказва или редом, паралелно с всички други творения в природата и на живота, или дори в най-мрачните ѝ подземия, където трябва да отговаря за своите злодеяния над природата и живите твари.

Ако неофашизмът изобщо не крие пристрастията си към демагогията и популизма, постмодернизмът формално ги заклеймява, макар че твърде често разчита на техните екстри и услуги, използвани, разбира се, в скрити форми.

Ако постмодернизмът ражда, легитимира и рекламира политическата коректност, фашизмът, нацизмът, нео и екофашизмът въобще не приемат, а и не зачитат изискванията да се съобразяват с фалша на евфемистичните изкази. Те говорят по начин, от който косите на постмодернизма настръхват, а кръвта му се смразява, което не значи, че той е истински хуманен, или демократичен.

Ако неофашизмът реанимира и прокламира „затворената държава“ и нация, подозрителността и даже враждебността си към външния свят, постмодернизмът - тъкмо обратно, - поне на формално равнище всячески демонстрира и апологетизира „отворения свят и пазар“, толерантността към другата обществено-държавна идентичност, възможността изгодно да се общува с нея и т.н. Затова неофашисткото общество не иска, а и не може да бъде „отворено“, за разлика от постмодерното, което счита отвореността си за най-висш ригоризъм, а и задължено да се противопоставя на и води борба с капсулираните социуми.

Ако неофашизмът ревностно държи на расовата чистота и йерархия, то постмодернизмът - напротив, - поне на думи се възправя срещу расизма, ксенофобията, сегрегацията, иредентизма и сепаратизма, въпреки че дискретно се възползва от тях при всеки удобен или практически изгоден за него случай. Ето защо неофашизмът изобщо не понася смесването на етносите и расите, докато постмодернизмът - обратното, - формално, а когато му е изгодно и практически

апологетизира етническото, или расовото равенство и хибридизиране. Не случайно, ако днес, макар и тайно, постмодернистският глобализъм упорито работи за конструирането на „сива раса“, получена от микса на различни етнически, расови, културни и други елементи, то неофашизмът е категоричен и непоклатим във фаворизацията на висшата раса, на предопределения свише етнос. А на тази база става ясно и понятно, защо ако неофашизмът гледа „кръвнишки“ към *имиграционните* процеси и политики, то постмодернизмът - тъкмо обратно - се оказва много гостоприемнен, а и ефективен в тяхното перверзно експлоатиране. Не е случайно обстоятелството, че „бумът“ и агресивността на неофашистите в днешно време са тясно обвързани, здраво преплетени с и обусловени от мигрантските потоци, дискретно инспирираното от глобалистите ново Вавилонско преселение на народите и бежанските кризи, водещи до буксуване и разпад на западните (а и не само на тях) социални, правови и демократични държави. Тук е времето, а и мястото да се отбележи, че „взривът“ на десните радикализми и неофашизми, а и на екофашизма са предизвикани и от т.нар. екологически бежански вълни, т.е. от преселението от заплашени от природни бедствия, катаклизми, или предстоящи апокалипсиси територии, народи, общества, държави. Затова неофашизмът и постмодернизмът изповядват и поддържат диаметрално противоположни, дори взаимоизключващи се опции по този сложен въпрос.

За неофашизма американският етно-национален „котел“ е не само неприемлив, а и недопустим по какъвто и да било начин; затова трябва да се клейми. В този контекст ако за постмодернизмът е удобна, но и полезна апологията на *хоризонталните общности*, то - напротив, - за неофашизмът тя е недопустима и фатално зловредна, понеже заплашва *вертикализацията* на етносите или нациите, *йерархизацията* на класите, прослойките и съсловията в обществото. Ако в оптиката на копнежите на постмодернизма историческият финал е свързан с градежа и утвърждаването на един хоризонтален свят, то в блендата на неофашизмът той е обвързан с установяването и възпроизводството (поне за хилядолетие) на строго йерархизирания и вертикално контролирания Нов Райх.

Ако постмодернизмът се опитва всячески да дезавуира, развенчае, дискредитира или дори да стигматизира героите от предните времена, вместо които извежда на предна линия и рекламира статуса на *жертвите*, екофашизмът - обратното, - описва и тълкува Природата, а и нечовешките живи същества като *невинни жертви* на ненаситността, жестокостта и безумието на човешкия род.

За постмодерността Жертвата е сакрална, докато за нео- и екофашизмът Героят винаги е свързан с и се явява в облика, чрез славните дела на Свърх-човека, който не щади другите в качеството им на реални/потенциални негови жертви.

Ако има, обаче, нещо общо, еднакво в неофашизма и постмодернизма, то се състои в тяхната органична враждебност, омраза и ненавист към социализма и особено към комунизма в теоретическите и практическите им форми.

Следователно, при описанието, анализа и тълкуванието на мистериите на нео- и екофашизма, от една страна, и на постмодернизма - от друга, - трябва (винаги) да се прилагат конкретно-историческият и контекстуалният подходи. И е публична тайна, че в нашата смутна исторически съвременност много нео- и екофашистки визионерства и структури конюнктурно, меркантилно, инструментално заимстват и добре използват парадигмални елементи на постмодернизма. И - обратно, - при някои сложни обстоятелства постмодернизмът си позволява лукса да приватизира, но и целево (макар и най-често дискретно) да експлоатира компоненти и техники на нео-, или екофашизма, ако има полза от тях.

По същия (конкретно-исторически) начин трябва да се отнасяме и спрямо различните *модификации на нео- и екофашизма*. Защото, примерно, както в единия, така и в другия много релефно се забелязват и съответно влияят чертите на *расизма*. Обаче, в индустриалната епоха и типичното за нея общество расизмът притежава (смислови, ценностно-нормативни и функционално-практически) референции, които изобщо не са валидни за, или поне са с по-друга валентност в постмодерната епоха и характерните за нея типове обществени устройства. А в този контекст, следва и да отбележим, че, макар и във всички предишни исторически епохи и типове общества да са съществували и оказвали голямо духовно и практическо влияние подозрителните, нетърпимите, непоносимите отношения и агресивните реакции към *чуждата идентичност*, те не са били еквивалентни, абсолютно тъждествени или напълно сродни по смисъл и предназначение с онези, които характеризират, но и се използват от расизма, който е рожба на Модерността. Затова е неправомерно и погрешно неговите разнообразни варианти да се отъждествяват (напълно, безусловно и безуговоръчно) с всички други типове предубеждения, предразсъдъци, отрицателни стереотипи и крути траферети към чуждостта, които са били характерни и специфични, но и мащабно използвани, примерно, в епохата и обществата, или в цивилизациите, а пък и в културите на Античността, или на Средновековието.

Такива основателни забележки могат да бъдат отправени и към редица други важни характеристики на постмодерността, нео- и екофашизма, за да покажат, че огледалните и автоматичните преноси на референции от една в друга епоха, обществена система, цивилизация или култура са неоснователни и погрешни. Затова те не бива да се прилагат в научно-теоретически дискурси, особено в тези, които искат да установят обективната истина за нещата в живота.

Според някои теоретици, обаче, интересът на фашистите/нацистите към природата се ражда във връзка със силните влияния в техния менталитет на водещи мотиви или рефрени във философията на романтизма. Например Джанет Бил и Питер Щауденмайер (в нашумелия им бестселър „Екофашизмът - уроците на немския опит“) категорично твърдят, че симбиозата между фашизма и защитата на природната среда се обуславя главно от развитието на нацизма. За тях както пасторалната идилия на традиционния аграрен романтизъм, така и мощната ескалация на непоносимостта или враждебността към урбанизираната цивилизация са в основата на зараждането и бурното развитие на нацизма. А в такава посока са и вижданията на Ричард Валтер Даре - изтъкнат нацистки идеолог, високопоставен функционер в SS и 7 по власт командир в структурата, министър на храната на Райха в кабинета на Адолф Хитлер, автор на термина и дискурса за „кръв и почва“, който определено съзира генеалогията и феноменологията на нацията в съдбовните ѝ зависимости от мистичните връзки с родината, както и в непоколебимата загриженост за сакралната родна земя. И не случайно той е главната фигура, залагаща на инспирирането, провокирането и използването на селската маса като мощен и сигурен ресурс за брутална разправа с градското население и разширяване на „жизненото пространство“ чрез военни и политически агресии, колониализъм и безпрекословно ликвидиране на чуждото население, или за неговото безжалостно, почти робско експлоатиране. За което той е подсъдим в Нюрнбергския процес, а и осъден на 7 години затвор по някои от обвиненията, които обаче не излежава докрай, по-други е оправдан.

Публична тайна е, че както фашизмът, така и нео-, а и екофашизмът се появяват „на бял свят“ в условията на много тежки кризи. Кризи, при това доста тежки, обаче, е имало и в предишни епохи и типове общества. Но такива корелации между възхода и господството на олигархиите, от една страна, и появата на агресивни, антидемократични и антихуманни идеологии, които безкомпромисно, макар и понякога завоалирано, да обслужват интересите на олигархиите-

те, от друга страна, не присъстват в толкова *чист вид* в предишните епохи. Освен това *природни бедствия* са съществували винаги, но *екологически* заплахи и рискове, поставящи съдбата на човечество на ръба на пропастта не са били познати, нито така целенасочено и системно проучвани в отшумялото минало. А такива се появяват на историческия хоризонт и биват превръщани в специални предмети на научни изследвания и управленчески действия едва през втората половина на ХХ век, т.е. в условията на развитието на постмодерността. В този динамичен и противоречив исторически период за пръв път в историята на човечеството *вероятният екологически апокалипсис* се превръща от теоретическа хипотеза в много сериозен практически проблем, а и в гибелен процес. И в него екофашизмът се формира, но и публично афишира своите претенции за *радикално справяне* с екологическите опасности, разбира се, на *ужасна цена*. В нито едно друго историческо време и обществено битие природозащитните аспекти на обществената/гражданската култура не са толкова плътно и активно свързани с търсенето, намирането, а и прилагането на различни начини и средства за спешно предотвратяване на многобройните екологически заплахи или рискове, за спасение от приближаващия се Апокалипсис за живота и човека.⁴ В нито една друга историческа епоха, тип общество, цивилизация или култура не се лансира изискването *човешкият род да бъде принудително съкращаван*, за да се гарантира нормалното функциониране и просъществуване на природата. Такива визии за пръв път в човешката история се прокламират от екофашизма, а и с разцвета на постмодерността, която публично обявява смъртта на човека.

Колкото повече настъпва краят на индустриалната епоха и на хоризонта на историята започва да се оформят, стремително набъбват и дръзко нахлуват силуетите на постиндустриалното време и общество, толкова по-отчетливо, а и по-категорично се забелязват очертанията и присъствията, а пък и се чувстват все по-остро значенията на постмодерния начин на мислене, чувстване, живот и поведенческо реагиране в и към света. Но и толкова повече екологическите предизвикателства, рискове и опасности се оказват не само исторически, а и *всекидневни* и *ужасни* проблеми и дилеми на човека (като род, вид и индивид).

Ако в индустриалната епоха и индустриалното общество природозащитните въпроси, дилеми, теми и колизии имат *някакво* - съвсем не обаче първен-

---

⁴ Виж подр.: Мизов, М. съст. Екология и гражданско общество. С., Авангард Прима, 2018; Димитров, Л., Мизов, М. съст. Екология и хуманизъм. С., Фондация „Човешина“, БИТСП, Авангард Прима, 2013.

ствуващо - място, а и известна роля, то в пределите и реалностите на постмодерната епоха и постиндустриалното общество екологическата проблематика добива огромна (обществена, групова, а и личностно-екзистенциална) стойност. Новите производствени сили и отношения, родените от тях обществени и екзистенциални връзки, условности и зависимости в публичния и частния живот на хората неизбежно детерминират съвсем други критерии, а и модели на отношение и реагиране спрямо природата, околната среда, нейните ресурси, предизвикателства, или разнородни и все повече увеличаващи се заплахи, опасности. Защото Природата не може повече да бъде третирана като *пасивен обект*, който е способен да търпи всички безумия и престъпления на човека спрямо нея. В този исторически период тя намира различни начини, за да покаже както никога досега толкова ясно, а и категорично зависимостта на Човека от нейния статус. Именно екологическите опасности и гибелни тенденции показват на Човека неговата уязвимост и фатална зависимост от Природата, свалят от небето на земята самолюбието и самонадеяността му, че никой не може и не трябва да го възпрепятства в безразсъдното му преследване на фатални илюзии и химери.

Новите технологии, бурно навлизащи в различни сфери на обществената практика и всекидневния живот на хората, също оказват огромни влияния над смисловото, ценностно-нормативното и практическото отношение и реагиране на човека към обкръжаващата го природна и социална действителност. Защото по своему обуславят и формират неговия мироглед и жизнената му позиция спрямо редица неща, които са обвързани с историята, настоящето и бъдещето на идейните визионерства и практическите наследства на фашизма и нацизма, както на тяхното гибелно пренасяне във времето, или елиминирание в битието в контекста на човешките природозащитни отношения, реакции към света и пр. И затова екофашизмът има огромни съмнения, подозрения, недоверие в технологиите, които, според него, трябва да бъдат изчистени от живота на човека, или поне сведени до вариантите им от прединдустриалната епоха и нейния социум. Тъкмо подобна неудържимо, експоненциално растяща стойност на екологическата тематика и дискурсивност не може да бъде отминавана с безразличие, нито пренебрегвана и омаловажавана от всячески опитващите се да се наложат и разширят „жизнените си пространства“ и властовите си ресурси неофашистки и екофашистки идейни визионерства, а и съответстващите им практически изяви. Тъкмо обратното - те всячески се стремят и опитват да приобщят и експлоати-

рат (разбира се, в своя полза) новите опции, проблеми, колизии, възможности, ресурси и исторически перспективи на екологичното, което, обаче, непременно трябва да бъде преформатирано по начини, устройващи тяхната кауза и мисия. А в условията на многопосочно, тотално настъпление и вече функционираща *хегемония* на постмодерната менталност, сензитивност и праксеология, обработките и „дизайнът“ на нео- и екофашизмите не могат (като цяло) да противостоят, нито да разчитат на твърде бързи и леки победи в, или над царството на постмодерната рефлексивност, инструменталност и властова императивност. В подобна (сложна) обстановка те следва да се съобразяват и с условностите на реалностите и порядките, но и с изискванията, а и с властовата доминация на постмодерното в рамките на публичния и частния живот на съвременните хора.

Колкото по-динамично и по-очевидно исторически се развива, а и натрапчиво изявява постмодерността, толкова по-скоростно, по-мащабно и по-категорично се изявяват и повечето от модалностите, пък и от спецификите на екофашизма. Това съвпадение, обаче, не означава, че историческият марш на екофашизма и постмодерността се осъществява под едни и същи бойни знамена, нито под тактовете и звуците на една и съща (ценностно-нормативна и смислова) маршова музика. Идеологемните и митологемните „химни“ на фашизма и нацизма от времената и обществата на 30-40 години на XX век не могат вече да се пренасят в чист вид, нито да се използват в новите времена, реалности, нрави и порядки в огледално безостатъчен вид, при това безпрепятствено. (Независимо от фактите, че такива опасни стремежи, опити и прояви има в днешно време, но и в съвременните общества. Възкръснението на нацистки и фашистки идеи, символи, демонстративни публични шествия на облечени в униформите и под бойните знамена на емблематични фашистки, или нацистки военни части, създаването и приемането на антихуманни, реакционни и мракобесни закони, сходни с тези от тъмното време на фашизма и нацизма и пр., не са само произволни хрумвания, нито капризни ексцесии на болното въображение, или на отмъстителната памет, доскоро битувала в каторгите на историческата забрава. /Впрочем, екофашизмът панически се бои както от кошмарите на паметта, така и от полетите на фантазията, затова се опитва всячески да елиминира и двете./ Те са очевидна, а и, за жалост, неотлъчна част от съвременността ни, от ежедневието и общественно-политическите практики в много общества и държави.) Вярно е, че те вече не могат да имат онази важна същност, огромна роля, а и

непосредствено практическо значение, каквито са притежавали и демонстрирали публично в исторически драматично отминалите, но и по-късно стигматизирани времена и реалности от третото и четвъртото десетилетие на твърде бурния XX век. Новите исторически времена и обществени реалности, идеологически порядки и политически нрави изискват коренно различни (смислови, аксиално-прескриптивни, иконографски и интерпретативни, технологични и праксеологически) аранжimenti, за да могат отново да се появят на историческата сцена и политическата арена някои от целево и инструментално преработените елементи и техники на фашизма/нацизма, но и най-вече за да привлекат отново вниманието на определени социални маси, или на разнородни публики, а и да окажат необходимите, или страстно желаните от адептите на постмодерността резултати, ефекти и последствия. В крайна сметка, устремно нахлуващата в историята и живота на хората - преди всичко на тези от развитите западни общества - *постмодерност* изисква съответни и разнообразни мотиви, усърдия, усилия, отдаденост и жертви в името на *филтрирането* на исторически наследеното, на неговото селективно, прагматично, меркантилно и инструментално публично демонстриране и целево експлоатиране, както и на неговото твърде натрапчиво позициониране и съзнателно демонстративно афиширане, и то по начини, във форми и степени, които да отговарят на интимната ѝ природа и функционална мисия, но и в условията вече и на постпостмодерността, в т.ч. и при новите реалности и условности на постдемокрацията, а и на постистината.

На пръв поглед е доста странно и твърде необичайно, макар че всъщност е напълно закономерно, че *сенки от миналото* изплуват отново и шестват като че ли напълно безпрепятствено, а и безнаказано в нашата преломна съвременност, оставяйки горчивия привкус на мисълта и чувството, че Времето като че ли се е преобърнало наопъки и се върнало с много десетилетия назад. Такива одиозни салто-морталета на рефлексията и чувството пораждат кошмарни усещания, че далечното минало и преизпълненото с всевъзможни аритмии пулсиращо настояще сякаш са премахнали всички граници, а и различия помежду си. През 30-40 години на XX век гласът на Фюрера или на Дучето се представят, а и приемат за единствени хранилища и неоспорими гаранции на Истината, която във всички останали субекти и изказвания губи напълно своята значимост, но и влиятелност. Така донякъде се случва и във времето, но и при господството на постмодерността. Тя също релативизира, осъжда, а и обрича на позорна смърт

обективната Истината, като я заменя с волунтаризма и капризността на субективните твърдения на конюнктурно доминиращите в комуникацията, или още повече с онази, която е присъща на властово декретиращите всичко в живота. Царството на релативизма в постмодерността безжалостно прокужда Истината, или пък я осъжда на публични изтезания, осквернявания, кощунства, поругания. Екстрапулациите на всичко чрез постмодерната деконструкция и безграничните волунтаризми на релативизма са способни да лишат напълно от смисъл или от значимост всяко нещо. Или - обратното, - да придадат ценност и полезност на нещо, което реално е напълно безумно, очеводно антихуманно, безусловно недемократично, а пък и даже несъмнено гибелно за човешкия род и обществото. Именно такива странни, но, заедно с това, несъмнено смъртоносни еквилибристики наблюдаваме в мистериозната органиката на нео-, а пък и на екофашизма. А още по-ясно и натрапчиво такива интригуващи драматични сцени се раждат и забелязват във времето и „сеизмичните“ реалности на постмодерността, когато отново, но и в далеч по-големи размери Истината е подложена на всевъзможни провокации, спекулации и фалшификации. Когато правото ѝ на живот е отнето за сметка и в полза на безброй други нейни фикции, имитации или субституции, които гръмогласно и категорично пледират, че са нейни хранители, вестonosци. Няма друга историческа епоха, нито тип обществено устройство, в които Истината е обявена за *persona non grata*, докато на Постистината е отредено не само да царства, но и да подчинява всичко, а и всички на своите безумни капризи.

В мрачните времена на фашизма и нацизма Истината се оказва дезавуирана, цензурирана, дискредитирана, стигматизирана, репресирана и по всевъзможни начини публично, или тайно езекутирана. Но такава е съдбата ѝ по време на постмодерността, когато тя отново е изправена на подсъдимата скамейка, подлагана е на всевъзможни умопотресавачи изтезания и убийства, или великодушно е подменяна от фейковете, постистините на „новите силни на деня“. А е повече от ясно и понятно, че такива благоприятни условия и възможности няма как да не привлекат вниманието и ангажират дейността на неофашистите или екофашистите, опитващи се с всички сили да се облагодетелстват от тях.

Същевременно, необходимо или дори абсолютно задължително е да се подчертае, че обстоятелството, че постмодерността и екофашизмът се оказват *спътници* по друмищата на обществено-историческото развитие през XX век, съвсем не означава, че това, което се, или може да се случи на единия от тези

феномени, непременно трябва да засегне, но и порази тежко другия феномен. Както и спрямо редица други обществени феномени, историята се оказва способна неочаквано, а и в пълен разрез с интересите, претенциите и очакванията на някого да му предложи, или по-точно да го постави в такива бифуркационни точки, или водоразделни граници, а и позиции, от които той не може да излезе като другия. Т.е. настъпили са вече кобни, а и разделни исторически времена и негостоприемни обществени реалности, враждебни социално-политически нрави и властови порядки, които дават (нещо) на единия, но го отнемат от другия. Не случайно, а напълно закономерно настъпват такива драматични исторически моменти и фатални топоси, в които пътищата, а и донякъде съдбите на постмодерността и екофашизма могат и да се отдалечават, а пък даже и разделят. А такъв вариант съществува не само като абстрактно теоретическа хипотеза, но и като реално, очеводно въплъщение в общественно-историческите практики. Показателни за този неочакван обрат и интригуващ контекст, например, могат да бъдат днешните съдби на постмодерността и екофашизма. Докато тя изпада все повече в изключително тежки, нелечими или дори безвъзвратни състояния, опасни колапси, ужасни агонии, или даже в отдавна предречената ѝ смърт, то - обратно, - екофашизмът живее с коренно друг патос, а и статус в обществения живот, като и възприема, но и реагира по съвършено друг начин на връхлетелите го, или на сега и моментно задаващите се исторически предизвикателства. Той е напълно обсебен от всевъзможни фикции, сладки илюзии и съблазнителни химери. Дори сякаш изглежда като изпаднал в особен автохипнотичен транс. Но за разлика от постмодерността, на която обективно настъпва историческия край и тя все повече потъва в кошмарни размисли, или тъжни спомени, заради което тя се чувства все по-разколебана, отпаднала и неспособна да се противопостави (успешно) на връхлитащите я нови предизвикателства на времето и съществено изменените обществени реалности, порядки и нрави, той - напротив, - живее с упованието, надеждата, мечтата да бъде отново господар, повелител над всички и навсякъде, да кове свои закони, пък и да раздава присъди. А това, естествено, го импулсира, тонизира, пък и мобилизира в неимоверни мащаби.

Нещо повече, както преди близо век, когато анемията, ерозията и провалът на либералната и парламентарната демокрация отварят широко портите за Троянския кон на фашизма и нацизма, така и сега отново колапсът и залезът на неолибералната глобализация и на позорната финализация на историческото ѝ

господство импулсират очевадният и позорен провал на либералната представителна демокрация, безразличието към и делегитимацията на традиционната партийна система, безпрецедентно наглото и тотално окупиране и експлоатирана на държавата от олигархиите. И не само стимулират, а и мултиплицират в изумителни мащаби агресията, инвазиите, покушенията и вандализма на нео- и екофашизма и то в съвсем други, нови общественно-исторически условия, реалности, нрави и порядки, при коренно различни властови корелации и съотношения в идеологическо, политическо, партийно, или в някакво друго отношение.

Иначе казано, ако триумфът и апологията на постмодерността - неолибералният глобален модел, - вече очевидно привършват своя исторически живот и всемогъщото си доскоро господство над света и човечеството, то - обратно, - нео- и екофашизмът виждат в ускорено задаващото се на тъмните хоризонти на историята време огромни и лъчезарни възможности, а и светли надежди за поредно *властване* над света и човечеството, за преследване и осъществяване на поредната химера за *нов хилядолетен Райх* - този път не трети, а четвърти. За този четвърти Райх вече доста по-често се говори, а и пише. Особено във връзка с огромните възможности, които дигиталната епоха и реалност може да, или дори вече щедро му предоставя, като превръща немалко съвременни реалности и обществени порядки в замаскирано и одиозно подобие на цифровизиран концентрационен лагер в различни сфери на публичния и частния живот на съвременните и бъдещите поколения. А, същевременно, в екофашистката дискурсивност се лансира и аргументира изкусителната природна картина на Четвъртия райх, която със своята идиличност, пасторалност, кристална чистота на въздуха, водите и прозрачността на човешките отношения прилича на чудесна *приказна утопия*, в която само от време на време се появява някой фрагмент, който дискретно насочва вниманието на читателя към неизбежното справедливо и заслужено санкциониране на замърсителите на природната среда. Само в тези редове или абзаци става (повече, или по-малко) ясно, че между *чернокафявата чума* от първата половина на XX век и *зеления фашизъм* на втората половина съществуват много общи, при това и твърде притеснителни прилики. А щом става дума за концентрационни лагери, веднага много бързо, но и доста отчетливо на повърхността изплува и темата за *цифровите тоталитаризми*, но и за техните (явни, или тайни, завоалирани, публично коментирани, или дискретно цензурирани) разнообразни връзки и сложни зависимости с нео- и еко-

фашизма.⁵ И както преди много десетилетия бленуваният хилядолетен Райх трябва да се изгради върху руините на дотогава съществуващия свят чрез безпощадна и кървава война, така и днес отново архитектите и бенефициариите на Четвъртия Райх всячески полагат усърдия и усилия да го съградят отново и пак за сметка на човечеството, а и чрез разпалване на огнища на напрежение и потресаващи кървави баталии. За разлика от първата половина на в ХХ век, когато конструкторите и адептите на Третия Райх влизат в директна война, днес, в условията на публично необявената поредна световна война, целяща установяването на Четвъртия Райх, те предпочитат да залагат тотално на предимствата на хибридни и прокси-войни. А обяснението за мощния „демографския бум“ на изкуствено предизвиканите граждански размирици, преврати, пучове, военни сблъсъци, терористични нападения, екстремистки покушения и всевъзможни прокси-войни е много лесно: за да удовлетворят своите ненаситни хищнически интереси, съвременните транснационални олигархии и техните протежета във властовите институции разчитат все повече на оптималното използване на различни видове *агресии* към „чуждостта“, в т.ч. чрез употребата на най-съвременни дигитални оръжия за нападение и наказание на врага.⁶ Не случайно употребите на всевъзможните модификации *информационни бомби* стават все повече на брой и все по-разнообразни по качество. И тази опасна, гибелна за човечеството тенденция се забелязва доста отчетливо още както от самото начало на ерата на Постмодерността⁷, така от нашествието и сякаш безпрепятственото вилнеене на еко- и неофашизма в света. Защото дигиталните пространства и разиграващите се в тях кибер-войни изобщо не са непознати, или изцяло забранени територии, в които нео- и екофашизмът да нямат право, или възможност да присъстват и да оказват своите опасни, крайно зловредни, или даже гибелни въздействия.⁸ И понеже новата (според някои експерти вече по

---

⁵ Виж подр.: **Хедрик**, Д. Власть над народами. Технологии, природа и западный империализм. М., ИД Дело, 2021; **Четверикова**, О. Цифровой тоталитаризм. М., Книжный мир, 2019.

⁶ Виж подр.: **Корнев**, М. ред. Digital-агрессия: что делать и кто виноват. М., РГГУ, 2015.

⁷ Срав.: **Вирилио**, П. Информационная бомба. Стратегия обмана. М., Гнозис, 2002.

⁸ Виж подр.: **Бланк**, А. Неонацизм - реваншизм. Мифы психологической войны. М., Мысль, 1985; **Винокуров**, И., **Гуртовой**, Г. Психотронная война. От мифов к реалиям. М., Мистерия, 1993; **Зеркалов**, Д. Информационные войны. Киев, 2012; **Ларина**, Е., **Овчинский**, В. Кибер-войны XXI века. М., Книжный мир, 2014; **Матвеева**, А. Гибридные войны и цветные революции в эпоху постмодерна // Локус: люди, общество, культуры, смыслы. 2019, № 4; **Панарин**, И. Информационная война и власть. М., Мир безопасности, 2001; **Панарин**, И. Информационная война и геополитика. М., Поколение, 2006; **Панарин**, И., **Панарина**, Л. Информационная война и мир. М., Олма-Пресс, 2003; **Панарин**, И. Информационная война и Третий Рим. М., Баярд, 2003.

ред не Трета⁹, а Четвърта, а някои теоретици и анализатори даже говорят или пишат и за Пета) световна война, ще се води именно в дигиталните пространства и чрез най-новите информационно-комуникативни технологии.¹⁰ И още нещо много важно: както тогава, така и днес адептите на новия райх не жалят сили и средства, за да могат да постигнат колкото може по-бързо, а и по-цялостно необходимите им резултати, ефекти и ползи, въпреки факта, че с тези маньоври изпрацат човечеството все по-близо до ръба на пропастта на гибелта му.

Не е тайна, че информационните конкуренции и пропагандните баталии по време на всяка - обявена, или официално неоповестена - световна война се възприемат и оценяват като безпощадна *борба на волята за власт* между противостоящите си (до смърт) съперници, която (непременно!) трябва да наложи съвършено друга, нова йерархия и максимално удобен за нейните инспиратори и бенефициарии порядък в света; да промени напълно в своя изгода ценностната и утилитарната значимост на отделни цивилизации, но и да размести по вертикалата както различните етноси, така и техните етосите им.¹¹ А е повече от ясно и разбираемо, че в такива екстремни ситуации първите мишени или жертви са (и трябва да бъдат) Истината, Нравствеността, Хуманизма. Защото, както по време на Втората световна война нацистите и фашистите разчитат на *дезинформацията*, така в нашето време новите тоталитаристи - нео- и екофашистите, - не се лишават от „екстрите“ и услугите на *лъжите и фейковете*.¹² Както тогава, така също и днес, а може би даже много повече, съблазняването на и покушение върху мозъците, „промиването“ на съзнанията, ерупциите на масовите заблуди и измами в информационен контекст са много важни.¹³ Не случайно и все повече изтъкнати специалисти във военното дело подчертават, че кибер-войните и фейк-манипулациите са петият, но, всъщност, и най-важен театър на военните действия, от когото много, или фатално зависят успехите.¹⁴

---

⁹ Виж подр.: Лисичкин, М., Шелепин, Л. Третья мировая информационно-психологическая война. М., Эксмо, 2003; Кассе, Э. Третья мировая психотронная война: она уже началась. СПб., ИГ Невский проспект, Вектор, 2007.

¹⁰ Виж подр.: Курпатов, А. Четвертая мировая война. Будущее уже рядом. СПб., Капитал, 2019.

¹¹ Виж подр.: Сабиров, В. - науч. ред. Информационные войны как борьба геополитических противников, цивилизаций и различных этосов. Новосибирск, СибГУТИ, 2018.

¹² Срав.: Пачепа, И., Рычлак, Р. Дезинформация - тайная стратегия абсолютной власти. М., Э, 2016; Соловей, В. Абсолютное оружие. Основы психологической войны и медиаманипулирования. М., Э, 2015; Шиллер, Г. Манипуляторы сознанием. М., Мысль, 1980.

¹³ Срав.: Перцефф, Д. Атака на мозг. Оскал психотронной войны. СПб., Вектор, 2008; Чавкин, С. Похитители разума. Психохирургия и контроль над деятельностью мозга. М., Прогресс, 1981.

¹⁴ Виж подр.: Харрис, Ш. Кибер-войны - пятый театр военных действий. 2-е изд. М., АНФ, 2016.

Оказва се, че нашето смутно и преломно историческо време е стигнало вече до такъв *фатален момент* и *радикален кръстопът*, в които постмодерността не може повече *да върви успоредно и заедно* с нео- и екофашизма, а трябва да се раздели с тях. Нещо повече: да потъне в мрака на забравата и да бъде изхвърлена като вече непотребна на буницата на историята. Докато - обратното, - нео- и екофашизмът могат още известно време да продължат да буйстват, безобразничат и вандалстват, да се наслаждават, а и страстно да си вярват, че могат отново да бъдат пълноценни властелини над света и историята. А това е така, защото в реалности и времена като са днешните, фикциите, илюзиите, химерите и халюцинациите се раждат и шестват в огромни количества.

Раздялата на постмодерността с нео- и екофашизма, обаче, не бива да се описва, възприема и оценява като окончателна и безвъзвратна. По същият начин сбогуването на нео- и екофашизма с постмодерната идеологемност и митологемност не трябва да се представя и третира като необратимо, а и тотално. Защото, макар и частичен вид, или в превърнати форми, немалко елементи на постмодерната менталност, сензитивност и прагматика удължават във времето и пространството своите властови мандати, но и оказват индиректни въздействия на цялостния профил и битийната изява на нео- и екофашистките субекти.

Също като постмодерността и нейните разнообразни и многобройни творения, за каквото в определена степен и форма може да се възприема и оценява и екофашизмът, той също е органично еkleктичен, иманентно противоречив, конюнктурно ориентиран и зависим, функционално инструментален, а и прагматично меркантилен. Почти няма вариант на екофашизма, в който отчетливо или анонимно, инкогнито да не пребивават, а и по своему да не влияят генералните референции на постмодерната рефлексия или на практическите ѝ въплъщения. Ето защо добре запознатият с мистериите и със секретите на постмодерността човек може бързо и лесно да открие техните натрапчиво афиширани, или нелегални присъствия и влияния в органиката и феноменологията на екофашизма.

Проблемът в такива комплицирани случаи е, че твърде отдавна, далеч още преди изгрева на Постмодерността немалко видни изследователи на тайнствата на Разума много задълбочено, комплексно, но и солидно аргументирано разобличават както органичните пороци, така и гибелните последствия, до които може да, или пък непременно ще доведат вакханалиите на напълно освобождения, безконтролен в, а и още повече безнаказан за действията си *инстру-*

ментален разум.¹⁵ Не случайно както фашистите и нацистите в първата половина на ХХ век, така и съвременните нео- и екофашисти залагат (най-вече) на манипулациите на житейския разсъдък на хората и преди всичко на емоциите, на съблазняването, или на изтезанията на човешкото подсъзнание. И едните и другите всячески разчитат на неговите възможности и опасни последствия. А в този контекст се разкриват някои твърде особени връзки и зависимости между постмодерността и нео-/екофашизма. Те се базират на инструментално фокусираното внимание и целенасочено-меркантилното и прагматичното експлоатиране на *ирационалността*, която трябва да дезавуира, публично дискредитира и властово детронира рационалността в публичния и частния живот на хората.

Известно е, че постмодерната рефлексия е подозрителна и войнствено настроена срещу детерминизма, на мястото на когото предпочита да натрапва и фаворизира индетерминизма, да толерира дисипативните системи и дискретно контролирания хаос¹⁶, както и всячески да глорифицира случайността. Не случайно докато Просвещението и Модерността толерират силно науката и секуларизма, то Постмодерността, нео- и екофашизмът безцеремонно и публично афишират пристрастията си към езотеричното, мистицизма и паранормалното. Нещо повече, те всячески се опитват да създадат и наложат *своя религия*, която да дезавуира, обезсили, компроментира, елиминира традиционните религии. Не случайно един от пионерите и най-авторитетните представители на неофашизма във Франция - Морис Бардеш, - откровенно заявява, че неофашизмът не може без религия, още повече когато старите богове и религии са обезкървени, даже мъртви, а бялото човечество страстно жадува появата на нови богове.¹⁷ И това съвсем не е изненадващо, поне що се отнася до нео- и екофашизма. Защото фашизмът и нацизмът проявяват изключителен пиетет към мистиката, ирационалното, окултизма, паранормалното. Не случайно още пред 1918 г. германският расизъм и национализъм се обединяват и кристализират във визио-

---

¹⁵ Виж подр.: **Ильин**, В. Теория познания. Критика инструментального разума. Speciosa Miracula. Тотальный мировейник. М., Проспект, 2020; **Хоркхаймер**, М. Затмение разума. К критике инструментального разума. М., Канон-РООИ, Реабилитация, 2011.

¹⁶ Срав.: **Пригожин**, И. Краят на детерминироваността. Време, хаос и природни закони. С., Херон Прес, 2000; **Пригожин**, И., **Стенгерс**, И. Порядок из хаоса. Новый диалог человека с природой. М., Прогресс, 1986.

¹⁷ Виж подр.: **Морис Бардеш** - „Фашистская мечта“.

https://traditio.wiki/%D0%A2%D0%B5%D0%BA%D1%81%D1%82:%D0%9C%D0%BE%D1%80%D0%B8%D1%81_%D0%91%D0%B0%D1%80%D0%B4%D0%B5%D1%88:%D0%A4%D0%B0%D1%88%D0%B8%D1%81%D1%82%D1%81%D0%BA%D0%B0%D1%8F_%D0%BC%D0%B5%D1%87%D1%82%D0%B0

нерството и дейността на *тайното общество Туле*, което притежава огромно влияние, но и определяща роля за много от задкулисните планове и властови сценарии, за дискретно замисленото, публично неафиширано планираното и явно, или тайно практически осъщественото от адептите му в дадени сфери.¹⁸ Но склонността на фашизма към езотеричното, окултното и ирационалното не е абсолютно задължителна и органично присъща за всички негови форми и режими. Не случайно испанският диктатор Франко изпитва панически ужас от тях и особено от дискретната дейност на *масонските общества*, поради което не само им посвещава специална творба, но ги преследва и то най-безпощадно¹⁹.

Разбира се, ориентацията към, връзките с и зависимостите на екофашизма от биографията на постмодерността съвсем не означават, че екофашизмът е изцяло ориентиран към, нито свързан единствено с по-скорошно, или с по-отдавна отшумялото историческо минало, нито пък само с актуално пулсиращата историческа съвременност. Подобно на загадъчната, противоречива и сложна постмодерност, екофашизмът се прицелва в, свързва с, подчинява на фатално необходимите за него разностранни бъдещи трансформации в света и човечеството. Той телеологически, битийно и практически се вижда в, но и (по своему) влияе за формирането и „форматирането“ на историческото бъдеще както на обществото, така на екзистенциалната биография на свързания с него човек, за да предотврати осъществяването на апокалиптични сценарии за природата, света, живота и Homo sapiens. Затова и той не се отнася с безразличие, нито с пренебрежение към историческото минало, в т.ч. и към това на фашизма в неговите разнообразни, а и кошмарни проявления от първата половина на XX век. Напротив, между фашизма и екофашизма съществуват твърде много общи неща, изумителни сходства и неочаквани прилики, които обаче придобиват доста различни измерения и значения съобразно характеристиките и особеностите на съответните исторически времена, обществени реалности, властови порядки и нрави, органично присъщи на първата и втората половици на отминалия бурен XX век. Не случайно много от символите, характерни за, а и широко използвани по време на фашизма и нацизма, се оказват не по-малко атрактивни, публично

---

¹⁸ Срав.: **Васильченко**, А. Общество „Туле“: правда без мифов. М., Вече, 2010; **Васильченко**, А. Окултний миф Третьего Рейха. М., Яуза-Пресс, 2008; **Кормилицын**, С. Орден СС. Иезуиты империи. О чем не принято говорить. СПб., Питер, 2008; **Первушин**, А. Окултний Гитлер. М., Яуза, 2006.

¹⁹ Виж подр.: **Франко**, Ф. Масонство. М., Слава!, 2008 **Ходап**, К. Масонство. For Dummies. С., Алекс-Софт, 2023.

рекламирани, но и властово налагани от съвременните екофашисти в различни страни и народи. Това, например, се отнася не само за *свастиката*, но и за редица други емблематични, или даже *сакрални* за фашизма символи, които днес сякаш приживяват свой нов „Ренесанс“. Елементи на различни представители от флората и фауната, които някога са били силно толерирани и властово фаворизирани от нацистите и фашистите, сега отново - в пряк, или модифициран вид - присъстват в екофашистките символни арсенали, а и биват публично, но и мащабно използвани в поведенческите им репертоари. Голяма част от спотаеното в митологията на фашизма излиза отново от мрака на забвението и анатемосването и бива обляно с ярка светлина, а и удостоено с растящо внимание. Корелациите на нацистко/фашистките митологии с тайнствената земя или свещенната гора, или приказните страни на бленуваното историческо бъдеще вече не потъват в прахта и забравата в мрачните фондови хранилища на Музея на отминалата история. Напротив, те все по-често, а и все по-натрапчиво биват изваждани на показ, шумно рекламирани като изключително важни, но и ценни за спасението на човешкия род, макар и в силно намаляващите му количества. Не случайно в названията и емблемите на някои природозащитни структури безпристрастната, но и пронизателна херменевтика може да открие редица тайни шифри, отвеждащи към идеологията, митологията и символиката на фашизма, или на нацизма. Ето защо впечатляващият и мащабен пренос от фашисткото минало в нашето преломно историческо съвремие може доста контрастно да се забележи в настойчивото рекламиране, инструменталното възраждане и дискурсивното трансплантиране на много идеи на *Юлиус Евола*, които, обаче, във визионерствата и практиките на днешните неофашисти и екофашисти сякаш приживяват „нова пролет“, добиват твърде солидна роля, а и доста съществена значимост както предшествениците им някога - през първата половина на отшумялия XX век. А и страстната мечта на Евола за предизвикване и успешно извършване на *нова контрареволуция*, даваща исторически път, шанс, власт, богатства и привилегии на *новата аристокрация*, отново е в дневния ред както на неофашистите, така и в агендата на екофашистите, които също неистово копнеят за градеж и утвърждаване на едно, съвсем *ново кастово общество*, което да бъде изградено на принципите на тотално подчинение на властниците и стриктно, безусловно, безпрекословно изпълнение на заповедите им от тотално подчинените, но и осигуряващите тяхното благоденствие социални маси.

(Но залагането само на дисциплината, авторитаризма и бюрократизма не е гаранция за своевременно и успешно справяне с екологическите предизвикателства и бедствия. Защото, както аргументирано показва световноизвестният историк Ниал Фергюсън, разчитането на такива властови инструменти не предотвратява, нито редуцира екологическите рискове, кризи, катастрофи или даже апокалипсиси, а ги увеличава, затруднява и усложнява, особено в смутни и преломни времена.²⁰ А тъкмо към употребата на подобни властови средства ориентират нео- и екофашистите в битките си срещу демокрацията и левите идеи.) Затова обратно на все по-истеричните крясъци или панически ридания на неолибералите-глобалисти, които всъщност са чистопробни неофашисти, кастовото разделение на обществата в края на ХХ и началото на ХХ век не само не се ограничава и спира, а - напротив - ускорява своята динамика, и расте в мащаб. Последните научни изследвания по категоричен начин доказват, че в условията на дигиталните реалности и порядки истинското равноправие се оказва гнусен мит, фалшива и пагубна илюзия, а кастовостта на социума ескалира ужасно.²¹ На мястото на гръмогласно и широко рекламираната дигитална свобода и демокрация се промъква, настанява и господства съвсем друг тип антихуманна, квазидемократична и мизантропска система на властови зависимости, в която отчуждението, предубедеността, предразсъдъците, враждебността, нетърпимостта и непоносимостта към чуждостта се превръщат в задължителна норма на отношение и поведенческа реакция и в Мрежата, и в живота, т.е. в практиката. Ето защо кастовостта, херметизацията, изолацията между отделните човешки общности, а и безкомпромисната и повсеместната йерархизация в техните отношения стават не само задължителни иманентни характеристики на фашистко/нацисткия маниер и манталитет, но, заедно с това, се оказват органично присъщи и публично обявени за *сакрални* в много от нео- и екофашистките визии. И както в миналото, така и днес нео- и екофашистите са непоклатимо убедени, че желаната и потребната им природна действителност не може/трябва да търпи присъствието и влиянието на *недочовеците*²², които непременно и всячески трябва да се ограничат, а дори и още по-добре - безжалостно да се унищожат.²³

---

²⁰ Срав.: Фергюсон, Н. Злой рок. Политика катастроф. М., Corpus, 2023.

²¹ Виж подр.: Крол, А. Теория каст и ролей. М., Бомбора, 2018; Уилкерсон, И. Касты. Истоки неравенства в ХХI веке. М., Эксмо, 2022.

²² Бащинството на идеята за недочовеците принадлежи на Херман Вирт който в 1928 г. публикува своята книга „Произход на човечеството“, в която обоснова тезата, че в началото на човешката история има две

Нали теориите или концепциите за историческата предопределеност и ценност на „златния милиард“, който трябва да се обезпечи с безскрупулното и безпощадното унищожение на няколко милиарда човешки същества, не са нищо повече от чист фашизъм/нацизъм, който в днешните или в утрешните исторически условия следва да се реализира чрез триумфа на нео-, или на екофашистите. В този човеконенавистнически проект спасението на природата във фанатичните визионерства на екофашистите може/следва да се постигне единствено чрез спешна, безкомпромисна, тотална и жестока разправа с всички, които са смятани за недочовеци, или пък за крайно ненужен, вреден и опасен човешки баласт спрямо нуждите на природата; а и който, обаче, отнема нещо ценно, или полагащо се (по незнайно какви принципи и критерий) само на техните „избраници“. Ето защо „разширяването на жизнените пространства“ чрез завземането на чужди територии и богатства се счита за неизбежно, основателно и оправдано. Така е през 30-40 години на XX век, така и днес спрямо агресията срещу Русия.

Един от първите изследователи, които лансират идеята за *златния милиард* е Пол Ерлих, който през 1968 г. публикува световния си бестселър „Популационната бомба“, в която обосновава апокалиптичната визия, че заради пренаселяването на Земята в близките десетилетия ще настъпи краят на света, а за да се избегне такъв ужасен развой, човечеството трябва спешно да бъде

основни раси. Едната е нордическата и чрез нея се проявяват високодуховните индивиди и общности, докато втората е съставена от човеците-зверове, т.е. недочовеците. Нордическата раса изначално и еволюционно обитава Севера, а недочовешката идва от Юга, от териториите на Гондвана. Всичко творческо, възвишено, добродетелно и прогресивно е и може да се ражда само от нордическата раса, докато всичко пошло и античовешко е дело на недочовешката раса. Първата разчита на своя разум, втората - на примитивните си инстинкти. Предотвратяването на гибелното расово смесение на хиперборейците със звероподобните същества обуславя съдбовната необходимост от декретиране, а и легитимиране на определен тип *расова хигиена*, която нацистите създават и налагат, заимствайки и инструментално прилагайки тезата на Херман Вирт. Неговата концепция служи и като идейно-ценностна база за създаването и легитимацията на АНЕНЕРБЕ - Немско общество за изучаване на древната германска история и Наследството на предците, което е тясно обвързано с тайното общество Туле. В дейността на АНЕНЕРБЕ, под ръководството на Хайнрих Химлер, се осъществява теоретическото комбинирание и мащабното практическо рекламиране на амалгамата от немския расизъм и мракобесната човеконенавистна идеология на Третия райх. В дейността на АНЕНЕРБЕ главна роля и значение придобиват идеите и на окултиста Фридрих Хилшер. Главната задача на АНЕНЕРБЕ е с научни методи и проучвания да доказва превъзходството на арийците. Химлер има огромно желание да създаде и наложи *нова религия*, чийто институционален център трябва да бъде разположен в замък Вевебсбург. Това ново вероизповедание трябва да бъде атрактивна и ефективно действаща смес от древно-германското езичество, неомърсеното от евреите християнство и най-доброто от историята и културната съкровищница на окултизма, господствал в предишния век в Европа (виж подр.: фон Кранц, Х-У. Тайните на Третия райх: „АНЕНЕРБЕ“ - секретният проект на Хитлер. С., Паритет, 2013 , а също от него и: „АНЕНЕРБЕ“. Тъмната тайна на Третия райх. С., Паритет, 2022).

²³ Неслучайно специалната брошура, издадена от ръководството на Гестапо, какви трябва да са отношенията и действията към недочовеците, се оказва специфичен категоричен императив за дейността на екофашистите, неистово стремящи се да прочистят колкото може по-скоро и напълно човешкия род от ненужната, вредната и опасната човешка маса, за да разширят максимално възможностите и най-вече жизнените пространства на новите разновидности на фаворизираните „арийци“ и на техните аристокрации.

намалено до 2 милиарда човека. Не случайно няма екофашистки адепт или изследовател, който да не се основава на доводите и аргументите на Пол Ерлих, според които от допустимите 2 милиарда население на Земята единият трябва да господства и управлява, а другият - прилежно да го обслужва. Именно Ерлих дава силен тласък, а и концентрира вниманието, но пък и интересите на учените, идеолозите и политиците към необходимостта от, ролята и значението на съответна *популационна екология*²⁴, която да обслужва държавното управление.

Както в миналото от преди близо век, така и днес мишените и жертвите отново са съсредоточени в конкретни етнически, или национални идентичности - славяни, африканци, азиатци, латиноамериканци и др., които се смятат от архитектите и адептите на нео- и екофашизма за *нецивилизовани варвари*, които трябва задължително да се „*превъзпитат*“, като преди това следва да бъдат непременно *редуцирани* в своята многочисленост и то в доста големи мащаби. Не е случаен, а закономерен фактът, че именно във времето на развоя и особено на апогея и хегемонията на постмодерността „на бял свят“ се появявиха и утвърдиха новите, силно идеологизирани, политизирани и инструментализирани конотации на терминологията и праксеологията на съвременното *колонизиране* на духовния свят и битийните проявления на индивидите и общностите. Първоначално темата за „колонизацията на жизнените светове на хората“ се ражда в средите на левите интелектуалци, но след това много бързо и безскрупулно се приватизира и практически експлоатира от десните, а и особено на крайно десните радикални идеологии, но и партийно-политически формации. Затова идеологическата и политическата обосновка на различни модели на колониализация или деколонизиране на определени социални общности все по-често и по-мащабно прибегваха и до услугите на постмодернистка и неолиберална парадигматика, митология, семантика, семиотика и спешна легитимация, а свършваха с най-одиозни форми в десния идейно-политически радикализъм. И както в миналото от първата половина на XX век, така и през втората на същия редица *социални идеи* брутално се откраднаха от десницата, в т.ч. и от десния радикализъм, за да се префасонират семантично и семиотически, и да се включат на пълни обороти в реализацията на нео- и екофашистки сценарии. Митовете за социалния характер и ангажимент на фашистките и нацистките ре-

---

²⁴ За нея виж подр.: **Гиляров, А.** Популационная екология. М., МГУ, 1990.

жими преживяха исторически, отдавна невиджан ренесанс, за сметка и в ущърб на мащабно дискредитираните неолиберални, неоконсервативни, традиционни и модернизирани социалдемократически, социалистически партийни структури. По чисто нацистки/фашистки манталитет и маниер, грижата за своите трябваше да се базира и компенсират с безразличие, липса на съчувствие, състрадание, помощ и съдействие към проблемите на другите, особено на чуждите идентичности, които в новите условия заслужаваха само ограничения, лишения, тотална цензура, дискриминация, стигматизиране, репресии, а пък и дори екзекуции в символичен и реален физически аспект от новите властелини на света, които все повече, но и по-очевидно действаха по чисто нео-, или екофашистки модел.

Малтусианската парадигма, че войната е огромно благо „в името на човечеството“²⁵, във визионерствата и практиките както на нацистите и фашистите, така в тези на техните наследници в редиците на нео- и екофашистите придоби не само изумителна, даже потресаваща историческа реанимация и практическа реабилитация, а и се превърна в техен категоричен императив. В менталността и прагматиката на екофашистите тя даже стига до умопомрачителни размери и патологични възплъщания, доколкото истинският екофашист трябва да е готов и способен да пожертва дори себе си за сакралния мит. И не случайно гуруто на екофашизма - видният финландски орнитолог и изтъкнат представител на дълбинната екология²⁶ *Каарло Пенти Линкола*, категорично заявява, че сред най-спешните и наложителни мерки за спасение на Природата и Живота трябва да бъдат неотложното, а и мащабно съкращаване на населението по всякакви начини и без морални угризения, повсеместен и безпощаден драконовски контрол върху раждаемостта, задължителното легитимиране и неотстъпното прилагане на евтаназия за непълноценните индивиди²⁷, безмилостно ограничаване на

---

²⁵ Интересно е, че малтусианската визия (в донякъде завоалиран, но и доста осъвременен вид) се лансира и отстоява също и от култовата фигура на много популярния в нашата съвременност Римски клуб - *Аурелио Пачеи* (*Мальтус*, Т., *Печчеи*, А. „Слишком тесно“. О пользе войн и эпидемий. М., Родина, 2021).

²⁶ Знаменателен е фактът, че огромната част от екофашистките теоретици или водачи на организации са страстни поклонници и непоколебими защитници на принципите и ценностите на дълбинната екология.

²⁷ Не трябва ли да считаме като неофашизъм и твърдото намерение на днешното канадско правителство, което (по думите на премиера Дж. Трюдо) в най-скоро време официално ще легитимира възможността и даже задължението за прилагане на евтаназия в медицинските заведения към непълноценно родени бебета, или деца под 1 годинка, които имат труднолечими или нелечими заболявания. Но такъв подход са използвали и нацистите през 30-40 години на миналия ХХ век. Впрочем, Канада е безспорен световен лидер по практическото реализиране, най-мащабното, а и последователно рекламиране на мултикултуралистката и джандър-идеологията, срещу които в останалия свят се води отдавна тежка война, а в Западна Европа дори и най-отявлените защитници на мултикултурализма като А. Меркел, Дж. Камерън, С. Берлускони и др. знакови политически фигури не само се отказаха, но и публично го заклеймиха и осъдиха.

задоволяването на човешките потребности до фатален минимум и категоричния отказ от преследването на непрестанен икономически растеж вбъдеще²⁸. Дефинираният от него антихуманен и недемократичен принцип на „спасителната лодка“ включва задължителното и ефективно прилагане на геноцида, евгениката, тоталитаризма и неотклонната, а и твърде мащабната реверсия към пред- или доиндустриалните технологии в живота на човека като род.²⁹ Според Линкола, „престъпленията срещу човечеството“ са далеч по-незначителни от престъпленията срещу природата, която е безпомощна, а и невинна жертва на човешкото безразсъдство, алчността, волунтаризма и самонадеяността на хората. Затова единственото, макар и крайно радикално, средство за гарантирано спасение на природата е екстремната депопулация на човечеството. Нещо повече, той най-чистосърдечно признава и даже искрено съжалява, че не може да има възможност да *пожертва и самия себе си*, като, заедно с този ужасяващ самоубийствен акт, стане причина и за гибелта на милиони човешки същества. Линкола публично споделя, че единствено страхът, както и липсата на достатъчно кураж и храброст са факторите, който му пречат да се включи толкова активно, колкото всъщност той неистово желае, в терористически групировки и в екстремистки операции, които непременно трябва да са ангажирани пряко със системно, публично шокиращо, а на всичко отгоре и масово избиване на колкото повече може невинни хора, единствено и само заради презумпцията, че те са част от неопростимо виновния (за природните кризи и колапси) човешки род.

Не е тайна, а е публично известно, че в последните няколко десетилетия най-ужасяващите масови убийства във високо развити, богати и водещи страни бяха извършени от лица, публично афиширащи се като адепти на неофашизма или екофашизма, които чрез кървавите си деяния искали да възтържествува свещената истина и да дадат своя принос в спасението на природата и живота от прекалено големите масиви на непотребни и вредни човешки същества. Тук не е потребно да се споменават детайлно хронологиите и потресаващите картини на такива мизантропски злодеяния, нито да се излагат безумните им идеи

---

²⁸ Специално за неизбежната или задължителната редукция на икономическия растеж много популярна, но и системно цитирана стана книгата на най-емблематичния френски мислител в лагера на „новите десни“ Ален де Бенуа Вперед к прекращению роста! Эколого-философский трактат. М., ИОИ, 2013.

²⁹ По-късно и американският еколог Гарет Хардин също ще употреби метафората и принципа за *моралната спасителната лодка*, за да обоснове своята екофашистка концепция за трагедията на общите блага, според която евгениката трябва да се прилага, а и че не бива да се помага на неразвитите страни и народи, защото те са по начало обременени и обречени, поради което трябва да се оставят да измрат от глад, с което, обаче, ще се облекчи, но и исторически гарантира положението на развитите народи.

за спасение на Природата и Живота чрез елиминирането на ненужните човеци. Но е кошмарен факт, че тенденцията на такива прояви експоненциално расте.

Ако фашистите/нацистите решават проблемите за прочистването на расите и човешките маси в отделни държави и общества чрез безкомпромисни, брутални, очевидни и потресаващи средства, то днешните нео- и екофашисти се опитват да решат своите проблеми чрез по-приемливи от гражданството методи, както и чрез промиването на съзнанието и психиката му с всевъзможни и формално човеколюбиви каузи, проекти, властови сценарии и перверзни технологии. Такива, примерно, са мултикултурализма, джендър идеологиите и практиките и т.н. Вместо публичните масови разстрели, крематориумите и гробищата на неznайни купища загинали хора от страна на фашистите и нацистите, съвременните нео- и екофашисти залагат ва банк на фалшиви теории и концепции за демократична защита на човешките права и свободи, за фиктивни равенства между отличаващи се по различни признаци идентичности, дори за тотална легитимация, или даже фаворизация на джендър експонираните общности. (Но е важно да се отбележи, че такива замени не елиминират възможността, нито пък скриват или оправдават бруталните публични агресии на неофашистите срещу онези, които по някаква причина са им влезли в очите и се третират за врагове.)

Важно да се отбележи, че усилията и практическите опити за постигане на солидни успехи в тези задачи не са обвързани единствено и пряко с отделни човешки контингенти, които се нуждаят от вниманието, или заслужават помощта, подкрепата и съдействието на явните/скритите нео-, или екофашисти. Защото, например, изменението между пропорциите на стандартните по своята сексуална ориентация хора, от една страна, и представителите на ЛГБТИ групите, от друга страна, нямат само чисто сексуална или полова мотивация, а и идентификация. Те са дискретно обвързани и солидно обслужващи редица други жизненоважни сфери, институции, политически формации, сценарии, високопоставени партийни елити, или кадри, които се надяват, а и почти сигурно биха се облажили доста при съответни големи успехи в променянето на статуса и жизнения патос на общностите с различна (от традиционната и масовата) сексуална ориентация. Не случайно преди време в САЩ избухнаха публични скандали, а и имаше публикации, които разобличаваха перверзната експлоатация и бруталното натрапване на джендър идеологията в образователната система, тъй като наяве излязоха секретни документи, показващи как чрез радикалното

преформатиране на полово-сексуалната идентичност на хората, особено на по-младите поколения впоследствие силно ще се изменят, а и задълго гарантират електоралните масиви на Демократическата партия, която е най-върл защитник на джендър идеологиите и практиките както в страната, така по целия свят. По този повод избухнаха шумни скандали в правосъдната система, в която в някои щати са били толерирани, а в други - блокирани съответни програми за насърчаване не само на смяна на половата идентичност, а и за кастриране.³⁰ А в този контекст непременно трябва и да се отбележи, че подобни деяния нямат само връзка с и отношение към уж доброволната смяна на пола на индивидите, но и, същевременно, са дискретно и мащабно обвързани с далеч по-стария и значим проблем за намаляването на населението в съответна държава, а и в световен план. Защото фаворизацията и легитимацията на джендър идеологията и практическото ѝ реализиране неизбежно водят до много съществено намаляване на раждаемостта, а оттам и до кардинални промени в отношенията на младите поколения както към брака, така и най-вече към родителските им задължения. В крайна сметка, именно това са интимните цели и съкровени опции на всеки нео- и екофашизъм - всякак да ограничи, форматира, контролира и експлоатира само и изцяло в своя полза разнообразните човешки отношения и зависимости.

Заиграването с проблемите за сексуално-половата идентичност дадоха златни шансове в публичното и медийното пространства да се излеят и неистово коментират всевъзможни клюки, слухове и сплетни за емблематични политически фигури в Запада. (Не случайно от известно време социалните мрежи врят и кипят от страсти и коментари за хомосексуализма на Барак Обама, а и за шокиращите разкрития, че съпругата му Мишел Обама е скрит трансджендър. И не е трудно да се предположи, че тази пикантна тема е на върха в сайтовете, обвързани пряко/косвено с неофашистки ориентирани публики, или структури.)

---

³⁰ Съвременни изследвания в САЩ показват, че 20% от милениалите се обявяват за членове на ЛГБТИ общността, която традиционно и масово (почти 80%) гласува за демократите. Затова форсирането и легитимирането на джендър идеологията, третия пол и др. под. са в изгода на партократите и олигарсите, които неистово разчитат на техните услуги. А увеличаването на количеството на тази общност гарантира и светли перспективи в бъдещето, в което за електоратите на другите партии ще има много сериозни предизвикателства и невероятни трудности, обусловени от ескалиращото недоверие в политика, отчуждението, бягството от гражданските задължения и пандемично растящия електорален абсентизъм. Перверзната инструментализация на политиката стимулира дори целенасочено, системно, радикално и безскрупулно изменение на демографската карта на американската нация, чрез което, обаче, могат да се постигнат не само тясно-партийни, но и геостратегически цели, дискретни проекти и антихуманни сценарии. А проблемът за *масовата кастрация* е важен елемент от програмите на авторитетни международни институции, които не само рекламират, но и практически контролират тяхното осъществяване в редица страни.

Цената на ограниченията, лишенията и човешките жертви вече е без значение. Ако Просвещението въздига Човека до най-високо равнище в историята като му предопределя безгранично господство чрез Разума и Хуманизма, неолиберализмът, постмодернизмът, нео- и екофашизмът - обратно, - не само формално, а и практически му отнемат първенството и значението в нашата планета, като му отреждат и вменяват противоположна роля и инструментална функция - да бъде не висша, а инструментална ценност в изгода на новите богоизбранници. От олимпийския връх на йерархията на живите същества на Земята, човекът се оказва обречен да се спусне в низините, блатата и бездните на ограниченото си, аскетично, дисциплинирано, безропотно и всеотдайно служение на Елита. А това вече е не само *епохална и антропологическа инволюция*, но и безспорен, кошмарен, исторически невиждан и нечуван досега *хуманитарен Апокалипсис*.

Постмодерността е изначално и докрай обсебена от някои парадигмални идеи на нейния кумир - Фридрих Ницше, - като тези за безусловната и нескончаема преоценка на ценностите, безгранично ненаситната воля за власт, ролята и значението на свръх-човека. А те имат огромно значение във формирането и реализацията на фашизма и нацизма. Ето защо, макар и в наложително осъвременен, но и доста опосредствен вид, тези идеи проникват и влияят и във визионерствата на неофашизма.³¹ За разлика от него екофашизмът залага „ва банк“ на някои други ницшеански идеи, които постмодерността мащабно използва - слабите идеи, меката сила и власт, феминизацията на всичко и категоричната противопоставеност на всичко, което явно, или тайно крие в себе си духа и последиците от маскулинизацията в публичния и частния живот на човека. Това е още по-контрастно, но и по-силно изразено във визиите на екофеминизмите.

На пръв поглед изглежда странно, необичайно и даже парадоксално, но е факт, че в контекста на борбата срещу неконтролируемия растеж на популациите има особено сближение и даже заимстване на идейни опции между десните и левите радикали. Това доста релефно се забелязва в (на пръв поглед силно озадачаващите и непонятни за обикновения житейски разсъдък) повторения и употреби на някои мотиви/рефрени, типични както за радикалния феминизъм,

---

³¹ Не случайно ако Фридрих Ницше не обръща специално внимание на изкуственото създаване на Свръх-Човека, постмодернизмът със своята пристрастеност и апологията на конструктивизма акцентира тъкмо на възможностите на новите биотехнологии, в т.ч. и чрез евгениката, да се създаде *новият свръх-човек*, а подобна възможност и съблазнителна опция няма как да не привлече вниманието на нео- и екофашизма.

низъм, по-точно за екофеминистката му версия³², така и за десния партийно-политически и идеологически радикализъм. Защото и в двата лагера почти идентично се използват (макар и с различна акцентуация) тезите за неизбежната съпоставимост и сравнимост между съдбата на Земята и тази на Жената. Не случайно екофеминистките пледират за спешна подготовка, организация и провеждане на Екологическа революция, която е единственият и последен начин да се спасят и освободят Жената и Природата. Защото и двете са жертви на мъжкия егоцентризъм и фалократизъм, патриархата и патримониалните традиции в западни общества и култури, на маскулинизация на историята и еволюцията на различните цивилизации в резултат на деформирания принцип на хуманизма. Тя страстно агитира за масова женска стачка за радикално изменение на се-

---

³² В науката е общоприето за родоначалница на екофеминизма да се счита американската изследователка *Елен Сволоу Ричардс* (1842-1911), която е първата жена, приета в Масачузетския технологичен институт, първата жена-преподавателка във висше учебно заведение и първата американка, получила научна степен по химия. Екофеминизмът като термин се постулира и „вкарва в оборот“ в научната дискурсивност през 1974 г. от дъщерята на френски граф, симпатизиращ на анархизма - *Франсоаз Дюбон*, която е много популярна квирактивистка (съоснователка на Хомосексуалния фронт за революционни действия), бивша комунистка, автор на близо 50 книги, драми и пр. В своите произведения тя (и най-вече в световния си бестселър „Феминизъм или смърт“, чието заглавие е преработена версия на лозунга на Великата Френска революция от 1789 г. „Свобода или смърт“, както и в многобройните си публични изяви) непоколебимо отстоява идеята за задължителен теоретико-аналитичен паралел между маскулинизираните злоупотреби с репродуктивните особености на жената и безотговорното, хищническо капиталистическо експлоатиране и унищожение на ресурсите на Майката-Земя от конюнктурно доминиращите транс-олигархии. Според нея, деградацията на природата върви успоредно с дехуманизацията на силния - мъжки - пол. Маскулинизираният волунтаризъм, егоизъм и агресивизъм предизвиква *двойна криза* - в природата и демографията, която може/трябва да бъде преодолена само чрез радикално отнемане на господството и контрола на мъжете в практиката и отношенията им с инструментално създадения в тяхна полза „слаб - женски - пол“. Както опустошението, така и пренаселването на нашата планета се дължат на безотговорността, тщеславието, самолюбието и алчността на силния пол. Заради голямата мъжка самонадеяност, алчност и агресивност, тотално пронизали духовността и битийността на капитализма, последният се намира в своя последен и *предсмъртен стадий*. За да станат планетата и животът (ни) спокойни, нормални и екологически стойностни и перспективни, обаче, жените трябва да превземат властовите институции, а и да отнемат ръководството и контрола на мъжете във всички сфери, в т.ч. и много силно да ги ограничат в сферата на забременяването и раждаемостта. Защото премахването на експлоатацията на природата от мъжете е фатално зависимо от унищожението на хегемонията на силния над слабия пол. В този контекст аналогията между *женското и природното тяло* е фундаментална идея на екофеминизма: безотговорната, безсъвестната, безжалостната, нечовешката експлоатация на двете води до ужасен край. През 1977 г. Дюбон публикува и книгата си „Пастирите на Апокалипсиса“, в която обрисова профила на неистово бленуваното от нея утопично и хармонично (женско) общество, в които всичко, свързано с мъжете, в т.ч. и самите те, е напълно отстранено, а и е невъзвратно забравено. В това мирно, проспериращо, основано на любов, равенство, справедливост и солидарност *женско царство* възпроизводството на хората става единствено чрез клониращи технологии. Подобна визия, обаче, не е новаторска, защото назад в историята на утопиите, како-, дис- или анти-утопиите съществуват немалко творби, в които нормалният и хубав живот на „слабия пол“ се оказва възможен единствено в такива общества, в които мъжете или са напълно лишени от господстващата си позиция и роля, или пък са даже тотално унищожени (виж подр.: **Мизов**, М. Политическите утопии. В 2 тома. С., Авангард Прима, 2022, по-точно в том 2, глава 7). Подобно на други радикали, Дюбон храни голяма симпатия към терористичните групировки и наказателните им операции, като дори през 1977 г. сама, пряко и активно участва в поставянето на взривно устройство в строящата се атомна централа Фасенхайм в областта Елзас, но и се разминава осъждането. За неимоверно бурния ѝ, изпълнен с всевъзможни авантюри и големи опасности живот свидетелства и нейното признание, че ще бъде спокойна, а и в пълна безопасност, едва когато най-сетне легне в гроба.

мейно-брачните и полово-сексуалните взаимоотношения, протестно блокиране на раждаемостта, за неприемане даже и на опцията за полов паритет, защото всяко равенство е капитулация пред, но и колаборация с по-силния мъжки пол. Вината за окаяното положение на жените е на капитализма, който фаворизира и възпроизвежда патерналистични модели в човешките/половите отношения. А радикалният феминизъм стига даже и до умопомрачаващи крайности, според които силният (мъжки) пол не заслужава да има бъдеще и трябва да бъде безпощадно отстранен, изцяло заличен от картата и историята на бъдния свят. Не случайно се ражда и прокламира Манифест на жените, пледиращ за тази кауза. Не е трудно да се предположи, че една от първите, а и най-важни крачки в този ракурс е *всеобщата женска стачка против забременяването и раждането*. А тази идея няма как да не се хареса и адмираира от екофашистите независимо от несъгласията и критиките им към дискредитацията и елиминацията на мъжете.

Твърде показателно за междуполовата конкуренция е изследването, осъществено от Кралския технологически институт в Швеция, установило, че заради своите (джендър) привички мъжете замърсяват с 16% повече атмосферата, почвите и водите от жените, поради което са обявени и за по-голяма опасност, а и вредност в контекста на фаталните климатични промени. И е разбираемо, че шведските привърженици на дълбинната екология и екофашизма проявяват доста голям интерес към такива изследвания и ги използват в своята практика.

Публично афишираната или умишлено скриваната връзка на някои екофеминистки направления и определени екофашистки визионерства и структури с парадигми на дълбинната екология³³, прокламираща *оухотвореност на Природата и особена чувственост на Земята* обуславят известни сближения, прилики, или сходства между тях в този дискретен контекст. Такива идеи, обаче, могат да се открият и в митологията на фашизма, а и на нацизма. И не случайно мотивът, или рефренът за *сакралността на природата* е органично присъщ както за екофеминисти, така за екофашисти, а дори и за фашисти. В този смисъл са обясними критичните позиции на екофеминизма и екофашизма срещу похищението и унищожението на *дивата природа, която е свещена*.³⁴ Не е трудно да се предположи, че свещеността и неприкосновеността на ди-

---

³³ Срав.: Деволл, Б., Сешнс, Дж. Глубинная экология. Киев, КЭКЦ, 2005.

³⁴ Срав.: Грѐбер, Л. Дикая природа как священное пространство. Киев, КЭКЦ, 1999; Нѐш, Р. Дикая природа и американский разум. Киев, КЭКЦ, 2004.

вата природа се базират на известни метафизични предпоставки и доводи, които в рамките на екофеминизма и екофашизма имат своите семантични нюанси. Впрочем, апологията на *сакралността на дивата природа* във визиите на екологите притежава и съответна, но и твърде солидна философска обосновка.³⁵ Съвсем закономерно привържениците на дълбинната екология и даже на екофашизма категорично обвиняват технологичните фикции и иновации на човешкия род за огромните трагедии на природата и на живите същества в нея, които обаче съпътстват и унищожението на коренните народи и тяхната уникалност.³⁶

Друга важна прилика и място за взаимодействие между екофеминистките и екофашистите е отношението им към интуитивното и митологичното. Както представителите на духовния екофеминизъм, така и тези на екофашизма отделят специално внимание, но и сериозни усилия за проучването и публичното рекламиране на спотаеното в старите митологии, за търсене на „елексира на живота“ в дейността на неординерни типажи - вещици, магьосници и др. под.

Известно сходство или поне формална близост между левите и десните радикали - екофеминистки и екофашисти, - съществува и относно публично афишираните, или съзнателно прикриваните им симпатии към начини на поведение, които драстично нарушават общоприетите норми и закони в страната. И в този аспект е лесно обяснимо защо немалко техни представители се оказват пряко/косвено замесени или поне безцеремонно подкрепящи терористични групировки, или екстремистки действия срещу установения обществен порядък.

Както през 30-40 години на XX век, така и в нашата бурна съвременност отново на предна линия се извеждат мотивите, основанията, доводите и аргументите защо едни раси, етнически общности и нации трябва да имат гарантирани преференции и сигурни гаранции за пребъждане и благополучие, в отличие от други, които следва да бъдат „изпратени на ешафодите“ на мизерията, войните, трагедиите, буницата на историята и каторгите на забравата.³⁷ В този контекст решенията и отговорите са кристално ясни и пределно категорични: защото йерархията в природата и обществото не търпи ненужните, а ги подлага

---

³⁵ Виж подр.: **Борейко**, В. Философи дикой природы и природоохраны. Киев, КЭКЦ, 2002.

³⁶ Срав.: **Мандер**, Дж. Когда не остаётся ничего святого. Провал технологий и судьба коренных народов. Киев, Эко-Право, 2007.

³⁷ В подобни дискурси могат да бъдат забелязани и разнообразните силуети на Хегеловата идея за ясно разделение на народите на *исторически* и *неисторически*, като, естествено, исторически са фаворизираните (от нео- и екофашистите), а неисторически - онези, които се дискредитират, стигматизират и отричат (виж подробно и: **Аржанов**, М. Гегелианство на службе германского фашизма. М., Партиздат, 1933).

на големи опасности, фатални изпитания и сигурна смърт, за да могат, обаче, другите - високопоставените в обществената йерархия, подобно на тези в природната субординация, да живеят безметежно, спокойно, но и благоденстващо. Така е с хищниците в природата, а така следва да бъде и в обществения живот. Не случайно нацизмът и фашизмът, а след тях вече и постмодерността, нео- и екофашизмът са толкова пристрастени и обсебени от *зверското в човека*. А то, обаче, във фаворизираните раси и класи приема ореола на цивилизовано и закономерно, порядъчно и задължително, а в тези от нисшите, обречени на презрение раси и класи се описва като варварско, достойно за изстребление.³⁸ По този начин социал-дарвинизмът и малтусианската природа на фашизма и нацизма се оказват вече не експонати от музея на историческата памет, а изключително съществени предпоставки, условия, фактори и механизми, гарантиращи спокойствието, душевното благоденствие и материалното благопопуличие на дефинираните и адмирираните от нео- и екофашистите *нови аристокрации*.

В известна степен огромна вина за това носи духът на постмодерността, който облекчава и дори насърчава, от една страна, радикалните и мащабните деструкции в класовата структура на обществата, попаднали в нейните обятия, а и - от друга страна - толерира и всячески се опитва да легитимира за колкото може по-дълго време новите висши касти, все повече оприличаващи или съизмерващи се с „човешкия материал“ на транснационалните елити-аристокрации. Не случайно неолиберално фаворизираният космополитизъм силно се отличава от космополитните иконографии и трактовки, характерни за други епохи и типове общества, но и доста категорично се заклеява от нео- и екофашистите.

Както в годините на тържеството на фашизма и нацизма *евгениката* се превръща в емблематична, първостепенна по важност и значимост научна, а и приложна сфера за *радикално изменение на човешкия материал* в пределите на Третия райх, така също и днес, но вече чрез посредничеството, иновациите в живота и практиката на „умотворенията“ на трансхуманизма, неосоциобиологията³⁹ и пр., висшите класи трябва да са с неимоверно повече бонуси в биологичната, психичната, менталната и практическата си конституция, но и изява.

---

³⁸ По този повод не бива да забравяме и тезата на Карл Майнхайм, че е една от най-характерните особености на западния човек е неговата изконна зверска същност и хищническо отношение към другите.

³⁹ За нея виж по-подробно в: Уилсон, Э. О природе човека. М., Кучково поле, 2015.

Това, което досега еволюцията на човечеството не е познавала и използвала - биологичното конструиране или преформатиране на човешката същност, личност и индивидуалност, - днес вече (с помощта на високите технологии, микробиологията, генетиката и други научни иновации) става реалност, която обуславя непознати досега разделения и нови неравенства в човешките общности.

Днешните (вече исторически залязващи) постмодернистки манталитети и маниери, както и екзалтирано-оптимистично напиралците екофашисти изцяло са се вторачили в изкуствените си фикции да конструират, а и наложат удобни за тях *хомункулоси*, т.е. малки човеци, които да им служат преданно и безотказно. А това е символ и въплъщение на кошмарно историческо и хуманитарно салто-мортале, при което постмодернистките и екофашистките франкенщайновци - архитекти и конструктори на *инструментални човекоподобия*, създават такива човешки същества, които са с предопределени габарити и консумативни срокове. Не случайно именно по време на постмодерността и екофашизма се раждат и умножават безумните и практически вече осъществени идеи за хората, които трябва да бъдат експлоатирани едноразово и после захвърляни на бунището на историческата и социалната непотребност без всякакви скрупули и угризения.⁴⁰

Както по времето на фашизма/нацизма от 30-40 години на XX век, така и в нашата съвременност властовият паноптизъм, тоталната цензура, всевиждащото „око на Големия брат“ и пр., се превръщат от хипотези в кошмарни реалности. *Тоталният надзор* над управляваните и експлоатираните човешки маси по времето на фашизма и нацизма се оказва елементарен, примитивен и палиативен, даже неприемливо брутален в сравнение с този, който съвременните западни общества и транснационалните олигархии постулират, тайно изискват и перфидно експлоатират (и то по най-оптимални начини) в глобалния свят.⁴¹

Както в постмодернисткото визионерство, така в нео- и екофашизма парадигмите, идеологемите, митологиите и кошмарните сценарии за появата и за мистериите на *Новото Средновековие* придобиват огромна, при това хегемонна роля и значимост. Постмодерността наследява родената още в тежките 20-30 години на XX век идея за неизбежното пришествие и страшното царство на

---

⁴⁰ Бейлз, К. Одноразовые люди. Новое робство в глобальной экономике. М., Новый хронограф, 2006.

⁴¹ Виж подр.: **Зубофф**, Ш. Эпоха надзорного капитализма. М., изд. Института Гайдара, 2022.

неофеодализма, която е сътворена и оповестена за пръв път от В. Парето.⁴² И не е чудно, че ако в предишните епохи и типове общества се фаворизира най-вече образът, а и властовият маниер на просветения и социално чувствителен владетел, то в постмодерността и екофашизмът господстват визиите и императивите за владетел, който трябва да придобива, но и безкомпромисно прилага в живота и практиката *варварски* манталитет и маниер на тотално въздействие.⁴³

Динамичното и мащабното разпространение на екофашистките идеи и практики в нашето преломно историческо време обикновено се реализира чрез дискретните прийоми и арсенали на т.нар. мека сила/гъвкава власт, или преди всичко чрез арсеналите и технологиите на хибридните войни, в които ролята на медиите е не само от особена значимост, но и често се оказва не от сектора на четвъртата, а сякаш (както все по-често се пише и говори) първа по сила власт. Това, обаче, може да се прави и чрез световно авторитетни и шумно рекламирани публични форуми, като този в Давос, където ежегодно инструментално селектирани и всячески рекламирани „архитекти на новия световен ред“ излагат своите визионерски концепции, които, обаче, реално са дискретни прикрития на геостратегически и геополитически властови центрове на евроатлантизма. Така, например, става и в последните години с апологетизирането на идеите на Клаус Шваб⁴⁴, за отпечатване на чиито трудове сякаш няма пречки и граници. Впрочем, последните му творби явно го извеждат „на върха“ на йерархията от публично разконспирираните *екофашисти*, които натрапват визионерства, гарантиращи и дълготрайно обслужващи най-вече властта на транснационалните олигархии, естествено, опаковани в лъскави и привличащи вниманието форми. Както в първата половина на XX век, така и в нашата съвременност капитализмът е изпаднал в много тежка, но и продължителна криза, съпроводена от декадентски настроения и идейни брожения⁴⁵, улесняващи, а даже и катализиращи появите и разпространенията на всевъзможни модуси на нео- и екофашизма.

---

⁴² Виж подр.: **Бердяев**, Н. Новое средновековье. С., Феникс, 1991; **Менк**, А. Новото средновековие. С., УИ „Св. Климент Охридски“, 1996; **Парето**, В. Трансформация демократии. М., Территория будущего, 2011.

⁴³ Срав.: **Каплан**, Р. Политика война. Почему истинный лидер должен обладать харизмой варвара. М., Азбука-Аттикус, 2002.

⁴⁴ **Шваб**, К., **Ванхам**, П. Капитализъм на заинтересованите. С., Изток-Запад, 2021; **Шваб**, К. Четвъртата индустриална революция. Пловдив, Хермес, 2016, **Шваб**, К., **Маллере**, Т. Covid-19. Велика перезагрузка. Женева, изд. Всемирного экономического форума, 2020.

⁴⁵ Виж подр.: **Кайзер**, Б. Еврофашизм и буржуазный декаданс. Концепция Европы и критика общества у Пьеря Дриё ла Рошеля. Киль, Регин-Ферлаг, 2011.

Публична тайна е, че много от публично изкустителните и впечатляващите акции на екофашистите се подкрепят доста солидно от тайните служби на конкретни страни, или пък от могъщи по възможностите и обхвата на дейността си глобални властови центрове. Например, изумително скоростното налагане в публичното пространство на екологично-климатичното визионерство от клинично и безспорно доказано страдащата от редица психични заболявания Грета Тунберг, която немалко съвременни, а и обективни анализатори класифицират като глобално рекламирана чистопробна екофашистка, се организират, спонсорират и шумно прокламират от емблематични по тъмната си слава фондации, или авторитетни глобални структури, като тези на Джордж Сорос, Римският клуб (който, впрочем, обнародва специално заявление в категорична и безусловна подкрепа на нейната кауза и дейност), Глобалният план на Маршал, възглавяван от бившия вице-президент на САЩ - изтъкнат защитник и непреклонен борец за тържеството на екологичните каузи, Ал Гор. И не случайно неотлъчна спътничка по световните подиуми и в атрактивните публични мероприятия на Грета Тунберг е младият немски политолог Луиза-Мария Нойбауер, виден функционер на соросовото „Отворено общество“, а и на Глобалисткия фонд на Бил и Мелинда Гейтс ONE. А едва ли е необходимо тук да споменавам и обяснявам какви сериозни подозрения и колко мащабни недоволства има сред обществеността на твърде много страни против дейността на подобни фондации. Затова възникването и бързата дифузия на отчетливо ясни или умело завоалирани екофашистки визионерства и технологии за властово обществено влияние най-често са провокирани от външни индукции и съответстващи им вътрешни - осъзнати, или неосъзнати - имитации, а и перверзни експлоатации от съответни общности, които обикновено публично се афишират като демократи-реформатори, иноватори, или непоколебими защитници на бързо привличащи общественото внимание и промиващи масовото съзнание идеи, които вече в развитите западни държави и еталонните им граждански общества са пробили солидни пъртини, но и са реализирали известни (конюнктурни) успехи в практиката. В този ракурс нередко историческите пробиви, а и обществените легитимации на екофашистките идеи и сценарии за „спасяване“ от задаващите се екологически апокалипсиси на определени общности, или даже цели общества са дискретно

инспирирани, а и невидимо контролирани чрез методите на т.нар. насилствена демократизация⁴⁶. А тя обикновено доста солидно се възползва от услугите на различни граждански структури, знайно или дискретно вербувани от външни сили НПО-та. Ето защо видимите или незабележимите пробиви, а и коварни успехи на екофашизма сега нерядко се транслират в публичното пространство и обществено-политическото битие на съответни държави чрез разнообразните арсенали на т. нар. *нежни, кадифени, цветни революции*, които всъщност са реално предназначени да дезавуират, дискредитират, стигматизират и, накрая, да елиминират конкретни властови елити. Ето защо, независимо от реакционната си природа и гибелното си предназначение, екофашистките визионерства и организации се, но и трябва да се представят винаги и навсякъде като магнетично привлекателни символи и „ефективни“ инструменти за „демократични“ промени. Такива деструктивни мимикрии и публично атрактивни дейности обикновено са цялостно и плътно съобразени с изискванията и технологиите на дискретното публично сменяне на непокорните с компрадорски и послушни някому елити. В този аспект в дейността на повечето екофашистки движения или структури доста релефно може да се забележат елементите от „катехизиса“ за действията, специално и инструментално конструиран, но и мащабно рекламиран от автори като *Джийн Шарп*, които прокламират и всячески натрапват на гражданството (в съответните държави) обаятелни визионерства, които, обаче, в крайна сметка винаги отвеждат до фатални промени и катастрофални деструкции в социума.⁴⁷ Впрочем, от фундаменталния тритомник на *Джийн Шарп* „Политика на ненасилствени действия“ (издаден през 1973 г. и базиращ се на успешно защитената от Шарп дисертация през 1968 г., носеща същото заглавие) на масовия читател, интересуващ се от дискретните техники за публична дискредитация, стигматизация и, накрая, сваляне на неудобни правителства, най-често се предоставя само една доста съкратена брошура от около 80 страници, която по-скоро трябва да се възприема и оценява като целево налаган *инструктаж* за дезавуиране, но и сваляне на чужди правителства, докато в бестселъровия тритомник идеите на *Джийн Шарп* се развиват на 1000 страници. В тази съкратена версия не могат да се видят, прочетат и осмислят знаменитите източници, които той

---

⁴⁶ Виж подр.: **Ирвин**, У. Насилственна демократизация. СПб., Питер, 2023.

⁴⁷ Виж подр.: **Шарп**, Дж. От диктатура к демократии. Стратегия и тактика освобождения. 2-е изд. испр., М., Новое издательство, 2012, 84 с.

използва за конструиране и аргументиране на своята концепция. А сред тях са безсмъртни трудове на Етиен де Боаси⁴⁸, Хенри Торо⁴⁹, Махатма Ганди⁵⁰ и др. Доколкото неофашизмът и екофашизмът се основават и разчитат на услугите на различни типове структурно насилие⁵¹, дотолкова насилствената демократизация обикновено се представя в публичното пространство като закономерен, неизбежен, основателен и даже задължителен граждански протест, съпротива на лица/групи, които биват представяни като исторически проницателни, а и уж силно загрижени за обществените блага. В крайна сметка, никой в смутното ни историческо съвремие не се усъмнява в обществената роля и значимост на природозащитните каузи, проекти и структури. Тази умишлено създадена иконография на скритите екофашисти нерядко омаловажава, но дори понякога и компенсира отчасти големите и основателни притеснения или даже страхове на обществеността от техните радикални, екстремистки, брутални публични изяви.

Няма да е пресилено, ако се каже/пише, че няма такава фундаментална парадигма в сферата на постмодерната философия, която да не присъства, а и да не влияе по свой особен начин в публичния живот на конкретното общество. Впрочем, фундаменталната идейна ориентация и ангажираност на нео- и екофашизма срещу левите (особено комунистическите) визии и практики не е чужда и на доста значителна част от постмодерно пишещите и групирани автори.⁵²

Например, фундаменталната парадигма или категорическият императив на постмодерната рефлексия - задължително да се направи тотална ревизия на съществуващите в обществото и културната му памет дискурсивни фондове, като Големите наративи бъдат публично дезавуирани, дискредитирани, снети от (властова и символна) вахта, но и подменени с други, които са удобни, а и полезни за архитектите, кураторите и бенефициариите на постмодерната „нова вълна“, твърде отчетливо се забелязва, а и функционира „на пълни обороти“ в

---

⁴⁸ **Боаси**, Етиен дьо ла Разсъждения за доброволното робство. С., Изток-Запад, 2017.

⁴⁹ **Торо**, Х.Д. Уолдън. Гражданско неподчинение. С., Народна култура, 1993.

⁵⁰ **Ганди**, М. Моя жизнь, или История моих экспериментов с истинной. М., АСТ, 2020.

⁵¹ Виж подр.: **Трайкова**, А., **Касабов**, О. съст. Структурно насилие и човешко достойнство. С., Изток-Запад, 2023.

⁵² От обществеността и дори от тези, които професионално се занимават с изследване на историята, теорията и практиката на постмодернизма, но и досега всячески се прикрива и премълчава нелицеприятният факт за *конспиративното* формиране, а и форсиране на това идейно течение. През бурните 60-70 години във Франция е изпратен специален екип от агенти на ЦРУ, които в продължение на месеци търсят, проучват, разговарят и вербуват утвърдени, или „изгряващи млади звезди“ на постмодерната рационалност, като главната цел е да ги накарат да пренасочат острието на теоретичните си анализи и критичността си срещу много опасно разрастващите се, набиращи скорост и мащабна популярност комунистически идеи.

нашата преломна историческа съвременност, в т.ч. и във визионерствата на нео- и екофашизма. Първоначално Големите Идеи, Историческите наративи за комунизма и социалистическите държави и общества бяха публично дезавуирани, дискредитирани, но и стигматизирани от антикомунизма и антисъветизма. Сегашната русофобска истерия на Запада, с тоталното прередактиране и дори пренаписване отново на биографията на Втората световна война и на актуално пулсиращото ни съвремие, нямащи нищо общо с реалната и обективната историческа истина, са очевاعدни, но и безспорни потвърждения за ефективното прилагане на този постмодерен ригоризъм. Да не забравяме, че тя беше предшествана няколко години по-рано и от мащабна вандалска вълна на публично оскверняване и демонстративно разрушаване на изключително ценни за националната историческа памет и идентичност паметници като се започне първо от тези кощунствени покушения над мемориалите в САЩ и се проследи одиозната им интерференция в целия глобализиран свят. Днес, в условията на публично необявената, но реално водещата се война на НАТО срещу Русия, този вандализъм продължава и стига до умопомрачителни крайности, даже престъпления.

Друг модус на перверзните връзки между постмодерността, нео- и екофашизма е символното развенчаване на хилядолетния мит, че човекът е най-висшето творение, супер-творбата на Боговете, венецът на еволюцията на човечеството.⁵³ От една страна, постмодерната философия отдавна вече обяви не само „смъртта на човека“, но и развенча неговия привиден, самонадеян и илюзорен статус, а и иронично се надсмя над фалшивия му жизнен патос. От друга страна, екофашизмът също публично и доста брутално свали от хилядолетния пиедестал и пантеона на безсмъртието Човека като го приравни, но и сравни с всички други живи същества на планетата Земя. От супер-сакрално същество Човекът не само се срина до равнището на всичко живо във флората и фауната, но и - тъкмо обратното, - другите живи същества се възкачиха нагоре по сакралността на своята екзистенция и рязко покачиха валентността на своята роля и значимост в радикално променената екологическа Менделеева таблица. Не случайно тъкмо в постмодерната епоха изплуваха въпросите и нашумяха публичните дискусии за необходимостта да бъдат зачетени правата на другите

---

⁵³ Виж подр.: **Шеффер**, Ж.-М., Конец человеческой исключительности. М., НЛЮ, 2010.

живи същества⁵⁴ като напълно равностойни на човешките. На тази радикално изменена парадигмална база избухнаха пледоариите и изискванията за спешно конструиране и безусловно легитимиране на нов тип екологическа етика, която да придаде свещен статут на правата на всичко живо.⁵⁵ В някои крайно радикални (екофашистки) визионерства, като идеите на финландският гуру на екофашизма Пенти Линкола, човекът бе обявен не само за основен виновник за всички природни трагедии, но и беше сурово осъден да бъде елиминиран - в значителни части, или дори напълно, - за да се гарантира възстановяването на спокойствието, сигурността и нормалното функциониране на природните системи, чийто апокалиптичен колапс е предизвикан само от безумието на хората. Именно в този контекст Линкола обяви, че демокрацията и капиталистическия свободен пазар са фаталните и най-зловещи фактори, обусловили агонията на природните системи, заради което те следва да се дезавуират и ликвидират.

В някои трудове, критично настроени срещу екоцидните влияния над природата, директно се назовават и главните виновници за тези престъпления.⁵⁶

Ако в Новото време се ражда и утвърждава идеята, че Човекът е единствен и пълновластен господар над Природата и може да прави каквото си иска с нея, то в Постмодерността и при развихрянето на дискусиите около апокалиптичните екологически сценарии (например за озоновата дупка или климатичните промени) той не само се оказва с развенчан ореол, но и даже е превърнат в главна мишена или жертва на саморазправите на еколозите в публичния живот.

Тезата, че успоредно с развитието на човешката цивилизация растат експоненциално и сътворените от нея фатални заплахи, рискове и злини за природата и живота изначално, а и силно импонира на значителен брой екофашисти. Не случайно в обектива на вниманието и критичните дискурси на екофашистките теоретици ескалиращо попадат одиозните въпроси за генеалогията, феноменологията и гибелните последици за човека, живота и природата на боклука, сметищата в исторически, културален, икономически и антропологически план. А това са въпроси, които живо вълнуват и другите екологически мислители.⁵⁷

---

⁵⁴ Виж подр.: **Риган**, Т. В защиту прав животных. Киев, КЭКЦ, 2003; **Торрес**, Б. Совершая убийство, или Политическая экономия прав животных. М., Радикальная теория и практика, 2019.

⁵⁵ Виж подр.: **Нэш**, Р. Права природы. История экологической этики. Киев, КЭ-КЦ, 2001.

⁵⁶ Виж подр.: **Егоров**, М. сост. Экоцид в политике американского империализма. М., Прогресс, 1985.

⁵⁷ Виж подр.: **Мазелли**, М. История мусора. От древних отходов до переработки пластика. М., ИД Мещерякова, 2019; **Мингер**, А. Планета свалок. Путешествия по многомиллиардной мусорной индустрии. М., Эксмо, 2022; **де Сильги**, К. История мусора. От Средних веков до наших дней. М., Текст, 2022.

Актуалността и нарастващото значение на екофашистките визии и прояви се отбелязват все повече и с нарастваща тревога от анализаторите им. Всеобщо е и мнението сред експертите, че кошмарните *пореждици от масови убийства*, причинени от публично афиширали се нео- и екофашисти, са неоспорими доказателства за ескалиращия тренд на влиянието на нео- и екофашизма. Освен това очевиден бум на расистки предразсъдъци или предубеждения, че изостаналите, нецивилизованите по западни образци, страни и народи са главна причина за опасните екологически бедствия, процеси и тенденции в различни точки на света, също е показателен за безцеремонността, арогантността и бруталността, чрез които цивилизованите и богати западни общества се, или пък имат правото, а и задължението да се разправят и окултуряват „варварите“.

Екологичните реалности и теми в първата половина на XX век нямат тази особена роля и значимост, каквито придобиват през втората половина на века. Въпреки това, обаче, корелациите между екофашизма и историческото минало разкриват много интересни и разнообразни трансфери на природното в социалното, органично присъщи за митологията и феноменологията на фашизма. А в този контекст с особена яркост и сила се проявява радикализмът на природозащитните каузи и прояви, ставащи важна част от идеологическите визионерства и практическите дела на различните модификации на екофашизма в живота. Защото според категоричните императиви на екофашизма динамично и мащабно увеличаващите ролята и значението си природозащитни каузи трябва да се отстояват с всички, в т.ч. дори с аморални и незаконни *тоталитарни* средства и начини на влияние, подчинение и господство в и над обществото, държавата.

Покушението, омаловажаването, пренебрежението и дори целенасоченото преформатиране на човешката личност и индивидуалност спрямо еталоните на неофашизма и екофашизма са добре забележими и през двата периода. Не случайно, макар и преднамерено, а и в инструментално модифицирани версии, човешките същества биват превърнати от висша в инструментална ценност, в средство за постигане на антихуманни, реакционни и антидемократични цели. В този аспект съвсем не е изненада, че след или дори успоредно с публичното натрапчивото рекламиране на фаталните опасности, а и огромната вредност от домашните животни, заради отделяния от тях въглероден двуокис⁵⁸, внима-

---

⁵⁸ Не бива да забравяме препоръката на П. Линкола, че е много по-добре за Природата човек да се храни с месо от полски мишки или плъхове, отколкото със суровини, добити от различни домашни животни.

нието на хората трябва да се фиксира и към съдбоносните опасности, които грозят човечеството при неконтролируема и мащабна раждаемост. Масираните атаки в публичното пространство за рекламиране на необходимостта и ползата от консумиране на хлебарки, щурци и други насекоми, вместо нормално животинско, птиче или рибно месо, се оказват в дискретен унисон с визионерствата на умело прикритите, но и, заедно с това, страстни апологети на екофашизма.

Авторитетни, знайни и анонимни екофашисти вече публично оповестиха какви гибелни вреди нанася всяко новородено, или дете на живота, т.е. колко въглероден двуокис то отделя в атмосферата при съществуването си.⁵⁹ На тази основа се лансират, атрактивно популяризират и настойчиво рекламират нови модели на личностна екзистенция, изключващи родителските задължения. Не е случайно, че все повече стават популярни екзистенциални модели на живеене. Животът-соло⁶⁰, без съпружески обвързаности или дори без деца, се превръща съвсем целенасочено в публично натрапван *хит* сред някои социални кръгове, а меркантилизираното изчисляване на вредите/ползите от деца ескалира и се превръща в голяма заплаха за нормалното възпроизводство на редица страни. Той има солидна база, атрактивна обосновка и солидна аргументация в пост-модернисткото фаворизиране на индивидуализма и „поетизацията“ на личната екзистенция, които не бива да робуват на традиции, ценностно-нормативни наследства, които, според екофашистите, се оказват фатални препятствия за истински пълноценния, а и наистина свободния начин на живот на дадени слоеве.

Обратно на исторически вкоренените и мащабно разпространените ментални и битийни трафарети, касаещи необходимостта от семейство и възпроизводство на поколенията, екофашистките визионерства и практики апологетизират самостоятелното, необвързаното, автономното и даже тотално самотното животуване на индивида, което много често се представя за априорно условие, или безспорно доказателство за нормален, спокоен и охолан начин на живот. Не е случаен фактът, че държавите, обществата и националните култури, в които има най-много самотници, са първенци и в ранглистата на присъствието и екстремалните изяви на лица, или на групи, афиширащи се и като екофашисти.

---

⁵⁹ Според „меродавните“ изчисления на екофашистките анализатори и експерти всяко новородено, или малко дете отделя годишно близо 58,6 тона CO₂, поради което бебетата и децата (трябва да) се обявяват за огромна, даже смъртоносна опасност за историческото съществуване на живота и природата на Земята. А това в императивен порядък вече безусловно, определено и категорично (може или трябва да) означава само едно нещо - спешно, радикално и оптимално мащабно да се ограничава раждаемостта в света.

⁶⁰ Виж подр.: **Кляйненберг**, Э. Жизнь соло. Новая социальная реальность. М., Альпина нон фикшн, 2014.

Апологията на вагината и пениса се превръщат в култови орнаменти на редица съвременни (в т.ч. и добре завоалирани екофашистки) визионерства. Сексуализацията е отчетливо забележим атрибут както на фашистки/нацистки, така и на постмодерни визионерства. Защото е символ на властова доминация, а властта е супериорна ценност както за фашизма/нацизма, така също и за постмодерността като рефлексивност, емотивност и практическо „доказване“.

Успоредно с тях, обаче, се фаворизират, а пък и рекламират съзнателни, добросъвестни „с мисъл за благото на човечеството“ вазектомии, или оперативни интервенции в женския организъм, предотвратяващи възможностите за забременяване и раждане на наследници. И това е нормално, защото на добре запознатите с мистериите на постмодерността е отдавна известно, че тя предпочита, а и рекламира меките, нежните, деликатните идеи и дискретните начини на само/разправа с човешките потребности и страсти. Защото не може да си позволи неблагоприятието или фаталния за нея лукс да пропагандира и реално практикува насилствени *масови стерилизации* на смятани за непълноценни човешки индивиди/групи, които са били възможни, а и осъществими в условията на фашистките и нацистките режими, а и не само в тях, но също и в считани за еталонни демократични, богати и властово могъщи общества и държави.⁶¹ Но тя може да превърне в (масова и публично рекламирана) мода доброволната кастрация, за да се подпомогне чрез нея „спасяването“ на Природата и Живота!

Нещо повече, в нашата съвременност такива вазектомии се превръщат не само в лични или семейни, а даже в публични, масови тържества, или глобификации на „*здравия разум*“, предотвратяващ нежеланата бременност и пр.⁶²

Копнежите на съвременния прелъстителски или съблазнителски разум⁶³ не бива да се базират толкова на отговорността за другия, колкото на страха да не бъде публично разкрит, наказан и стигматизиран техният пряк извършител.

Същевременно, както постмодернистите, така екофашистите изключително много разчитат на оптималното, ефектното, но и ефикасното вкарване в практически оборот на разнообразни и атрактивни *прелъстителски* техники в сферата на човешките отношения, а и особено в тази на властовите отношения

---

⁶¹ Срав.: Проданов, В. Що е фашизъм и неофашизъм и кои са причините, които ги пораждат // в.к Нова зора, 2016, бр. 18.

⁶² Срав.: Защо млади мъже се насочват към вазектомия: <https://www.24chasa.bg/ozhivlenie/article/12990900>, посетено на 24.10.2023 г.

⁶³ За него виж подр.: Миллер, Дж. Соблазняющий разум. М., Corpus, 2020.

и зависимости между хората.⁶⁴ А за едните и за другите Властта може/трябва да се разглежда и експлоатира като забавна прелъстителска сексуална игра, в която, обаче, винаги трябва да има както печеливши, така също и губещи.

Постмодернистки упорито, системно и мащабно рекламираното индивидуалистично, егоистично и даже нарцистично човешко съществуване се оказва твърде удобно, но и доста полезно за реализацията на плановете и властовите сценарии на екофашистки типажи, бленуващи за радикално трансформиране на обществото, света и начина на живот на хората. Не случайно конвейерно, всекидневно излизат книги с алтернативни повествования, а и послания - едни, глорифициращи такъв одиозен живот, респ. такива пошли интимни връзки, или други, които найстойчиво бият тревога за всевъзможните опасности, произтичащи от, или съпровождащи такъв порочен начин на живот на днешните хора.

Замяната на нормалното сексуално партньорство с надуваеми кукли или с виртуални сексуални компаньонки се превръща все повече в масова реалност в редица (в т.ч. най-вече в силно развитите и богатите) страни, в които отчуждението между хората зашеметяващо расте като че ли със светлинни скорости. Новите високи технологии, предоставящи богати асортименти от дигитални усещания и възприятия от сексуално естество, се оказват добре дошли за апологетите и бенефициариите на явно, или завоалирани екофашистки визионерства. Рекламирането и настойчивото прокарване на разнообразни трансхуманистични опции в публичния и частния живот на съвременните хора също се оказват сериозна заплаха, или даже гибелна опасност не само за психиката и морала, а изобщо за възпроизводството на човешкия род - при това в близка перспектива. Не е изненадващо упоритото натрапване на *джендъриски* идеологии и практики, които реално и мащабно комплексират сексуално „нормалните“ и фаворизират ЛГБТИ общностите, които в миналото са били обект на стигми, репресии. Те също се оказват радушно приети и стриктно следвани от някои екофашистки апологети и структури, за разлика от други, които продължават „по стъпките“ и репродуцират наследства на миналото как трябва да се отнасят с „обратните“.

Аналогично е отношението на немалко екофашистки към различаващите се или чуждите в етнически, конфесионален, културен и пр. аспект. Не случайно доста от тях смятат неолибералното рекламиране и натрапване на мултикулту-

---

⁶⁴ Виж подр.: **Грин**, Р. 24 закона обоблъщения для достижения власти. М., РИПОЛ- классик, 2022.

ралистки опции и практики, от една страна, като сериозни заплахи, или даже гибелни опасности за националните държави и идентичности⁶⁵, или - обратно, - като удобни и полезни инструменти за дискретно прокарване на неофашистки и екофашистки визионерства и радикални трансформации в дадени общества.⁶⁶ За немалко от тях мултикултурализмът предполага и дискретно налага опасен, а и неприемлив за тях тоталитаризъм, от когото други субекти се възползват.⁶⁷

В този одиозен ракурс някогашните пристрастия и „успехи“ на фашизма и нацизма към *евгениката* се оказват твърде бледи, незначителни и несъизмерими със съвременните кошмарни замисли и ужасни дела на екофашистите по отношение на конструирането, публичната легитимация и многостранната експлоатация на различните *полезни/вредни* модалности на човешките същества. Целенасоченото прочистване, съзнателното подобряване и неотклонното усъвършенстването на човешкия род, което обикновено значи на определена - *бялата* - раса, в екофашистките визионерства и практически катехизиси винаги е (пряко или косвено) свързано с оправдаване, или даже с апология на *войната*, т.е. с умишленото потискане, ограбване, измъчване, даже избиване на огромни човешки маси в различни краища света, или дори в собствената им държава. В тези визионерства и катехизиси винаги, макар и по различни начини, кристализират остатъци, рефрени, отгласи и отражения на *колонизаторски* манталитети и маниери на съответни нации, страни, общества, култури и цивилизации, които в миналото са извършили ужасяващи престъпления спрямо човечеството, но и които винаги гледат пренебрежително, високомерно към варварите, диваците, аборигените, а и които привиждат в народите, над които смятат да господстват. Неслучайно дори редките форми на външно афиширан екофашистки пацифизъм крият дълбоко в себе си неимоверна агресивност, крайна нетърпимост, изумителна непоносимост и остра враждебност към онези, които попадат в гра-

---

⁶⁵ Срав.: **Абрамова**, В. Мултикултурализъм как социокултурен феномен. Новосибирск, 2016; **Бабич, Родионова** Теория и практика мултикултурализма. М., ИЭА РАН, 2009, вып. 215; **Веретевская**, А. Мултикултурализъм, котогоро не было. М., МГИМО-Университет, 2018; **Гасанова**, В. Мултикултурализъм в културной политике. М., МИЦ, Этносоциум, 2014; **Жангожа**, Р. Мултикултурализъм: pro et contra. Львов, Киев, 2016; Кризис мултикултурализма и проблемы на-циональной политики. М., Весь мир, 2013; **Медведева**, О. Американский мултикултурализъм. М., ИД Дело, 2016; Очерки о европейской идентичности и многокултурности. М., ИЭА РАН, 2013; **Рзвиева**, Р. Постмодерн и мултикултурализъм: междисциплинарный дискурс. Баку, Елм ве тахсил, 2015; **Тлостанова**, М. От философия мултикултурализма к философия транскултурации. М., 2008;

⁶⁶ Виж: **Георгиев**, Л. Фашизмът и мултикултурализмът в Европа - между традициите и идеологемите // Афера.Вг 12.12.2015.

⁶⁷ Виж подр.: **Мизов**, М. Греховете на мултикултурализма и българския етнически модел. В 2 тома. С., Авангард Прима, 2012.

фите на различните и най-вече на „чуждите“, въпреки, или независимо че те могат да са напълно преднамерено облечени и в квази-хуманистични „одежди“.

Разразилата се в последните две години световна пандемия на Covid 19 доведе до обогатяване на метафориката и аналогите на екофашизма. В такъв план се изобретиха, бързо и мащабно въведоха в публичен оборот, в масовата комуникация редица нови сравнения, уподобяващи хората с опасни вируси, които трябва да се изолират, системно контролират и систематично намаляват. Нещо повече, гибелта на милиони, поразени от корона вируса, се посрещна в средите на екофашистите с радост и светла надежда, че епидемията ще продължи, а по този начин ще облекчи мисията им за редукцията на човечеството. Не случайно директно и натрапчиво се заговори за пандемията като за първата в историята на човечеството съзнателно инспирирана биологическа световна война. А подобен зловещ сценарий няма как да не възторгва екофашистите, за които всяка репресивна форма на смаляване на човечеството е много полезна.

Подобно на други модалности на неофашизма, екофашизмът притежава различни варианти, степени и форми на изява в публичния и частния живот на съвременните хора. Той може да се проявява както в арогантни и брутални, така и в дискретни, умело, целенасочено и инструментално завоалирани форми и начини на присъствие и солидно влияние в живота на обществото и индивида. Формално публично афиширайки своята дълго осъзната посветеност и непоколебима отдаденост на екологическите проблеми и дилеми, силно вълнуващи човечеството през втората половина на XX век, екофашизмът винаги прикрива тясната обвързаност на своята целева инструменталност, а и меркантилност в името и уж за ползата на определени социални групи, структури, слоеве, класи.

Такъв подход, а и метод на действия спрямо екологическите предизвикателства, рискове и опасности дават огромни възможности на екофашизма да прокламира и налага в обществената практика визии, които се отличават с явна или умело скрита противоречивост, парадоксалност и даже абсурдност. Например, фаталната необходимост от спешна и мащабна редукция на антропогенните влияния над природата той обосновава дори с целенасочено, методично и неотклонно съкращаване на населението в съответни държави, или като цяло на човечеството. Затова, според „корифеите“ на екофашизма, неконтролируемото пренаселване на планетата в отделни континенти и даже в някои страни е фатално гибелно за живота и историческото бъдеще на природата на Земята.

Неслучайно много от разновидностите на теориите и концепциите за „*златния милиард*“ имат съответни екологически обосновки, а и солидни, впечатляващи, или изумяващи нормалния разум аргументативни оправдания. В този аспект екофашизмът се оказва в доста интимни отношения с и в тежки зависимости от малтусианството, социалдарвинизма или други човеконенавистни идеологии, визионерства и практически злоупотреби във властовите реалности. Не е изненадващо, че развитието и публичното рекламиране на *неосоциобиологизаторските* идеи, концепции и теории са синхронни с ескалацията на екофашистките визионерства и покушения в живота на отделни нации и страни. Сравняването на хората с различни видове насекоми или с други животни⁶⁸ се оказва не само неизбежно, а дори задължителен, но и емблематичен патент за екофашизма.

Проблемите и колизиите с такива екофашистки аналогии на хората с различни представители на нечовешкия жив свят вече не опират само до обогатяване на екофашистката метафорика, а до реалното *необиологизаторско разфасоване* и съответно *разполагане на човечеството* в коренно различни, дори противопоставени, или взаимоизключващи се типологични и йерархични групи, едни от които се зачитат за човеци, за разлика от други, които са недочовеци. И тези неофашистки, или екофашистки иновации днес контрастно се забелязват в ерупциите на западния расизъм, в евроатлантическата *русофобска* вражда и ненавист, които се изливат и натрапват съвсем целенасочено, инструментално.

У нас, в България, още в зората на демокрацията, заедно с отварянето на бентовете за вакханалията на антикомунизма, антисъветизма, по-късно и на русофобията, се предизвика интензивно етикиране между своите, които вече (в безпощадните сражения за властови ресурси) бяха станали чужди. Затова политическото говорене и дискурсивните пространства се изпълниха с различни сравнения и оприличавания на идейно-политическите съперници и партийните врагове с различни видове инсекти, люспи и примитивни живи същества. Това също беше не само етап, но и форма, или начин на публична демонстрация на бурно нахлуващите в обществения ни живот нео- и екофашистки визионерства, респ. със съответните техни одиозни метафорики и социално опасни аналогии. Забележително и даже трагикомично е, че подобни „иновации“ се правеха и из-

---

⁶⁸ Виж подр.: **Автандилян**, Е. Американская социобиология и теория генно-культурной коэволюции. М., КноРус, 2018; **Ефременко**, В. Социобиология человека. Эволюция без генов. СПб., ИИС Ridero, 2019; **Карпинская**, Р., **Никольский**, С. Социобиология. Критический анализ. М., Мысль, 1988.

ползваха най-вече от новите реформатори, демократи и новоизпечени политици, които най-безпardonно етикираха, дори стигматизираха своите противници и в междупартийните, но и във вътрешно-партийните властови конфронтации. За разлика от видните социобиолози, които винаги са се отнасяли с уважение към приликите между насекомите или животните⁶⁹, от една страна, и хората - от друга, родните псевдо-демократи търсеха винаги инвективните значения в тези сравнения, а и етиkirания, имаща за главна цел стигматизацията на другостта.

Безчувственото ампутиране на значителни части от човечеството в името и за благо на „спасението на природата и живота“, според много теоретици и идеолози на екофашизма се оказва неизбежно, закономерно, единствено, или дори абсолютно задължително средство за оцеляването на човешкия род. Не е трудно човек да се досети, че *мишените*, а пък и *жертвите* на екофашистките операции и вакханалии в този контекст ще засягат преди всички „*различните*“ и особено „*чуждите*“ на прокламираните от него като сакрална човешка общност. Защото както в природата има съответни йерархии, така и в конструираното, регулираното, контролираното и легитимираното (според екофашистките критерии и модели) общество трябва да съществуват различни типове хора, които да са дислоцирани и застопорени на съответни позиции в *правилните* йерархии, но и да изпълняват съвсем различни, нередко и съвсем противоположни роли. На тази основа се базират и дефинират качествено-количествените параметри на човешкост, органично присъщи на различните типове хора в инструментално конструираната и властово легитимираната обществено-йерархична система. Тъкмо затова екофашизмът не само, че не е органично чужд, а - напротив - особено гостоприемен и щедър е към всевъзможните явни, или тайни проявления на расизма, сегрегационизма, ксенофобията, сепаратизма, иредентизма и т.н.

Успоредно с това, съвременните екофашисти възкресяват отдавна познати в историята и културата на човечеството рефрени за деградацията, извращаването на човешката природа и гибелта на цивилизацията. А такива мотиви, обаче, има (при това в доста голямо и разнообразно количество) в повече, или по-малко отдалеченото от нашата съвременност историческо минало на света. Рефрените за всевъзможни залези и краища на цивилизацията, предшествани от разнообразни природни катаклизми, или социални апокалипсиси не са нови.

---

⁶⁹ Срав.: Уилсон, Э. Эосоциальность: люди, муравьи, голые землекопы и другие общественные животные. М., Альпина нон-фикшн, 2019.

Такива има и са добре познати още от прастари митологии и древни фолклори. Алюзиите и сравненията на екофашистките визионерства и мисионерства с исторически предопределени кораби от типа на *Ноевите ковчези* са многобройни и, заедно с това, безпощадно и докрай сражаващи се, т.е. до смърт помежду си.

Както може да се предполага, в такива Ноеви ковчези няма място и роля за определените като различни, други, чужди спрямо собствената идентичност. Срещу похитените, безогледно и докрай експлоатираните природни реалности екофашистите противопоставят различни видове утопии, контра, како- и дистопии, трогателни идилии за простия, но и смислен живот на човека, който обаче трябва непременно да е в пълно съгласие със законите, нуждите на природата. Неслучайно в много от екофашистките визии утопичното разкрасяване на връзките, отношенията и зависимостите между човека и природата е *sine qua non*, което обикновено е ретроспективно ориентирано и ангажирано с възстановяване на исторически отдавна минали модели и начини на човешко съществуване. Затова в отличие от прогресивните визионерства и утопични опции, залагащи ва банк на историческата перспектива, изображенията и тълкуванията на повечето екофашистки повествования и послания са с *ретроспективна* насоченост. Не случайно много често техни утопични визии доста повече могат да се сравняват с или да приличат на антиутопии, които силно плашат опознаващите ги.

Като идейно-политическо визионерство и практически модел за радикално конструиране и трансформиране на реалностите и порядките в дадени ареали, екофашизмът е тясно свързан с ценностно-нормативните кодове и функционалните ангажименти на дадени *енвайронменталистки* визионерства, целящи формирането, утвърждаването и легитимацията на оптимални, а и утилитарни отношения и зависимости между човешкия род и окръжаващата го среда. Не е случайно обстоятелството, че спасението на природата, живота и човешкия род твърде често се представя в екофашистките визионерства като сродно или даже еквивалентно на радикалното прочистване на природните и социалните територии от наличието, зловредното влияние на идентичностно чуждите. А това прочистване на реалностите, нравите и порядките, според екофашистките визии, може да се осъществява по различни начини - било чрез оптимална и ефективна употреба на новите, високите технологии и натрапване на жесток технократичен, заедно с това и със свръхполитизиран, управленски режим, било чрез пълен отказ от технологиите и от технократизма в сферата на властта.

При втория модус на екофашистки интервенции нередко се стига до услугите и даже до публичните апологии на различни лудистки, или неолудистки практики, които често се извършват в публично утвърдени, или в контра-културни форми. Затова не е изненадващо, че сред някои от антиглобалистките, радикално енвайронменталисти ориентираните и ангажираните групи, или сред привържениците и защитниците на дълбинната екология са твърде популярни, но и широко използвани лудистки, или неолудистки технологии за решаване на проблемите - особено сред тези, които имат и твърдо отстояват екофашисткия си профил. Затова не е изненадваща или необяснима публично демонстрираната огромна неприязън и дори враждебност на неолудистите към трансхуманистите, които залагат тотално на необходимостта и ползата от технологични нововъведения. И не е чудно, че в такива спорове екофашистите заемат страната на неолудистите, като дори прибавят и още свои нови аргументи срещу трансхуманистите.

Отказът от непрестанен растеж и залагането на безотпадни икономики дават солидни упования и светли надежди на екофашистите, че могат да решат обществените и личностно-екзистенциалните си проблеми и дилеми чрез вече отдавна познати, или пък само частично осъвременени средства и начини на действие в и влияние над окръжаващата ги реална или желана действителност.

Фиктивното, но и публично мащабно рекламираното *невмешателство* от страна на екофашистите в природните и социалните процеси, обикновено се оказва прикритие за безогледен и безотговорен авантюризм, квази-анархизъм, способен на потресаващи насилия и даже на унищожение на ценни реалности и корелации между хората и околната среда. Дори на брутален, а по-често и на перфидно завоалиран радикализъм, или даже на гибелен екстремизъм към неприемливо „чуждото“ в средата и в облика и маниера на опасните ѝ обитатели. Не случайно една от най-одиозните фигури на екофашизма - Теодор Качински, известен като Унабомбер, който в продължение на 17 години всяваше ужас със своите пратки с взрив по пощата, е яростен противник на техноиновациите.⁷⁰

В досегашните научно-теоретическите анализи на корелациите между екофашизма и енвайроментализма не се е обръщало внимание ина един много съществен проблем. Той е свързан с известната на всички изследователи на мистериите на екофашизма теза за неистовия стремеж на защитниците на еко-

---

⁷⁰ Срав.: Качинский, Т. Индустриальное общество и его будущее. Манифест унабомбера. СПб., Револва, 2006.

фашисткото визионерство да създадат и натрапят в съзнанието и психиката на манипулираните от тях хора, че са *непростимо виновни* за греховете, издевателствата и престъпленията си към природата. Обаче Валтер Бенямин далеч преди екофашистите убедително показва, че капитализмът е особен и гибелен тип религия, която всячески се опитва да вмени непростима виновност на човека⁷¹. Не случайно основната критика, а и борба на екофашистите е насочена преди всичко към комунистическото и социалистическото визионерство и дело, в които между човека и природата следва да се изгради *нов тип хармония*. За разлика от този екомодел, екофашистите прокламират природна хармония, заплатена, обаче, с най-жестоката цена - мащабното редуциране на човешкия род.

Идеологията на енвайронментализма е в основата на дискретното стимулиране и легитимиране на екофашизма. Тя се заражда през 60-70 години на XX век, но има своите предпоставки, предтечи и пролегомени в по-далечни епохи и вече изчезнали типове общества, в които митологизацията и сакрализацията на връзките и зависимостите между човека и природата, завръщането в лоното на Майката-Природа и т.н. притежават особена важна роля и съдбовна значимост. Днес тя е вече атрактивно опакована, но и скрита в изкусителните програми на Европейския съюз и ред други международни институции за „зелената сделка“. Истинската цел на всички тези програми, обаче, е, първо, разправата с Русия, унищожаването на нейния потенциал и заграбването на огромните ѝ природни ресурси, но и, второ, превръщането на човечеството в безмозъчна и покорна биомаса, която тихомълком, пасивно и систематично ще бъде ограничавана и унищожавана, докато човечеството не придобие желаните размери, нужни на глобалната олигархия, за да присвои и контролира всичко на планетата Земя. Не случайно авторитетни западни учени публикуваха капитални разобличаващи трудове, които бяха подложени и на безпощадна цензура⁷². Затова и у нас, при лакейското господство на компрадорски политически режими, продължава-

---

⁷¹ Става дума за незавършения ръкопис на Валтер Бенямин, сътворен от него през 1921 и публикуван едва през 1985, „*Капитализмът като религия*“, в който основната фигура е *вината*, която трябва да бъде стоварена и исторически непрестанно възпроизвеждана от капиталистическия начин на живот, а и която не бива да бъде замествана от идеята за *изкуплението*. В рамките на енвайронментализма тезата за необходимостта от и полезността на изкуплението се оказва не само излишна, но и абсолютно недопустима, тъй като отваря с и чрез себе си път за оправдание и прогресивно развитие на Човека като род. А неофашистката версия на енвайронментализма копнее човекът да бъде винаги на подсъдимата скамейка, но и с гузна съвест да приеме „основателната присъда“ да бъде мащабно намален, или даже напълно изстребен.

⁷² В този аспект най-показателна с документалните и солидно аргументираните си разобличения е книгата на Марк Морано „*Зелената измама*“, публикувана през 2018, но и чийто апокрифен български превод все още може да се намери в Интернет (<https://petkohinov.com/knigi/zelenata-izmama.txt>).

що повече от три десетилетия, такива произведения не се публикуват и в скоро време няма да бъдат свободно издавани. Защото тези алармистки книги (в противоположност на манипулативния екофашистки алармизъм) разкриват задълбочено, многостранно, комплексно, фактологически и с неоспорими аргументи тайните замисли и коварните сценарии на неоглобалистите, зад които се крият неофашистите и екофашистите, желаещи мащабно да унищожат човешкия род.

Дезавуирането, дискредитацията и стигматизацията на антропоцентризма са есенциално значими за всяко едно енвайронменталистко визионерство. И подобно на постмодернисткото визионерство, енвайронментализмът също се представя формално, на външен вид като антисистемен, макар дълбоко в себе си да таи, предлага, рекламира и всячески да изисква един нов тип системност. Също като постмодерността, той е еkleктичен, релативистки, флуиден и плуралистичен. Формално лишен от универсализъм, в недрата си той е зает напълно или дори безостатъчно обсебен от визионерствата на дълбинната екология.

Енвайронментализмът предлага и рекламира коренно нов поглед към ролята и значението на нашата планета, живота и разнообразните ѝ обитатели.⁷³ Затова *животът* се оказва супериорна ценност, която е над другите най-важни за господстващите идеологии ценности - порядъка за консерватизма, свободата за либерализма, равенството и свободата за левите идеологии и практики. А Земята се представя като изключително сложен, жив и одухотворен супер-организъм, в който всички живи и неживи същества имат абсолютно *равни права*.

За жалост, левите енвайронменталистски визионерства и социални инженерства са твърде недостатъчни, или отстъпват значително на десните версии. Освен това осезателно им липсва и достатъчно атрактивен, но и импулсиращ моралните и социалните енергии на хората хуманистичен потенциал. Повечето от тях съзират в енвайронментализма перфидни опити само да се консервира, а не тотално и радикално да се промени, даже унищожат капитализмът.⁷⁴ Затова и „*диненият социализъм*“ - външно зелен, а вътрешно червен - засега не е равностоеен противник на либералния и на консервативния енвайронментализъм, които са силно, даже тотално дехуманизирани, но, за сметка на това, умеят да предлагат доста атрактивни и дори пикантни визии за желаните от тях промени.

---

⁷³ Срав.: Лавлок, Дж. Гея. Нов поглед върху живота на Земята. С., ИК Гея-Либрис, 1996. Той обявява енвайронментализма и за нов, но и исторически най-перспективен вид „религия на градските атеисти“.

⁷⁴ Срав.: Горц, А. Нематериальное. Знание, стоимость и капитал. М., ИД ВШЭ, 2010.

В нашето смутно и преломно време енвайронментализмът най-често се подвизава под *неолиберални* или *неоконсервативни* одежди, но винаги преследва едни и същи крайни цели, които (определено) са антидемократични и антихуманни. Подобно на нео- и екофашизмът, които нямат универсални и общовалидно възприети формати, енвайроментализмът „сервира“ доста богато, но и пикантно меню от разнообразни версии, в които житейският разсъдък може лесно да се обърка. Затова енвайронменталисткият избор на обикновения човек, редовия гражданин ще бъде не само сложен, тежък, безскрупулен и безпощаден, тъй като ще обуслови бъдещото господство над света и човечеството, но и гибелен за него - поне в досега преобладаващите му неолиберални, или неоконсервативни формати. Този избор ще затруднява доста хората, понеже той е дискретен символ, а и перфидно възплъщение на бленуваната и всячески преследваната от глобалния транснационални елит „зелена контрареволуция“. А тя дискретно цели налагането и исторически дълготрайното възпроизвеждане на *глобално управление на човечеството*, маскирано под, а и обосновано чрез съдбовно наложително преустройство на човечество спрямо екокатастрофите. Същевременно, тази „зелена контрареволуция“ обикновено публично се афишира, а и гръмко рекламира като единствено спасителна „*зелена революция*“, понеже нейните конструктори и бенифициари добре знаят, че употребата на термина контрареволуция винаги предизвиква заострено внимание, съмнения, подозрения и отрицателни емоции в разумните и морално зрелите личности. И не са случайни, а напълно закономерни и логични перверзните опити на екофашистите да представят „зелената контрареволуция“ в булченските одежди, и в бракосъчетателната еуфория на „зелената революция“ с екохуманизма, който в подобна трогателна обстановка винаги обещава вечно щастие и благополучие. Именно от такива изкусителни сюжети, но и впечатляващи, сърцераздирателни мотиви се нуждае, а и прибягва до тях днешният коварен дух на екофашизма. В този аспект безалтернативното спасение на планетата и човечеството от глобалната екологическа криза⁷⁵ чрез „зануляването“ на У. Мис, К. Шваб и сие⁷⁶, вслушването в поучителните заклинания на Давид Енеглс⁷⁷, мистификациите за глобалното изменение на климата, умишленото инспириране на морална пани-

---

⁷⁵ Виж подр.: Фридман, В. Глобалный экологический кризис. М., URSS, 2023.

⁷⁶ Срав.: Мис, У. съст. Великото зануляване. Светът на 2030 г. С., Изток-Запад, Катехон, 2022.

⁷⁷ Срав.: Енгелс, Д. Какво да се прави. Живот в упадък на Европа. С., Изток-Запад, 2021, а също от него и: Обновлението на Европа. В защита на хеспериалистичен нов строеж. С., Изток-Запад, 2022.

ка по въпроса за реалните опасности от увеличението на озоновата дупка⁷⁸, апологията на благодетелния капитализъм, дигитализацията на всички жизнени сфери, цифровизацията на финансиализацията с безостатъчното унищожение на досегашните видове парични знаци, безусловното, а и спешно преминаване към алтернативни (на традиционните) енергоизточници, едновременният отказ от технологичния прогрес и залагането „ва банк“ на новите високи технологии, истеричните препоръки човечеството незабавно да премине към вегетарианско (протеиново) хранене с насекоми, неистовото рекламирането и натрапчивата легитимация на трансхуманизма, почти абсолютно задължителната ваксинация срещу естествено възникнали или изкуствено създадени вируси и пандемии, дискретното налагане на световна паноптична система, контролираща тотално публичния и частния живот на хората, невидимата подмяна на демокрацията с нов (по-зловещ и по-мракобесен от всеки досегашен) вид тоталитаризъм, перверзната апологетизация на аскетично-примитивен начин на живот за хората, инструменталната реверсия към преиндустриални форми на съществуване, безпрепятствената и безнаказаната ескалация на престъпленията на „дълбоката държава“⁷⁹, са незаобиколими части от този зловещ глобалистки план и антихуманен сценарий, който обаче се предлага на хората в превърнати форми.⁸⁰

Подобни маскиращи операции, скриващи или премълчаващи Истината, се нещо естествено, закономерно, логично или неизбежно за идеологии и практики като тези на нео- и екофашизма, които органично и фатално имат нужда от всякакви синоними, евфемизми, подсладителни и разкрасители на зловредното и даже убийственото по ефектите си действително съдържание на визиите им.

Всяка от модификациите на енвайронментализма, нео- и екофашизма неистово се стреми, а и с всички средства, начини се опитва да създаде и наложи (полезни за нея) модели на еко-Sapiens⁸¹, който освен всичко останало трябва да бъде и с явно доминиращ, хегемонен статус в конкретното общество.

Успоредно с всичко това, всяка екологическа криза или катастрофа веднага отприщва бентовете на всевъзможни *конспиративни* теории и дискурси за

---

⁷⁸ Срав.: Роун, Ш. Озоновый кризис. М., Мир, 1993.

⁷⁹ Виж подр.: Варуфакис, Я. Взрослые в дома. Неравная борьба с европейском глубинным государством. М., АСТ, 2018; Мейсан, Т. Преступления глубинного государства. М., АСТ, 2017; Мизов, М. Паралелната държава в прехода. С., Авангард Прима, 2019; Мизов, М. съст. и науч. ред. Преходът и паралелната държава. С., ЦИПИ, Фондация „Солидарно общество“, Авангард Прима, 2019.

⁸⁰ Виж: Барабанов, О., Саворская, Е. Глобальные экологические идеологии: можно ли разрешить конфликт человека и природы? М., Международный дискуссионный клуб „Валдай“, 2018.

⁸¹ Срав.: Фи, Н. ЭКОsapiens. Простые правила осознанной жизни. М., Эксмо, 2020.

това какви са сроковете, или начините, съобразно които Природата ще умре.⁸² А за ескалацията и мултипликацията на подобни конспиративни теории огромен дял има също увеличената плодовитост на политико-екологическото насилие.⁸³

Енвайроментализмите и екофашизмите рисуват пасторални идилии, драматично влизащи в кървави баталии с тъмните страни на консумеризма и гибелните духове на безмерното изобилие, фаворизирано в масовата култура.⁸⁴

Ескалацията на хаотизацията в света, обаче, дава златни шансове и на *анархизма* и неговите интимни взаимоотношения с енвайронментализма. Затова анархо-социалната екология⁸⁵ и екокомунализъмът пресперират с мощни темпове и очевидно печелят все повече привърженици и страстни последователи.

Мотиви или рефрени от визионерствата на екокомунализма се разпространяват и налагат все повече, защото на разбираем език пледират за особен тип *сървайвализъм* на човека в органична връзка с околната действителност, в който определящи са правата и нуждите на Природата, а не тези на Човека, а и задължителни деструкции на обществото на малки, но активни и даващи смисъл на живота на хората, регионални общности. Обратно на глобално-тоталитаристките опции на либералния и консервативния енвайронментализми, екокомуналистите категорично не приемат световната концентрация на властта, регулацията и управлението на процесите от транснационални елити, а разчитат на народовластието в съответните ареали и битуващи в тях комунити.

Срещу дифузията на властта, обаче, се възправят екоавторитаристите, виждащи спасението на природата, живота и съобразяващите се с тях хора само в установяването и дълготрайното възпроизводство на екоавторитаризми. А те са най-близо до и най-приемливи за екофашистите, които са против демокрацията, на мястото на която искат да цари порядък, дисциплина и ред, но и стриктно изпълнение на отговорностите и задълженията на всеки в общността. Не случайно апологията на безкомпромисните анти-имиграционни политики е най-мащабно и най-категорично присъстваща в антиутопичните визии на екоавторитаристите, а и е страстно поддържана, но и публично мощно рекламирана

---

⁸² Срав.: Гепель, М. Мир после нас. Как не дать планете погибнуть. М., Альпина Паблишер, 2021; Дорст, Ж. До того как природа умрет. М., Прогресс, 1968.

⁸³ Виж подр.: Нефедов, С. Экополитическое насилие как феномен современной политической жизни. Ставрополь, 2013.

⁸⁴ Срав.: Джарен, Х. Темная сторона изобилия. М., Альпина Паблишер, 2022.

⁸⁵ Виж подр.: Букчин, М. Реконструкция общества: на пути к зеленому будущему. Нижний Новгород, Третий путь, 1996; Букчин, М., Экология свободы: возникновение и распад иерархии. Избранные главы. 2011; Букчин, М., Формен, Д. Защищая Землю. Киев, КЭКЦ, 2003.

от всевъзможни разцветки, сдружения и брутални движения на екофашистите, за които всяка другост, или чуждост е гибелна опасност за природата и живота.

Страстният призив към, а и съдбовният избор за всеки да стане по-екологичен⁸⁶ в нашите смутни времена и кризисни общества придобиват твърде разнопосочни и многобройни вариации в пределите на различните идеологически течения, партийно-политически структури и граждански движения. А този факт изисква покачване на отговорността и добросъвестността в теоретическото опознаване, осмисляне и оценяване, но и спрямо практически оптималното използване на шансовете за екологическо компенсирание и дори възстановяване на пострадалата от антропоцентризма и техногенните влияния природа. Но той, същевременно, означава и своевременна, добре организирана, ефективна, а и публично солидно въздействаща *борба* срещу всевъзможните опасности, изкусителните съблазни и гибелните вреди от различните нео- и екофашизми. Постигането на реални успехи в този жизнено важен аспект изискват много решително, категорично, неотстъпно и последователно *разобличение на изкусно завоалираните перверзии* в идеологията и практиката на постмодернизма. Без постигането на тази висша цел е невъзможна победата над нео- и екофашизма. Без тази предпоставка или това условие е практически невъзможна и желаната не само от еколозите „зелена революция“⁸⁷ в името и за благо на Човека. Защото във времена и реалности на *ценностен вакуум* и *социални катастрофи* оцеляването на Човека е невъзможно без неговата съзнателна, добродетелна и твърде активна дейност за спасението на Природата и Живота на Земята.⁸⁸

Заслужава да се отбележи фактът, че световно известният Тома Пикети в последните си книги специално подчертава, че както спасението на човечеството, така и постигането на истинско равенство между хората е практически възможно единствено чрез неуморна и последователна борба за изграждане и развитие на *демократичен, екологичен, парципаторен и смесен социализъм*.⁸⁹

---

⁸⁶ Виж подр.: **Мортон**, Т. Статя екологичным. М., Ад Маргинем Пресс, 2019.

⁸⁷ Виж подр.: **Фюкс**, Р. Зеленая революция. М., Альпина нон фикшн, 2016.

⁸⁸ Сравни.: **Эпштейн**, М., От Библии до пандемии: Поиск ценностей в мире катастроф. М., СПб., Т8 Издательские технологии, Паальмира, 2023.

⁸⁹ Виж подр.: **Пикети**, Т. Кратка история на равенството. С., Изток-Запад, Катехон, 2023, 10 глава, а също от него: Капитал и идеология. М., Книжный импорт, 2023 - 17 глава.

Нашите автори:

Анко Иванов: доктор по философия, автор на многобройни публикации на политически и исторически теми, както и на изследвания в областта на географията. Роден в с. Бохот - общ. Плевен през 1942 г. Завършил СУ „Свети Климент Охридски“ с придобита специалност география (магистър по география). Работи като младежки и партиен деятел. Специализира в сферата на политическите науки и географията. Има интереси и към политическата история на България. Работи като учител в средно училище, като преподавател в Академията за обществени науки на чуждестранни курсисти и по Геоикономика във филиала на Киевския университет в България. Защитава дисертация в специализирания научен съвет по социология и получава научната степен „кандидат на философските науки“ (т.е. доктор по философия). Има издадени 14 книги и учебни помагала по география. Публикува множество научни, научно-популярни и публицистични статии в сп. „Ново време“, сп. Политически хоризonti, в-к „Дума“, в-к „Нова Зора“ и множество в различни сайтове.

Васил Проданов: член-кореспондент на БАН, професор, доктор на философските науки. Директор на Института за философски науки (1988-1992) и на Института за философски изследвания към БАН(1995-2010 г.). Преподавал е в повечето български университети, през последните години в УНСС. Автор на 24 книги и близо 600 научни публикации в България, САЩ, Русия, Германия, Франция, Испания, Холандия, Полша и много други страни. В момента е директор на Тракийския научен институт.

Вероника Преждарова: защитава докторантура по политология в катедра „Политически науки и национална сигурност“ на Пловдивски университет „Паисий Хилендарски“ през 2023 година. Автор е на над двадесет научни статии по политология, философия, културология и икономика. Научните ѝ интереси са в областта на съвременната политическа икономика, съвременното изкуство, съвременните технологии и квантовата физика, като фокусът ѝ е насочен върху изследване на интердисциплинарната методология „наука, изкуство и технология“. Професионалните ѝ интереси са свързани основно със съвременното изкуство и по-конкретно: дигитално изкуство, пърформанс арт, хепънинг арт, акционизъм, арт инсталация, видео арт и куклен театър. Участва в множество международни и национални фестивали в сферата на съвременното изкуство в ролята на пъртформар и организатор. Основател и бивш председател е на неправителствена организация в обществена полза „Клуб на креативния полит-икономист“. В момента е член от учредителите на неправителствена организация „Асоциация на младите учени“, както и ръководи изследователска група „Homo Creabilis“ към фондация „Институт за информални иновации“.

Вихра Павлова: Доктор по философия, главен асистент в секция „Социални теории, стратегии и прогнози“ на Институт по философия и социология при БАН. Изследователското поле, в което работи са проблемите на геополитиката, международните отношения и глобалното прогнозиране. Настоящият обект на изследване е Азиатско-тихоокеански регион. Автор на монографията „Ролята на Азиатско-тихоокеанския регион в глобалната геополитическа трансформация“, С., Изток-Запад, 2020 г. и на множество статии.

Георги Найденов: завършил специалност „Философия“ със специализация по социология. Доктор е по философия – 1982 г. и доктор на науките по социология – 2001 г. Дългогодишен професор е по социология в катедра „Икономическа социология“ в Общикономическия факултет на УНСС. Основните му научни интереси са в сферата на икономическата социология, социология на политиката, политикомия на „социализма“, социални трансформации, цивилизационно развитие, сравнителна публична администрация и др. *Основни публикации:* книгите „Какво става“ (1991), „100-годишната парадигма“ (2003), „Руските либерали и консерватори в края на осемдесетте“ (2004), „Клъстерите на капитализма. Типология и динамика на капиталистическите икономики“ (в съавторство) (2012), „Съвременният руски антисемитизъм – исторически корени и перспективи“ (2012), „Дългите вълни на Кондратиев при „социализма“ (в съавторство) (2014), „Българската „социалистическа“ държавна собственост. Полит-икономически анализ“ (в съавторство) (2015), „Identification, typology, dynamics and comparative analysis of the clusters of capitalist economies“ (в съавторство) (2018), „Рискове и социални трансформации“ (в съавторство) (2019), „Сравнителна публична администрация“ (учебник) (2007), „Публична власт и политика“ (учебник) (2011), „Теория и история на цивилизациите“ (учебник) (2017) и др.

Димитър Ганов: доктор по политическа философия в бившия Институт за философски изследвания на БАН. От 2011 г. работи в Института по философия и социология на БАН. Изследователските му интереси включват ляворадикална политическа онтология, социална онтология, философия на историята, политическа икономия. Автор на три научни монографии - "Наративът на левия радикализъм" (2014), "Как си храним капитализма" (2016) и "Онтология на случайността" (2021).

Димитър Цацов: професор, доктор на философските науки, професор, доктор на философските науки. До 2010 г. работи в Института по философия - БАН (сега - Институт по философия и социология), където е бил завеждащ секция, научен секретар и заместник-директор. От 2010 до 2017 е преподавател във ВТУ „Св. св. Кирил и Методий“. Автор е на редица изследвания, посветени на историята на философията, онтологията, отношението „философия-литература“ и др. Някои от тях са: „Класическият немски идеализъм (Въведение)“ (2016); „Забравеният“ философ. Традициите на презентационизма и приносът на Николай Хартман“ (2014); Principium individuationis (Атанас Далчев - проетичният вариант на презентационизма (2014; 2021); Възхищение от битието. Въведение в екзистенциалната културология на Георги Гачев. С., Авангард Прима, 2018; Димитър Михалчев: любов срещу расизъм. С., Авангард Прима, 2018; Българо-германски философски отношения. Баденското неокантианство в българската философска история. Велико Търново, Фабер, 2017; Класическият немски идеализъм (Въведение). В.Т., Фабер, 2016; Българо-германски философски отношения, Леонард Нелсон-Цеко Торбов. В.Т., Фабер, 2016; Българо-германски философски отношения. Йоханес Ремке-Димитър Михалчев. Велико Търново, Фабер, 2016; Диалектически материализъм. Вариант „Тодор Павлов“. Велико Търново, Фабер, 2016; Онтология на отношенията (Учебно помагало). С., 2014; Догматици и ревизионисти в българския марксизъм (Контекстът на производство на философски знания през 60-те години на ХХ век). Велико Търново, Фабер, 2013; От постмодерност към самобитност. Велико Търново, Фабер, 2012; Основнонаучната философска школа в България. (Втората половина на ХХ век). С., АИ „Проф. Марин Дринов“, 2011; Прологомени към виртуалното. Велико Търново, Фабер, 2009; Българският Дионисиев комплекс. Велико

Търново, Фабер, 2008; Основнонаучната философска школа в България (Първата половина на XX век). С., АИ „Проф. Марин Дринов“, 2006; Втората онтологизация в кантианството. С., ИК „Валентин Траянов“, 2004; Класическата немска философия. Част първа. И. Кант. Велико Търново, Фабер, 2004; Димитър Михалчев и философските традиции в България през XX век. С., АИ „Проф. Марин Дринов“, 2004; Източно-европейската философска школа. Презентационизмът в Русия и България. Велико Търново, Фабер, 2003; Онтология на безмълвието. В.Т., Фабер, 2003; Философският път на Димитър Михалчев. С., Парадигма, 2002, и др.

Евгений Белий: Висше образование - Българска филология, Културно-историческо наследство и магистратура, Лидерски практики в държавността, сигурността и духовността. Председател на Българския антифашистки съюз, общественик и деец на БСП. Има публикации на антифашистка тема, както и съвременни политически анализи, читалищен деец.

Евгения Русинова: доцент, доктор по културология (Санкт-Петербургски университет по културата), в УниБИТ, преподава библиотечна социология и PR; множество публикации (статии, студии, монография) по тази проблематика, а така също по история и актуални въпроси на четенето, актуалното състояние на библиотечната система, значението на паратекстовете, въпроси на научните етика и научните изследвания.

Максим Мизов: професор, доктор на социологическите науки, доктор по философия. Изследва проблеми в сферата на антропологията, етиката, етнологията, политологията, религиологията и социологията. Бил е директор на Център за исторически и политологически изследвания и научен секретар на Национален политически институт. Сега е директор на Български антифашистки научен институт. Автор на 80 монографии, 13 от които в съавторство, както и на повече от 440 брошури, студии и статии в научно-теоретически сборници и списания. Съставител, отговорен или научен редактор на 51 тематични колективни монографии и сборника, посветени на актуални теоретически и практически проблеми. Основател и главен редактор на електронно списание „Политически хоризонти“, а също член на редколегиите на списания „Ново време“ и „Етически изследвания“. Лауреат на Димитровска (2003 г.), както и двукратен носител на Благоевска награда - веднъж с творчески колектив (2017 г.), а след това и персонално (2022 г.). Президент на Фондация „Човещина“.

Надя Велчева: доцент, доктор по история. историк-етнолог. Работи в сферата на съвременната етнология, етническите процеси, празници и чествания, семейно-нравствени отношения. Издала е 13 монографии между които „Празник в делника“ (1989), „Родопчанката. Щрихи от етносоциалния и етнопсихологическия й портрет“ (1994), „Народ без граници“ (2000), „Хора, професии и празници“ (2005), „Постижения и празници“ (2005), „Преход и динамика на етническите процеси“ (2009), „Един живот в науката“ (2013), съставител, главен редактор и участник в сборниците „Лице за идентичност“, (1999), и „Проблеми на съвременната етнология“ (2004), публикувала е над 330 научни студии и статии у нас и чужбина.

Николай Поппетров: специалист в Институт за исторически изследвания при БАН, разработва проблеми на българската история през XX век (история на институциите, авторитаризъм, фашизъм, политическа пропаганда и митология, обра-

зът на другия, културна памет). По тази тематика има многобройни публикации в страната и чужбина.

Николай Христов: магистър по специалност „Право“, завършил е СУ "Св. Климент Охридски". Интересите му са в областта на новата и съвременната история, политиката, влиянието на икономиката върху политиката, политическата философия, както и политическата икономия. През годините е участвал в множество митинги, протести и други прояви и е заявявал ясна обществена позиция срещу подмяната на историческата памет, намесата на американското правителство във вътрешната политика на България, милитаризацията и подготовката на страната ни за включване в империалистическа война.

Стойчо Симов: Професор, доктор по икономика. Академик на, представляващ и председател на Управителния съвет на Обществената академия за наука, образование и култура. От 1974г. академичен преподавател по математически модели и методи в управлението на социално–икономически процеси и системи, икономика и оперативно управление на фирмата. Два мандата Декан в АОНСУ. Дългогодишен изпълнителен директор на „Стройинвестхолдинг“ АД, понастоящем Управител на „Стройинвестхолд-С“ ЕООД. Председател на Камарата на зелен транспорт и зелени технологии в България,

Трифон Митев: роден на 23 юли 1955 г. в Чирпан. Завършва висше образование – журналистика – в СУ „Св. Климент Охридски“ през 1980 г. През 1984 г. - висше политическо образование във ВИППО - Висш институт за партийно-политическо образование към АОНСУ на ЦК на БКП. Магистър по финанси и културно-историческо наследство /културен туризъм/ от ВТУ „Св. св. Кирил и Методий“. Работил като Първи секретар на ОБК на ДКМС - Чирпан и ОК на ДКМС - Стара Загора; в системата на БКП в Чирпан и Стара Загора; председател на ОБС на БСП - Чирпан, на Обл. Съвет и ОБС на БСП - Стара Загора. Народен представител в VII Велико народно събрание, 36 НС и 40 Народно събрание. Зам.-председател на УС на Българския антифашистки съюз, на Обл. и ОБС на Българския антифашистки съюз – Стара Загора, координатор за Старо-загорска област на Отечествения съюз. Издател – издателство „Лаген“ – Стара Загора. Поет, писател, член на Съюза на българските писатели. Автор на публикации в централния и местния печат: стихосбирките „Кремавата перуника“, „Обич“ - на български и сръбски език, в съавторство с дъщеря си Христина Димитрова, „Приятели“ - в съавторство с Мира Дочева, „Вълшебства“, „Вечерна разходка“, и книгите „Светинята на Чирпан“, „Календар“, „С обич за водата“.

**Български антифашистки научен институт
Международна фондация Георги Димитров
Център за стратегически, исторически и
политически изследвания**

ФАШИЗМЪТ, НЕОФАШИЗМЪТ И НАШЕТО ВРЕМЕ

Българска

Първо (електронно - PDF) издание

Съставител и научен редактор:

Проф. дсн Максим Мизов

Рецензенти:

Проф. д-р Боян Дуранкев

Проф. дфн Минчо Минчев

Веселина Груева

Издателски коли:

ISBN 978-954-2982-54-8

София, 2024